ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΝ Β'.

Περὶ τῶν γεγονότων θαυμάτων διὰ τοῦ ἁγίου Εὐαγγελίου, καὶ τῶν ὑπερθαυμάστων αὐτοῦ ἐγκωμίων, προσκυνήσεώς τε καὶ τιμῆς αὐτοῦ καὶ τῶν ἐπ' αὐτῷ ὅρκων. καὶ περὶ τοῦ φοβεροῦ θεάματος, ὃ εἶδε ψυχοῤῥαγῶν ὁ Μακεδὼν Βασίλειος.

Γεγόνασι καὶ ἄλλα θαύματα διὰ τοῦ θείου Εὐαγγελίου, καθότι ὁ Πρεσβύτερος Μαρτιανὸς ὅτε εἶδε πλησιάσασαν τὴν φλόγα εἰς τὸν Ναὸν τῆς ἁγίας Ἀναστασίας, ἀνέβη μετὰ τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου εἰς τὴν στέγην, καὶ διὰ προσευχῶν καὶ δακρύων ἐφύλαξε τὸν Ναὸν ἐκεῖνον ἀκατάφλεκτον, ὡς λέγει ὁ Ἀναγνώστης Θεόδωρος, καὶ ὁ Νικηφόρος εἰς τὸ πέμπτον βιβλίον αὐτοῦ. καὶ κατὰ ἀλήθειαν εἰ ὅλη ἡ θεία γραφὴ λέγεται ὑπὸ τοῦ Αὐγουστίνου κυκλοπαιδεία πασῶν τῶν Ἐπιστημῶν, ἤγουν τέχνην τεχνῶν, Ἐπιστήμη Ἐπιστημῶν, τῆς σοφίας Πανδώρα καὶ Ἀθηνᾶ, εἴτε καὶ κατὰ τὸν Βασίλειον τῶν ψυχῶν ἐργαστήριον καὶ ἀποθήκη τῶν πνευματικῶν βοτανῶν καὶ καθάρσεων, ἐξαιρέτως ὑπερέχει ἐν πάσῃ τῇ θείᾳ γραφῇ τὸ πάνσεπτον Εὐαγγέλιον, καθότι τὸ Εὐαγγέλιον ἐστὶ προφητεία ἀνεῳγμένη, καὶ ἡ προφητεία Εὐαγγέλιον κεκαλυμμένον. τὸ Εὐαγγέλιον θέλει ὁ Ἀμβρόσιος εἶναι πέλαγος, ἐν ᾧ εὑρίσκεται τὸ πλήρωμα τῶν χαρισμάτων, θάλασσαν τῶν πνευματικῶν Μυστηρίων, ἐν ᾗ πλέει ὁ μυστικὸς ἰχθύς, ΙΗΣΟΥΣ, ΧΡΙΣΤΟΣ, ΘΕΟΥ, ΥΙΟΣ, ΣΩΤΗΡ, κατὰ τὴν ἀκροστιχίδα τῆς Σιβύλλης, τὸ Εὐαγγέλιον εἶπεν ὁ Ἀπόστολος Βαρθολομαῖος ὅτι φαίνεται μικρὸν εἰς τὸ μῆκος, ἀλλὰ μέγα καὶ εὐρύχωρον εἰς τὸ πλάτος τῶν νοημάτων γνωρίζεται. ὅθεν ὁ Ἱερώνυμος ἔφησεν ἐπιτομὴν πάσης Θεολογίας τὸ Εὐαγγέλιον. εὕρηται δὲ ἡ Θεολογία τριπλῆ κατὰ τὸν Ἀρεοπαγίτην Διονύσιον, περὶ νοημάτων, περὶ Μυστηρίων, περὶ συμβόλων, σύμβολα εἰσὶν ὅλαι αἱ παραβολαὶ καὶ ὁμοιώσεις τοῦ Εὐαγγελίου, ἃς ὁ ἐμὸς ἔρως ὁ πνευματικὸς Πρωτεὺς οἰκονομικῶς περιβάλλεται. οὐκ ἔσφαλεν ὅστις ὠνόμασε τὸ Εὐαγγέλιον βάσιν καὶ κέντρον τῆς παλαιᾶς Διαθήκης, καὶ Ἥλιον τῆς νέας γραφῆς. καὶ ὁ Ὠριγένης ὁ ὀνομάσας ἀπαρχὴν ὅλης τῆς γραφῆς τὸ Εὐαγγέλιον, εἰς τοῦτο σφόδρα ἠλήθευσε, καθότι λίαν ὑπερέχει τοῦ Εὐαγγελίου ἡ φωνὴ πάσης ἄλλης παλαιᾶς Διαθήκης φωνῆς. Ὅτε ἀναγινώσκεται τὸ Εὐαγγέλιον, ἀνάπτονται τὰ κηρία εἰς χαρᾶς σημεῖον. ἐβόα κατὰ Βιγιλαντίου ὁ Ἱερώνυμος, ὅστις γράφει ὅτι γίνεται τοῦτο εἰς ὅλην τὴν Ἀνατολὴν κατὰ καὶ τὴν μίμησιν τῶν πέντε Φρονίμων Παρθένων, ἀλλὰ καὶ ἀνίστανται ὅλοι ἐπὶ τοὺς πόδας κατὰ τὸν Σωζόμενον, ὅστις κατακρίνει τοὺς Ἀλεξανδρέων Ἀρχιερεῖς καθημένους καὶ μὴ ἀνισταμένους εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν θείων Εὐαγγελίων, μάλιστα οἱ ἐνδεδυμένοι Ἀρχιερεῖς ἐκβάλλουσι τὸ Ὠμόφορον κατὰ τὸν Πηλουσιώτην Ἰσίδωρον καὶ Συμεὼν τὸν Θεσσαλονίκης, ὅτι παρὼν εὑρίσκεται ὁ Ἀρχιποίμην Χριστός. ὅθεν ἡ ἑβδόμη ἁγία Σύνοδος προστάσσει, καὶ ὁμοίᾳ προσκυνήσει τιμᾶσθαι τὴν δεσποτικὴν τοῦ Χριστοῦ ἁγίαν Εἰκόνα καὶ τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον. ὁ μέγας Κωνσταντῖνος τὸ Εὐαγγέλιον ἐγκεκοσμημένον λίθοις τιμίοις καὶ χρυσίῳ ἔστειλε τῷ μεγάλῳ Νικολάῳ δῶρον. ὁ Βασιλεὺς Θεοδόσιος ἰδίᾳ χειρὶ ἔγραψε τὸ Εὐαγγέλιον, καὶ καθ' ἑκάστην ἀνεγίνωσκεν αὐτό. οἱ Πλατωνικοὶ ἐσέβοντο τὸ Εὐαγγέλιον, ἐξαιρέτως τό, ΕΝ ΑΡΧΗ ΗΝ Ο ΛΟΓΟΣ, τὸ κατὰ Ἰωάννην. τέως τὸ Εὐαγγέλιον ἐστὶν ἡ παρουσία τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ καθ' ἣν ὡράθη ἡμῖν, οὐκ ἔτι διὰ νεφελῶν καὶ αἰνιγμάτων λαλῶν ἡμῖν, ὡς ποτὲ τῷ Μωϋσῇ διὰ φωνῶν καὶ ἀστραπῶν καὶ σαλπίγγων, ἤχῳ καὶ γνόφῳ καὶ πυρὶ ἐπὶ τοῦ ὄρους, ἢ τοῖς πάλαι Προφήταις δι' ἐνυπνίων, ἀλλ' ἐμφανῶς ὡς ἄνθρωπος ἀληθὴς ἐφάνη, καὶ ὡράθη ἡμῖν ὡς πρᾳῢς καὶ ἥσυχος Βασιλεύς, ὁ πρὶν καταβὰς ὡς ὑετὸς ἐπὶ πόκον ἀψοφητί, Καὶ ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς Μονογενοῦς παρὰ Πατρὸς πλήρης χάριτος καὶ ἀληθείας, δι' οὗ ἐλάλησεν ἡμῖν ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ στόμα πρὸς στόμα καὶ οὐ δι' αἰνιγμάτων, περὶ οὗ ὁ Πατὴρ ἐξ οὐρανοῦ μαρτυρεῖ καὶ λέγει, ΟΥΤΟΣ ΕΣΤΙΝ Ο ΥΙΟΣ ΜΟΥ Ο ΑΓΑΠΗΤΟΣ. θέλει ὁ Χρυσόστομος μὴ εἰσέρχεσθαι τοὺς Δαίμονας εἰς τὸν οἶκον ἐκεῖνον ἐν ᾧ τις ἔχει ἔνδον τὸ Εὐαγγέλιον. ὅθεν καὶ ἡ παρθένος καὶ μάρτυς Κικιλία τὸ Εὐαγγέλιον εἶχεν ἐπάνω αὐτῆς ἐν ἐγκολπίῳ προσαμμωτήριον καὶ προσφυλακτήριον, ἀλλὰ καὶ ὁ μείζων καὶ ὁ φοβερώτερος ὅρκος νομίζεται ὁ ὅρκος τοῦ θείου Εὐαγγελίου παρὰ πᾶσι τοῖς ὀρθοδόξοις. οὕτω λοιπὸν καὶ τότε ἐχριστιάνισαν οἱ Ῥῶσοι, ἀλλὰ καὶ οἱ Βούλγαροι ὄντες νεοπαγεῖς, ἐβεβαιώθησαν ταῖς συχναῖς τοῦ Βασιλέως παραινέσεσι, μάλιστα τοῖς πολλοῖς δώροις ἅπερ ἐχαρίσατο αὐτοῖς κατέπεισεν αὐτοὺς δεχθῆναι Ἀρχιεπίσκοπον, καὶ λέγουσι χειροτονηθῆναι ἐκεῖ Ἀρχιεπίσκοπον τότε τὸν Θεοφύλακτον, ὃ ψεῦδος δοκεῖ, ὁ γὰρ Θεοφύλακτος ἤκμαζεν εἰς τοὺς χιλίους ἑβδομήκοντα, ἐπεὶ ἦν Διδάσκαλος Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου, ὡς μαρτυροῦσιν αἱ νουθεσίαι ἃς ἔγραψε πρὸς αὐτόν. καὶ λοιπὸν δι' Ἐπισκόπων, Ἀσκητῶν θαυματουργῶν, οὓς ἔστειλεν ἐκεῖσε πολλούς, ἔπεισε τοὺς Βουλγάρους καταλεῖψαι τὰ πατρῷα ἤθη, καὶ γενέσθαι ἐξολοκλήρου Χριστιανούς, ὡς λέγει ὁ Πορφυρογέννητος. Φοβερὸν ὅμως πρᾶγμα διηγεῖται Γρηγόριος ὁ μαθητὴς Βασιλείου τοῦ νέου εἰς τὸν βίον τοῦ αὐτοῦ, ὅτι δηλονότι Βασίλειος ὁ Μακεδὼν ψυχοῤῥαγῶν, ἔβλεπε Μιχαὴλ τὸν Βασιλέα ἐγκαλοῦντα αὐτῷ, καὶ λέγοντα, Τί σοι ἐποίησα ὦ Βασιλεῦ, ἢ τί σε ἠδίκησα ὅτι οὕτως ἀνιλεῶς με κατέκτεινας, καὶ οὕτω γινομένου τοῦ πράγματος, ἐτελεύτησεν ὁ ἄνθρωπος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΗ΄.

Περὶ τῆς Βασιλείας Λέοντος τοῦ σοφοῦ, οὗ σύζυγος ἡ Θεοφανώ, καὶ τῆς κατὰ τῶν Βουλγάρων ἐκστρατείας αὐτοῦ, καὶ ὅτι οὐκ ἀπὸ τῆς Θεοφανῶς, ἀλλ᾽ ἀρχῆθεν ἦν ἡ ἀποχὴ τοῦ κρέατος ἀπὸ τῶν Μοναχῶν.

Αὐταρχεῖ ὁ σοφὸς Λέων, καὶ τὸ πρῶτον αὐτοῦ ἔργον ἦν διὰ τὸν Σανταβαρηνὸν, ἡ ἀποβολὴ τοῦ Φωτίου, καὶ ἐπεισαγωγὴ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Στεφάνου. ἐστράτευσε δὲ καὶ κατὰ Βουλγάρων μετὰ Τούρκων καὶ Οὔννων, ὅθεν καὶ ἐξ ἐκείνου οὐκ εἰρήνευσαν μετὰ τῶν Ῥωμαίων οἱ Βούλγαροι, ὡς λέγει Ἰωάννης ὁ Κουροπαλάτης. τοῦ Λέοντος τούτου γυνὴ ἦν ἡ Θεοφανώ, ἥν τινες ἔπλασαν διορίσαι μὴ ἐσθίειν τοὺς Μοναχοὺς τὸ κρέας, ὅπερ ἦν ἀπίθανον δύο ἕνεκα αἰτιῶν, μιᾶς, ὅτι ὁ Κεδρηνὸς, Ζωναρᾶς, Κουροπαλάτης, Γλυκᾶς τοῦτο οὐκ εἶπον. ἑτέρας, ὅτι τὸ κρέας ἀπ᾽ ἀρχῆς ὡς ἀπεδέχθη, ἦν κεκωλυμένον ἐσθίειν τοὺς Μοναχοὺς, καὶ ὁ Καισαρείας Ἀνδρέας σύγχρονος ὢν τῇ Θεοφανῷ, ἔνθα γράφει ὑπὲρ τῆς τετραγαμίας, διαμαρτύρεται τὴν ἀποχὴν τοῦ κρέατος ἀπὸ τῶν Μοναχῶν, ἴσως ὅμως εἰς τῆς Θεοφανῶς τὸν καιρὸν τινὲς παρὰ τὸν μοναδικὸν Κανόνα ἔτρωγον, καὶ συνοδικῶς ἐκωλύθη, καὶ εἰ ἦν ἡ Σύνοδος Τοπικὴ, ἀλλὰ τοῦτο οὐκ ἐκανόνισεν ἐκείνη, ὥστε ἡμᾶς ζητεῖν εἰ ἐβεβαιώθη ὑπὸ Συνόδου Οἰκουμενικῆς, ἀλλὰ τὴν ἀρχαίαν καὶ κοινὴν συνήθειαν καὶ παράδοσιν ἐβεβαίωσεν, ἥτις καὶ διέμενεν ἕως τοῦ νῦν, καὶ ὅσοι αὐτὴν παραβαίνουσιν ἄνευ μεγίστης ἀνάγκης, οὐ καλῶς ποιοῦσι.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΝ Β΄.

Περὶ τῶν συμβάντων ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ διὰ τὴν τετραγαμίαν τοῦ Βασιλέως Λέοντος, καὶ τῆς δι᾽ αὐτὴν ἐξορίας τοῦ Πατριάρχου Νικολάου τοῦ Μυστικοῦ, καὶ ἀντεισάξεως Εὐθυμίου εἰς τὸν θρόνον, καὶ τῆς παρανομίας τοῦ Ῥώμης Θεοδώρου περὶ τὴν τοῦ Βασιλέως τετραγαμίαν, καὶ τῆς ἐς ὕστερον μετανοίας τοῦ Βασιλέως.

Ἠκολούθησε δὲ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν σύγχυσις, ὅτι ὁ Κωνσταντινουπόλεως Πατριάρχης Νικόλαος ὁ μυστικὸς, ἅγιος καὶ δίκαιος ἄνθρωπος ὢν, ἐκώλυε λαβεῖν τετάρτην γυναῖκα τὴν Ζωὴν τὸν Βασιλέα Λέοντα, ὅθεν ἐξεβλήθη τοῦ θρόνου διὰ τὸ καθαιρέσει ὑποβαλεῖν τὸν στεφανώσαντα αὐτοὺς ἱερέα Θωμᾶν τῷ ὀνόματι, ἀλλὰ καὶ τὸν Βασιλέα ἐκώλυε τοῦ εἰσελθεῖν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ λειτουργηθῆναι. προεχειρίσθη δὲ Πατριάρχης ὁ Εὐθύμιος, ὅθεν καὶ ἠκολούθησε τὸ σχίσμα, ἐπειδὴ οἱ πλείους ἦσαν τοῦ μέρους τοῦ Νικολάου, ὅστις οὐ συνεχώρει ὅλως τὴν τετραγαμίαν. ἄλλοι ἠκολούθησαν τῷ Εὐθυμίῳ, ὅστις συγκατέβαινεν εἰς τὴν γνώμην τοῦ Βασιλέως. μάλιστα λέγουσι τινὲς ὅτι ἐξ ἀποκαλύψεως ἐδιδάχθη ὁ Εὐθύμιος σιωπῆσαι περὶ τῆς τετραγαμίας, καθότι ὁ Βασιλεὺς εἶχε σκοπὸν Νόμον θεῖναι τοῦ τριῶν μὲν ἀνδρῶν τεσσάρων δὲ γυναικῶν τὸν γάμον γίνεσθαι, ὁ δὲ Ζωναρᾶς λέγει, ὅτι ὁ Εὐθύμιος τὸν Βασιλέα τοῦ ποιῆσαι τοῦτο ἐκώλυσεν, ηὗρε δὲ ὁ Λέων συμβοηθοῦντα τῇ παρανομίᾳ αὐτοῦ τὸν Ῥώμης Θεόδωρον τὸν δεύτερον, τὸν συγχωροῦντα καὶ πᾶσαν παρανομίαν, μόνο ἵνα φανῇ ποιεῖν τι εἰς ξένους θρόνους, ἕνεκεν τοῦ συνίστασθαι κατ᾽ ὀλίγον τὸ τυραννικὸν τῆς Ῥώμης ἀξίωμα. καὶ μάλιστα καυχῶνται οἱ Λατῖνοι, ὅτι ὑποθήκαις τοῦ Ῥώμης Στεφάνου ἐξώρισεν ὁ Λέων τὸν ἁγιώτατον Νικόλαον, καθὼς ἐκαυχήσαντο, ὅτι καὶ διὰ τὰ γράμματα πρὸς τὸν Βασίλειον τοῦ Ῥώμης Στεφάνου, ὁ Λέων κατήγαγεν ἀπὸ τοῦ θρόνου τὸν Φώτιον, ἀλλὰ προφανέστατον λέγουσι ψεῦδος, ὁ γὰρ Κεδρηνὸς καὶ ἄλλοι μαρτυροῦσιν, ὅτι ὑποθήκαις τοῦ Πατρικίου Σαμωνᾶ τοῦ εὐνούχου ἐξωρίσθη ὁ μυστικός. τότε ἤκμαζε καὶ ὁ Καισαρείας Καππαδοκίας Ἀρέθας, ὁ ὑπερασπιζόμενος τῆς τετραγαμίας, καὶ συνεπέραινε μὴ γίνεσθαι ἁπλῶς, ἀλλ᾽ εἰς καιρὸν ἀνάγκης συγχωρεῖσθαι, κακῶς καὶ φρονῶν καὶ λέγων, ὅθεν ἡ Σύνοδος εἰς τὸν Τόμον εἶπεν, Ἀλλότριος ὁ τετράγαμος ἐκκλησιαστικῆς συνάξεως, καὶ μήτε εἰς Ναὸν εἰσέρχεσθαι. ἀλλὰ δὴ καὶ ὁ Βασιλεὺς ἐλεγχόμενος ὑπὸ τοῦ συνειδότος, κατεφρόνησε καὶ τοῦ Πάπα Θεοδώρου καὶ τοῦ Ἀρέθα, μεμψάμενος τὰς συγχωρήσεις καὶ τὰς εἰς τὴν ἁμαρτίαν συνηγορήσεις αὐτῶν. ὅθεν πρὸς τὸ τέλος τοῦ βίου αὐτοῦ ἔκλαιε καὶ ἐθρήνει, μετανοῶν εἰς τὴν γεγονυῖαν παρ᾽ αὐτοῦ ἀθεμιτογαμίαν, καὶ ᾔτει συγχώρησιν παρὰ Θεοῦ, καὶ ἀνεθεμάτιζε τοὺς μετέπειτα τολμήσοντας ποιῆσαι τὸ παράνομον τοῦτο ἔργον. ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως βλασφημία ἐνομίσθη ἡ τοῦ Θεοδώρου Πάπα συγχώρησις τῆς τετραγαμίας, ὅθεν καὶ σχίσμα ἠκολούθησε, καθότι οἱ μὲν εἵποντο τῇ παρανομίᾳ, οἱ δὲ ἀντείχοντο τῆς παραδόσεως. διὰ τοῦτο καὶ ἐπὶ τοῦ Πορφυρογεννήτου καὶ τοῦ Πατριάρχου Σισινίου ἀθροίζεται μεγάλη Σύνοδος ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ γράφεται κατὰ τῆς ἀθεμιτογαμίας ὁ λεγόμενος Τόμος τῆς ἑνώσεως, ἐν ἔτει ἑξακισχιλιοστῷ τετρακοσιοστῷ εἰκοστῷ ὀγδόῳ. ἐκ τούτων ἀμφίβολον φαίνεται ὅπερ λέγει ὁ Ἀλεξανδρείας Εὐτύχιος ἐν τῷ χρονικῷ

αὐτοῦ,

αὐτοῦ, ὅτι δηλαδὴ ὁ Λέων ἔπεμψε γράμματα πρὸς τὸν Ἀλεξανδρείας Μιχαήλ, πρὸς τὸν Ἱεροσολύμων Ἠλίαν καὶ πρὸς τὸν Ἀντιοχείας Συμεών, καὶ ἔστειλαν ἐκεῖνοι Τοποτηρητάς, καὶ ἦλθον εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ συνεχώρησαν τὴν τετραγαμίαν τῷ Λέοντι, καὶ οὕτως ἡ τοῦ Ῥώμης συγχώρησις ἐστὶ μίασμα ἐπ' ἄλλων ἀποπλυνόμενον.

ΠΑΡΆΓΡΑΦΟΝ Γʹ.

Περὶ τῶν πανηγυρικῶν λόγων καὶ ἑτέρων πολλῶν συγγραμμάτων τοῦ σοφοῦ Λέοντος, ἐν οἷς καὶ τό, Δεῦτε λαοὶ τὴν τρισυπόστατον Θεότητα προσκυνήσωμεν, Δοξαστικόν. καὶ ὅτι ἡ ἐπιστολὴ ἣν λέγουσιν οἱ Λατῖνοι πέμψαι τὸν Λέοντα τοῦτον τῷ ἀρχηγῷ τῶν Ἀράβων Ὤμερ, καὶ ὁμολογεῖν ἐν αὐτῇ τὴν καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ ὕπαρξιν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, πλάσμα ἐστὶν αὐτῶν.

Συνέθετο ὁ Βασιλεὺς Λέων λόγους πανηγυρικούς, ὑποθήκας περὶ μοναδικῆς ζωῆς, ἐπιτομὰς καὶ ἀνακαθάρσεις τῶν πολιτικῶν Νόμων καὶ ἄλλα, περὶ ὧν οὐ τοῦ παρόντος καιροῦ. ἔγραψε καὶ χρησμούς τινάς, οὓς καὶ ἐτύπωσαν εἰς τὸ Παρίσιον μετὰ εἰκόνων καὶ ἑρμηνειῶν, ὁ δὲ Κομνηνὸς Ἀνδρόνικος ὁ τύραννος καὶ τινὰς τούτων ἐνόμιζε γεγράφθαι περὶ ἑαυτοῦ, καὶ δὴ καὶ Ζωναρᾶς καὶ Γρηγορᾶς καὶ Χωνειάτης καὶ Μανασσῆς, ὁ δὲ Κεδρηνὸς μέμνηται καί τινος Στεφάνου Ἀλεξανδρέως χρησμοδοτήσαντος περὶ τῆς ἐπικρατείας τῶν Σαρακηνῶν, οἱ πάντες δὲ οὗτοι, καὶ ἄλλοι ἱστορικοὶ χρησμούς τινὰς καὶ ἀστρολογισμοὺς προβάλλουσι καὶ περιστρέφονται εἰς αὐτούς, ματαιούμενοι πάντες καθάπαξ, ὡς καὶ Μανουὴλ ὁ Κομνηνὸς καὶ ἄλλοι Βασιλεῖς καὶ ἰδιῶται ἐν τῷ μέρει τούτῳ, ἀψευδὴς γὰρ ὁ εἰπών, Μὴ ζητεῖν ἡμᾶς καιροὺς καὶ χρόνους, οὓς ὁ Πατὴρ ἔθετο ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ. καὶ ὁ Ἠσαΐας, Τίς γὰρ ἔγνω νοῦν Κυρίου; ὡς ἔλεγε καὶ ὁ Σολομών, Λογισμοὶ γὰρ ἀνθρώπων δειλοί, καὶ ἐπισφαλεῖς αἱ ἐπίνοιαι αὐτῶν. Σημειοῦσιν οἱ Λατῖνοι ἐπιστολήν τινα τοῦ παρόντος Λέοντος τοῦ σοφοῦ πρὸς Ὤμερ τὸν ἀρχηγὸν τῶν Ἀράβων, ἣν καὶ ἐνέθηκαν ἐν τοῖς Τόμοις τῆς Βιβλιοθήκης τῶν πατέρων, ἐν ᾗ λέγει, ὅτι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκπορεύεται ἐκ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ. ἔκειτο δὲ ἡ ἐπιστολή, λέγουσιν, ἐν τῇ Βατικανῇ Βιβλιοθήκῃ. Ἀλλὰ ῥητέον πρῶτον, ὅτι καὶ τοῦτο πλαστούργημά ἐστι τῶν Λατίνων, καὶ ῥᾳδιούργημα τῆς ἐν τῷ Βατικανῷ Βιβλιοθήκης, ὡς καὶ ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα. δεύτερον, πῶς ὁ Λέων πρὸς μὲν ἀμύητον ἄνθρωπον ἔγραφε τοῦτο, ἐν οὐδενὶ δὲ ἄλλῳ συγγράμματι αὐτοῦ τοῦτ' αὐτὸ εἶπε; μάλιστα τὸ ἐναντίον εἶπεν, ἤτοι τό, ἐκ Πατρὸς μόνου. ἐν γὰρ τῷ Δοξαστικῷ τροπαρίῳ, ὅπερ αὐτὸς συνέθετο, καὶ ψάλλεται ἐν τῷ ἑσπερινῷ τῆς Πεντηκοστῆς, λέγει, Ἅγιος ἀθάνατος τὸ παράκλητον Πνεῦμα, τὸ ἐκ Πατρὸς ἐκπορευόμενον, καὶ ἐν Υἱῷ ἀναπαυόμενον. ὅπερ ταὐτόν ἐστι τῷ ἐκ μὲν τοῦ Πατρὸς μόνου ἐκπορεύεται, ἐν δὲ τῷ Υἱῷ ἀναπαύεται, ὡς ἴδιον αὐτοῦ, ἤτοι ὁμοούσιον αὐτῷ. τρίτον, ἀλλὰ καὶ λόγους πανηγυρικοὺς ἔγραψεν ὁ Λέων, οἵτινες κεῖνται ἐν τοῖς πανηγυρικοῖς λεγομένοις βιβλίοις, καὶ ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τῶν πατέρων, ἀλλὰ δὴ καὶ τοὺς καλουμένους βασιλικοὺς Νόμους συνέταξε, καὶ ἐν τούτοις πᾶσιν ἐν οὐδενὶ τόπῳ εἶπεν, ὅτι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔχει τὴν ὕπαρξιν καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ, ἀλλὰ πάντοτε ὁ αὐτός ἐστιν ἐν πᾶσιν, ἤτοι τρανῶς ἀνακηρύττει, ὅτι ὁ Πατὴρ γεννᾷ τὸν Υἱόν, καὶ ἐκπορεύει τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον. καὶ δὴ καὶ τὸν Φώτιον σπουδάσας κατακρῖναι, οὐκ ἤλεγξεν αὐτὸν γράψαντα ἰσχυρῶς εἰς τοὺς Πατριάρχας τῆς Ἀνατολῆς, καὶ ἀσεβεστάτους ἀποδεικνύοντα τοὺς λέγοντας, ὅτι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκπορεύεται ἐκ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ. ὅθεν ματαιοῦνται καὶ ἐκ τοῦ τόπου τούτου οἱ νεώτεροι σοφοὶ τῆς ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας. ἀλλ' ἐλθέτω ὁ λόγος ἐπὶ τὸ προκείμενον.

ΠΑΡΆΓΡΑΦΟΝ Δʹ.

Περὶ τοῦ σταλέντος κατὰ τῶν Σαρακηνῶν Στόλου ὑπὸ τοῦ Βασιλέως εἰς Κρήτην μετὰ τοῦ Ἀμερίου, καὶ τῆς τῶν Οὔννων καὶ Σκυθῶν ἐφόδου εἰς Ἰταλίαν μέχρι Βελγικῆς.

Ἔστειλεν ὁ Βασιλεὺς Στόλον κατὰ τῶν Σαρακηνῶν ἐν τῇ Κρήτῃ μετὰ τοῦ Ἀμερίου, ὅστις εἶδεν εἰς τὴν Νῆσον τῆς Πάρου τὴν θαυμαστὴν Θεοκτίστην, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν ἅγιον ἀναχωρητὴν Συμεὼν τὸν Ἱερέα τοῦ Θεοῦ τοῦ ὑψίστου. οἱ δὲ Οὖννοι ἐλθόντες ἀπὸ Σκυθίας καὶ ἑνωθέντες τοῖς συγγενέσιν Οὔγγροις, ἐξῆλθον ἀπὸ τῆς Παννονίας ἔξω εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ ἕως τῆς Βελγικῆς, καὶ τὰ ἐκεῖ ὅλα κατελῄσαντο, οὔτε ἀπολιμπάνοντες τὰ Μοναστήρια, καθότι καὶ οἱ ἐν αὐτοῖς μονάζοντες ὅλως διόλου ἐξέκλιναν ἀπὸ τῆς παλαιᾶς αὐτῶν ἀσκήσεως καὶ εὐλαβείας, ὡς φαίνονται ἕως τῆς σήμερον, κἂν καὶ χρηματίζωνται ἅγιοι εἶναι.

ΠΑΡΆΓΡΑΦΟΝ Εʹ.

Περὶ τοῦ θανάτου Λέοντος τοῦ σοφοῦ, καὶ Βασιλείας τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου, καὶ

τοῦ

τοῦ ἐπιτροπεύσαντος αὐτὸν Ἀλεξάνδρου τοῦ πατραδέλφου αὐτοῦ, τοῦ τὸν Πατριάρχην Εὐθύμιον ἐξορίσαντος καὶ σκωληκοβρώτου γενομένου, καὶ περὶ τοῦ κατὰ τὴν ἀναστάσιμον ἡμέραν κατερχομένου ἐν τῷ ἁγίῳ τάφῳ θείου φωτὸς, καὶ τοῦ Τόμου τῆς ἑνώσεως κατὰ τῆς τετραγαμίας.

Ἠσθένησεν ὁ Βασιλεὺς Λέων, ὅστις ἔκραξε τοὺς Ἄρχοντας τοῦ Παλατίου καὶ εἶπον, ἰδοὺ ἀδελφοὶ ἦλθε τὸ τέλος τῆς ζωῆς μου, παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς ἀγαπᾶν τὸν υἱόν μου καὶ τὴν γυναῖκά μου, καὶ οὕτως ὅλοι ἐφίλησαν τὸν Βασιλέα μετὰ δακρύων, καὶ συνάλλων ἀπέθανε, βασιλεύσας χρόνους εἰκοσιπέντε, καὶ ἐποίησε τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ τὸν Ἀλέξανδρον ὡς ἐπίτροπον τοῦ μικροῦ Κωνσταντίνου, ὡς τοῦτο ἱστοροῦσιν ὁ Ζωναρᾶς, ὁ Γλυκᾶς καὶ Κωνσταντῖνος ὁ Μανασσῆς, ὁ γραμματικὸς Λέων, ὁ Μοναχὸς Γεώργιος, ὁ Μάγιστρος, καὶ ἄλλοι εἰς τὰ χρονικὰ αὐτῶν. τοσοῦτον δὲ ἦν χυδαῖος ὁ ἀδελφὸς τοῦ Λέοντος Ἀλέξανδρος, ὅτι οὗτος Νόμου χριστῶν Βασιλέων, καὶ ἁπλῶς τῶν Χριστιανῶν ἀκαλύπτῳ τῇ κεφαλῇ τοὺς πάντας εἰσιέναι εἰς τὰ ἀνάκτορα, ἔλυσε τοῦτον ὁ Ἀλέξανδρος, καὶ τὸν Εὐθύμιον ἅγιον ὄντα ἐκάθηρεν ἀνόμῳ Συνόδῳ, οὗ τὴν γενειάδα καταξάνας εἰς Κληρικὸς, εὐθὺς εὗρε τὸν οἶκον αὐτοῦ κακωθέντα, καὶ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ ἀπολυμένην, καὶ μετὰ τοσαῦτα οὖν πάλιν αὐτὸν ἐξώρισεν, ὅθεν καὶ σκωληκόβρωτος γέγονε, καὶ ὁ νεκροφόρος αὐτοῦ σκίμπους συνετρίβη, καὶ ὑπὸ χυδαίων ἐτάφη. εἰς τὸν περὶ Εὐθυμίου λόγον ἐπιλέγει ὁ Ἀρέθας περὶ Εὐθυμίου αὐτοῦ, ὅτι μετὰ Νικηφόρου καὶ Φωτίου τῶν ἀοιδίμων τοῖς διωγμοῖς καὶ θανάτοις συνεδοξάσθη. σημείωσαι δὲ ἱστοροῦντα εἰς ἐπικήδειον λόγον τοῦ Εὐθυμίου Κωνσταντινουπόλεως τοῦτον τὸν Καισαρείας Ἀρέθαν, ὅτι ἦν ὁ Εὐθύμιος ἀπὸ Σελευκείας, ἐμόνασε δὲ εἰς τὸν Ὄλυμπον, εἶτα εἰς μονύδριον κείμενον εἰς τὸν Ἀστακηνὸν κόλπον. σημείωσαι ἔτι τὸν Ἀρέθαν τοῦτον γράφοντα ἐκ μέρους τοῦ Λέοντος Βασιλέως πρὸς Οὐΐζηρ τὸν φύλαρχον τῶν Ἀράβων, καὶ λέγοντα περὶ τοῦ ἁγίου τάφου ταῦτα, ἀλλὰ μέχρι τοῦ νῦν ὁ ἅγιος καὶ τίμιος αὐτοῦ τάφος καθ᾽ ἕκαστον ἔτος τῇ ἡμέρᾳ τῆς αὐτοῦ ἀναστάσεως θαυματουργεῖ, παντὸς γὰρ πυρὸς σβεσθέντος ἐν Ἱερουσαλὴμ, σκολάζεται ὑπὸ τῶν Χριστιανῶν κανδήλα μετὰ ἀμυτρίου, καὶ ἱσταμένου τοῦ μὲν κατὰ τὴν Ἱερουσαλὴμ Ἀμηρᾶ ἐγγὺς τοῦ ἁγίου τάφου, ἐσφραγισμένης τῆς θύρας ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Ἀμηρᾶ οὔσης, τῶν δὲ Χριστιανῶν ἱσταμένων ἔξω εἰς τὸν Ναὸν τῆς ἁγίας Ἀναστάσεως, καὶ κραζόντων τὸ, Κύριε ἐλέησον, ἐξαίφνης ἀστραπῆς γενομένης, ἀνάπτεται εἰς τὴν κανδήλαν φῶς, καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ φωτὸς πάλιν οἱ κατοικοῦντες τὴν Ἱερουσαλὴμ πάντες λαμβάνουσι καὶ ἀνάπτουσι πῦρ. φησὶ δὲ ὁ αὐτὸς, ὅτι οἱ Ἀττικοὶ χρῶνται τὸ, καθά, οἱ δὲ Ἀλεξανδρινοὶ τὸ, καθὼς, κατὰ δὲ τὴν Ἀλεξανδρέων διάλεκτον γέγραπται, ἤτοι μετεφράσθη ἡ θεία γραφή. ἀλλ᾽ ἔλθωμεν εἰς τὸ προκείμενον. εἰς τοῦ Κωνσταντίνου ταύτας τὰς ἡμέρας, ὡς εἴπομεν, ἡνώθησαν ὅσοι διεχωρίσθησαν διὰ τοὺς δύο Πατριάρχας τὸν Νικόλαον καὶ τὸν Εὐθύμιον περὶ τοῦ ζητήματος τῆς τετραγαμίας, καὶ οἱ μὲν Εὐθυμιανοὶ ἐζήτησαν κατὰ τὸν Ἀρέθαν γενέσθαι ἀνακομιδὴν τοῦ λειψάνου τοῦ Πατριάρχου Εὐθυμίου, οἱ δὲ Νικολαῗται γενέσθαι Τόμον τοῦ μηκέτι συγχωρεῖσθαι τὴν τετάρτην γυναῖκα, ὡς διηγεῖται τοῦτο ὁ Βαλσαμὼν Θεόδωρος εἰς τὸν Νομοκάνονα τοῦ Φωτίου, καὶ εἰς τὰς σημειώσεις πρὸς τὴν ἐπιστολὴν τοῦ μεγάλου Βασιλείου, τὴν πρὸς τὸν Ἀμφιλόχιον, εἰς τοὺς ἐννακοσίους εἴκοσι χρόνους ἀπὸ Χριστοῦ γεννήσεως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΘʹ.

Περὶ τῆς συμφωνίας Ῥωμανοῦ τοῦ Λεκαπηνοῦ μετὰ τοῦ Πατριάρχου Τρύφωνος, ἵνα Θεοφυλάκτῳ τῷ υἱῷ αὐτοῦ ἀθρυνθέντι παραιτήσηται τὸν θρόνον ὁ Τρύφων, καὶ ἀθετήσεως αὐτῆς ὑπὸ τοῦ Τρύφωνος, οὗ διὰ τῆς ἰδίας ὑπογραφῆς ἀπατηθέντος ὑπὸ τοῦ Καισαρείας καὶ ἐκβληθέντος τοῦ θρόνου, ἀντεισάγεται ὁ Θεοφύλακτος. καὶ περὶ τῆς εὐλαβείας τοῦ Ῥωμανοῦ, καὶ τῶν περὶ Πολύευκτον καὶ Σέργιον, καὶ ἐξώσεως τοῦ Ῥωμανοῦ ἀπὸ τῆς Βασιλείας ὑπὸ τῶν υἱῶν αὐτοῦ, καὶ αὐτῶν ὑπὸ τοῦ Πορφυρογεννήτου, καὶ περὶ τοῦ ὀνείρου τοῦ Ῥωμανοῦ, καὶ τῶν ψυχοσωτηρίων ἔργων αὐτοῦ ἐν τῷ μοναχικῷ βίῳ,

Ἐπὶ τῆς Βασιλείας Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου, οὗ εἰς τὸν καιρὸν γέγονε καὶ ὁ Τόμος αὐτὸς τῆς ἑνώσεως, ὡς εἴπομεν, ὁ Λεκαπηνὸς Ῥωμανὸς ὁ συμβασιλεύσας αὐτῷ, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐποίησε χειροτονηθῆναι εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν τὸν υἱὸν αὐτοῦ Θεοφύλακτον Ἀναγνώστην διὰ Νικολάου Πατριάρχου, προπορευθέντα καὶ τῶν ἐν τῇ εἰσόδῳ ἁγίων, εἶτα αὐτὸν ἐποίησεν ὁ Νικόλαος καὶ Σύγκελλον. ἀποθανόντος ὅμως τοῦ Νικολάου, προεχειρίσθη Πατριάρχης ὁ Τρύφων, ἀλλὰ μετὰ συνθήκης, ἵνα ἀδρυνθέντος τοῦ Συγκέλλου ποιήσῃ παραίτησιν. ἀλλὰ εἰς τὸν ἁρμόδιον καιρὸν μὴ παραιτούμενον τὸν Τρύφωνα, ὁ Καισαρείας ἐδελέασεν αὐτὸν, ὡς δῆθεν κατηγορούμενον ἀμαθῆ γραμμάτων, καὶ ἔγραψεν εἰς ἄγραφον

χάρτην τὸν τίτλον αὐτοῦ, εἰς ὃν ὑπέγραψαν οἱ Καισαρεῖς τὴν παραίτησιν αὐτοῦ δηλονότι τοῦ Τρύφωνος, καὶ ἐγένετο αἰτία τοῦ ἐκβληθῆναι τοῦ Πατριαρχείου, εἰ καὶ δολίως. ἦν δὲ ὁ Θεοφύλακτος ἀνόσιος ἄνθρωπος, ὡς ἱστορεῖ ὁ Κεδρηνὸς λέγων, Οἱονεὶ φιλοτιμηθῆναι τὸν χρόνον, καθότι καὶ ὁ Ἰωάννης Πάπας τῆς Ῥώμης ὁ τοῦ Σιλβερίου υἱὸς πρὸς πᾶσαν ἀσέλγειαν καὶ κακίαν ὑπῆρχεν ἐπιρρεπής, ὃν Ὄθων ὁ Βασιλεὺς τῆς Φραγγίας ἐκβαλών, χρήσιμον Ποιμένα ἕτερον τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀπέδωκεν. ὁ δὲ Ῥωμανὸς, ὡς εἴρηται, ἦν εὐλαβής, ὥστε Τετράδῃ καὶ Παρασκευῇ ἐσχηκένε ἀνὰ τρεῖς Μοναχοὺς ὁμοτραπέζους, διδοὺς αὐτοῖς καὶ τὸ ἐθισμένον νόμισμα, καὶ δὴ καὶ εἰς τὸν Ὄλυμπον καὶ εἰς ἄλλους τόπους ἐδίδου τοῖς Μοναχοῖς τὰ πρὸς αὐτάρκειαν, καὶ Μοναστήριον ἔκτισε τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος, καὶ ἐποίησεν εἶναι ἐν αὐτῷ ὀκτακοσίους Μοναχοὺς μετὰ ἀρκετῶν σιτηρεσίων. καί τινα Σέργιον Μοναχὸν εἶχε μεθ' ἑαυτοῦ, ὅστις ἐπῄνει αὐτῷ τὸν Μοναχὸν Πολύευκτον ὡς ἄξιον τοῦ γενέσθαι Πατριάρχην, ὅταν ἀποθάνῃ ὁ τότε ὤν. ἔκραζε δὲ ὁ Ῥωμανὸς τὸν Πολύευκτον τοῦ ἰδεῖν αὐτὸν, συνέβη δὲ καθέζεσθαι εἰς ἓν κράββατον τὸν Βασιλέα καὶ τὸν Σέργιον, ὁ δὲ Πολύευκτος ἐλευθεροστομήσας, ὠνείδισε τὸν Σέργιον, διότι ἐκάθητο ὁμοῦ μετὰ τοῦ Βασιλέως εἰς ἓν κράββατον, ὁ Σέργιος ὅμως ὅσον μὲν διὰ τὸ κάθισμα τοῦτο ἀπελογήσατο, ὅτι οὐκ ἐποίει τοῦτο μετὰ κενοδοξίας. τοῦ δὲ Βασιλέως μεμψαμένου τοῦ Πολυεύκτου τὴν ἀδολεσχίαν, ὁ Σέργιος εἶπεν αὐτῷ, ὅτι τοιοῦτον δεῖ εἶναι τὸν Πατριάρχην, ὥστε ἐλέγχειν κατὰ Παῦλον. τὸν Ῥωμανὸν ὅμως συμβασιλεύσαντες αὐτῷ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ ἐξέβαλον, καὶ ἐποίησαν Μοναχὸν, ὃς εἶχε μεθ' ἑαυτοῦ τὸν Σέργιον παρηγορίαν, τοὺς δὲ υἱοὺς αὐτοῦ κατήγαγεν ὁ Πορφυρογέννητος καὶ ἐξώρισε, καὶ ἐβασίλευσε μόνος, πρὶν ἢ μέντοιγε ἐξορισθῆναι ὁ Ῥωμανὸς εἶδεν ὄνειρον, διὰ τὴν ἐπιβουλὴν ἴσως ἣν ἐποίησε καὶ παρέβη τοὺς ὅρκους, βασιλεύσας ἀνόμως, ὅθεν φοβηθεὶς, ἔστειλεν εἰς Ἱερουσαλὴμ καὶ εἰς τὴν Ῥώμην, καὶ εἰς ἄλλους τόπους, καὶ ἔφερε τριακοσίους Μοναχοὺς, καὶ εἰς τὴν λειτουργίαν εἰς τὸ, Μετὰ φόβου Θεοῦ, ἐξωμολογήθη παρρησίᾳ, καὶ ᾔτει συγγνώμην. καὶ ἀνερχόμενος εἰς ὑπερῷον, ἵνα συνεστιαθῇ μετὰ τῶν πατέρων, εἶχεν ἓν παιδίον καὶ ἐκτύπα αὐτὸν εἰς τοὺς πόδας μετὰ φραγγελλίου λέγον, Εἴσελθε κακομόναχε εἰς τὴν τράπεζαν, καὶ εἰσελθὼν συγκαθέσθη, καὶ τὸν χάρτην εἰς ὃν εἶχε γεγραμμένας τὰς ἁμαρτίας αὐτοῦ, ἀπέστειλεν εἰς τοὺς μὴ ἐλθόντας Μοναχοὺς, καὶ δὴ καὶ εἰς τὸν Ὄλυμπον, ἔνθα εἰς Μοναχόν τινα Δερμοκαΐτην ἱστάμενον εἰς προσευχὴν ἦλθε φωνὴ λέγουσα, Ἐνίκησεν ἡ φιλανθρωπία τοῦ Θεοῦ. ὁ οὖν Μοναχὸς ἀνοίξας τὸν χάρτην, ηὗρε τὰς ἁμαρτίας τοῦ Ῥωμανοῦ λελυμένας.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΝ Β'.

Περὶ τῆς μοναρχίας Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου, καὶ ὧν ἐποίησεν ἀγαθῶν εἴτε τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ τοῖς πολιτικοῖς, καὶ τῆς τελευτῆς αὐτοῦ, καὶ τοῦ ἐπ' αὐτῷ θρήνου ἐν Κωνσταντινουπόλει παρὰ πάσης ἡλικίας.

Ὁ δὲ Πορφυρογέννητος μοναρχήσας, ἐποίησε πρῶτον ἐναλλαγὴν μετὰ τοῦ Ἀμηρᾶ τῆς Ταρσοῦ, καὶ ἠλευθέρωσε μέγα πλῆθος Χριστιανῶν. δεύτερον, ἐποίησεν ἀνακοχὴν τῶν Βασιλικῶν εἰσφορῶν εἰς ὅλην τὴν βασιλείαν. τρίτον, Ῥητορικὴν Φιλοσοφίαν καὶ πάσας Ἐπιστήμας ἀνεκαίνισε, καὶ ὡς εἰπεῖν φθαρείσας ἀνεζωοποίησε, εἶχε δὲ τοὺς Διδασκάλους τῶν Ἐπιστημῶν ὁμοτραπέζους, καὶ ἐξ ἐκείνων ἐποίει κριτὰς καὶ Μητροπολίτας. τέταρτον, τὰ δεσμωτήρια πανταχοῦ ἠρεύνα, καὶ ἠλευθέρου τοὺς παραλόγως καθειργμένους. πέμπτον, τοὺς εὐφυεῖς Ἄρχοντας καὶ ἐναρέτους ὄντας, ἐκείνους ἀνήγαγεν εἰς τὰ μείζω ἀξιώματα. ἕκτον, ὅσοι Ἡγεμόνες ἠγόρασαν εἰς τὰς Ἐπαρχίας κτήματα εἰς τοὺς καιροὺς αὐτῶν, ὥρισεν αὐτοῖς δοῦναι αὐτὰ ὀπίσω ἀναργύρως. ἕβδομον, Νοσοκομεῖα ἤγειρεν. ὄγδοον, τὸν στῦλον Θεοφυλάκτου τοῦ Πατριάρχου πολυτελῆ ὄντα, μετήμειψεν εἰς Γηροκομεῖον, μεγάλα ἐπικτίσας αὐτῷ. ἔνατον, τὴν Μουσικὴν ἐζωογόνησεν. ᾖδε καὶ αὐτὸς καὶ ἄλλους παρώτρυνεν, ὅθεν καὶ τὰς ἑορτὰς ἐφαίδρυνεν. ἀπῆλθε δὲ εἰς τὸν Ὄλυμπον, ὡς μέν τινες διὰ θεραπείαν, καθότι ἦν ἀσθενής, καὶ ἵνα ὀχυρωθῇ διὰ τῶν εὐχῶν τῶν ἐκεῖ πατέρων, καὶ στρατεύσῃ εἰς τὴν Συρίαν, μιμούμενος τὸν μέγαν Θεοδόσιον, πέμψαντα καὶ ζητήσαντα ἀπ' Ἀλεξανδρείας τὸν μέγαν Ἰωάννην κατὰ τὸν Γλυκᾶν, ἐκεῖνος δὲ μὴ ἐλθὼν, ἔστειλε τῷ Θεοδοσίῳ ῥάβδον καὶ μικρὸν τριβώνιον, οἷς χρώμενος ὁ Βασιλεὺς ἀντὶ κράνους καὶ δόρατος, ἐνίκα. ὡς δὲ ἄλλοι, ἵνα λαλήσῃ μετὰ τοῦ Κυζίκου Θεοδώρου, ὄντος ἐκεῖ, ἕνεκεν τοῦ καθῆραι τὸν Πολύευκτον, ὃν ἐμίσει, ὁποιωδήποτε μέντοιγε τρόπῳ ἐκεῖσε ἀπεβάδισε, τοὺς ἐκεῖ Ἀσκητὰς περιεποιήσατο. ἀναβαίνοντι δὲ τῷ Βασιλεῖ καὶ εἰς τὰ ὑψηλότερα τοῦ Ὀλύμπου εἰς ἐπίσκεψιν τινὸς γέροντος σημειοφόρου, ἐκεῖνος προϋπήντησεν αὐτῷ, καὶ εἶπεν αὐτῷ ὅτι ἀποθανεῖται, καὶ ἐπιστρέψας εἰς τοὺς πατέρας ὁ Βασιλεὺς, καὶ συνεστιαθεὶς αὐτοῖς, ἐπανῆλθεν εἰς Βυζάντιον καὶ ἐκοιμήθη, καὶ ὅτε ἐξεκομίζετο τὸ λείψανον αὐτοῦ, καὶ κατὰ τὴν συνήθειαν ἔψαλλον αὐτῷ παραστάσιμον εἰς τὴν Χαλκῆν πύλην, καὶ ὁ ἐπὶ τῆς καταστάσεως ἐξεφώνει κατὰ τὴν συνήθειαν, Ἔξελθε Βασιλεῦ, καλεῖ σε γὰρ ὁ Βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων, ἵνα δώσῃς λογαριασμὸν τῆς βασιλικῆς σου ζωῆς, ἔκλαυσαν οἱ πολῖται, καὶ ξένοι, καὶ Ἱερατεῖον, καὶ Κλῆρος, καὶ Σύγκλητος, καὶ ἅπας ὁ λαὸς σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις τὸν σοφὸν καὶ ἀγαθὸν Βασιλέα, ἐπ' αὐτῷ γὰρ λίαν ἥρμοζε τὸ τοῦ Ὁμήρου,

ἀμφό-

Ἀμφότερον, Βασιλεύς τ' ἀγαθὸς, κρατερός τ' αἰχμητής. τινὲς λέγουσιν ὅτι ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ῥωμανὸς ἐφαρμάκωσεν αὐτὸν, ὅμως τ' ἀληθὲς μόνη οἶδεν ἡ Αὐτοαλήθεια.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΝ Γ'.

Περὶ τῆς ἀπ' Ἐδέσσης εἰς Κωνσταντινούπολιν μετενεχθείσης ἀχειροποιήτου Εἰκόνος τοῦ Κυρίου ἐπὶ τοῦ Πορφυρογεννήτου, καὶ χριστιανισμοῦ Βουλογόδα καὶ Γύλα τῶν ἀρχηγῶν Οὔγγρων, καὶ ἄλλων πολλῶν Οὔγγρων διὰ τοῦ πρὸς αὐτοὺς σταλέντος Ἀρχιερέως.

Ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Πορφυρογεννήτου μετηνέχθη ἀπὸ τῆς Ἐδέσσης εἰς τὴν βασιλεύουσαν ἡ ἀχειροποίητος Εἰκὼν τοῦ Χριστοῦ, ἡ πρὸς τὸν Αὔγαρον ἀποσταλεῖσα, λέγει ὁ Κουροπαλάτης, μάλιστα δὲ ὁ Μεταφραστὴς γράφει εἰς πλάτος τὰ περὶ αὐτῆς, καὶ σχεδὸν ἐν πρὸς ἐν λεπτομερῶς ταῦτα διηγεῖται. ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Πορφυρογέννητος ἱστορεῖ κατὰ πλάτος τὴν ἱστορίαν καὶ τὴν προὐπαίτησιν αὐτῆς καὶ τὴν προέλευσιν αὐτῆς, καὶ πῶς ἐτέθη μετὰ πλείστης τῆς τιμῆς καὶ εὐλαβείας εἰς τὸ Παλάτιον, ἥντινα λέγουσιν εἶναι νῦν εἰς τὴν παλαιὰν Ῥώμην. ηὗρε δὲ αὐτὴν Φωκᾶς ὁ Στρατηγὸς, ὁ μετὰ ταῦτα Βασιλεὺς χρηματίσας, εἰς τὴν Ἱεράπολιν ἔνδον εἴς τινα κέρασμον, ἐν ᾧ ἦσαν καὶ πολλῶν ἁγίων λείψανα. ἐτέθη δὲ πρῶτον εἰς Βλαχέρνας, ἐκεῖθεν δὲ μετὰ λιτανείας εἰς τὸν Ναὸν τῶν ἁγίων πάντων, ἐν τῷ ἑξακισχιλιοστῷ ἐννακοσιοστῷ ἑβδομηκοστῷ πέμπτῳ ἔτει. ἐπὶ τοῦ Πορφυρογεννήτου ἦλθεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν Βουλογόδας ὁ Ἀρχηγὸς τῶν Οὔγγρων καὶ ἐγένετο χριστιανὸς, καὶ ἐτιμήθη Πατρίκιος, καὶ πολλῶν χρημάτων γενόμενος κύριος, ἀνεχώρησεν εἰς τὰ οἰκεῖα. εἶτα καὶ Γύλας ἄλλος Ἀρχηγὸς Οὔγγρων ἔρχεται, καὶ βαπτίζεται καὶ αὐτὸς, τῶν ἴσων ἀξιωθεὶς καὶ δωρεῶν καὶ τιμῶν. καὶ Ἱερόθεον ἄνδρα τίμιον ὁ Θεοφύλακτος Οὐγγρίας Ἐπίσκοπον χειροτονεῖ, καὶ πέμπει, ὃς ἐκεῖ πολλοὺς εἰς τὴν εὐσέβειαν ὡδήγησε, καὶ οὕτως οἱ Κωνσταντινουπολῖται ἐχριστιάνισαν καὶ τοὺς Βουλγάρους καὶ τοὺς Οὔγγρους, καὶ Ἀρχιεπισκόπους ἔστειλαν ἐκεῖσε, τῶν δὲ Ἀρχηγῶν ὁ μὲν Γύλας ἀνέμεινεν εἰς τὴν πίστιν, ὁ δὲ Βουλογόδας κατέτρεχε τὴν Ῥωμαίων γῆν, εἶτα καὶ τὴν Φραγγίαν ἐπόρθη. συλλαβὼν δὲ αὐτὸν ὁ Ῥὴξ τῆς Φραγγίας, ἀνεσκολόπισεν, ὡς λέγει ὁ Κεδρηνός.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΝ Δ'.

Περὶ τοῦ ὁσίου Λαζάρου, καὶ τῆς βασιλείας Ῥωμανοῦ, καὶ στέψεως τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ὑπὸ Πολυεύκτου Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ἁλώσεως ὑπὸ τοῦ Στρατηγοῦ Νικηφόρου καὶ τοῦ ἀδελφοῦ Λέοντος τῆς Ἑκατονταπόλεως Κρήτης, ἣς εἶχον οἱ Σαρακηνοί.

Ἀλλὰ καὶ οἱ Μοναχοὶ ἀνεχώρησαν ἀπὸ τοῦ ὄρους τοῦ ἐν τῷ Λάτρῳ διὰ τοὺς Σαρακηνοὺς, καὶ ἀπῆλθον ἀλλαχοῦ. ἔλαμψε δὲ εἰς τὴν ἄσκησιν εἰς τὸ Γαλάσιον ὄρος Λάζαρος ὁ Μοναχὸς, οὗ τὸν βίον ἔγραψεν ὁ Πατριάρχης Γρηγόριος. τότε ἀπέθανε καὶ ὁ Κωνσταντῖνος, καὶ ἐβασίλευσεν ἀντ' ἐκείνου ὁ Ῥωμανὸς, ὅστις ἐποίησε στεφθῆναι καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν Βασίλειον ὑπὸ τοῦ Πολυεύκτου Πατριάρχου τῆς Κωνσταντινουπόλεως. τότε ἐλήφθη καὶ ἡ Ἑκατοντάπολις Κρήτη ἐκ τῶν χειρῶν τῶν Σαρακηνῶν, ἧς ἐκράτουν χρόνους τεσσαράκοντα, ὄντος Στρατηγοῦ τοῦ Νικηφόρου καὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ τοῦ Λέοντος κατὰ τὸν Κουροπαλάτην, ὅστις διηγεῖται ὅτι τότε ἐκεῖ ἠφανισμένη τελείως ἡ χριστιανωσύνη.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΝ Ε'.

Περὶ τῆς βασιλείας Νικηφόρου τοῦ Φωκᾶ, καὶ τῆς πρὸς αὐτὸν ἔριδος τοῦ Πολυεύκτου Πατριάρχου διὰ τὸ ἀπολῦσαι αὐτὸν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ λαβεῖν τὴν τοῦ Ῥωμανοῦ τοῦ Βασιλέως γυναῖκα, καὶ περὶ τῆς δυστυχίας τοῦ Βασιλέως ἐν τῷ κατὰ Σαρακηνῶν ἐν Σικελίᾳ πολέμῳ.

Ἀναγορεύεται Βασιλεὺς ὁ Νικηφόρος ὁ Φωκᾶς διὰ τὰς πολλὰς αὐτοῦ ἀνδραγαθίας, ὄντων καὶ τῶν δύο παιδίων τοῦ Ῥωμανοῦ υἱοῦ τοῦ Πορφυρογεννήτου, τοῦ Βασιλείου καὶ τοῦ Κωνσταντίνου ἀνηλίκων, ὅθεν γέγονε φιλονεικία πολλὴ μετὰ τὴν στέψιν ἀναμέσον τοῦ Νικηφόρου καὶ τοῦ Πολυεύκτου Κωνσταντινουπόλεως, διότι ἔχων αὐτὸς γυναῖκα, ἔλαβε τὴν γυναῖκα τοῦ Ῥωμανοῦ Βασιλέως, καὶ προσέτι ὅτι ἦν ἀνάδοχος τοῦ υἱοῦ τῆς Θεοφανοῦς, ὢν ἔτι Στρατηγὸς καὶ ἀνδρειότατος. οὗτος ὁ Νικηφόρος, καθὼς διηγεῖται ὁ Κουροπαλάτης Ἰωάννης καὶ βεβαιοῖ, ἐδυστύχησεν εἰς τὸν κατὰ Σαρακηνῶν πόλεμον ἔνδον εἰς τὴν Σικελίαν διὰ ταύτην τὴν παρανομίαν ἣν ἐποίησε. καὶ λοιπὸν ὁ Πατριάρχης ἠνάγκαζεν αὐτὸν αὐτῆς χωρισθῆναι, ἢ μένειν ἔξω τῆς Ἐκκλησίας, καὶ εἰ καὶ οἱ ἐνδημοῦντες ἐν τῇ πόλει Ἐπίσκοποι εἶπον, ὅτι τὸ μὴ λαμβάνειν τινὰ τὴν ἀγχιστεύουσαν αὐτῷ διὰ τοῦ βαπτίσματος εἰς γυναῖκα ἐστὶ Νόμος τοῦ Κοπρωνύμου,

πλὴν

πλὴν γέγονε συγκατάβασις ὕστερον, διότι ἐμαρτυρήθη μὴ γεγονέναι ποτὲ διαδοχὴν τῶν παιδίων τῆς Θεοφανῶ, οὔτε τὸν Βάρδαν τὸν πατέρα αὐτοῦ, οὔτε μὴν αὐτὸν τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν Νικηφόρον, καὶ διὰ τὴν διγαμίαν ἐκανονίσθη πικρῶς.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΝ ς'.

Ὅτι τὸ μὴ λαμβάνειν τινὰ εἰς γυναῖκα τὴν διὰ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος συντεκνίσαν αὐτοῦ, οὐ Νόμος τοῦ Κοπρωνύμου, ἀλλὰ τῆς ἐν Τρούλλῳ Συνόδου. καὶ ὅτι ὁ συγχωρῶν ἑτέρῳ ἀνδρὶ συναφθῆναι τοῦ μονάσαντος τὴν γυναῖκα, καὶ τοὔμπαλιν, ὑπὸ ἀνάθεμά ἐστι. καὶ ὅτι ἡ μόνασις μετὰ γνώμης τοῦ ἑτέρου τῆς συζυγίας γίνεται, χωρὶς τοῦ ὁμιλῆσαι γάμῳ τὸ λειπόμενον πρόσωπον.

Σημειωτέον δύο τινά, πρῶτον, ὅτι ψεῦδός ἐστι τό, ὅτι τοῦ Κοπρωνύμου ἦν Νόμος μηδένα λαμβάνειν τὴν ἀγχιστεύουσαν αὐτῷ διὰ τοῦ βαπτίσματος, ἤτοι τὴν συντεκνίσαν αὐτοῦ· τῆς γὰρ ἐν Τρούλλῳ Συνόδου Κανόνι πεντηκοστῷ τρίτῳ ἐστὶν ἡ ἀπόφασις. δεύτερον, τό, ὅτι ἐκανονίσθη ὁ Βασιλεὺς βαρέως διὰ τὴν διγαμίαν, παράνομόν ἐστι, καθότι τοῦ Κυρίου ἐστὶν ἡ φωνὴ ἡ λέγουσα, Πᾶς ὁ ἀπολύων τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ γαμήσει ἄλλην, μοιχᾶται. οὓς γὰρ ὁ Θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω. διὸ καὶ οἱ ἅγιοι Ταράσιος καὶ Νικηφόρος Ἰωσὴφ τῷ οἰκονόμῳ τῷ στεφανώσαντι Κωνσταντῖνον τὸν Βασιλέα, βίᾳ συνεχώρησαν, ὡς εἴρηται ἀνωτέρω εἰς τὸν τόπον, γενομένου δὲ Βασιλέως τοῦ εὐσεβοῦς Μιχαήλ, ἐκάθηρεν αὐτὸν τὸν Ἰωσὴφ ὁ ἅγιος Νικηφόρος. καὶ λοιπὸν ὁ Πολύευκτος εἰ βίᾳ συνεχώρει διὰ τὴν ἀνάγκην, ἄλλος ἐστὶ λόγος, τὸ δὲ ὅτι ἐκανόνισε, δηλεῖ ὅτι συνεχώρησεν εἶναι νόμιμον τὸ γενόμενον, καὶ ἥμαρτε θανασίμως. τινὲς βασιλικοὶ Νόμοι κατὰ διαφόρους αἰτίας χωρίζουσι τὰ ἀνδρόγυνα, καὶ ὅμως ὁ Χρυσόστομος εἰς τοῦτο λέγει, ὅτι ὁ Κύριος τῷ ἰδίῳ Νόμῳ ἔχει κρῖναι τὸν κόσμον, καὶ οὐ τοῖς Νόμοις τῶν Βασιλέων. εἶτα ὁ αὐτὸς Χρυσόστομος λέγει ὁμιλίᾳ δεκάτῃ ἐνάτῃ τοῦ ἑβδόμου κεφαλαίου πρὸς Κορινθίους, Ἐπειδὴ γάρ, φησί, καὶ δι' ἐγκράτειαν καὶ δι' ἄλλας προφάσεις καὶ μικροψυχίας γίνεσθαι διαιρέσεις συνέβαινε, βέλτιον μὲν μηδὲ γίνεσθαι τὴν ἀρχήν, εἰ δὲ ἄρα καὶ γένοιτο, μενέτω ἡ γυνὴ μετὰ τοῦ ἀνδρός, εἰ καὶ μὴ τῇ μίξει, ἀλλὰ τῷ μηδένα ἕτερον παρασυναγαγεῖν ἄνδρα. εἰ δὲ καὶ προβάλλουσί τινες, ὅτι μονάσαντος τοῦ ἑνὸς προσώπου, τὸ ἕτερον συζεύγνυσθαι δύναται, ῥητέον ὅτι καὶ τοῦτο πλάνη ἐστίν, ἐπειδὴ οὐδεὶς τόπος τῆς γραφῆς, ἢ τῶν ἁγίων ἐξαιρεῖ τὸν Μοναχόν, ἀεὶ γὰρ ἡ χωρισθεῖσα τοῦ Μοναχοῦ γυνή, ἐκείνου ἐστὶ γυνή, ὡς καὶ εἰ ἀφῆκε πατέρα, ἢ μητέρα, ἢ τέκνα, πατὴρ καὶ μήτηρ καὶ τέκνα αὐτοῦ εἰσίν, ὁμοίως καὶ εἰ ἀφῆκε γυναῖκα, γυναῖκα ἐστὶν αὐτοῦ. εἶτα οὐδὲ παρὰ γνώμην τοῦ ἑνὸς προσώπου δύναται τὸ ἕτερον μονάσαι, ὅθεν ὁ Ἱερώνυμος ἐπιστολῇ δεκάτῃ τετάρτῃ πρὸς Γαλατίαν, ἐκείνην πάνυ κατήλεγξεν, ὅτι ἄκοντος τοῦ ἀνδρὸς ἠβουλήθη μονάσαι. καὶ Αὐγουστῖνος ἐπιστολῇ τεσσαρακοστῇ πέμπτῃ πρὸς Ἀρμεντάριον, μὴ δύνασθαι, ἔφη, τὸ ἓν μέρος παρὰ γνώμην τοῦ ἑτέρου μονάζειν, ἐὰν δὲ μονάσῃ παρὰ γνώμην τοῦ ἑτέρου, ὀφείλει ἀναγκάζεσθαι τῷ ἀνδρὶ συνδυάζεσθαι. ὥστε οἱ μὴ πειθαρχοῦντες τοῖς πατράσι, καὶ συγχωροῦντες παρὰ γνώμην τοῦ ἑνὸς προσώπου μονάζειν τὸ ἕτερον, ἢ παρέχοντες διαζύγιον παρεκτὸς λόγου πορνείας, ὑπὸ ἀνάθεμά εἰσι, καὶ οὐδὲν ὠφελοῦνται παρὰ τῆς συγχωρήσεως τῶν Ἐπισκόπων.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΝ Ζ'.

Περὶ ὧν ὑπέταξε πόλεων τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ ὁ Νικηφόρος, καὶ ὧν ἐποίησεν ἀθέσμων διά τε Τόμου καὶ ἑτέρων δεινῶν κατὰ τῶν ἐκκλησιαστικῶν δικαίων, καὶ περὶ τῆς σφαγῆς αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Τζημισκῆ Ἰωάννου.

Οὗτος ὁ Βασιλεὺς ἔλαβε τὴν Κιλικίαν καὶ Συρίαν, καὶ ὑποτελῆ φόρων ἐποίησε Δαμασκόν, Τρίπολιν, Φοινίκην, καὶ ἕως Εὐφράτου. κατώρθωσε διὰ τῶν Ῥώσων καὶ συνετρίβησαν οἱ Βούλγαροι, εἰ καὶ τῶν Ῥώσων ὁ Ἀρχηγὸς μετέπειτα συνέβη εἰς κακὸν τοῖς Ῥωμαίοις. ἔλαβε μηχανήμασι τὴν Ἀντιόχειαν, καὶ εἰ μὴ συνέχεε τὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα, μέγιστον ὄνομα ὡς ἀληθῶς ἐκτήσατο ἄν, ἐζήτει γὰρ λαμβάνειν τὰ πράγματα τῶν τεθνηκότων Ἀρχιερέων, καὶ ἐποίησε χρυσόβουλλον τὰ Μοναστήρια καὶ τὰς Ἐκκλησίας μὴ αὐξάνειν ἐπὶ πλεῖον διὰ κτημάτων, καὶ τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ γνώμῃ ψηφίζεσθαι ἄλλους Ἀρχιερεῖς, καὶ τοὺς εἰς τὸν πόλεμον πεσόντας Στρατιώτας φημίζεσθαι Μάρτυρας, ὅπερ ἀντέστη ἡ Σύνοδος, εἰποῦσα, ὅτι ὁ μέγας Βασίλειος ἐμποδίζει μεταλαμβάνειν τοὺς τοιούτους χωρὶς Κανόνος. σημειωτέον ὅμως ὅτι ὁ μέγας Ἀθανάσιος λέγει ἐπιστολῇ πρὸς Ἀμμοῦν μονάζοντα, Τὸ ἀναιρεῖν ἐν πολέμῳ τοὺς ἀντιπάλους, ἔννομον καὶ ἐπαίνων ἄξιον, πῶς οὖν ὁ μέγας Βασίλειος ἐμποδίζει κοινωνεῖν τοὺς Στρατιώτας χωρὶς Κανόνος; λύει τὴν ἀπορίαν Φίλων ὁ Ἰουδαῖος, λέγων λόγῳ δευτέρῳ περὶ τοῦ Μωϋσέως, ὅτε τῇ θείᾳ ἐπιταγῇ πέμψας ἀπέκτεινε τοὺς Μαδιανίτας, ἀριθμῶν κεφαλαίῳ

τριακοστῷ πρώτῳ, προσέταξε τοὺς μὲν ἔξω τοῦ στρατοπέδου καταμένειν τινὰς ἡμέρας, τῷ δὲ μεγάλῳ ἱερεῖ καθᾶραι τοῦ φόνου τοὺς ἀπὸ τῆς παρατάξεως ἥκοντας τῶν συμμάχων. καὶ γὰρ εἰ νόμιμοι αἱ κατ' ἐχθρῶν σφαγαί, ἀλλ' ὅγε κτείνων ἄνθρωπον, εἰ καὶ δικαίως, καὶ ἀμυνόμενος, καὶ βιασθείς, ὑπαίτιος εἶναι δοκεῖ διὰ τὴν ἀνωτάτω καὶ κοινὴν συγγένειαν, οὗ χάριν καθαρσίων ἐδέησε τοῖς κτείνασι πρὸς ἀπαλλαγὴν τοῦ νομισθέντος ἄγους γεγενῆσθαι, ταῦτα ὁ Φίλων, ᾧ καλῶς καὶ θείως ἑπόμενος ὁ μέγας Βασίλειος, εἶπε, καὶ τοὺς Στρατιώτας καθαρσίων δέεσθαι, καὶ ἡ παροῦσα Σύνοδος ὀρθότατα ἀντέτεινε τῇ τοῦ Φωκᾶ ἀποφάσει, ὃς καὶ ἄλλα εἰργάσατο τὸ ὑπήκοον πάνδεινα. παρεσκεύασε δὲ τὰ τείχη δυνατὰ τόσον, ὥστε ἐὰν γένηται ἐπιβουλὴ κατ' αὐτοῦ, μὴ ἔχειν τινὰ φόβον, καὶ ἴσως ἐστὶ ταῦτα, ἅπερ νῦν περιφράζουσι τὸ βασιλικὸν Παλάτιον, καὶ λέγονται κατὰ τὸ ἀρχαῖον ὄνομα Βυζάντιον, μὴ ἐνθυμούμενος ὅλως τὸ δαυϊτικόν, Ἐὰν μὴ Κύριος φυλάξῃ πόλιν, εἰς μάτην ἠγρύπνησεν ὁ φυλάσσων. ἀλλὰ καὶ εἷς τις ἐξεφώνησεν αὐτῷ, ὦ Βασιλεῦ ὑψοῖς τὰ τείχη ἵνα ἀναβῇς εἰς τοὺς Οὐρανούς, ἀλλὰ δι' οὗ φοβῇ οὐκ ἀποδιδράσκεις, ὥσπερ καὶ ἐγένετο, ὅτι ὁ Τζημισκὴς ἐφόνευσεν αὐτόν, λέγοντα καὶ τό, Κύριε ἐλέησον.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΝ Η'.

Περὶ τῆς βασιλείας Ἰωάννου Τζημισκῆ, καὶ τῆς τελευτῆς Πολυεύκτου Κωνσταντινουπόλεως, καὶ τῆς Βασιλείου Σκαμανδρηνοῦ Πατριαρχείας, καὶ μετοικήσεως Παυλικιανῶν ἀπ' Ἀντιοχείας εἰς Φιλιππούπολιν μεσιτείᾳ Θεοδώρου Ἀντιοχείας, καὶ τῆς διὰ φαρμάκου τελευτῆς τοῦ Βασιλέως.

Βασιλεύσας δὲ Ἰωάννης ὁ Τζημισκής, καὶ θέλων στεφθῆναι εἰς τὴν μεγάλην Ἐκκλησίαν, ὁ Πολύευκτος εἶπεν αὐτῷ, ὅτι ἐστὶν ἀνὴρ αἱμάτων, καὶ ταῦτα ἐκ συγγενικῶν αἱμάτων, ὅθεν χωρὶς τοῦ δεῖξαι καρποὺς ἀξίους μετανοίας, μήτε πατεῖν εἰς τὸ ἔδαφος τοῦ Ναοῦ τοῦ Κυρίου ἐστὶν ἄξιος, καὶ ὅτι ἵνα ἀκυρώσῃ τὸν Τόμον οὗ ἐποίησεν ὁ Νικηφόρος κατὰ τῶν Ἀρχιερέων καὶ ἄλλων ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων. ὁ δὲ Ἰωάννης ἀπεκρίθη μετὰ πολλῆς ταπεινώσεως, ὅτι ἄλλοι τὸν Νικηφόρον ἀπέκτειναν, πείθεται ὅμως, εἶπεν, εἰς ὅ,τι ἂν αὐτὸν κανονίσοι, καὶ ἀκυρώσει καὶ τὸν Τόμον, καὶ οὕτως αὐτὸν ἔχρισε τῇ ἑορτῇ τῶν Χριστουγέννων, μετὰ δὲ τὴν στέψιν, τριάκοντα καὶ πέντε ἡμέρας ζήσας ὁ Πολύευκτος, ἀνεπαύθη, καὶ προεβλήθη Βασίλειος ὁ Σκαμανδρηνός. ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν Ἀντιόχειαν προέβαλεν ὁ Βασιλεὺς Θεόδωρον τινὰ ἀρχαῖον αὐτοῦ γνώριμον, τὸν καὶ προειπόντα αὐτῷ τὴν βασιλείαν, ἄνθρωπον ἐνάρετον, καὶ τῶν Μανιχαίων ἀντίπαλον, καθότι αὐτοῦ ταῖς ὑποθήκαις τοὺς Μανιχαίους, οἳ προεξένουν πολλὰ κακὰ διὰ τῶν μαγειῶν καὶ βλασφημιῶν αὐτῶν εἰς τὴν Ἀνατολήν, μετῴκισεν ὁ Ἰωάννης εἰς τὰ ὅρια Φιλιππουπόλεως, οἵτινες καλούμενοι τῷ δευτέρῳ ὀνόματι τῆς Αἱρέσεως αὐτῶν, λέγονται Παυλικιανοί. ἐφαρμακεύθη ὅμως ὁ Βασιλεύς, καὶ ἀπέθανεν, αὐταρχήσας ἔτη ἕξ.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΝΟ Θ'.

Περὶ τῆς βασιλείας Βασιλείου καὶ Κωνσταντίνου υἱῶν Ῥωμανοῦ, καὶ τοῦ παντελοῦς ἀφανισμοῦ τῶν Βουλγάρων ὑπὸ Βασιλείου, τοῦ καὶ πολλὰς ὑποτάξαντος ἑαυτῷ Ἐπαρχίας, καὶ τὸν Πατριάρχην Σέργιον ῥαπίσαντος, καὶ ὑβρισθέντος ὑπ' αὐτοῦ, καὶ ἐν Ἀνδριᾶσι κηρίνοις ἀμφοτέρους τοῦ Ἀλεξανδρείας κρίναντος, καὶ διὰ τοῦτο Οἰκουμενικοῦ κριτοῦ κληθέντος.

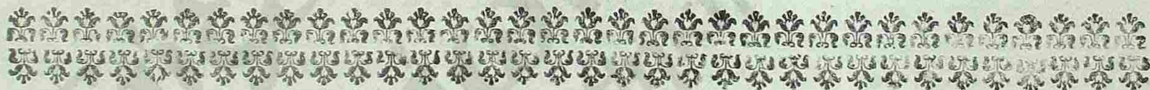
Ἐβασίλευσαν δὲ μετὰ τοῦτον οἱ υἱοὶ Ῥωμανοῦ Βασιλέως Βασίλειος καὶ Κωνσταντῖνος, ἐποίησε δὲ ὁ Βασίλειος παντελῆ ἀφανισμὸν τῇ ἀρχῇ τῶν Βουλγάρων, ὅθεν καὶ Βουλγαροκτόνος ἐκλήθη, προσεκτήσατο δὲ Χωρβάτας καὶ Σίρμιον καὶ Συρίαν, καὶ ἀλλαχοῦ, καὶ ἤδη καὶ πολλοὺς κατ' αὐτοῦ ἀνταρτήσαντας, ἐτροπώσατο. διηγεῖται δὲ ὁ μέγας Λογοθέτης Ἐπιφάνιος, ὅτι ἐκώλυε τὸν Βασίλειον ὁ Κωνσταντινουπόλεως Σέργιος ἐκκλησιασθῆναι, καὶ διὰ τοῦτο παρ' αὐτοῦ ἐρραπίσθη, ὅθεν δριμὺ λαλήσας ἤνοιξε τὸ στόμα αὐτοῦ ὑβρίζων καὶ κακολογῶν τὸν Βασιλέα. εὑρέθη τότε εἰς τὴν βασιλεύουσαν τῆς Ἀλεξανδρείας ὁ Πατριάρχης Θεόφιλος τῷ ὀνόματι, καὶ ἐκράχθη ἵνα γένηται κριτὴς δύο Οἰκουμενικῶν μεγάλων προσώπων, καὶ λοιπὸν ὁ Θεόφιλος ποιήσας ἕνα Ἀνδριάντα κήρινον, ἔστησεν αὐτὸν εἰς τὸ μέσον, ναὶ μὴν καὶ ἄλλον δεύτερον ἀντικρύ, καὶ αὐτοῦ τοῦ λαλῆσαί τι ἔκοψε τὴν γλῶσσαν τοῦ ἑνὸς Ἀνδριάντος, καὶ τοῦ ἄλλου Ἀνδριάντος τὴν δεξιὰν χεῖρα, ὅθεν ὁ Ἀλεξανδρείας κριτὴς τῆς Οἰκουμένης ἐξ ἐκείνου ἐκλήθη, ὡς δύο Οἰκουμενικὰ πρόσωπα συμβιβάσας.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΝ Ι'.

Περὶ τῆς τελευτῆς Βασιλείου Βασιλέως, εἶτα καὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Κωνσταντίνου, καὶ βασιλείας Ῥωμανοῦ Ἀργυρο-

Ἀργυροπούλου, καὶ πνιγμοῦ αὐτοῦ ἐν τῷ λουτρῷ ἐπιβουλῇ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Ζωῆς, καὶ βασιλείας Μιχαὴλ τοῦ Παφλαγόνος, τοῦ πνίξαντος τὸν Ῥωμανὸν, καὶ τὴν Ζωὴν εἰς γυναῖκα λαβόντος, καὶ δαιμονισθέντος, καὶ μονάσαντος, καὶ τελευτήσαντος ἐν μετανοίᾳ.

Ἐτελεύτησεν ὁ Βασιλεὺς, καὶ ἔμεινε μόνος ὁ Κωνσταντῖνος, ὅστις μέλλων ἀποθνήσκειν, Ῥωμανὸν τὸν Ἀργυρόπουλον καὶ ἄκοντα συνέζευξε τῇ θυγατρὶ αὐτοῦ Ζωῇ, τὴν δὲ πρωτέραν αὐτοῦ γυναῖκα ἐποίησε μονάστριαν, καὶ οὕτως αὐτὸν ἐβασίλευσεν. ἦν δὲ ὁ Ῥωμανὸς φιλόπτωχος καὶ εἰς τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς εὐλαβέστατος. οἰκοδομῶν δὲ Ναοὺς καὶ Μοναστήρια, καὶ θέλων ἀνακαινίσαι καὶ μέρος Ναοῦ τῆς Βλαχέρνας σεσαθρωμένον, ηὗρεν ἔνδον εἰς τὸν τοῖχον Εἰκόνα τῆς Θεοτόκου καὶ τοῦ Χριστοῦ εἰς σανίδα ὑλογραφικὴν, ἣν ἐπὶ τοῦ Κοπρωνύμου ἔκρυψαν ἐκεῖ, καὶ διέμεινεν ἀβλαβὴς τριακόσια ἔτη τὰ παρελθόντα. τοιοῦτον ὅμως ὄντα, Μιχαὴλ ὁ Παφλαγὼν θελήματι τῆς Βασιλίσσης ἔπνιξεν αὐτὸν ἔνδον εἰς τὸν λουτρὸν τῇ μεγάλῃ πέμπτῃ. ἔκραξε δὲ ἡ Βασίλισσα τὸν Πατριάρχην Ἀλέξιον, ἵνα αὐτὴν στεφανώσῃ μετὰ τοῦ φονέως, ὅστις ἐθαύμαζε πῶς ἐπιτελέσῃ τοιαύτην ἱερολογίαν, ἀλλ' ἡ πονηρὰ γυνὴ ἔδωκε πεντήκοντα λίτρας χρυσίου τῷ Πατριάρχῃ, καὶ ἄλλας τοσαύτας τοῖς Κληρικοῖς αὐτοῦ, καὶ οὕτως ἐστεφανώθη τῇ ἐπαύριον. ὢ κατηραμένη φιλαργυρία ἡ ποιοῦσα καὶ Ἱερέα παράνομον, καὶ ἀθέμιτον ἱερολογίαν. εἶχεν ὁ Βασιλεὺς ἀδελφὸν Ἰωάννην, καὶ μετὰ τὰ πολλὰ ὁ Ἰωάννης ἐζήτησε γενέσθαι ὁ Πατριάρχης, καὶ ἵνα καθαιρεθῇ ὁ Ἀλέξιος, ἔλεγον οἱ Ἀρχιερεῖς, ὡς δῆθεν ἀπὸ βίας τοῦ Βασιλέως Βασιλείου, καὶ οὐχὶ ἀπὸ κανόνων ἐκκλησιαστικῶν ἐπατριάρχευσεν, ἀλλ' αὐτὸς εἶπεν, Εἰ οὕτως ἔχει, καθαιρεθήτωσαν πρῶτον οἱ παρ' αὐτοῦ πατριαρχοῦντος χειροτονηθέντες Ἐπίσκοποι, καὶ ἀναθεματισθήτωσαν καὶ οἱ τρεῖς Βασιλεῖς οὓς ἔστεψεν. οἱ δὲ διαπεφωνήκασιν ἄλογοι ὄντες, καθότι πολλοὶ κακῶς πατριαρχεύσαντες, καὶ μάλιστα Αἱρετικοὶ, καθῃρέθησαν ὅτε ἡ Ἐκκλησία ἐνηργήσεν, ἀλλ' οὐ καθῃρέθησαν οἱ παρ' ἐκείνων χειροτονηθέντες. τὸ αὐτὸ ῥητέον καὶ περὶ τῆς στέψεως τῶν Βασιλέων. ὁ Βασιλεὺς ὅμως ἐδαιμονίζετο διὰ τὸν φόνον τοῦ Ῥωμανοῦ, καὶ ἐπορεύθη εἰς Θεσσαλονίκην, ἵνα ἰατρευθῇ ὑπὸ τοῦ ἁγίου Δημητρίου, ἀλλ' οὐδὲν ὠφελήθη, ὅθεν τέλος πάντων διαβαίνων κατά τι Μοναστήριον, ἐπέζευσεν ἐξαίφνης, καὶ εἰσελθὼν ἐν αὐτῷ, ἐγένετο Μοναχὸς ὑπὸ ἑνὸς Μοναχοῦ Κοσμᾶ ὀνόματι, ὅστις πάντοτε αὐτὸν ἐνουθέτει κλαίειν τὴν ἁμαρτίαν αὐτοῦ, καὶ οὕτως ἀπέθανεν ἐν μετανοίᾳ. σημείωσαι ὅτι ὁ Ἀργυρόπουλος τιμήσας τοὺς συγκέλλους τὸν Ἐφέσου, τὸν Κυζίκου καὶ τὸν Εὐχαΐτων, οἱ Μητροπολῖται τῇ ἑορτῇ τῆς Πεντηκοστῆς ἐν τῇ Λειτουργίᾳ οὐ κατεδέξαντο προκαθίσαι αὐτοὺς, λέγει ὁ Κεδρηνός.

ΚΕΦ Α'ΛΑΙΟΝ Κ'.

Περὶ τῆς βασιλείας Μιχαὴλ τοῦ Καλαφάτου, εἶτα Κωνσταντίνου Μονομάχου, καὶ ὧν συμβέβηκε τοῖς Ῥωμαίοις κακῶν ὑπὸ διαφόρων ἐθνῶν.

Μετὰ τὸν Παφλαγόνα ἐβασίλευσε Μιχαὴλ ὁ Καλαφάτης, εἶτα Κωνσταντῖνος ὁ Μονομάχος, ὃς ἦν ἐξόριστος εἰς Μιτυλήνην, καὶ ἐλθὼν ἐστεφανώθη τὴν τρίγαμον Βασίλισσαν, καὶ ἐστέφθη Βασιλεὺς εἰς τὴν βασιλεύουσαν ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξίου, ὅστις μετ' ὀλίγον ἀπέθανε, καὶ ἐγένετο Μιχαὴλ ὁ Κηρουλάριος ἀντ' αὐτοῦ Πατριάρχης. εἶχε δὲ πεφυλαγμένα ὁ Πατριάρχης Ἀλέξιος εἰς τὴν Μονὴν αὐτοῦ εἰκοσιπέντε κεντηνάρια χρυσίου, καὶ ἔστειλεν ὁ Μονομάχος καὶ ἔλαβεν αὐτά. οὗτος ὁ Μονομάχος ἔκτισε πολλὰ Νοσοκομεῖα, καὶ Ξενοδοχεῖα, καὶ Μοναστήρια καὶ Ἐκκλησίας ἔκτισεν, ἔκτισε καὶ τὴν Ἁγίαν Μονὴν εἰς τὴν Χῖον. λέγει δὲ ὁ Ψελλὸς εἰς τὸ τέταρτον τῶν ἱστοριῶν αὐτοῦ, ὅτι ἐπειδὴ αἱ πόρναι παραινέσεις οὐκ ἀποδέχονται, οὔτε μὴν βίᾳ σωφρονοῦσιν, ὁ Μονομάχος ᾠκοδόμησε Μοναστήριον πλουσιώτατον, καὶ ἐκήρυξεν, Εἴ τις πόρνη καταλείψοι τὸ μῦσος, καὶ ἔλθοι εἰς τὸ Μοναστήριον, ἔχειν τὴν κυβέρνησιν αὐτῆς ἐκεῖ ἱκανὴν, ὅθεν πολλαὶ ἔδραμον μεταβαλοῦσαι τὸ σχῆμα καὶ τὸν τρόπον. εἰς δὲ τὴν Ἰταλίαν ὁ Δοὺξ Μιχαὴλ Πρωτοσπαθάριος ὁ Δοκιανὸς ἔχων Στρατὸν Φράγγικον μετὰ βασιλικοῦ σιτηρεσίου, τὸν ἐπὶ τοῦ Στρατοῦ Ἀρχηγὸν Ἀρδοῖνον ἔδειρεν, ὅθεν ἐκείνου στασιάσαντος, καὶ κακῶς κυβερνήσαντος, ὁ Μιχαὴλ οὐκ ἐνίκησε, καὶ οὕτως ηὔξησεν ἡ ἀποστασία. εἶχε δὲ ἀπεσταλμένον ὁ Παφλαγὼν Γεώργιον τὸν Μανιάκην εἰς Σικελίαν, ὃς καὶ ἠρίστησε μεγάλως κατὰ Σαρακηνῶν, ἀλλ' ἔχων ὑποστράτηγον Στέφανον τὸν τοῦ Βασιλέως γαμβρὸν, παρήγγειλεν αὐτῷ προσέχειν μὴ ἀποδρᾶναι τὸν Φύλαρχον, ἐκείνου δὲ ἀμελήσαντος, φθαρέντων τῶν Σαρακηνῶν, ἔφυγεν ὁ Φύλαρχος εἰς τὴν Ἀφρικήν. ὀνειδισθεὶς δὲ ὁ Στέφανος ὑπὸ τοῦ Μανιάκη, διέβαλεν αὐτὸν τὸν Μανιάκην ὡς μέλλοντα ἀποστατῆσαι, μηνυθεὶς δὲ ὁ Μανιάκης, καὶ ἐλθὼν εἰς Βυζάντιον, καθείργνυται. ὅθεν καὶ ἡ Σικελία κακῶς πάλιν ἔπαθεν ὑπὸ τῶν Ἀφρῶν, τὸν Μανιάκην ὅμως ἡ Ζωὴ λύσασα τῶν δεσμῶν,

σμῶν, ἔστειλεν εἰς Ἰταλίαν. τοῦτον οὖν ὁ Μονομάχος ἔπεμψεν ἵνα κυβερνήσῃ τὰ πράγματα εἰς Ἰταλίαν, καὶ παύσῃ τὴν ἀποστασίαν, καὶ ὃς ἀπελθὼν, ἐταπείνωσε τοὺς ἀποστάτας, πλὴν πάλιν ἀνταρτήσας ὁ ἀνεψιὸς τοῦ Ἀρδοίνου Ῥομπέρτος, ἔλαβον εἰς τὴν Ἰταλίαν πολλὰς πόλεις καὶ χώρας τῶν Ῥωμαίων. ὥστε καὶ καθεξῆς ἐγένοντο οἱ ἀπ᾽ αὐτοῦ ἀντίπαλοι τοῖς Ῥωμαίοις, καὶ ἐξέβαλον αὐτοὺς ἀπὸ τῆς Ἰταλίας, καθότι ηὗρον καιρὸν καθ᾽ ὃν Οὖζοι, Πατζινάκαι, Βούλγαροι, Ἄραβες κατέτρεχον τῶν Ῥωμαίων, καὶ ἐβεβαίωσαν τὴν ἀποστασίαν αὐτῶν. ἦν δὲ καὶ συνέργεια παραταθῆναι τὸν Ῥομπέρτον, ὅτι ὁ Μανιάκης ἔχων ἐχθρὸν αὐτοῦ μεγάλον τὸν Σκληρὸν, τιμώμενον λίαν ὑπὸ τοῦ Μονομάχου, διὰ πεισμονὴν καὶ φθόνον ἐκηρύχθη Βασιλεὺς, καὶ λαβὼν Στρατεύματα, ἐπέρασεν εἰς τὸ Δυρράχιον, ἵνα ἔλθῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ ἐκεῖ καὶ ἐφονεύθη, ὅμως αἱ διχοστασίαι ὠφέλησαν τοὺς ἀποστάτας, ὁμοῦ καὶ ἡ ἀχρειότης τῶν μετέπειτα Βασιλέων, ἀλλ᾽ οὐχ οὕτως ἐλύπησαν τὴν Ἐκκλησίαν αἱ ἐξωτερικαὶ δυναστεῖαι, ὅσον ἡ ἀποστασία τῶν Ῥωμαίων, καθότι γέγονεν ἐχθρὸς ὁ οἰκειακὸς, καὶ τὸ δὴ χεῖρον, ὅτι τῇ πρὸς τὴν ὀρθόδοξον βασιλείαν ἀποστασίᾳ τῶν Φράγγων, ἠκολούθησεν ἡ ἀποστασία τοῦ Πάπα ἀπὸ τῆς καθόλου Ἐκκλησίας, καὶ γέγονε, κατὰ τὸν Ναζιανζηνὸν λόγῳ εἰκοστῷ τρίτῳ, ὁ τῆς ἀληθείας ἔκδικος προδότης, ὁ Ποιμὴν Λύκος, ὁ διὰ τῆς θύρας ὁδηγῶν, Λῃστὴς διὰ τῆς αὐλῆς ὑπεραναβαίνων, καὶ ἡ τελευταία μάστιξ κατὰ τοῦ τῆς Ἐκκλησίας κοινοῦ.

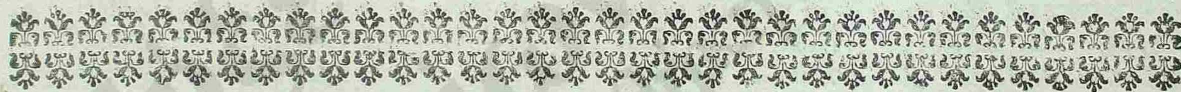

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑ΄.

Περὶ ὧν ἔπραξεν ὁ Πάπας Φόρμοσος ἀτόπων, καὶ τίνες ἄλλοι Πάπαι Ῥώμης μετ᾽ αὐτόν.

Φόρμοσος Ἐπίσκοπος Πόρτου, ὡς διηγεῖται ὁ Δουάλλιος περὶ ἐξουσίας τοῦ Πάπα μέρει δευτέρῳ, ζητήματι τετάρτῳ, καθῃρημένος παρὰ τοῦ Πάπα Ἰωάννου ὀγδόου, καὶ ἀποκατασταθεὶς εἰς τὴν τάξιν τῶν λαϊκῶν, ἠναγκάσθη βίᾳ ἀναχωρῆσαι τῆς πόλεως, καὶ ποιῆσαι ὅρκον ὥστε μὴ θελῆσαί ποτε ἀναλαβεῖν τὴν Ἐπισκοπήν. ἀποθανόντος δὲ τοῦ Ἰωάννου, ὁ διάδοχος αὐτοῦ Μαρῖνος, ἢ καθὼς ἄλλοι λέγουσι Μαρτῖνος δεύτερος λύει αὐτὸν τοῦ ὅρκου, καὶ ἀναβιβάζει εἰς τὴν Ἐπισκοπήν. μετὰ θάνατον δὲ τοῦ Μαρίνου ὁ Φόρμοσος χειροτονεῖται Πάπας, καὶ χειροτονεῖ Ἐπισκόπους τινὰς καὶ Πρεσβυτέρους. ὁ διάδοχος ὅμως αὐτοῦ Στέφανος ἕβδομος δεινὸς ἐχθρὸς τῆς μνήμης ἐκείνου, ἐν Συνόδῳ Ἐπισκόπων ὥρισεν εἶναι ἀκύρους πάσας τὰς πράξεις τοῦ Φορμόσου, ὡς μὴ γεγονυίας γνησίου Πάπα, καὶ τοὺς παρ᾽ αὐτοῦ χειροτονηθέντας ἀναχειροτονηθῆναι προσέταξεν, οὗτος ὁ ὅρος τοῦ Στεφάνου λίαν ἔδοξε μοχθηρὸς εἰς τοὺς πάντας, καὶ διὰ τοῦτο τρεῖς διάδοχοι αὐτοῦ Ῥωμανὸς, Θεόδωρος δεύτερος καὶ Ἰωάννης ἔννατος, γενομένης Συνόδου, ἄκυρον εἶναι ὥρισαν τοῦ Στεφάνου τὴν κρίσιν, καὶ ἔθεντο Φόρμοσον ἐν τῇ τάξει τῶν γνησίων Ἀρχιερέων. διάδοχος τούτων τῶν τριῶν ἐγένετο Σέργιος, ὅστις ἀκολουθῶν τῷ παραδείγματι τοῦ διαληφθέντος Στεφάνου, ἐξέβαλεν ἀπὸ τοῦ μνήματος τοῦ Φορμόσου τὸ σῶμα, καὶ ἔκοψε τὰ τρία δάκτυλα μεθ᾽ ὧν ἐποίει τὰς χειροτονίας, ἅστινας καὶ ἀκύρους ἀπεφήνατο. καὶ λοιπὸν ἢ ἐκεῖνοι οἱ ὄντες κατὰ τοῦ Φορμόσου, ἢ ἐκεῖνοι οἱ ὄντες ὑπὲρ τοῦ Φορμόσου ἀναμφιβόλως ἥμαρτον, οἱ μὲν γὰρ αὐτὸν γνήσιον ἔλεγον Πάπαν, οἱ δὲ ψευδόπαπαν. Οὐ δύναται ἀπαντῆσαί τις, ὅτι τὸ ζήτημα τοῦτο ἐστὶ γεγονότος καὶ οὐχὶ δικαιώματος, πρῶτον μὲν, ὅτι ἀξίωμα ἐστὶ καὶ γνώμη κοινὴ παρὰ τοῖς ὑπερασπισταῖς τῆς ἀναμαρτησίας τοῦ Πάπα, ὅτι καὶ ἐπὶ τὰ γεγονότος ζητήματα, ἅτινα εἰσὶ συνδεδεμένα μετὰ τῶν τῆς πίστεως, δύναται ἡ Ἐκκλησία πᾶσα πιστεύειν τὸ, ὅτι ὁ Πάπας ἐστὶν ἐν αὐτοῖς ἀπλάνιστος, καὶ ἔστιν ἀδύνατον ἵνα σφάλλῃ. οὕτω δογματίζεται παρὰ Γεωργίῳ Ῥοδίῳ περὶ πίστεως ζητήματι δευτέρῳ, τμήματι πέμπτῳ, ἀριθμῷ τετάρτῳ. καὶ λοιπὸν τὸ πρᾶγμα τοῦτο τὸ περὶ τὸν Φόρμοσον γεγονὸς, πρῶτον μὲν προὐβάλετο εἰς πᾶσαν τὴν Ἐκκλησίαν, καθότι πάσῃ τῇ Ἐκκλησίᾳ προσέταττον ὁ Σέργιος καὶ ὁ Στέφανος ἵνα πιστεύσῃ ὅτι ὁ Φόρμοσος ἦν ψευδόπαπας. δεύτερον, τοῦτο τὸ περὶ τὸν Φόρμοσον γεγονὸς ἦν πρᾶγμα συνδεδεμένον μετὰ τῶν τῆς πίστεως, αὐτοὶ γὰρ οἱ παπισταὶ δογματίζουσιν εἶναι πρᾶγμα τῆς πίστεως. τὸ ζήτημα οὖν τοῦτο πότερον, οὗτος ὁ Πάπας γνήσιός ἐστι Πάπας, ἢ οὐχί; ὄντος γὰρ τοῦ Πάπα κανόνος τῆς πίστεως, ὁσάκις ἂν ἀμφισβητοῖτο περὶ τοῦ γνησίου Πάπα, τοσαυτάκις ἀμφισβητεῖται περὶ τῆς αὐτῆς πίστεως, οὕτω γὰρ διδάσκουσιν οἱ ἔγκριτοι σοφοὶ τῶν παπιστῶν, ὅθεν εἴτις ἀρνεῖται τὸν τάδε Πάπαν εἶναι γνήσιον, ἐκεῖνον δηλαδὴ ὃς ἐστι κατὰ ἀλήθειαν Πάπας γνήσιος, σφάλλει ἐν αὐτῇ τῇ πίστει. καὶ λοιπὸν, ὅστις ἥμαρτεν ἐν τούτῳ τῷ ζητήματι, πότερον, ὁ Φόρμοσος ἦν γνήσιος καὶ ἀληθινὸς Πάπας, ἢ οὔ, ἥμαρτεν εἰς τὴν πίστιν. ὅθεν τὸ ζήτημα τοῦτο τὸ περὶ τὸν Φόρμοσον γεγονὸς, οὐκ ἦν ζήτημα γεγονότος, ἀλλ᾽ ἦν βεβαίως ὁμολογούμενον παρὰ ἑκατέρου τοῦ μέρους. βέβαιον ἦν, ὅτι ὁ Φόρμοσος ἦν

καθῃρημένος. βέβαιον ἦν, ὅτι πεποίηκεν ὅρκον ἵνα μὴ λάβῃ πλέον τὴν ἐπισκοπήν. βέβαιον ἦν, ὅτι παρὰ τοῦ Μαρίνου ἐλύθη τοῦ ὅρκου, καὶ ἐπανεβιβάσθη εἰς τὸν θρόνον. βέβαιον, ὅτι ἀπὸ τῆς Ἐπισκοπῆς Πόρτου ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον τῆς Ῥώμης, καὶ τὸ δὴ κύριον, ὅτι μετὰ τὴν καθαίρεσιν ἀπώλεσε παντάπασι τὸν χαρακτῆρα οὕτως, ὥστε τὴν συγχώρησιν ἣν ἔδωκεν αὐτῷ ὁ Μαρῖνος μὴ δύνασθαι ἀποκαταστῆσαι τοιοῦτον, ὥστε τὸν θρόνον ἀναλαβεῖν. ἐγένετο γὰρ δημοσίως καὶ μετὰ σκοποῦ, ἵνα ἐὰν παύσῃ τε ἀλλότριος τοῦ χαρακτῆρος, ὅθεν καὶ ὅρκος ἐμεσολάβησε. τοῦτο δὲ πάντως ζήτημά ἐστιν οὐ γεγονότος, ἀλλὰ δικαιώματος, καὶ ἀνήκει εἰς τὴν πίστιν, ζητεῖται γὰρ πότερον αἱ χειροτονίαι ἑνὸς καθῃρημένου Ἐπισκόπου ἄκυροί εἰσιν, ἢ οὔ; Πρὸς ταῦτα ἀνθίσανται οἱ παπισταὶ καὶ λέγουσιν, ἀληθῶς ὁ Στέφανος ἀκύρους ἀπέδειξε τὰς χειροτονίας τοῦ Φορμόσου, πλὴν οὐχὶ ἐν θέσει καὶ γενικῶς, ὡσεὶ ἔλεγε δηλαδὴ οὕτω καθόλου τὰς χειροτονίας ἑνὸς Ἐπισκόπου εἶναι ἀκύρους, ἀλλ' ἐν ὑποθέσει καὶ μερικῶς, τουτέστιν προσέταξε τοὺς παρὰ τοῦ Φορμόσου πάλαι χειροτονηθέντας μεταχειροτονεῖσθαι. οὕτως ὁ ὅρος οὐ βλάπτει, λέγουσι, τὸ δικαίωμα τὸ καθόλου καὶ γενικόν, ἀλλὰ μόνον περὶ τὸ γεγονὸς πρᾶγμά ἐστιν, ἐν ᾧ δύναται σφάλλειν ὁ Πάπας, ὅμως οὐκ ἀπόλλυσι τῆς ἀναμαρτησίας τὸ προνόμιον, ἅτε σφάλλων μερικῶς καὶ κατ' ἰδίαν, καὶ οὐ λέγεται διὰ ταῦτα Αἱρετικός. Ἀλλὰ ῥητέον πρῶτον, ὅτι οὐ λάθρα καὶ μόνος ἐξήνεγκε τὴν κατὰ τοῦ Φορμόσου κρίσιν ὁ Στέφανος, ἀλλὰ φανερῶς, καὶ ἐπ' Ἐκκλησίας, καὶ ἐπὶ τοῦ Κλήρου. δεύτερον, ὁ ὅρος τοῦ Στεφάνου ὁ γεγονὼς ἐν τῇ ὑποθέσει τοῦ Φορμόσου κατὰ τὸ μερικόν, ἐξαπλοῦται καὶ εἰς τὴν θέσιν, καὶ εἰς τὸ καθόλου, ὁ γὰρ ἐν τῇ μερικῇ ὑποθέσει λέγων τὰς χειροτονίας τοῦ Φορμόσου εἶναι ἀκύρους, ἀναγκαίως ἐρεῖ καὶ ἐν τῇ καθόλου θέσει ἀκύρους εἶναι τὰς χειροτονίας παντὸς καθῃρημένου Ἐπισκόπου, κατὰ γὰρ τοὺς λογικοὺς Κανόνας ἀρνεῖται τὴν καθόλου καταφατικὴν πρότασιν ὁ ὁμολογῶν τὴν μερικὴν κατ' ἀντίφασιν ἀντίθετον, ἤγουν ὅστις ὁμολογεῖ λόγου χάριν τὸν Πέτρον μὴ εἶναι πλάσμα, μὴ ὑποκεῖσθαι τῇ θείᾳ προνοίᾳ, μὴ ἔχειν χρείαν λυτρωτοῦ, εἶναι θνητόψυχον, τοῦτο ἐστὶν ὑπόθεσις κατὰ μέρος καὶ ἀληθής, ὅμως ὁ τοῦτο ὁμολογῶν προφανῶς Αἱρετικός ἐστι, καὶ δοξάζει κατὰ τῆς πίστεως, βιάζεται γὰρ ἀρνηθῆναι τὴν καθόλου ταύτην θέσιν, τὴν, πᾶς ἄνθρωπος ἐστὶ πλάσμα, ὑπόκειται τῇ θείᾳ προνοίᾳ, δεῖται λυτρωτοῦ, οὐκ ἔστι θνητόψυχος; καὶ τὰ ἑξῆς. οὕτως ὁ ὁμολογῶν καθ' ὑπόθεσιν μερικήν, ὅτι αἱ χειροτονίαι τοῦ καθῃρημένου Φορμόσου οὐκ ἔχουσι τὸ κῦρος, ἀρνεῖται κατὰ θέσιν καθολικήν, ὅτι παντὸς Ἐπισκόπου καθῃρημένου αἱ χειροτονίαι εἰσὶν ἄκυροι. ἡ πρότασις αὕτη ἄρα ἐστὶ δικαιώματος, καὶ ἀνήκει εἰς τὴν πίστιν, καὶ ὅστις περὶ ταύτην ἁμαρτάνει, προφανῶς Αἱρετικός ἐστιν. ἴδε καὶ κατωτέρω βιβλίου ἐνάτου κεφάλαιον δέκατον τέταρτον.

ΚΕΦ'ΑΛΑΙΟΝ ΚΒ'.

Περὶ τῶν Πατριαρχῶν τῶν Ἱεροσολύμων ἀπὸ Ἡρακλέου μέχρι τῆς σήμερον.

Ἐπειδὴ ἔχομεν σαφεῖς ὁδηγοὺς περὶ τῶν Πατριαρχῶν ἡμῶν ἕως Ἡρακλέου, ἄρχεται δὲ ἀσάφεια ἀπὸ τοῦ Ζαχαρίου νῦν, καθότι διαφωνοῦσιν οἱ χρονογράφοι, μάλιστα δὲ καὶ πολλὰ σιωπῶσιν, ἐκ δὲ τῶν μὴ σαφῶς εἰρημένων, χαλεπὸν εἰπεῖν σαφῶς τ' ἀληθές, πλὴν ὅμως τῇ χορηγίᾳ τοῦ ἁγίου Πνεύματος λέξομεν τὸν ἐνόντα τρόπον τὸ ἀληθές. Ἱστορεῖ τοίνυν ὁ Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας Εὐτύχιος, ὃν εἴπομεν γεγραφέναι χρονικὸν εἰς γλῶσσαν ἀραβικὴν ἀπὸ Ἀδὰμ ἕως τοῦ τριακοσιοστοῦ εἰκοστοῦ ἕκτου ἔτους τῆς ἀναδείξεως τοῦ ἐθνικοῦ, ὅτε ἤκμαζε καὶ αὐτός, καὶ τὰ περὶ τῶν Πατριαρχῶν τοῦ ἁγίου οἴκου (οὕτω γὰρ ἐκεῖνος καλεῖ τὴν ἁγίαν Ἱερουσαλὴμ) σεσημειωκέναι, ἀλλ' οὐ συμφωνεῖ μετὰ τῶν εὑρισκομένων Διπτύχων εἰς Ἱερουσαλήμ, καὶ λέγω εὑρισκόμενα, ὅτι οὐ καταγράφονται ὅλοι οἱ Πατριάρχαι οὔτε εἰς ταῦτα, ἀλλὰ τινές, οὐκ οἶδα διατί, πλὴν ὅπως καὶ αὖ συγγραφὴ περὶ τῆς παρούσης ὑποθέσεως, ἐξ αὐτοῦ, καὶ ἀπὸ τῶν Διπτύχων αὐτῶν, καὶ ἐξ ἄλλων προσεχῶν εὑρισκομένων, λαμβάνοντες μάλιστα τὰς ἀρχάς, συντίθεμεν τὸν παρόντα κατάλογον, ἀρχόμεθα δὲ πάλιν ἀπὸ τοῦ Ζαχαρίου. Ὁ τοίνυν Ζαχαρίας ἐπατριάρχευσε βασιλεύοντος τοῦ Φωκᾶ, εἰς δὲ τὸ ἑξακοσιοστὸν καὶ τεσσαρεσκαιδέκατον ἔτος, ὃ ἦν τέταρτον, ἢ πέμπτον ἔτος τοῦ Ἡρακλέου, ἔλαβον οἱ Πέρσαι τὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ ᾐχμαλώτευσαν τὸν Ζαχαρίαν καὶ τὸ τίμιον ξύλον, ὄντος ἑβδόμου ἔτους τῆς Πατριαρχείας αὐτοῦ. εἰς δὲ τὸ δέκατον ὄγδοον ἔτος τῆς βασιλείας αὐτοῦ εἰρήνευσεν ὁ Ἡράκλειος μετὰ τοῦ νέου Περσάρχου Συρόου, καὶ ἔλαβε τόν τε Ζαχαρίαν καὶ τὸ τίμιον ξύλον. ἦν δὲ ὁ Ζαχαρίας εἰς τὴν αἰχμαλωσίαν ἔτη δεκατρία, ὥστε ἐστὶν ἡ πατριαρχεία αὐτοῦ ἔτη εἴκοσι, καὶ ἀνεπαύθη καθ' ὁδὸν μετὰ τὴν ἀπολύτρωσιν, οὐκ οἶδα ποῦ, ὅμως κατ' ἄλλους τινὰς νομίζεται ἐλθεῖν εἰς Ἱερουσαλὴμ μετὰ Ἡρακλέου, καὶ ἐκεῖ μετέπειτα ἀποθανεῖν. εἶτα ἐπατριάρχευσεν ὁ Μόδεστος Μῆνας ἐννέα, κατ' ἄλλους δὲ χρόνους δύο. τινὲς ὅμως τῶν

χρονογράφων θέλουσι πατριαρχεῦσαι τὸν Ζαχαρίαν ἐν ἔτει ἑξακοσιοστῷ ἐνάτῳ, καὶ τῷ ἑξακοσιοστῷ εἰκοστῷ ἑβδόμῳ ἐλθεῖν εἰς τὸν θρόνον αὐτοῦ μετὰ τοῦ Ἡρακλέους, καὶ ζῆσαι ἕως τοῦ ἑξακοσιοστοῦ τριακοστοῦ τρίτου ἔτους, ἐν ᾧ ἔτει ἀποθανόντος αὐτοῦ, ἐγένετο Πατριάρχης ὁ Μόδεστος, καὶ ἐστάθη εἰς τὸν θρόνον μῆνας ἐννέα, οὗ ἀποθανόντος, ἐγένετο Πατριάρχης ὁ Σωφρόνιος ἐν ἔτει τῷ αὐτῷ, ἤτοι τῷ ἑξακοσιοστῷ τριακοστῷ τρίτῳ, καὶ τῷ ἔτει τῷ ἑξακοσιοστῷ τριακοστῷ πέμπτῳ ἢ τῷ ἑξακοσιοστῷ τριακοστῷ ἑβδόμῳ, ἔλαβεν ὁ Ὦμερ τὴν Ἱερουσαλήμ. ἄλλοι δὲ ἱστοροῦσιν, ὅτι ὁ Ζαχαρίας ἐπατριάρχευσεν ἔτη εἴκοσιν, ὡς εἴρηται ἀνωτέρω, καὶ λοιπὸν ἀπέθανε τῷ ἑξακοσιοστῷ εἰκοστῷ ὀγδόῳ, καὶ ἐγένετο Πατριάρχης ὁ Μόδεστος, καὶ τῷ ἑξακοσιοστῷ εἰκοστῷ ἐνάτῳ ἐγένετο Πατριάρχης ὁ Σωφρόνιος, καὶ τῷ ἑξακοσιοστῷ τριακοστῷ ἕκτῳ ἔλαβεν ὁ Ὦμερ τὴν Ἱερουσαλήμ, ἐν ᾧ καὶ ὁ Σωφρόνιος ἐκοιμήθη. ταῦτα δὲ εἰ ἀληθῆ, πῶς ἡ ἐν Αἰγύπτῳ Σύνοδος, ἐν ᾗ ἥνωσεν ἑαυτῷ ὁ Ἀλεξανδρείας Κῦρος τοὺς Θεοδοσιανούς, ἐγένετο τῷ ἔτει ἑξακοσιοστῷ τριακοστῷ τρίτῳ; ἐπειδὴ ἐν τούτῳ τῷ καιρῷ ὁ Σωφρόνιος, ὁ ἀντειπὼν εὐθὺς τῇ Συνόδῳ ταύτῃ, ἦν ἐν Αἰγύπτῳ καὶ Μοναχός, καὶ πῶς ἡ ἐν Ἱεροσολύμοις ὑπὸ τοῦ Σωφρονίου Σύνοδος κατὰ Μονοθελητῶν ἐγένετο τῷ ἑξακοσιοστῷ τριακοστῷ ὀγδόῳ ἔτει, ὡς θέλουσιν οἱ πολλοί; καὶ εἰς ἄλλα τινὰ ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ δύναταί τις ἀπορῆσαι, ἅτινα ἐγὼ οὐ δύναμαι διαλῦσαι, διὸ οἱ σοφώτεροι καὶ πρακτικώτεροι διαιτηταὶ γενέσθωσαν, ἡμῖν ἀρκεῖ εἰπεῖν, ὅτι μετὰ τὴν κοίμησιν τοῦ Σωφρονίου ἔμεινεν ὁ θρόνος ἄνευ Πατριάρχου ἔτη εἰκοσιεννέα, ἴσως διὰ τὰς καταδρομὰς καὶ τὰς λεηλασίας τοῦ Ὦμερ καὶ τῶν μετ' αὐτὸν κατατρεχόντων τῶν ἐν Ἱερουσαλὴμ καὶ πέριξ Χριστιανῶν. εἶτα ἐγένετο ὁ Θεόδωρος, μείνας εἰς τὸν θρόνον χρόνους τριάκοντα καὶ πέντε, ἐφ' οὗ ἐγένετο καὶ ἡ Οἰκουμενικὴ ἕκτη Σύνοδος. εἶτα Ἰωάννης χρόνους τεσσαράκοντα. ἀλλ' ἐνταῦθα ἐξαίφνης ἡ ἄθροισις τῆς ἐν Τρούλλῳ Συνόδου συγχέει καὶ τὸν Εὐτύχιον, καὶ τὰ Δίπτυχα, ἔχουσα εἰς τὴν ὑπογραφὴν αὐτῆς Πατριάρχην Ἱεροσολύμων Ἀναστάσιον, καὶ δοκεῖ μὴ πατριαρχεῦσαι ὁ Θεόδωρος ἔτη τριάκοντα πέντε, ἀλλὰ ὀλιγώτερα. ἠθροίσθη γὰρ ἡ Πενθέκτη αὕτη Σύνοδος ἐν ἔτει ἑξακοσιοστῷ ἐννενηκοστῷ δευτέρῳ, ὅθεν ἀναγκαίως πιστεύοντες τῷ Τόμῳ τῆς ἐν Τρούλλῳ Συνόδου μᾶλλον Εὐτυχίου καὶ τῶν Διπτύχων, μετροῦμεν οὕτω κατὰ τὴν ἀνωτέρω ἀπαρίθμησιν ἀπὸ τοῦ ἔτους τοῦ Μοδέστου, ὅπερ ἦν ἑξακοσιοστὸν εἰκοστὸν ὄγδοον, τοῦ Σωφρονίου ἑπτά, καὶ χωρὶς Πατριάρχου εἰκοσιεννέα, γίνονται ἔτη τριακονταέξ, καὶ ἦν τότε τοῦ Θεοδώρου τὸ πρῶτον ἔτος, ὄντος ἔτους ἀπὸ Χριστοῦ ἑξακοσιοστοῦ ἑξηκοστοῦ τετάρτου, προστίθεμεν καὶ τριακονταπέντε τοῦ Θεοδώρου, καὶ πληροῦται τὸ ἑξακοσιοστὸν ἐννενηκοστὸν ἔνατον ἔτος, ἀλλ' ἦν εἰς τοὺς ἑξακοσίους ἐννενήκοντα δύο ὁ Ἀναστάσιος, ὥστε τὰ ἔτη τοῦ Θεοδώρου ἱστοροῦνται ἐσφαλμένως, ἐπειδὴ ἦσαν ὀλιγώτερα, ὅτι ὅμως ἐπὶ τῆς Ἕκτης Συνόδου ἦν ὁ Θεόδωρος, ἐπὶ δὲ τῆς ἐν Τρούλλῳ ὁ Ἀναστάσιος, ἐστὶν ἀναντίρρητον, οὐκ οἴδαμεν δὲ πόσα ἔτη ἐπατριάρχευσεν ὁ Ἀναστάσιος καὶ πόσα ὁ Θεόδωρος. ὅτι δὲ ὁ Ἰωάννης ἐπατριάρχευσε τεσσαράκοντα ἔτη, ἐστὶν ὑπὸ πολλῶν μαρτυρούμενον, εἰ καὶ ὁ Θεοφάνης λέγει γεγονέναι αὐτὸν Πατριάρχην εἰς τὸ πρῶτον ἔτος τοῦ Ῥινοτμήτου, καὶ πατριαρχεῦσαι ἔτη τριάκοντα, ὅπερ ἀλήθειαν εἶναι κωλύει ἡ ἐν Τρούλλῳ Σύνοδος, ὅθεν ἀναγκαίως ἕπεται ὑπάρξαι τὸν Ἰωάννην τοῦτον μετὰ τὸν Ἀναστάσιον. Σημείωσαι ὅμως ἐνταῦθα τρία τινά, πρῶτον, ὅτι ὁ Θεόδωρος λέγεται πρόεδρος καὶ οὐχὶ Πατριάρχης, ἐπειδὴ προεδρικῶς ἐπετρόπευε τὸν θρόνον, εἰ καὶ ἐνταῦθα ἀπορεῖται; εἰ προεδρικῶς ἐπετρόπευε, πῶς πάλιν Πατριάρχης καλεῖται; δεύτερον, ὅτι ὁ Εὐτύχιος προτίθει τὸν Ἰωάννην τοῦ Θεοδώρου, ἀλλ' ἐπειδὴ ἦν ὁ Ἰωάννης ὅτε ἤκμαζε καὶ ὁ Δαμασκηνός, ἤτοι εἰς τοὺς ἑπτακοσίους τριακονταένα χρόνους, ὁ δὲ Θεόδωρος ὅτε ἠθροίσθη ἡ ἕκτη Σύνοδος, σφόδρα φανερόν ἐστιν, ὅτι ἦν πρότερος ὁ Θεόδωρος τοῦ Ἰωάννου. σημείωσαι τὸν Εὐτύχιον λέγοντα ἀλλοκότατα, ὅτι μετὰ τὸν Σωφρόνιον παρερρυηκότων εἰκοσιεννέα ἐτῶν, ἐγένετο Πατριάρχης Γεώργιος, τίθησι μὲν Γεωργίους δύο, εἶτα τοῦτον, ᾧτινι καὶ παρέχει ἔτη εἰκοσιεννέα, δεύτερον τὸν γεγονότα τῷ εἰκοστῷ ἔτει τῆς ἡγεμονίας τοῦ Ἀμπουλαμπας, τοῦ διαδόχου τοῦ Μωάμετ, ὅπερ ἐστὶν ἀραβικὸν ἔτος ἑκατοστὸν πεντηκοστὸν ἕκτον, καὶ Σωτήριον ἔτος ἑπτακοσιοστὸν ἑβδομηκοστόν. τρίτον, ὅτι ὁ Ἀναστάσιος Βιβλιοθηκάριος λέγει, μετὰ τὸν Σωφρόνιον γεγονέναι Σέργιόν τινα Πατριάρχην, οὗ ὑπάρξαντος ἐπιβάτου, ἀπέστειλε τὸ μοναχικὸν τῆς Παλαιστίνης Στέφανον τὸν Δωρίδος Ἐπίσκοπον πρεσβευτὴν εἰς τὴν Ῥώμην κατ' αὐτοῦ, καὶ ἔγραψεν ὁ Ῥώμης εἰς τὸν Ἐφέσου καὶ εἰς τὸν Φιλαδελφείας καὶ ἀπέβαλον αὐτόν. ὅτι ὅμως ἐστὶ τοῦτο ἄδηλον πλάσμα, καὶ ἔοικε μύθῳ, φανερόν, πρῶτον, ὅτι εἰς ἄλλον τινὰ ἱστορικὸν οὐχ εὑρίσκεται. δεύτερον, ὅτι καθὼς ὁ Ἱεροσολύμων Θεόδωρος ἔγραψε τὰ συνοδικὰ αὐτοῦ εἰς τὸν Ἀλεξανδρείας καὶ Ἀντιοχείας κατὰ τῶν Εἰκονομάχων, βεβαιῶν καὶ τὴν ὀρθοδοξίαν αὐτοῦ, ἐδύνατο καὶ οἱ Ἐπίσκοποι τῆς Παλαιστίνης προσκλαυθῆναι εἰς τοὺς γείτονας Πατριάρχας καὶ τοῦ ἐπιβάτου Πατριάρχου, καὶ τί ἤθελον εἰς τὴν Ῥώμην; τρίτον, εἰς τὰ Δίπτυχα ἐνταῦθα οὐκ ἔστι τοιοῦτον ὄνομα. τέταρτον, ποῦ Ἱερουσαλὴμ καὶ ποῦ Ἔφεσος, καὶ ποῦ Φιλαδέλφεια; καὶ μάλιστα ὅτι τότε ἔλαβε τὴν Ἱερουσαλὴμ ὁ Ὄυμαρος, καὶ ἦσαν πόλεμοι ἀναμεταξὺ Σαρακηνῶν καὶ Ῥωμαίων, καὶ πῶς ἐδύνατο ὁ Ἐφέσου (εἰ καὶ δοίημεν τὸ λεγόμενον) ἐνεργῆσαι εἰς Ἱερουσαλήμ; πέμπτον, πότε καὶ ἄλλοτε ἐκίνησαν ἀγωγήν τινες εἰς τὸν Πάπαν περί τινος Πατριάρχου Ἱεροσολύμων, ὥστε κινῆσαι καὶ τότε; εἶπον, διατί ἀπῆλθεν εἰς Ῥώμην Στέφανος ὁ Δωρίδος Ἐπίσκοπος, καὶ ἐν ποίῳ καιρῷ; καὶ ὅτι ὁ Σέργιος οὗτος, καθ' οὗ ἐφέρετο ὁ Στέφανος, οὐκ ἦν Πατριάρχης,

ἀλλ'

ἀλλ' Ἐπίσκοπος Ἰόππης, ἴδε ἀνωτέρω βιβλίου ἐν τοῦ κεφαλαίου ἑβδόμου Παράγραφον ἔνατον. ἀλλ' ἔλθωμεν πάλιν εἰς τὸ προκείμενον. Μετὰ τὸν Ἰωάννην ἐπὶ διαφωνίᾳ, ὅτι ὁ Εὐτύχιος, καὶ τὰ Δίπτυχα, ὡς εἴρηται, θέλουσι γεγονέναι Ἠλίαν, εἶτα Γεώργιον. εἶτα διδόασι τῷ μὲν Ἠλίᾳ τριάκοντα τέσσαρα, τῷ δὲ Γεωργίῳ τριάκοντα ἔτη, εἰ καὶ ὁ Εὐτύχιος παρέχει ἔτη τριακονταέξ. ὅμως ὅτι ἐγένετο Πατριάρχης Θεόδωρος ἐν τῷ ἀναμεταξὺ τῆς ἕκτης καὶ ἑβδόμης τῶν Συνόδων, φανερόν ἐστι, πρῶτον, ὅτι τὸ Συνοδικὸν Θεοδώρου Ἱεροσολύμων, κείμενον ἐν τῇ τρίτῃ πράξει τῆς ἑβδόμης Συνόδου, φανεροῖ ὅτι ἦν Θεόδωρος πρὸ τῆς ἑβδόμης Συνόδου, καὶ οὐχὶ ἐκεῖνος, ὃς ἦν εἰς τὴν ἕκτην, ἐκεῖνος γὰρ ἦν Τοποτηρητής, οὗτος ἦν Πατριάρχης, καὶ τετελευτηκώς, ὡς φαίνεται ἐν τῇ πρὸς τὴν ἑβδόμην Σύνοδον ἐπιστολῇ τῶν Ἀρχιερέων τῆς Ἀνατολῆς, καὶ ἐν ἄλλοις, ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω περὶ αὐτοῦ. δεύτερον, ὅτι ἐν τῷ Συνοδικῷ αὐτοῦ τῷ ἐνθρονιαστικῷ, ὅπερ γράφει τῷ Ἀντιοχείας καὶ τῷ Ἀλεξανδρείας, Θεόδωρον λέγεται δεδέχθαι τὰς ἐξ Οἰκουμενικὰς Συνόδους. τρίτον, ὁ Γενεβράρδος μετρεῖ ἐν ἔτει ἑπτακοσιοστῷ τεσσαρακοστῷ ἐνάτῳ γενέσθαι Θεόδωρον Πατριάρχην, ἕπεται οὖν μετὰ τὸν Ἰωάννην γεγονέναι Γεώργιον, οὐ ὀλιγοχρονίσαντος, ἐγένετο ὁ Θεόδωρος τῷ ἔτει ἑπτακοσιοστῷ πεντηκοστῷ ἐνάτῳ. εἶτα ἐγένετο ὁ Ἠλίας, ὃς ἦν ἐπὶ τῆς ἑβδόμης Συνόδου, ἐν ἔτει ἑπτακοσιοστῷ ὀγδοηκοστῷ ἑβδόμῳ. καὶ ἦν ἐξόριστος δύο χιλιάδας μίλια ἀπέχων τῆς Ἱερουσαλήμ, ὡς λέγει ἡ πρὸς τὴν Σύνοδον ἐπιστολὴ τῶν Ἀρχιερέων τῆς Ἀνατολῆς, καὶ ἐπατριάρχευσεν ἔτη τριακονταέξ. εἶτα εἰς τοὺς ἑκατὸν ἐνενηκοντατρεῖς ἀπὸ Μωάμετ κατὰ τὸν Εὐτύχιον ἐγένετο ὁ Θωμᾶς Πατριάρχης, ἀρχιερατεύσας ἔτη δέκα, κατ' ἄλλους δὲ εἴκοσιν. εἶτα Βασίλειος ὁ μαθητὴς αὐτοῦ, πατριαρχεύσας χρόνους εἰκοσιπέντε. ἐφ' οὗ, τῷ ἑξακισχιλιοστῷ τριακοσιοστῷ τεσσαρακοστῷ τετάρτῳ ἔτει, ἐγένετο ἡ ἐν Ἱεροσολύμοις ἐπὶ τοῦ Βασιλέως Θεοφίλου Σύνοδος. ἔτι Ἰωάννης ἔτη τέσσαρα, καὶ οὐχὶ τεσσαράκοντα ὥς φασί τινες. λέγει δὲ ὁ Εὐτύχιος, ὅτι ὁρμησάντων κατ' αὐτοῦ τῶν Ἱεροσολυμιτῶν Σαρακηνῶν, καὶ εἰπόντων αὐτῷ λόγους βλασφήμους καὶ ὑβριστικούς, παραιτησάμενος ἀνεχώρησε φοβηθείς, καὶ ἐγένετο Σέργιος υἱὸς Μανσοὺρ (ὃν ἔλεγον ὁ Βιβλιοθηκάριος γενέσθαι μετὰ Σωφρόνιον) τοῦ Δαμασκηνοῦ, τοῦ παραδόντος πάλιν τὴν Δαμασκὸν τοῖς Σαρακηνοῖς, ἐστάθη δὲ εἰς τὸν θρόνον ἔτη δεκαέξ. οὐ γινώσκω ὅμως ποῖοι Χριστιανοὶ εἶχον τὴν Δαμασκόν, ἣν αὐτὸς ὁ Μανσοὺρ τοῖς Σαρακηνοῖς παραδέδωκεν. εἶτα Σολομὼν ὁ καὶ Σαλαμωνᾶς ἔτη τέσσαρα. εἶτα Θεόδωρος ὁ καὶ Θεοδόσιος. ἐπὶ τούτου ἐγένετο ἡ κατὰ Φωτίου ἡ ὑπὸ τῶν Λατίνων ὀγδόη καλουμένη Σύνοδος ἐν ἔτει ὀκτακοσιοστῷ ἑξηκοστῷ ἐνάτῳ, εἰς δὲ τὴν ὑπὲρ Φωτίου Σύνοδον ἐκοιμήθη, ἥτις ἦν ἐν ἔτει ὀκτακοσιοστῷ ἑβδομηκοστῷ ἐνάτῳ. εἶτα ἐγένετο ὁ Ἠλίας ἀδελφὸς τοῦ ἄνωθεν Σεργίου, καὶ υἱὸς τοῦ Μανσούρ, ὡς ἱστορεῖ τὰ περὶ τούτων εἰς πλάτος ὁ διαληφθεὶς Ἀλεξανδρείας Εὐτύχιος, ἐπατριάρχευσε δὲ ἔτη εἰκοσιεννέα, καὶ εἰ δοκεῖ εἶναι τινὲς χρόνοι πλείονες, ἐστὶν ἡ αἰτία, ὅτι τῷ αὐτῷ ἔτει καθ' ὃ ἐκοιμήθησαν οἱ Πατριάρχαι, προεβλήθησαν οἱ ἄλλοι, καὶ ἐμετρήθησαν ἰδίᾳ εἰς τὸν κατάλογον. λέγει δὲ περὶ αὐτοῦ ὁ Εὐτύχιος, ὅτι ἐχειροτόνησεν εἰς Ἱερουσαλὴμ Χριστόδουλον τινὰ Χαλεπλῆ Πατριάρχην Ἀλεξανδρείας, καὶ μὴ θελόντων αὐτὸν τῶν Ἀλεξανδρινῶν, ἐπορεύθη μόνος εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν, καὶ ἀποκατέστησεν αὐτόν. καὶ σημείωσαι κατὰ παπιστῶν, οἳ διὰ τὸ εἰς καιρὸν ἀνάγκης τὸν Ῥώμης ἔξωθεν προβαλεῖν ὑπερορίους Πατριάρχην, περιποιοῦνται τῷ Πάπᾳ μοναρχικὸν ἀξίωμα εἰς τὴν καθόλου Ἐκκλησίαν. σημείωσαι ὅτι ὁ Εὐτύχιος ἱστορεῖ πατριαρχεῦσαι τὸν Ἠλίαν τοῦτον, ὅτε ἦν ἔτος ἀραβικὸν διακοσιοστὸν πεντηκοστὸν ἔνατον, ὅπερ ἐστὶν ἀπὸ Χριστοῦ ὀκτακοσιοστὸν ἑβδομηκοστὸν τρίτον. ἐβασίλευε δὲ ἐν Κωνσταντινουπόλει Βασίλειος ὁ Μακεδών. σημείωσαι ὅτι ὁ Εὐτύχιος τοῦ ἀραβικοῦ ἔτους, ἤτοι τῆς φυγῆς λέγει ὑπάρξαι τὸ ἑξακοσιοστὸν δέκατον τέταρτον ἀπὸ Χριστοῦ. εἶτα Σέργιος υἱὸς Ταγιαν ἔτη τέσσαρα, καὶ μῆνας ὀκτώ. εἶτα Λέων ἐπατριάρχευσεν ἔτη δεκαεπτά. εἶτα Ἀθανάσιος ἐν ἔτει ἐννακοσιοστῷ εἰκοστῷ πρώτῳ, ὅστις ἀσθενήσας, παρῃτήσατο εἰς Νικόλαον, καὶ γενόμενος ὑγιής, γνώμῃ τοῦ Νικολάου ἐνεθρονίσθη, ἕως οὗ ἐκοιμήθη, καὶ ἐγένετο πάλιν Νικόλαος, πατριαρχεύσας χρόνους δεκαπέντε. εἶτα Χριστόδουλος ἀπὸ Ἀσκάλωνος, ἦν δὲ ἔτος ἀπὸ Χριστοῦ ἐννακοσιοστὸν ἑξηκοστὸν ὄγδοον, καὶ συμφωνεῖ ὁ Εὐτύχιος τῷ Κεδρηνῷ, λέγοντι, ὅτι ἦσαν ἑξακισχίλια τετρακόσια ἑβδομηκονταπέντε ἔτη ἀπὸ κτίσεως κόσμου. οὐ συμφωνοῦσιν ὅμως ἔν τισι τὰ τοῦ Πατριάρχου τοῖς τοῦ Κεδρηνοῦ, ὁ γὰρ Πατριάρχης Εὐτύχιος λέγει ὅτι ἦν Χριστόδουλος, ὁ Κεδρηνὸς λέγει ὅτι ἦν Ἰωάννης. φαίνεται ὅμως μετὰ τὸν Χριστόδουλον γεγονέναι τὸν Ἰωάννην, καὶ εἰς μὲν τοῦ Χριστοδούλου τὸν καιρὸν ἤρξαντο αἱ ταραχαί, εἰς δὲ τοῦ Ἰωάννου κατεκάη ὁ Ναὸς τοῦ ἁγίου τάφου, ὃν ἡ Ἐκκλησία καλεῖ Οὐρανὸν πολύφωτον εἰς τὰ ἐγκαίνια αὐτοῦ. γίνονται γὰρ τὰ ἔτη ἕως τῆς κοιμήσεως τοῦ Λέοντος ἐννακόσια εἰκοσιέν, εἰσὶ καὶ τοῦ Νικολάου δεκαπέντε, καὶ τοῦ Χριστοδούλου ἔτη δεκατέσσαρα, ἅπερ ὁμοῦ συναριθμούμενα, γίνονται ἐννακόσια πεντήκοντα. διδόντες δὲ καὶ τῷ Ἀθανασίῳ τινὰ ἔτη, καὶ τῷ Ἰωάννῃ, καὶ νομίζοντες συγκατακαῆναι τῷ Ναῷ τὸν Ἰωάννην, εὑρίσκομεν σῴαν τὴν χρονολογίαν τοῦ Κεδρηνοῦ, λέγοντος ἐμπρησθῆναι τὸν Ναὸν καὶ τὸν Πατριάρχην ἐν ἔτει ἑξακισχιλιοστῷ τετρακοσιοστῷ ἑβδομηκοστῷ πέμπτῳ, ὅπερ ἐστὶν ἀπὸ Χριστοῦ ἐννακοσιοστὸν ἑξηκοστὸν ὄγδοον, καὶ τελευτᾷ εἰς τὸν Χριστόδουλον ἡ χρονολογία τοῦ Πατριάρχου Εὐτυχίου. σημείωσαι πρῶτον, ὅτι ὁ Εὐτύχιος λέγει ἐμπρησθῆναι τὸν Ναὸν τῷ τριακοσιοστῷ εἰκοστῷ πέμπτῳ ἔτει τοῦ Μωαμέτ, ὅπερ ἐστὶ κατ' αὐτὸν τὸν Εὐτύχιον ἔτος ἀπὸ Χριστοῦ ἐννακοσιοστὸν τριακοστὸν ἔνατον,

ἐναντίον, ὥστε δοκεῖ μοι εὑρεῖν καὶ εἰπεῖν τὰ περὶ τὴν κατάκαυσιν τοῦ Ναοῦ ἔτη, οὐ μὴν εὑρηκέναι ἀναμφιβόλως ἐκεῖνο τὸ ἴδιον ἔτος. δεύτερον δὲ, ὅτι ὁ Χριστόδουλος ἀπέθανεν εἰς τὸ Ῥέμπλι. μετὰ δὲ τὴν πυρπόλησιν τοῦ Ναοῦ ἐγένετο Ἀγάθων, πατριαρχεύσας ἔτη δεκατέσσαρα. εἶτα Χριστόδουλος ὁ καὶ Ἀγάπιος καλούμενος, ἔτη δύο καὶ ἥμισυ, ὃς καὶ ἀπέθανεν εἰς τὴν Αἴγυπτον. εἶτα Θωμᾶς ἔτη δέκα. εἶτα Ἰωσὴφ ἰατροφιλόσοφος ἔτη τρία καὶ μῆνας ὀκτὼ, ὃς καὶ αὐτὸς ἀπέθανεν εἰς τὴν Αἴγυπτον. εἶτα Θεόφιλος ἔτη ὀκτώ. ἔμεινε δὲ ὁ θρόνος χωρὶς Πατριάρχου ἔτη ἕνδεκα. εἶτα Νικηφόρος ἔτη πέντε. εἶτα ἐγένετο Ὀρέστης ἐπὶ Ῥωμανοῦ τοῦ Βασιλέως, ἔτη εἰκοσιδύο Πατριαρχεύσας, ἐφ᾽ οὗ ἀνεκτίσθη καὶ ὁ Ναὸς, ἦν δὲ ἀπὸ βασιλικοῦ αἵματος, καὶ ἐκοιμήθη εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐπὶ τοῦ Μονομάχου. εἶτα Μηνᾶς μῆνας ὀκτώ. εἶτα Σωφρόνιος, ἐφ᾽ οὗ εἰς τὸ χιλιοστὸν ἑξηκοστὸν τέταρτον ἔτος, ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Δούκα ἀπῆλθον τινὲς δυτικοὶ εἰς προσκύνησιν τοῦ ἁγίου τάφου. εἶτα Μάρκος ἔτη δεκατέσσαρα. εἶτα Συμεὼν, ὃς ἔγραψε κατὰ Ἀζύμων. εἶτα Εὐθύμιος ἔτη δεκαεννέα, περὶ οὗ εὕρομεν ἐν τῷ κτητορικῷ τυπικῷ τοῦ Μοναστηρίου, τοῦ καλουμένου ἄνωθεν Στενιμάχου εἰς Φιλιππούπολιν ταῦτα, Τὸ παρὸν τυπικὸν ἐγράφη ῥωμαϊστὶ, ἰβηριστὶ, καὶ ἀρμενιστὶ τῆς καθ᾽ ἡμᾶς εὐαγεστάτης Μονῆς τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς Πετριωντίσσης, ἐν ἔτει ἑξακισχιλιοστῷ πεντακοσιοστῷ ἐννενηκοστῷ δευτέρῳ, καὶ ὑπεγράφη παρ᾽ ἐμοῦ τε αὐτοῦ τοῦ σεβαστοῦ Γρηγορίου καὶ μεγάλου Δουκὸς τῆς Δύσεως τοῦ Πακουριάνου, καὶ τοῦ παναγιωτάτου Πατριάρχου Ἱεροσολύμων κῦρ Εὐθυμίου, ὡς παρατυχόντος αὐτοῦ ἐνθάδε, διὰ τὸ καὶ αὐτὸν ἐκ προστάγματος τοῦ κραταιοῦ καὶ ἁγίου ἡμῶν Βασιλέως διάγειν ἐν Θεσσαλονίκῃ ἕνεκεν εἰρήνης τοῦ ἀλάστορος Φράγγου. ἔστι δὲ ἡ ὑπογραφὴ τοῦ Πατριάρχου, Εὐθύμιος ἐλέῳ Θεοῦ Πατριάρχης τῆς ἁγίας Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν Ἀναστάσεως πόλεως Ἱεροσολύμων. σημείωσαι ὅτι Βασιλεὺς μὲν ἦν Ἀλέξιος Κομνηνὸς, Φράγγος δὲ, Ῥογέριος ὁ Ἰταλός. Ἐπὶ Βασιλείου τοῦ Πορφυρογεννήτου κατὰ τὴν τοῦ Σκληροῦ ἀποστασίαν ὡς γράφει ὁ Σεβαστείας Ἐπίσκοπος Θεόδωρος, Ἀγάπιος ὁ Σελευκείας τῆς Πιερίας Ἐπίσκοπος γέγονε Πατριάρχης Ἱεροσολύμων, ὃς εἰσελθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν, συνελειτούργησε τῷ μακαριωτάτῳ Πατριάρχῃ κυρίῳ Νικολάῳ καὶ τῇ ἱερᾷ Συνόδῳ. Ἐπὶ Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ Σάββας Ἐπίσκοπος Καισαρείας τῆς Φιλίππου γέγονε Πατριάρχης Ἱεροσολύμων, ὃς εἰσελθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν, συνελειτούργησε τῷ ἁγιωτάτῳ Πατριάρχῃ Νικολάῳ καὶ τῇ ἱερᾷ Συνόδῳ, εἶτα ἐδόθη αὐτῷ καὶ ἡ Μαρώνεια. Ὅτε ἔλαβεν ὁ Βαλδουῖνος τὴν Ἀσκάλωνα, ἦν Πατριάρχης Ἱεροσολύμων Εὐχέριος, καὶ μετὰ τοῦτον γέγονεν Ἱεροσολύμων ὁ Ἰάκωβος. Εὑρέθη ἔν τινι παλαιῷ χάρτῃ, ὅτι τὸ Μοναστήριον τοῦ ἁγίου Εὐθυμίου, ὅπερ ἐστὶ νῦν ἔνδον εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ, ἀνεκαίνισε πάλαι ποτὲ ἡ δέσποινα κυρία Ἄννα Τραπεζουντία ἡ πορφυρογέννητος, καὶ ὕστερον ἀνεκαίνισεν αὐτὸ Γεράσιμος Μοναχὸς, ὅστις ἐποίησε διαθήκην εἴς τινας ἑτέρους Μοναχοὺς, ἦν δὲ παρὼν ὁ βασιλικὸς πρεσβευτὴς Ἰωάννης ὁ Τριχᾶς ὁ Λογοθέτης τῶν Οἰκειακῶν, καὶ ὑπέγραψεν ὁ Πατριάρχης Ἀρσένιος, ὃν καὶ παναγιώτατον καλεῖ ὁ Γεράσιμος εἰς τὴν διαθήκην, ὁ Βοστρῶν Μητροπολίτης Γερμανὸς, Μάρκος Γάζης καὶ ὑπέρτιμος, ὁ Ἐπίσκοπος Βηθλεὲμ Ἠλίας, ἐν ἔτει ἑξακισχιλιοστῷ ἑξακοσιοστῷ πεντηκοστῷ τρίτῳ. Ἐπὶ Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ ἠθροίσθη Σύνοδος ἐν Κωνσταντινουπόλει περὶ τοῦ ἐν τῷ μυστηρίῳ τῆς Εὐχαριστίας σώματος τοῦ Χριστοῦ, ἐν ἔτει ἑξακισχιλιοστῷ ἑξακοσιοστῷ ἑξηκοστῷ τετάρτῳ, ἐν ᾗ ἦν ὁ Κωνσταντινουπόλεως Κωνσταντῖνος καὶ ὁ Ἱεροσολύμων Ἰωάννης. Ἐπὶ Μανουὴλ τούτου ἐν ἔτει ἑξακισχιλιοστῷ ἑξακοσιοστῷ ἑβδομηκοστῷ τετάρτῳ ἠθροίσθη ἡ περὶ τοῦ, Ὁ πατήρ μου μείζων μού ἐστι Σύνοδος, ἐν ᾗ ἦν Ἱεροσολύμων Πατριάρχης Νικηφόρος. Ὁ Χωνιάτης λέγει εἰς τὸ τρίτον βιβλίον αὐτοῦ, ὅπερ ἐστὶ περὶ τοῦ Μανουὴλ, ὅτι ὁ Ἱεροσολύμων Δοσίθεος γέγονε Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ἐπὶ Ἰσαακίου τοῦ Ἀγγέλου. Μετὰ τὸν Δοσίθεον Ἱεροσολύμων γέγονεν ὁ Ἀθανάσιος, οὗτινος φέρεται ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Μητροπολίτην Κερκύρας Γεώργιον. Μετὰ τὸν Ἀθανάσιον γέγονε Λεόντιος. Ἱστορεῖ Γεώργιος ὁ Παχυμέρης βιβλίῳ ἕκτῳ κεφαλαίῳ πρώτῳ, ὅτι ἦν Ἱεροσολύμων Πατριάρχης Γρηγόριος ἐπὶ Μιχαὴλ δηλονότι τοῦ Παλαιολόγου. Ἐπὶ Ἀνδρονίκου τοῦ δευτέρου ἦλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν ὁ Ἱεροσολύμων Λάζαρος, οὗ ἀδίκως καθαιρεθέντος, γέγονε Πατριάρχης παράνομος Γεράσιμός τις, ἐπὶ δὲ Ἰωάννου τοῦ Καντακουζηνοῦ πάλιν ἔλαβε τὸν θρόνον ὁ Λάζαρος. Εἰς τὰ δίπτυχα φαίνεται μετὰ τούτους Σωφρόνιος ἔτη τεσσαρακονταέξ. Εὑρέθη ἐν Μηναίῳ ἐν Ἱερουσαλὴμ τάδε, Ἐπληρώθη τὸ Διμήναιον διὰ συνδρομῆς τοῦ παναγιωτάτου καὶ σεβασμιωτάτου καὶ θείου πατρὸς ἡμῶν κῦρ Δωροθέου πρώην Ἱεροσολύμων Πατριάρχου, πατριαρχοῦντος νῦν τοῦ παναγιωτάτου πατρὸς ἡμῶν κυρίου Θεοφίλου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ κραταιοῦ καὶ ἁγίου κυρίου ἡμῶν Μανουὴλ τοῦ Παλαιολόγου καὶ γέροντος, καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ κυρίου Ἰωάννου. Ἐν ἔτει χιλιοστῷ τετρακοσιοστῷ τριακοστῷ ἦν Πατριάρχης Ἱεροσολύμων Θεοφάνης, πρὸς ὃν ἔγραψεν ὁ Βαλσαμὼν Πατριάρχης Ἀντιοχείας, ἀποκριθεὶς εἰς τὴν ἐρώτησιν, Πότε γίνεται μεταβολὴ εἰς τὰ ἀντίτυπα. Ἐπὶ τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ Συνόδου ἦν Πατριάρχης Ἱεροσολύμων Ἰωακεὶμ, μεθ᾽ ὃν Γρηγόριος ἔτη τριακονταέξ. εἶτα Δωρόθεος ἔτη τεσσαρακοντατρία. Γερμανὸς ἔτη τεσσαρακονταπέντε. Σωφρόνιος ἔτη εἰκοσιεννέα. Θεοφάνης ἔτη τριακονταεπτά. Παΐσιος ἔτη δεκαπέντε. Νεκτάριος ἔτη ἑπτὰ, μῆνας ἐννέα, ἡμέρας δέκα. μετὰ Νεκτάριον δὲ τίθεμεν ἡμεῖς τὸν πανεύφημον τῆς ἀληθείας πρόμαχον, τὸν τῆς εὐσεβείας ἀγωνιστὴν κύριον Δοσίθεον, τὸν τῆς παρούσης βίβλου συγγραφέα, πατριαρχεύσαντα ἐν ἔτει χιλιοστῷ ἑξακοσιοστῷ ἑξηκοστῷ ἐνάτῳ, Ἰανουαρίου εἰκοστῇ τρίτῃ, καὶ κοιμηθέντα ἐν ἔτει χιλιοστῷ ἑπτακοσιοστῷ ἑβδόμῳ

Φεβρουα-

Φεβρουαρίου ἑβδόμη. εἶτα ἐν τῷ αὐτῷ χιλιοστῷ ἑπτακοσιοστῷ ἑβδόμῳ ἔτει, καὶ τῇ ὀγδόῃ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς Φεβρουαρίου μετετέθη ἀπὸ τοῦ θρόνου Καισαρείας τῆς Παλαιστίνης εἰς τὸν Πατριαρχικὸν θρόνον τῶν Ἱεροσολύμων ὁ σοφώτατος κύριος Χρύσανθος ὁ καὶ ἀδελφιδοῦς τοῦ ἀνωτέρω Δοσιθέου, ὁ καὶ τὴν παροῦσαν βίβλον μετὰ τὰς πολλὰς αὐτοῦ διορθώσεις τῷ τύπῳ ἐκδούς.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΝ Β'.

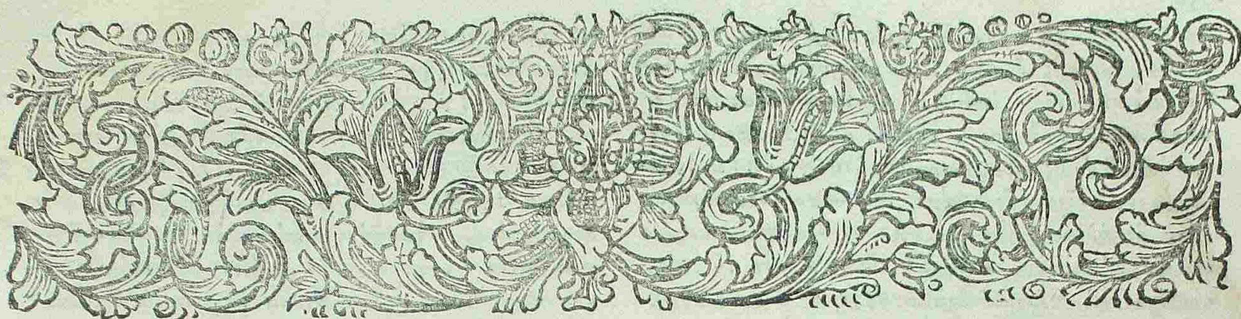
Ὅτι τὰ ὀνόματα τῶν μετὰ τὸν Ζαχαρίαν Πατριαρχῶν τῶν Ἱεροσολύμων οὔτε διὰ τῶν σὺν πολλοῖς πόνοις μεταφρασθέντων ἱστορικῶν ἀνελλιπῆ καθέστηκε τῷ τῆς βίβλου συγγραφεῖ.

Σημειωτέον, ὅτι λίαν ἐκοπιάσαμεν, καὶ διὰ τοῦ μακαρίτου Ἀρχιεπισκόπου Γάζης Χρυσοδούλου μετεφράσαμεν τὸ χρονικὸν τοῦ Ἀλεξανδρείας Εὐτυχίου εἰς ἁπλῆν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, καὶ αὐτὰ τὰ τῶν πάλαι Σουλτάνων διπλώματα, τὰ δοθέντα τοῖς ἐν Ἱερουσαλὴμ ἁγιωτάτοις Πατριάρχαις μετεφράσαμεν εἰς τὴν αὐτὴν γλῶσσαν, ἵνα εὕρωμεν τὰ ὀνόματα τῶν μετὰ τὸν Ζαχαρίαν Πατριαρχῶν ἡμῶν, ἀλλ' οὐδὲν ἐτελειώσαμεν. καὶ γὰρ ὅσον μὲν ἀπὸ τοῦ Εὐτυχίου ὠφελήθημεν μικρόν τι, ἀπὸ δὲ τῶν διπλωμάτων οὐδέν, ἐπειδὴ συγκεχυμένως λέγουσι Πατριάρχας καὶ τοὺς κατ' ἐκεῖνο καιροῦ Ἡγουμένους καὶ Τοποτηρητὰς τῶν Πατριαρχῶν, ὅθεν ἵνα μὴ τὴν ἀλήθειαν ζητοῦντες, εἰς ἀλλόκοτα ψεύδη ἐμπέσωμεν, καθάπαξ τὰ τοιαῦτα χωλὰ Ἡφαίστῳ τῷ χωλῷ παρεθήκαμεν.

Καὶ ἑβδόμου γε ὧδ' ἔληξε βιβλίον.

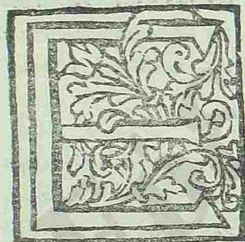
ΔΟΣΙΘΕΟΥ

ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ

ΠΕΡΙ' ΤΩ'Ν ΕΝ ΙΕΡΟΣΟΛΥ'ΜΟΙΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΥΣΑ'ΝΤΩΝ.

ΒΙΒΛΙ'ΟΝ Η'. ΚΕΦΑ'ΛΑΙΟΝ Α'.

Περὶ τῆς ἐν τῷ Συμβόλῳ προσθήκης παρὰ τῶν Λατίνων πότε, καὶ παρὰ τίνος Πάπα Ῥώμη ἐξεφωνήθη, καὶ πότε ἡ ἀποκοπὴ τοῦ μνημοσύνου τοῦ Πάπα ἀπὸ τῶν Διπτύχων ἐγένετο ὑπὸ τῆς ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας.

Εἴρηται ἡμῖν διὰ πολλῶν πρότερον, ἤτοι βιβλίῳ ἑβδόμῳ κεφαλαίῳ ἑβδόμῳ Παραγράφῳ πέμπτῳ, πόθεν, καὶ πότε ἤρξατο ἡ προσθήκη, ὅτι τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἐκπορεύεται, ἤτοι ἔχει τὴν ὕπαρξιν καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ· καὶ βιβλίῳ τῷ αὐτῷ κεφαλαίῳ δεκάτῳ τρίτῳ εἴρηται, ὅτι ἐπὶ Φωτίου Πατριάρχου καὶ Μιχαὴλ υἱοῦ Θεοφίλου εἰς τὴν Βουλγαρίαν τινὲς τῶν Λατίνων ἱερέων λανθανόντως ἐκήρυττον τὸ, ἐκ τοῦ Υἱοῦ ἐκπορεύεσθαι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὅθεν καλῶς ἠγωνίσθη ὁ ἱερὸς Φώτιος κατὰ τοῦ ἐπαράτου τούτου φρονήματος· ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν κατὰ Φωτίου λεγομένην Σύνοδον ἐπὶ Βασιλέως τοῦ Μακεδόνος ἐν ἔτει ὀκτακοσιοστῷ ἑξηκοστῷ ἐνάτῳ διωρισμένον τὸ ἅγιον Σύμβολον χωρὶς τινὸς προσθήκης, ἀποβλεπούσης τῆς Συνόδου κατὰ ταύτης μάλιστα τῆς ἐκ τοῦ Υἱοῦ προσθήκης. εἶτα ἐν ἔτει ὀκτακοσιοστῷ ἑβδομηκοστῷ ἐνάτῳ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ Βασιλέως καὶ τοῦ Πάπα Ῥώμης Ἰωάννου εἰς τὴν ἐπὶ Φωτίου ἁγίαν Σύνοδον πάλιν ῥητῶς τὰ αὐτὰ διωρίσθη, καὶ ὁ Φώτιος διὰ προσηκόντων συγγραμμάτων ἠγωνίσθη κατὰ τῆς ἐπισφαλοῦς δόξης ταύτης, καὶ δὴ καὶ τοὺς Βουλγάρους τῆς πλάνης ταύτης ἀπήλλαξε. μεταταῦτα ὅμως Λέων ὁ σοφὸς τῷ θυμῷ σφαδάζων κατὰ Σανταβαρηνοῦ, καθὰ φασὶ πρὸς τοῖς ἄλλοις ὁ Κωδινὸς καὶ ὁ Κεδρηνὸς καὶ ὁ Ζωναρᾶς, ὅτι δηλαδὴ προκαταστησάμενος εὐλογοφανεῖς αἰτίας, ὡς ἂν δόξειε τὰ πραττόμενα μετ᾽ εὐλόγου πράττεσθαι ἀφορμῆς, εἰδὼς γὰρ ὡς οὐκ ἂν δυνηθείη φαῦλον ἐνδείξασθαι κατὰ Σανταβαρηνοῦ, Φωτίου τὸν θρόνον ἰθύνοντος, συκοφαντήσας ἐξέβαλε τὸν δίκαιον Πατριάρχην τοῦ θρόνου. ἀποθανόντος δὲ μετ᾽ οὐ πολὺ καὶ τοῦ Ῥώμης Στεφάνου τοῦ ἕκτου, Φόρμοσός τις σιμωνιακῶς καὶ ὅλως παρανόμως ἐπιπηδήσας τῷ θρόνῳ τῆς Ῥώμης, ὡς εἴρηται ἀνωτέρω βιβλίῳ ἑβδόμῳ κεφαλαίῳ εἰκοστῷ πρώτῳ, ὃς πρὸς τοῖς ἄλλοις αὐτοῦ ἐναγεστάτοις ἔργοις, ἐφρόνει κακῶς καὶ περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, φοβούμενος δὲ φανερῶσαι τὴν γνώμην αὐτοῦ, ἐπειδὴ πᾶσα ἡ ἐκεῖσε Ἐκκλησία ἠναντιοῦτο ἂν τῇ τοσαύτῃ παρανομίᾳ, προεβίβαζεν εἰς ἀξιώματα ἀνθρώπους τῶν Αἱρέσεων αὐτοῦ, ἕως οὗ ἐγένετο Πάπας Χριστόφορός τις σμῆνος Αἱρέσεων, καὶ ὁ μετ᾽ ἐκεῖνον Σέργιος ὁ τρίτος ἐν ἔτει ἐνακοσιοστῷ ὀγδόῳ, ὃς τῆς γνώμης ὢν τῶν περὶ Φόρμοσον, καὶ νομίσας τὸν καιρὸν ἐπιτήδειον διὰ τὰ ἐν Ῥώμῃ ἀλλεπάλληλα σκάνδαλα τῶν Παπῶν, καὶ διότι προῆλθον πολλοὶ τῆς Αἱρέσεως εἰς ἀξιώματα, καὶ ἦσαν βοηθοῦντες αὐτῷ, ὢ τολμηρᾶς ψυχῆς, ὢ παντολμοῦ χειρὸς, ἀνατρέπει τὸ Σύμβολον φανερῶς, καὶ εἰσάγει εἰς τὴν Ἐκκλησίαν πασιδήλως ὅσα ὁ Ἱερομόναχος Ματθαῖος καὶ ὁ Μαργούνιος Μάξιμος καὶ Εὐθύμιος ὁ Ζυγαβηνὸς εἰς τὸν δωδέκατον Τίτλον τῆς Πανοπλίας αὐτοῦ καὶ ἄλλοι πολλοὶ ἱστοροῦσι. μαρτυρεῖ ὁ Μοναχὸς Βαρλαὰμ, ὅτι πρὸ τοῦ σχίσματος ἦσαν οἱ λέγοντες ἐκ μόνου τοῦ Πατρὸς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκπορεύεται, ὡς τυχὸν ἡ

Ἐκκλησία πᾶσα. ἦσαν καὶ τινὲς οἱ καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ λέγοντες, ὡς τινὲς δυτικοὶ, ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω, καὶ δὴ καὶ κατωτέρω ἐροῦμεν, ἀλλ᾽ ὅμως ἦν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἄκρα ἕνωσις. ἐπεὶ δὲ εἰς τὸ Σύμβολον ἐγένετο ἡ προσθήκη, καὶ ἐφανερώθη, ὅτι φρονοῦσι κοινῶς ἐναντία οἱ Λατῖνοι τῆς γνώμης τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν Θεολογίαν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, δικαίως καὶ εὐσεβῶς αὐτοὺς ἀπεγράφημεν. τὸ γοῦν τοῦ Χειστοφόρου καὶ Σεργίου δραματούργημα ὁ Κωνσταντινουπόλεως Σέργιος (ὅστις ἐγένετο Πατριάρχης εἰς τὸ ἔτος ἑξακισχιλιοστὸν πεντακοσιοστὸν ἕβδομον, καὶ ἀπέθανε τὸ ἑξακισχιλιοστὸν πεντακοσιοστὸν εἰκοστὸν ἕβδομον ἁγιώτατος ἄνθρωπος) ἰδὼν ὅτι διεδόθη καὶ εἰς τοὺς διαδόχους αὐτῶν, καὶ ὑποπτευόμενος ὅπερ καὶ ἐγένετο, ἐπιστέλλει γραφὰς, πέμπει πρέσβεις εἰς Ῥώμην, ἐκκαλούμενος αὐτοὺς εἰς τὴν ἀρχαίαν εὐσέβειαν. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι ἀποκρούονται, ἀποστρέφονται, μυκτηρίζουσι, καὶ τέλος, κενοὺς ἀποπέμπουσι τοὺς σταλέντας. ὅθεν ἰδὼν ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ, ὅτι φανερῶς κηρύττουσι τὴν Αἵρεσιν, καὶ εἰς Σύνοδον ἐλθεῖν οὐ θέλουσιν, ἐκβάλλει ἀπὸ τῶν Διπτύχων τοῦ Πάπα τὸ ὄνομα. τοῦτ᾽ αὐτὸ λέγει καὶ ὁ Νεῖλος ἐν τοῖς περὶ τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ὅτι ὁ Χειστόφορος πρῶτος ἔστειλεν εἰς τὴν πρὸς τοὺς τέσσαρας Πατριάρχας ὁμολογίαν αὐτοῦ ἀνάγραπτον τὴν προσθήκην εἰς τὸ Σύμβολον μετὰ διακόσια ἔτη ἀπὸ τῆς Οἰκουμενικῆς ἑβδόμης Συνόδου. τοιοῦτον ἐγένετο τὸ τέλος τῶν τινῶν Παπῶν, λεγόντων, ὅτι ὁ πρῶτος θρόνος οὐ κρίνεται, οὐκ ἐξετάζεται, ἐστὶν ἀναμάρτητος, ἐπειδὴ ἡ ἀπόνοια αὕτη πολλῶν Αἱρέσεων αἰτία γέγονεν εἰς τὸν θρόνον τῆς Ῥώμης, ὅπου ἡ εὐσέβεια πρῶτον ῥέουσα ἐπλήρου τὴν Οἰκουμένην. ὅθεν σοφώτατα εἶπεν Ἰωάννης ὁ Ζωναρᾶς εἰς τὴν ἑρμηνείαν τῶν Κανόνων τῆς ἐπὶ Φωτίου Συνόδου, ὅτι εἶχε τὰ πρεσβεῖα, ἤγουν τὴν προτίμησιν καὶ τὰ προνόμια ἅπερ ἠξιώθη ἡ Ἐκκλησία Ῥωμαίων, ἕως οὗ εἶχε καὶ τὴν εὐσέβειαν. καὶ ὁ Θεσσαλονίκης Συμεὼν εἰς τὸν διάλογον αὐτοῦ κατὰ Αἱρέσεων, ἔσω, λέγει, ὁ Ῥώμης καὶ πρῶτος καὶ ἄκρος (κατὰ τὴν τάξιν δηλονότι) ὅτε ἐστὶν ὅμως ὀρθόδοξος, ἐπειδὴ δὲ καινοτόμος ἐγένετο, καὶ προσθήκην εἰσήγαγεν εἰς τὸ κοινὸν Σύμβολον, οὐκ ἀποστολικὸς, οὐ πρῶτος, οὐ πατὴρ, ἀλλὰ λυμεὼν καὶ τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν πατέρων κατὰ διάμετρον ἐχθρὸς, καὶ κοινὸς τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας πολέμιος.

ΠΑΡΆΓΡΑΦΝΟ Β'.

Περὶ τῶν ἐπιστολῶν Μιχαὴλ Κηρουλαρίου Κωνσταντινουπόλεως πρὸς τὸν Πάπαν Λέοντα τὸν ἔνατον, καὶ τῆς σκαιωρίας Ἀργυροῦ τοῦ Μαγίστρου, τοῦ κρύψαντος αὐτάς, καὶ ἄλλας ὡς ὑπὸ τοῦ Πάπα τῷ Κηρουλαρίῳ πέμψαντος, τῷ καὶ διὰ ταύτην τὴν σκαιωρίαν, καὶ τὴν τοῦ Πάπα ἀβλεψίαν, συνοδικῶς ἀναθεματίσαντι τόν τε Πάπαν καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν, ὡς προσθέντας ἐν τῷ Συμβόλῳ.

Μετὰ τὸν θάνατον Χειστοφόρου καὶ Σεργίου τῶν Παπῶν τῶν τολμησάντων τὴν προσθήκην εἰς τὸ Σύμβολον, καὶ τἄλλα καινοτομήματα φανερῶς ἐνεργεῖν καὶ κοινῶς, ἐγένοντο Πάπαι πλείονες τῶν τριάκοντα, καθότι μετὰ τὴν προσθήκην ἐγένοντο ὀλιγόζωοι. ἐν τῷ ἀναμεταξὺ δὲ τούτων ἐγένετο ἡ ἀποβολὴ τοῦ Πάπα ἀπὸ τῶν Διπτύχων. εἶτα ἐγένετο Πάπας Λέων ὁ ἔνατος, καὶ ἰδὼν ὁ Κωνσταντινουπόλεως Μιχαὴλ ὁ Κηρουλάριος, ἁγιώτατος ἄνθρωπος, τὴν περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος βλασφημίαν κορυφουμένην εἰς ἀνέλπιστον κακὸν εἰς τὴν Ῥώμην, καὶ νομίσας καὶ αὐτὸς ποιῆσαί τινα διόρθωσιν, ἔγραψεν εἰς τὸν Λέοντα μετὰ πάσης ταπεινοφροσύνης (ὡς μόνος εἰς τὸν Ἀντιοχείας Πέτρον γράφει) ὅτι ἔμαθε, λέγει, ὑπό τινων ἐκεῖθεν ἐλθόντων τὴν ἀρετὴν καὶ εὐγένειαν καὶ γνῶσιν τοῦ Ῥώμης, καὶ ἔγραψεν αὐτῷ, νομίζων δύο τινὰ, ἓν, ἵνα διορθώσῃ τὰ θρυλλούμενα περὶ τὴν ὀρθόδοξον πίστιν τῶν Ῥωμαίων σφάλματα, καὶ ἕτερον, ἐπεὶ γένηται εἰρήνη εἰς τὰ ἐκκλησιαστικὰ, ἵνα ἔχωσιν αὐτὸν οἱ Ῥωμαῖοι συλλήπτορα κατὰ τῶν Φράγγων τῶν ἐπηρεαζόντων τὴν Ἰταλίαν, ὑποκειμένην οὖσαν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. ἐπειδὴ ὁ Ῥώμης, ὡς εἴρηται ἔμπροσθεν, καὶ τὰ τέλη τὰ βασιλικὰ ἐκώλυσε κατὰ μέρος ἀπὸ τῆς Ἰταλίας ἐπὶ τοῦ Ἰσαύρου, καὶ τοὺς Φράγγους συνεψηφίζετο Βασιλεῖς, καὶ παρεκίνει αὐτοὺς ὡς ἠβούλετο ὁ βασικὸς Δοῦκας τῆς Ἰταλίας. καὶ Μάγιστρος ὁ Ἀργυρὸς ἀποστασίαν διανοούμενος κατὰ τοῦ Βασιλέως, καὶ ἄλλως Αἱρετικὸς ὢν, τὰ πατριαρχικὰ ἐκράτησε γράμματα, καὶ γράφει ἄλλα ὡς δῆθεν ἀπὸ μέρους τοῦ Ῥώμης, καὶ εὑρίσκει καὶ δύο τινὰς λατινοεπισκόπους ἀθλίους καὶ ἐκβεβλημένους, καὶ ὀνομάζει αὐτοὺς τῶν τάδε Ἐπαρχιῶν Ἐπισκόπους, καὶ εὑρίσκει καὶ κοσμικόν τινα, καὶ ὀνομάζει αὐτὸν Καγκελλάριον, καὶ ἀποστέλλει αὐτοὺς ὡς ἀπὸ τοῦ Ῥώμης εἰς Κωνσταντινούπολιν, οἵτινες ἐλθόντες, παρεγένοντο εἰς τὰ βασίλεια, παρὰ τὴν συνήθειαν ῥάβδους ἀνὰ χεῖρας ἔχοντες καὶ σταυροὺς, καὶ μετέπειτα ἦλθον καὶ εἰς τὸν Πατριάρχην μετὰ σατανικῆς ὀφρύος, ὅθεν καὶ μήτε ὡς ἔδει προσεκύνησαν, ἢ προσηγόρευσαν, ἀλλὰ δόντες τὰ γράμματα, ἀνεχώρησαν. ὁ δὲ Πατριάρχης, καίτοι γνοὺς τὴν σκαιωρίαν τοῦ Ἀργυροῦ, ἀλλὰ κατανοήσας καὶ τὸν Λέοντα τοῦτον ὡς καὶ τοὺς πρὸ αὐτοῦ τῇ ἀβλεψίᾳ στοιχοῦντα τοῦ Χειστοφόρου καὶ Σεργίου, καὶ διὰ τοῦτο μὴ θελήσαντα ἀνακαλέσασθαι τὴν προτέραν τῆς ὀρθοδόξου πίστεως εὐγένειαν, καὶ νομίσας, ὡς ὁ Ἱερομόναχος λέγει Ματθαῖος ἐν τοῖς περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, κρεῖσσον ἢ καθ᾽ ἑαυτὸν τὸ στῆσαι τὴν τῆς κακίας τούτων φορὰν, ἀθροίζει Σύνοδον, εἰς ἣν προὐκαθέζετο

θέζιτο ὁ Αὐτοκράτωρ Κωνσταντῖνος ὁ Μονομάχος, καὶ ἦσαν παρόντες ὅ,τε Ἀντιοχείας Πατριάρχης, καὶ οἱ Ἀρχιεπίσκοποι, ὁ Βουλγαρίας Λέων καὶ ὁ Κύπρου, καὶ τῆς Ἐκκλησίας ὅσον ἐλλογιμώτερον καὶ σοφώτερον, καὶ ἀναθεμάτισαν τόν τε Πάπαν τῆς Ῥώμης, καὶ τοὺς ἑπομένους αὐτῷ Λατίνους ἐν ἔτει ἑξακισχιλιοστῷ πεντακοσιοστῷ πεντηκοστῷ δευτέρῳ. ὁ δὲ Ἀλεξανδρείας καὶ Ἱεροσολύμων, εἰ καὶ μὴ ἦσαν τότε εἰς Κωνσταντινούπολιν, τὰ πραχθέντα ὅμως καὶ ἐδέξαντο, καὶ ἐπεψηφίσαντο, καὶ καθὼς λέγει Νεῖλος Δαμύλας τελείως τὸν Πάπαν τῆς Ῥώμης τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας ἐξέκοψαν, καὶ τῆς ἑαυτῶν κοινωνίας ἀπέρριψαν, καθὼς ὁρᾶται καὶ μέχρι τῆς σήμερον, καὶ οὐδέποτε τούτῳ κοινωνῆσαι ἀνέξονται, ἕως οὗ ἐκβάλωσιν οἱ Πάπαι τὴν προσθήκην ἀπὸ τοῦ Συμβόλου, καὶ ὅλα τ᾽ ἄλλα, ἅπερ αἰσχύνης ὄντα ἔργα, σιωπᾶσθαι ἐστὶ τιμιώτερον, καὶ ταῦτα τὰ κατὰ τὸν Κηρουλάριον. σὺ δὲ σημείωσαι τίς ὁ σχισματικός, οἱ ἀποβεβλημένοι Λατῖνοι ὡς κακόδοξοι περὶ τὴν ὀρθόδοξον πίστιν, ἢ οἱ ἀποβαλόντες ἐκείνους ὀρθόδοξοι; οὐδεμία γὰρ κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΝ Γ'.

Περὶ τριῶν προφάσεων, ἃς οἱ Λατῖνοι αἴτια τῆς ὑπὸ τοῦ Κηρουλαρίου ἀποβολῆς τοῦ Ῥώμης προσφέρουσι, καὶ περὶ τοῦ ἐλέγχου πρὸς ταύτας ὡς ψευδεῖς, καὶ ὅτι αἴτιον τῆς ἀποβολῆς τοῦ Ῥώμης ἡ προσθήκη, καὶ περὶ ὧν μυθολογοῦσι πρὸς τὸν Βασιλέα οἱ Λατῖνοι ψευδῶν καὶ γελοίων διὰ τοὺς πρέσβεις τοῦ Ῥώμης καὶ τὸ βιβλίον τοῦ Στηθάτου.

Ἐνταῦθα οἱ Λατῖνοι προφασίζονται τρία τινά, ὡς ὁ μετοχίτης Γεώργιος ὁ μαθητὴς τοῦ Βέκκου γράφει, πρῶτον, ὅτι ὁ Κηρουλάριος Μιχαὴλ ὤδινε πάλαι χωρίσαι τὴν Ἐκκλησίαν ἀπὸ τοῦ Ῥώμης, ἵνα ἔχῃ αὐτὸς τὸ πρωτεῖον εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἐπειδὴ δυσηρέσει ἀνακρίνεσθαι ὑπὸ τοῦ Ῥώμης. δεύτερον, ὅτι ἤθελε τὸ πρωτεῖον, ἵνα λαμπρύνηται μετὰ τῶν ἐρυθροβαφῶν, οἷς ὁ Ῥώμης στολίζεται, καὶ εὑρὼν τὸν Βασιλέα ἀγανακτοῦντα κατὰ τοῦ Πάπα, ἴσως διὰ τὴν Ἀσδεΐνου τυραννίαν, ἢ τὴν ἀποδημίαν Γεωργίου τοῦ Μανιάκη, ἢ τοῦ Ἀργυροῦ τὴν κακοτροπίαν (οὐκ οἶδα τὸ σαφὲς) ὃς οὐκ ἐπεμελήθη ἢ ἐνεργῆσαι, ἢ κἂν ἀποκριθῆναι εἰς ἅπερ αὐτῷ ἔγραψεν ὁ Βασιλεύς, εἰργάσατο ὁ Κηρουλάριος τὸν χωρισμὸν τῆς Ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τῆς Ἀνατολικῆς. Ἀλλὰ ῥητέον, ὅτι εἰς τὸ δῆθεν τὸν Κωνσταντινουπόλεως ζητεῖν τὰ πρωτεῖα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ διὰ τοῦτο τὸν Πάπαν ἀποτεμεῖν τῆς Ἐκκλησίας, ἀποκρίνεται Συμεὼν ὁ Θεσσαλονίκης, καὶ λέγει, Ἡμεῖς οὐκ ἀγνοοῦμεν τὸ παλαιὸν ἔθος καὶ τοὺς θεσμοὺς τῶν πατέρων, καθ᾽ οὓς ὠνομάσθη ἡ Ῥώμη πρεσβυτάτη τῶν Ἐκκλησιῶν, καὶ ζητεῖν ἡμᾶς ποιῆσαι αὐτὴν δευτέραν, οὔτε ὅπερ ἀρνούμεθα, ὅτι δηλονότι εἰς τὴν Ἐκκλησίαν εἶναι ἕνα Πατριάρχην ἐπάνω τῶν Πατριαρχῶν καὶ τῶν Συνόδων, ζητοῦμεν ἡμεῖς ἔχειν αὐτό, καθάπαξ γὰρ τοῦτο ἀθετοῦμεν, καὶ ἀναθεματίζομεν, ἀλλὰ τοῦ χωρισμοῦ τὸ αἴτιόν ἐστι, ἐπεὶ οἱ Λατῖνοι χωρὶς κρίσεως, καὶ ἐξετάσεως, καὶ γνώμης, καὶ ψήφου Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἐποίησαν τὴν προσθήκην, ἐπειδὴ οὐ θέλουσι κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν ἀρχαίων πατέρων γίνεσθαι τὴν σκέψιν τῶν δογμάτων, ἀλλὰ αὐτοὶ μόνοι κάθηνται Διδάσκαλοι, καὶ τοὺς ὁμοίους αὐτοῖς θέλουσιν εἶναι εἰς μαθητῶν μοῖραν, καὶ ἀκούειν αὐτῶν. περὶ δὲ τῶν κοκκοβαφῶν πεδίλων ὁ σοφώτατος Μαργούνιος ἀποκρίνεται εἰς τὸν διάλογον αὐτοῦ περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ὅτι τὸ ἀξίωμα τῆς Ἀρχιερωσύνης ἐστὶν ὑπὲρ ἄνθρωπον, καὶ οἱ Καθηγεμόνες τῆς Ἐκκλησίας ἔχουσι τὴν τιμὴν ἀσύγκριτον παρὰ Θεοῦ· καὶ τὸ στολίζεσθαί τινα μετὰ δερμάτων ἀλόγων ζώων, ἐστὶν ἀφροσύνης καὶ φιλοκοσμίας σημεῖον, ὧν τότε λίαν ἦν πόρρω ὁ ἁγιώτατος Πατριάρχης Μιχαήλ, ὡς ῥηθήσεται μετ᾽ οὐ πολύ, μάλιστα ἐπειδὴ λέγουσιν οἱ Λατῖνοι, ὡς σημειοῖ ὁ Νέποτας κεφαλαίῳ τριακοστῷ πρώτῳ, ὅτι ὁ Κωνσταντινουπόλεως ἵνα ᾖ αὐτὸς κατὰ πάντων, ὥσπερ ἦν ὁ Ῥώμης τὸ πρῶτον τῶν πάντων ἐξάρχων (ἕτεροι δὲ προστιθέασιν ἵνα ᾖ μόνος πρῶτος τῶν Πατριαρχῶν) προεξένησε τὴν τοῦ Ῥώμης ἀποβολήν. Ἀλλὰ ῥητέον, στερξάτω αὐτοὺς εἶναι πρῶτος εἰς τοὺς τέσσαρας Πατριάρχας, ὃν τρόπον ἦν καὶ ἐστὶν ὁ Κωνσταντινουπόλεως εἰς τοὺς τρεῖς, καὶ στέργομεν τὸ πρωτεῖον τοῦτο, ἀλλ᾽ οὐ στέργει τοῦτο, ἐπειδὴ ζητεῖ μοναρχίαν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ οὐχὶ τάξιν, καὶ ἀδελφότητα. καί τις ἀρχαῖος λέγει τῆς διαιρέσεως τὸ αἴτιον οὕτω, Δέσποτά μου θειότατε φωστὴρ Οἰκουμενικέ, καὶ Πατριαρχῶν ἁγιώτατε, καὶ ὑμεῖς θεία καὶ ἱερὰ τῶν ἁγίων Ἀρχιερέων ὁμήγυρις, ἐπεὶ ἡ τῆς παλαιᾶς Ῥώμης περιφανὴς Ἐκκλησία τὴν μεθ᾽ ἡμῶν, ὡς φησιν, εἰρήνην ἀσπαζομένη καὶ τὴν ὁμόνοιαν, πρώτη παρ᾽ ἡμῶν ζητεῖ ὀνομάζεσθαι, θέλει δὲ καὶ τὴν ἔκκλητον, καὶ τὴν ἐν τοῖς ἱεροῖς Διπτύχοις ἀναφοράν, διὰ ταῦτα γὰρ οἴεται τὴν σύστασιν, τ᾽ ἄλλα λογιζομένη πάρεργα, ἡμεῖς τοσοῦτον ἀπέχομεν περὶ πρωτείων καὶ τῶν ἄλλων φιλονεικεῖν, ὡς καὶ εἰς ἐλάχιστον ταῦτα λογίζεσθαι· τοῦ Χριστοῦ θέλοντες μαθηταὶ ὀνομάζεσθαι, καὶ τὸ ἔσχατον ἀσπάζεσθαι θέλοντες, εἰς τὸ πρῶτον ταττόμεθα, καὶ περὶ τούτων μὲν μικρὸν τὸν λόγον ποιούμεθα, τ᾽ ἄλλα δὲ φοβερὰ καὶ βαρέα συγχάνοντα, δι᾽ ἃ οὕτω διαφερόμεθά τε καὶ διϊστάμεθα, τὴν μεθ᾽ ἡμῶν καὶ τῆς περιφανοῦς Ἐκκλησίας τῆς Ῥώμης ἀποτειχίζουσιν ἕνωσιν, καὶ ἵνα τ᾽ ἄλλα παρήσω, μέγιστα καὶ ταῦτα τυγχάνοντα, καὶ ἀριθμοῦ δύναμιν ὑπερβαίνοντα,

βαίνοντα, καὶ ἱεροῖς Κανόσι καὶ φιλευσεβέσι Νόμοις παντάπασιν ἀπρόσδεκτα, λέγω τὴν ἐν τῷ ἁγίῳ Συμβόλῳ προσθήκην. ἡ προσθήκη λοιπὸν ἦν αἰτία τοῦ τοὺς Ἀνατολικοὺς ἀποβεβληκέναι τοὺς Λατίνους, καὶ οὐχὶ τὰ πέδηλα, καὶ τὸ ζητεῖν ἔχειν τὰ πρωτεῖα ὑπὲρ τὸν Ῥώμης. τρίτον λέγουσιν, ὅτι ὁ τότε Λέων Ῥώμης ἔστειλε πρέσβεις πρὸς τὸν Μονομάχον καὶ πρὸς τὸν Κηρουλάριον, Οὐμπέρτον καὶ Φρεδέρικον Καρδινάλεις, καὶ Πέτρον Ἀρχιεπίσκοπον, ὅτε καὶ τὸν Κηρουλάριον ἀνεθεμάτισαν εἰς τὴν ἁγίαν Σοφίαν, καὶ τὸν Νικήταν Πρεσβύτερον Στηθάτον τὸν Στουδίτην ἐβίασεν ὁ Βασιλεὺς καὶ ἀνεθεμάτισε τὸ βιβλίον ὅπερ κατὰ τῶν Ῥωμαίων συνεγράψατο. Ὅμως ῥητέον ὅτι τὰ τοιαῦτα εἰσὶ γελοῖα, πρῶτον, ὅτι τοῦ Στηθάτου οἱ λόγοι διαμένουσιν ἀβλαβεῖς καὶ σῶοι ἕως τῆς σήμερον, καὶ ὑπὸ τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας δεχόμενοι. δεύτερον, ὅτι ὁ Βασιλεὺς συνοδικῶς τοὺς Λατίνους ἀπέβαλε, καὶ πάλιν πῶς αὐτοὺς ἐδικαίου; τρίτον, ὅτι τὰ τοιαῦτα ἐστὶν ἀσύστατα, ἀνιστόρητα, ψευδῆ· ὡς σημειοῖ καὶ ὁ Ἱεροσολύμων Νεκτάριος εἰς τὴν ἑνδεκάτην ἑκατοντάδα τοῦ Συνταγματίου αὐτοῦ.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΝ Δʹ.

Περὶ τῶν εἰς Κωνσταντινούπολιν πεμφθέντων πρέσβεων ὑπὸ τοῦ Πάπα Λέοντος τοῦ ἐνάτου διά τε σιμωνιακὰ καὶ εὐνούχους καὶ ἀναβαπτισμόν, καὶ κακῶς ἐκεῖθεν ἀπαλλαξάντων, καὶ περὶ τοῦ τίνες τῶν εὐνούχων ἀξιοῦνται τῆς Ἱερωσύνης, εἰ καὶ ἀγένειοι κατὰ τοὺς Πάπας, καὶ ὅτι ὁ Λέων μὴ ἀποκριθεὶς εἰς τὴν ἐγκύκλιον ἐπιστολὴν τοῦ Κηρουλαρίου περὶ τῆς προσθήκης, ἀνεθεματίσθη.

Τὴν ὑπόθεσιν ταύτην ἱστορεῖ περισσότερον Λέων ὁ Γενεβράρδος, ὅθεν καὶ ἡμᾶς εἰπεῖν αὐτὴν δεύτερον καὶ πλατύτερον οὐκ ἀνάρμοστόν ἐστι. λέγει λοιπόν, ὅτι ὁ Πάπας Ῥώμης Λέων ὁ ἔνατος ἀπέστειλεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν τρεῖς Λεγάτους, διαλαμβάνοντας πόσον κακόν ἐστιν ἡ σιμωνία, καὶ ὅτι οὐχ ἁρμόζει εὐνούχους ἀρχιερατεύειν, καὶ ὅτι τὸ ἀναβαπτίζειν ἐστὶ τῶν Αἱρετικῶν, καὶ ὅτι καὶ εἰς τὰ τρία ἐπληροφορήθησαν οἱ τρεῖς Λεγάτοι αὐτοῦ κατὰ τὸν εἰρημένον Νικήταν. ὁ αὐτὸς Γενεβράρδος βεβαιοῖ, ὅτι ὁ Λέων αὐτὸς ὁ Ῥώμης παρεκίνησε τὸν Μονομάχον Βασιλέα ἀνακτίσαι τὸν Ναὸν τοῦ ζωοδόχου τάφου, ὃν πρὸ πολλοῦ διέφθειραν οἱ Σαρακηνοὶ διὰ ψευδοκατηγοριῶν τῶν ἀσεβῶν Ἰουδαίων. Ἀλλὰ ῥητέον, ὅτι περὶ τῶν πρέσβεων εἴρηται ἀνωτέρω, ὅτι καὶ οἱ τρεῖς Οὐμπέρτος, Φρεδέρικος, καὶ Πέτρος Ἀρχιεπίσκοπος κακῶς ἀπήλλαξαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ὁ Λέων ἐπειδὴ οὐκ ἀπεκρίθη εἰς τὴν ἐγκύκλιον τοῦ Κηρουλαρίου, ὥστε ζητῆσαι συνοδικῶς ἐξεταχθῆναι τὰ ἐγκαλούμενα, ἢ ἀφαιρῆσαι τὴν προσθήκην, ἀνεθεματίσθη ὑπὸ Συνόδου, ὡς πολλοί, καὶ ὁ Μοναχὸς Ἐπιφάνιος ἱστορεῖ. καὶ τοῦ Νικήτα τὰ συγγράμματα μένουσι, καὶ οὐδὲν ἐναντίον τῇ ἀνατολικῇ Ἐκκλησίᾳ περιέχουσι, μᾶλλον δὲ συνηγοροῦσι, καὶ οἱ λόγοι τῶν πρέσβεων διὰ τὸν Κηρουλάριον ἄκυροι, ἐπειδὴ μετ' εὐλαβείας ἐτιμᾶτο ἕως τέλους ζωῆς αὐτοῦ, καὶ ἀρκεῖ εἰς μεγάλην μαρτυρίαν ἣν λέγουσι μόνοι οἱ Λατῖνοι, ὅτι ἔφυγον οἱ πρέσβεις καὶ ἐσώθησαν εἰς τὴν Ἰταλίαν τῇ προμηθείᾳ τοῦ Βασιλέως. περὶ δὲ τοῦ τοὺς εὐνούχους ἀρχιερατεύειν, εἴρηται εἰς τὸ πρὸ τούτου βιβλίον, καὶ νῦν ῥητέον, ὅτι καὶ εὐνοῦχοι ἐπατριάρχευσαν ἅγιοι, Γερμανός, Ἰγνάτιος, καὶ ἕτεροι. εἶτα ἡμεῖς περὶ τούτου οὐκ ἀποβλέπομεν εἰς τινὰς μεταγενεστέρους, λαλήσαντας καὶ νομοθετήσαντας ὡς ἔδοξεν αὐτοῖς, εἴτε εἷς, εἴτε πολλοί εἰσιν οἱ τοιοῦτοι οὐδ' εἰς τὸ τοῦ Δευτερονομίου κεφάλαιον τὸ εἰκοστὸν τρίτον, τὸ λέγον, Οὐκ εἰσελεύσεται θλαδίας, οὔτε ἀποκεκομμένος εἰς Ἐκκλησίαν Κυρίου. ἐπειδὴ περὶ τῶν τοιούτων ἕτερος ἦν ὁ σκοπὸς τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐν τῇ παλαιᾷ Ἐκκλησίᾳ, καὶ ἕτερος ἐν τῇ νέᾳ, ὡς καὶ ἐν ἄλλοις πολλοῖς τοιούτοις, καὶ ἐν τῷ κεφαλαίῳ περὶ τῶν ἀπὸ πορνείας, ἢ τῶν Μωαβιτῶν καὶ Ἀμανιτῶν, ἀλλὰ δεχόμεθα τὸ περὶ τῶν εὐνούχων κατὰ τὸν εἰκοστὸν δεύτερον Κανόνα τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, λέγοντα, Εἴ τις Κληρικὸς ὤν, ἐὰν ἀκρωτηριάσῃ ἑαυτόν, καθαιρείσθω, φονεὺς γάρ ἐστιν αὐτοῦ. καὶ τὸν πρῶτον Κανόνα τῆς πρώτης ἐν Νικαίᾳ Οἰκουμενικῆς, λέγοντα, Εἴ τις ἐν νόσῳ ὑπὸ ἰατρῶν ἐχειρουργήθη, ἢ ὑπὸ βαρβάρων ἐξετμήθη, μενέτω οὗτος ἐν τῷ Κλήρῳ. καὶ κατωτέρω, Εἴ τινες ὑπὸ βαρβάρων, ἢ δεσποτῶν εὐνουχίσθησαν, εὑρίσκοιντο δ' ἄλλως ἄξιοι, τοὺς τοιούτους εἰς Κλῆρον προσίεται ὁ Κανών. ταῦτα οὖν διαιροῦσιν οἱ θεοφόροι πατέρες περὶ εὐνούχων, καὶ νομοθετοῦσι, καὶ τοὺς μὲν βίᾳ βαρβάρων, ἢ δεσποτῶν, ἢ διὰ νόσον, ἤτοι γε ἄλλο ἀνεπίληπτον τμηθέντας, δέχονται εἰς Κλῆρον, τοὺς δὲ ἐκτομίας γενομένους ἑκουσίως, ὁποιουδήποτε τινος ἕνεκεν, ἀποβάλλονται, ὅπερ βεβαίως ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία ἐπετέλεσε, καὶ ἐπιτελεῖ, καὶ ἡμεῖς τοῦτο δεχόμεθα, ἑπόμενοι τῇ κοινῇ μητρί. καὶ κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον ἐγένοντο Πατριάρχαι εὐνοῦχοι οἱ ἅγιοι, Γερμανός, Ἰγνάτιος, καὶ ἕτεροι μετὰ ταῦτα. ἐκεῖνο δὲ ὅ φασί τινες κραιπαλῶντες, ὅτι τὸ ὑπὲρ ἁγνείας ἐν καλῇ συνειδήσει τέμνειν ἑαυτὸν λατρείας ἕνεκα πρὸς Θεόν, ἀκαταδίκαστόν ἐστι, τοῦ Χριστοῦ λέγοντος, καὶ πράξαντος Ὠριγένους καὶ Μεθοδίου, ταῦτα οὖν ἡμεῖς φλυαρίαν κρινόμεν εἶναι, πρῶτον, ὅτι τοῦ Χριστοῦ ὁ σκοπὸς οὐκ ἦν περὶ τοιούτου εὐνουχισμοῦ, καὶ μάρτυρες οἱ ἐξηγηταὶ τῆς γραφῆς ἅγιοι πατέρες. δεύτερον, ὅτι διὰ τοῦτο Ὠριγένης ψέγεται, ὡς ἄνομον ἔργον ποιήσας, καὶ δὴ καὶ Λεόντιος Ἀρειανός, ὁ γενόμενος ἐπὶ Κωνσταντίου Πατριάρχης Ἀντιοχείας, γενναίως αἰτιᾶται ὑπὸ τοῦ μεγάλου Ἀθανασίου.

ἴδε

ἴδε καὶ ἀνωτέρω βιβλίου ἑβδόμου κεφάλαιον δωδέκατον. τρίτον, ὅ ἅγιος Μεθόδιος οὐκ ἀπέτεμεν ἑαυτὸν, ἀλλὰ τὴν φλόγα τῆς ἐπιθυμίας, ἣν ἧψε μὲν αὐτῷ ὁ τῆς πορνείας δαίμων, ἔσβεσε δὲ ἡ δύναμις τοῦ Χριστοῦ. τέταρτον, ὅτι τὸ παρὰ Κανόνων φανερῶν τοιούτων οὐ δέχεται παρεξήγησιν, ἀλλ᾽ οὕτως ἐννοεῖται αὐθεντῶς, ὡς διώρισαν αὐτὸ οἱ Ἀπόστολοι καὶ οἱ πατέρες. καὶ οἱ Λατῖνοι εἰ μὲν εὑρίσκουσιν ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ἐκκλησίᾳ τοιούτους Ἐπισκόπους, μεμφέσθωσαν, εἰ δὲ οἱ γενόμενοι Πατριάρχαι ἀπὸ εὐνούχων ἦσαν ὑπὸ βίας, ἢ ἀσθενείας τοιοῦτοι, ἐρεσχελείτωσαν ὅσον ἂν βούλωνται, εἰ δὲ οἱ εὐνοῦχοι ἀπαρέσκονται μόνον διὰ τὴν γενειάδα, ἥτινι ἀπούσῃ συναπαίρει καὶ τὸ εὔσχημον, ἀλλὰ τοιοῦτοι πάντες οἱ Πάπαι, ἐπεὶ ξυρῶνται τὸ γένειον.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΝ Ε'.

Ὅτι ἡ σιμωνία, καὶ ἕτερα ἄτοπα δι᾽ αὐτὴν, τοῖς Κανόσιν ἀντικείμενα, δείκνυνται ἐνταῦθα εἶναι τῶν Παπῶν διενεργήματα.

Περὶ δὲ τῆς σιμωνίας ῥητέον, ὅτι τοῦτο εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν οὐκ ἦν, μάλιστα δὲ εἰς τὴν Ῥώμην ἐπεκράτησεν, ὡς καὶ ὁ Ταράσιος εἰς τὴν Ῥώμην ἔστειλεν ἐγκύκλιον ἐπιστολὴν διὰ τὴν σιμωνίαν, καὶ πρὸ αὐτοῦ ὁ Ἱερώνυμος εἰς τὴν πρὸς Ῥούστικον ἐπιστολὴν λέγει, Ὁ Νόμος οὐκ ἔτι παρὰ τοῖς Ἐπισκόποις ἰσχύει διὰ τὴν φιλαργυρίαν. καὶ ὁ Διάλογος Γρηγόριος εἰς τὸν τέταρτον ψαλμὸν τοὺς Ἐπισκόπους τῆς Ῥώμης εἶπε παρὰ τῶν Βασιλέων διὰ πολλῶν χρημάτων λαμβάνειν τὴν ἐξουσίαν. ὁ δὲ Βερνάρδος ὀδύρεται διὰ τὸ εἶναι τὴν Ῥώμην σιμωνίας ἀνάμεστον, ὡς καὶ Πῖος ὁ Πάπας τοὺς Ἐπισκόπους τῆς Ῥώμης καταδικάζει, πονηροὺς καὶ μοχθηροὺς ὄντας, καὶ περὶ τούτους ὁ Γενεβράρδος λέγει, ὅτι εἴκοσι σχίσματα ἦσαν εἰς τὴν Ῥώμην διὰ τὴν σιμωνίαν τῶν Παπῶν, ἅτινα διέμειναν χρόνους ἑκατὸν εἴκοσι καὶ τέσσαρας. ἴδε καὶ τὸν Πλάτινα μετὰ Ἰωάννην τὸν ἐπὶ Φωτίου τί λέγει διὰ τὴν σιμωνίαν τῶν Παπῶν, ἅτινα πολλὰ καὶ μεγάλα ὄντα, ἡμεῖς παρατρέχομεν, ἀρκεῖ δὲ εἰπεῖν τοσοῦτον, ὅτι οἱ Πάπαι πάντα τὰ Μοναστήρια τῆς ὑπερορίας αὐτῶν ἔχουσιν ἀμέσως αὐτοὶ, καὶ οὐκ ἐῶσι τοὺς κατὰ χώραν Ἐπισκόπους ἐξουσιάζειν αὐτῶν, τὸ δὲ αἴτιον, ἵνα ποιῶσιν αὐτοὶ τὰ σχήματα τῶν Ἀββάδων, καὶ λαμβάνωσιν ἀπ᾽ αὐτῶν χρήματα καὶ δῶρα. δεύτερον, Καρδινάλεις καὶ ἄλλους Κληρικοὺς προβάλλουσι, δῶρα λαμβάνοντες. τρίτον, ὅταν ἀποθάνῃ Καρδινάλις τις, ἢ Ἐπίσκοπος, κρατοῦσι τόσον καιρὸν τὴν ἐνορίαν καὶ Ἐπαρχίαν αὐτοῦ, καὶ οὐ χειροτονοῦσιν ἕτερον, ἵνα συνάξωσιν αὐτοὶ οἱ ἅγιοι Πάπαι τὰ εἰσοδήματα, καὶ πλουτήσωσιν ἀπὸ ξένους Ἐπαρχίας εἰσοδημάτων, ἅτινα πάντα εἰσὶν ἀντικείμενα τοῖς ἁγίοις Κανόσι, καὶ τῇ παραδόσει τῇ ἀρχαιοτάτῃ τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας, καὶ οὕτως οἱ Πάπαι σιμωνιακοί εἰσιν ἀναμφίβολοι. ἴδε ἀνωτέρω βιβλίου ἑβδόμου κεφάλαιον ἑνδέκατον.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΝ Ϛ'.

Ὅτι τὸ ἀναβαπτίζειν, καὶ ῥαντίζειν, καὶ ποτὲ μὲν εἰς Τριάδα, ποτὲ δὲ εἰς μόνον Χριστὸν βαπτίζειν, ἴδιον Λατίνων, τὸ δὲ τὸν Μονομάχον παρακινηθῆναι ὑπὸ τοῦ ἀναθεματισθέντος τούτου Λέοντος κτίσαι τὸν ἅγιον τάφον, ψευδές ἐστι.

Περὶ δὲ τοῦ ἀναβαπτισμοῦ, τῶν Λατίνων καὶ τοῦτο ἴδιον, ποτὲ μὲν βαπτίζειν εἰς Τριάδα κατὰ τὸ δίκαιον, ποτὲ δὲ εἰς μόνον τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, καὶ ποτὲ ῥαντίζειν. εἰς δὲ τὴν Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν μόνοι ἀναβαπτίζονται, ὅσους κελεύουσιν οἱ Κανόνες τῶν πατέρων ἀναβαπτίζεσθαι, καὶ ἦν συκοφαντία τὸ τοῦ Λέοντος. περὶ δὲ τοῦ ἁγίου Τάφου, ὡς εἴρηται ἀνωτέρω, εἰ καὶ ὁ Μονομάχος μετὰ τὸ οἰκοδομηθῆναι ἐποίησεν ἐκεῖ εὐπρεπείας χάριν πολλὰ, καὶ ἀνεκαίνισε τείχους καὶ Μοναστήρια, παρεκινήθη ὑπὸ τῆς εὐσεβείας αὐτοῦ καὶ τοῦ ἁγιωτάτου Κηρουλαρίου, καὶ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ὁσίων ἀνδρῶν, καὶ οὐχ ὑπὸ τοῦ Λέοντος, ὃν συνοδικῶς ἀπεκήρυξε.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΝ Ζ'.

Μαρτυρίαι, ὅτι ἡ ἐν τῷ Συμβόλῳ προσθήκη, αἴτιον τῆς διαιρέσεως τῶν Ἐκκλησιῶν, καὶ ψεύστης ὁ Βέκκος ἐν οἷς λέγει περὶ τοῦ Θεοφυλάκτου Βουλγαρίας.

Ἔτι μαρτυρίαι, ὅτι ἡ ἐν τῷ Συμβόλῳ προσθήκη ἐγένετο αἰτία τῆς διαιρέσεως τῶν Ἐκκλησιῶν. ὁ Θεοφύλακτος φησὶ, Καὶ τοῖς δυτικοῖς τοίνυν ἔτι μὲν περὶ τὸ δόγμα διαμαρτάνεται, τὴν πατρικὴν πίστιν σαλεῦον, οἷον δὴ τὸ ἐν τῷ Συμβόλῳ περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος προστιθέμενον, ἔνθα καὶ ὁ κίνδυνος μέγιστος, τοῦτο μὴ διορθώσεως ἀξιούμενον, ὁ συγχωρῶν ἀσυγχώρητος, ταῦτα ὁ Βουλγαρίας. ἐν οἷς σημείωσαι ὅτι ψεῦδος ἐστὶν ὅπερ φησὶν ὁ Βέκκος ἐν τῷ δευτέρῳ ἀπολογητικῷ, εὑρίσκω δὲ Θεοφύλακτόν τινα Ἀρχι-

πίσκοπον Βουλγαρίας, πολὺς δὲ ἦν καὶ οὗτος ἐν λόγοις, καὶ ἐν τῷ Συμβόλῳ μόνῳ τὴν προσθήκην καινίζοντα, ἐν ἄλλαις δὲ ἁπάσαις γραφαῖς τε καὶ διαλέξεσιν ἐνθουσιάστως ἐνδιδόντα αὐτήν, καὶ μὴ ἄν ποτε οὕτω πρὸς τὴν τοιαύτην ἔνδοσιν διατεθῆναι διαγινώσκω, ἄγε τὴν εὐσέβειαν τοῦτο τὸ μέρος κολοβοῦσθαι ὁ σοφὸς ἐκεῖνος ᾤετο ἀνήρ. ψεύδεται οὖν ὁ Βέκκος, ἐπειδὴ ὁ Θεοφύλακτος καὶ τὸ δόγμα καὶ τὴν προσθήκην ὡσαύτως ἀποσκορακίζει.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΝΟ Η΄.

Μαρτυρίαι τοῦ Ἀγκύρας Μακαρίου, ὅτι ὁ Ῥώμης φιλαρχίαν νοσήσας, καὶ προσθεὶς ἐν τῷ Συμβόλῳ, ἀπεβλήθη.

Ὁ Ἀγκύρας Μακάριος. Ταύτῃ, φησί, τῇ δεινῇ φιλαρχίᾳ ἁλοὺς καὶ ὁ Ῥώμης, καὶ διὰ ταύτην τὴν Ἐκκλησίαν διαιρεθῆναι ποιήσας τῇ ἐν τῷ ἱερῷ Συμβόλῳ κακοδόξῳ προσθήκῃ, κεφαλαίῳ τεσσαρακοστῷ. Ὁ αὐτός, Τούτοις ἑπόμενοι συμφώνως καὶ οἱ τέσσαρες Πατριάρχαι μετὰ τῆς περὶ αὐτοὺς ἱερᾶς καὶ μεγάλης Συνόδου, ψήφῳ θείᾳ καὶ βασιλικῇ κελεύσει ἀπεσχίσθημεν καὶ πρὸ συνοδικῆς ἐν τῷ ἅμα οἰκουμενικῆς συνελεύσεως καὶ διαγνώσεως τοῦ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης Ἐπισκόπου, ἐκείνου δηλονότι ἀπόντος, ὡς ἑτεροδιδασκαλοῦντος μέν, καὶ παρὰ τοὺς Ὅρους τῶν ἁγίων πατέρων κακοδόξως προσθήκην ποιήσαντος ἐν τῷ ἱερῷ Συμβόλῳ τῆς πίστεως, οὐ μὴν δὲ ὅτι καὶ ἔχομεν πώποτε ἡμεῖς τὸν Ῥώμης ἴδιον Ἐπίσκοπον, ἢ ὑπὸ τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ ἐτελοῦμεν, ὡς προαπεδέχθη. μενοῦνγε εἰ περὶ ἰδίου Ἐπισκόπου τοιάδε οἱ Ὅροι τῶν ἁγίων παρακελεύονται, πολλῷ μᾶλλον περὶ τοῦ μὴ ἰδίου, κεφαλαίῳ τριακοστῷ.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΝ Θ΄.

Μαρτυρίαι Γεωργίου Λογοθέτου καὶ Ἀμοιρούτζη Πρωτοβεστιαρίου, ὅτι οὔτε θεσμοὶ γραφικοί, οὔτε συνοδικοὶ ἀπένειμαν τῷ Ῥώμης τὸ ἀναμάρτητον, ἢ τὸ προστίθεσθαι ἐν τῷ Συμβόλῳ.

Γεώργιος ὁ Λογοθέτης καὶ Πρωτοβεστιάριος ὁ Ἀμοιρούτζης. Οὐκ ἀπεικότως ἄρα τοῖς προεστῶσι τῶν Ἀνατολικῶν ἐπαχθὲς καὶ φορτικὸν εἶναι ἔδοξε, τὸ μόνον τὸν Πάπαν τὸ παμμελὲς τῆς Ἐκκλησίας ἐθέλειν ἐπέρχεσθαι, κοινῇ γὰρ τὰ κοινὰ πάντας χρῆναι διαπεραίνεσθαι, καὶ πάντας ἄρδην τὴν ψῆφον ἐξενεγκεῖν, οὔτε γὰρ αἱ γραφικοὶ θεσμοὶ οὔθ' οἱ συνοδικοὶ τὸ ἀναμάρτητον τῷ Πάπᾳ ἀπένειμαν, ἐπὶ γὰρ τῆς περιτομῆς ὁ Πέτρος ὑπὸ τῶν ἄλλων διορθοῦται σφαλλόμενος, οὔτε Σύνοδοι τὸν Πάπαν τῆς τῶν ἱερῶν θεσμῶν πειθαρχίας ἐξαιροῦσιν, εἰ γὰρ καὶ ὁ Πάπας διαδικάζεται, πάντως διὰ Νόμων καὶ μαρτυριῶν τῇ διαδικασίᾳ ὑπέσται, δικάζεται γὰρ ἐν τῷ συλλόγῳ τῆς Φλωρεντίας, καὶ Νόμοις γραφῶν καὶ Συνόδων, καὶ μαρτυρίαις ἁγίων ὑπόκειται, οὐκ ἔχει μόνος τὴν ψῆφον ἀναιρεῖν, ἣν μετὰ τοῦ Πάπα ἡ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος διέγραψεν, οὐδέποτε δ' οἱ Λατῖνοι ἐν τῇ Συνόδῳ ἀθυρρημόνως ἀποδεῖξαι ἠδυνήθησαν τὸ μόνον ἔχειν τὸν Πάπαν τῷ Οἰκουμενικῷ Συμβόλῳ εὐσεβεῖς διανοίας προστίθεσθαι, ἐπὶ τούτῳ γὰρ ἐχρῆν τοὺς λόγους ἅπαντας κατατείνεσθαι, καὶ διὰ τοῦτο τὸ παράπαν τὴν προκειμένην αὐτοῖς πρόσθεσιν παρῃτήσαντο, καίτοι τοῦτο δεῖξαι ἐχρῆν, καὶ μὴ ἕτερα παρὰ τὴν πρόσθεσιν αὐτῶν, δύναται γὰρ πάντως ἕκαστος τῶν ἁγίων ἴδιον συντιθέναι Σύμβολον, ἀλλὰ μὴ ἀλλοιοῦν τὸ κοινόν, εἰ γὰρ ὁ Πάπας ἐστὶν Ἐπίσκοπος, οὐδεὶς δὲ Ἐπίσκοπος ἔχει ἢ ἑτέραν πίστιν συντιθέναι, ἤγουν προσκομίζειν, ἢ προσφέρειν τοῖς θέλουσιν ἐπιστρέφειν πρὸς ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας, ἢ ἐξ ἑλληνισμοῦ, ἢ ἐξ ἰουδαϊσμοῦ, ἢ ἐξ Αἱρέσεως οἱασδηποτοῦν, τούτους, εἰ μὲν εἶεν Ἐπίσκοποι, ἢ Κληρικοί, ἀλλοτρίους εἶναι τοὺς Ἐπισκόπους τῆς Ἐπισκοπῆς, καὶ τοὺς Κληρικοὺς τοῦ Κλήρου, εἰ δὲ λαϊκοὶ εἶεν, ἀναθεματίζεσθαι, τίνι δὲ τῷ τῶν πάντων ἄδηλον τὸ χρῆναι τὰς ἀναπτύξεις ἔξωθεν τῶν κειμένων, καὶ μὴ τοῖς κειμένοις προσάπτεσθαι; οὐ γὰρ κληθήσεται δευτέρας Συνόδου Σύμβολον τὸ τὴν προσθήκην ἐμπεριέχον, νόθον δὲ ἔσται καὶ οὐ γνήσιον. τίνος δ' ὑπάρχει τὸ Σύμβολον, οὐδ' αὐτοὶ ἂν οἱ Λατῖνοι ἀγνοήσειαν. ταῦτα ὁ Ἀμοιρούτζης, ὅς, ὡς λέγουσιν, εἰ καὶ παρετράπη τῆς εὐθείας ὁδοῦ, ἀλλὰ ἡ μαρτυρία καὶ ἡ συνθήκη τοῦ λόγου περὶ τῆς ἀληθείας ἐστὶν ἀδιάπτωστος, ὡς τὰ τοῦ Τερτυλλιανοῦ πρὸ τῆς πτώσεως καὶ τοῦ Ἀρειανοῦ Εὐσεβίου δεχόμεθα τὰ ἀληθῆ. καὶ ὁ Μάξιμος ἔλεγε τοῖς Κωνσταντινουπολίταις περὶ τοῦ Πάπα Μαρτίνου, ὅτι εἰ καὶ καθῃρέθη, ἀλλὰ τὰ κανονικῶς κυρωθέντα οὐ παραβλάπτεται.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΝ Ι΄.

Μαρτυρία Ἰωσὴφ Βρυεννίου εἰς τὴν ἔξωσιν ἐκ τῶν Διπτύχων τοῦ Χριστοφόρου Ῥώμης ὑπὸ Σεργίου Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ὅτι ὁ χωρισμὸς τοῦ Ῥώμης ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τοῦ Κηρουλαρίου διὰ τὴν ἐν τῷ Συμβόλῳ προσθήκην ἐγένετο.

Ἰωσὴφ ὁ Βρυέννιος. Μετὰ δὲ τὸν Σέργιον, τὸν προδηλωθέντα Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως, τὸν

ἀπὸ τῶν Διπτύχων ἐκβαλόντα τὸν Χριστόφορον Πάπαν Ῥώμης, ἀλλὰ τὸ καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ ἐκπορεύεσθαι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐν τῇ πρὸς αὐτὸν ὁμολογίᾳ τοῦ ἁγίου Συμβόλου ἐκτεθεῖσθαι, μετ᾽ ὀλίγον αὖθις καὶ ὁ Πατριάρχης Μιχαὴλ ὁ Κηρουλάριος βεβαιοτέρως κατασφαλισάμενος τὸν τῆς Ἐκκλησίας χωρισμὸν τοῦ Πάπα, βασιλεύοντι καὶ τοῦ εὐσεβοῦς Μονομάχου Κωνσταντίνου κατὰ τὴν βασιλεύουσαν, καὶ ἐξ ἐκείνου καὶ μέχρι τοῦ δεῦρο οἱ μετ᾽ αὐτὸν γεγονότες Πατριάρχαι Κωνσταντινουπόλεως ἐξῆρξάν τε καὶ ἐβεβαίωσαν τὴν ἀπὸ τῶν Διπτύχων τοῦ Πάπα ἐξέωσιν, λόγῳ ὀγδόῳ περὶ τῆς ἁγίας Τριάδος.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΝ ΙΑ.

Μαρτυρία Νείλου Δαμύλα, ὅτι ἐπὶ τοῦ Κηρουλαρίου καὶ Μονομάχου συνοδικῶς ἀπεβλήθη τῆς Ἐκκλησίας ὁ Ῥώμης διὰ τὴν ἐν τῷ Συμβόλῳ προσθήκην, ἣν ὁ Ῥώμης Χριστόφορος πρῶτος προσέθηκε.

Νεῖλος Δαμύλας. Ὁ δέγε μετὰ τὸν Σέργιον Πατριάρχης τῆς Κωνσταντινουπόλεως Μιχαὴλ ὁ Κηρουλάριος, ὃς ἦν ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ εὐσεβοῦς Βασιλέως Κωνσταντίνου τοῦ Μονομάχου, Οἰκουμενικὴν Σύνοδον συναθροίσας τῇ τοῦ Βασιλέως προστάξει, τελέως τὸν Πάπαν τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας ἐξέκοψαν καὶ τῆς ἑαυτῶν κοινωνίας ἀπέρριψαν, καθὼς ὁρᾶται μέχρι καὶ τῆς σήμερον, καὶ οὐδέποτε τούτῳ κοινωνῆσαι ἀνέξονται, μέχρις ἂν ἐκβληθῇ παρ᾽ αὐτῶν ἡ ἐν τῷ Συμβόλῳ προσθήκη, καὶ παύσῃ τἄλλα, ἃ διὰ τὴν αἰσχύνην τῆς ἐκκλησιαστικῆς τάξεώς τε καὶ μεγαλειότητος σιωπῆσαι ἄμεινον. Ὁ αὐτός. Ἐκ πάντων τοίνυν τῶν ἄνωθεν ἡμῖν εἰρημένων πεφανέρωται ἀκριβῶς, ὦ φίλε, ὡς οὐκ ἐπρεσβεύετο ἀπὸ τῶν ἡμερῶν Δαμάσου τοῦ μακαριωτάτου ἡ τοιαύτη παρὰ Ῥωμαίοις ὁμολογία, καθὼς ἔφης, καὶ γὰρ ὁμόπιστοι ἡμῖν ἦσαν καὶ ὁμόδοξοι μέχρι καὶ τῶν ἡμερῶν Χριστοφόρου τοῦ Πάπα, ὃς ἐξεβλήθη πρῶτος τῶν ἱερῶν Διπτύχων διὰ τὴν ἐν τῷ ἁγίῳ Συμβόλῳ προσθήκην παρὰ Σεργίου τοῦ τηνικαῦτα τὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνον διέποντος, καὶ γὰρ πρῶτος αὐτὸς ὁ ῥηθεὶς Χριστόφορος τὴν προσθήκην ταύτην ἀνάγραπτον πέπομφεν ἐν τῇ αὐτοῦ ὁμολογίᾳ τοῖς τέσσαρσι τῆς Ἀνατολῆς Πατριάρχαις καθ᾽ ὃν ἔφην καιρόν, ὃς ἦν μετὰ τὴν ἑβδόμην Σύνοδον, χρόνους διακοσίους ὑπερίζων αὐτῆς. Περὶ τοῦ Πάπα σημείωσαι, ὅτι τοῦτο αὐτὸ φησὶ καὶ Συμεὼν ὁ Θεσσαλονίκης, δηλονότι ἂν ὁ Πάπας μένῃ ἐν ταῖς καινοτομίαις αὐτοῦ, οὐ διάδοχος τοῦ θρόνου τοῦ Πέτρου, οὐκ ἀποστολικός, καὶ οὐ πρῶτος, οὐδὲ πατήρ, ἀλλὰ καὶ ἐναντίος, καὶ λυμεὼν, καὶ τῶν Ἀποστόλων ἔσται πολέμιος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Ἀντιθέσεις Λατίνων εἰς τὴν ἐκπόρευσιν τοῦ ἁγίου Πνεύματος καὶ εἰς τὴν ἐν τῷ Συμβόλῳ προσθήκην, καὶ λύσις αὐτῶν παρὰ τῶν ὀρθοδόξων, καὶ πρῶτον ἡ τῆς πρώτης ἀντιθέσεως λύσις.

Ἀντίθεσις πρώτη. Τὸ δόγμα τὸ, ὅτι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκπορεύεται καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ, ἦν ἀρχαῖον καὶ ἀποστολικόν, καὶ δὴ καὶ ἡ προσθήκη ἀρχαιοτάτη ἐστί, καὶ πρὸ τῆς δευτέρας Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ὡς μαρτυρεῖ πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὸ Σύμβολον τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου. Ἀλλὰ ῥητέον πρὸς ταῦτα, ὅτι ἀρχαῖον καὶ ἀποστολικὸν καὶ αὐτοῦ τοῦ Κυρίου ἐστὶ λόγος τὸ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορεύεσθαι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, οὐ μὴν καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ. Καὶ πρῶτος ὁ δῆθεν νομίσας τὸ ἐκ τοῦ Υἱοῦ, ἦν ὁ μέγας Κύριλλος, ἀδίκως μεμφθεὶς παρὰ Θεοδωρήτου, ὁ γὰρ ἅγιος Κύριλλος ἀθῷον ἐποίησεν ἑαυτὸν ἀπὸ τῆς γνώμης ταύτης, καὶ ἴδε ἀνωτέρω βιβλίου τρίτου κεφαλαίου δεκάτου πέμπτου Παράγραφον δέκατον τρίτον, καὶ βιβλίου πέμπτου κεφάλαιον δέκατον ἕκτον. Ἦν δὲ ἡ Κυρίλλου καὶ Θεοδωρήτου τοιαύτη διαφορὰ ἐν ἔτει τετρακοσιοστῷ τριακοστῷ πρώτῳ, ὅτε ἦν καὶ ἡ ἄθροισις τῆς τρίτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἔπαυσεν ὅμως εὐθὺς μετὰ τὴν εἰρήνην Κυρίλλου καὶ Ἰωάννου Ἀντιοχείας. Ἐπὶ δὲ τοῦ εἰκοστοῦ ἑβδόμου ἔτους τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου τοῦ Κοπρωνύμου, ὅπερ ἦν ἔτος ἀπὸ Χριστοῦ ἑπτακοσιοστὸν ἑξηκοστὸν ἕβδομον, ὄντος Ῥηγὸς τῶν Φράγγων τοῦ Πιπίνου, ἐν μηνὶ Νοεμβρίῳ γέγονε Σύνοδος εἰς τὴν Φράντζαν εἰς χωρίον λεγόμενον Γεντιλιακὸν, ἐγγὺς τοῦ Παρισίου, ὡς γράφει ὁ Ῥηγίνων, ἐν ᾗ ἐγένετο διάλεξις Γραικῶν καὶ Λατίνων περὶ τῆς ἁγίας Τριάδος, καὶ πότερον τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον καθὼς ἔχει τὴν ὕπαρξιν ἐκ τοῦ Πατρὸς ἔχει ταύτην καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ; καὶ περὶ τῆς Συνόδου ταύτης λέγει ἰδίως ὁ Ἄδων ἐν τῷ χρονικῷ αὐτοῦ, πλὴν συντόμως, ὅθεν οὐδὲ πλέον τι ἔχομεν εἰπεῖν. Μετὰ δὲ τὴν δευτέραν ἐν Νικαίᾳ Σύνοδον, ἤτοι τὴν Οἰκουμενικὴν ἑβδόμην, ἐν ἔτει ὀκτακοσιοστῷ ἐννάτῳ, γέγονε πάλιν Σύνοδος περὶ ταύτης τῆς ὑποθέσεως εἰς χώραν λεγομένην Ἀκουϊσγράνην,

γράνην, ὡς φαίνεται ἐν τῷ χρονικῷ τοῦ αὐτοῦ Ἀδώνος, καὶ ἐν τοῖς χρονικοῖς Ἀδήλμου, ἢ Ἀδηκάρου. ἤγειρε δ' αὐτὴν Μοναχός τις Ἱεροσολυμίτης ὀνόματι Ἰωάννης, μαχόμενος ὡς ἔοικε τῷ δόγματι τὸ ἐκ τοῦ Υἱοῦ, ψιθυριζόμενον παρὰ τοῖς Γάλλοις, καὶ ἐκδικῶν τῷ ἐκ μόνου τοῦ Πατρὸς, ὅτε καὶ Κάρολος ὀνομαζόμενος μέγας, Βασιλεὺς τῆς Φράντζας, καθὼς λέγει ὁ ῥηθεὶς Ἄδηλμος κεφαλαίῳ δεκάτῳ τρίτῳ τοῦ χρονικοῦ αὐτοῦ, ἔπεμψε πρέσβεις πρὸς τὸν τότε Πάπαν Ῥώμης Λέοντα τὸν τρίτον Βερνάριον Ἐπίσκοπον Βουρμακίας, Ἀβαλάρδον Ἀββᾶν τοῦ Μοναστηρίου Κορβίας, καὶ Ἰεσσαὶ Ἐπίσκοπον Ἀμβιανῆς, ἀνέφερε δὲ ὁ Κάρολος πρὸς τὸν Πάπαν διὰ τῶν πρέσβεων τούτων περὶ τῆς προσθήκης, ἣν τότε νεωστὶ ἐνέθηκαν οἱ Φραντζέζοι, καὶ σὺν αὐτῇ ἤρξαντο ψάλλεσθαι τὸ Σύμβολον ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις τῆς Φράντζας. ἐδέοντο δὲ τοῦ Πάπα οἱ πρέσβεις. ἵνα δεχθῇ τὴν γενομένην παρὰ τῶν Γάλλων προσθήκην, καὶ ἵνα συγχωρήσῃ ψάλλεσθαι τὸ Σύμβολον μετὰ τῆς αὐτῆς καὶ ἐν τῇ Ῥώμῃ. ὁ Πάπας ὅμως, καθὼς ἱστορεῖ ὁ διαληφθεὶς Ἄδων, καὶ σημειοῖ καὶ Πέτρος ὁ Λομπάρδος βιβλίῳ πρώτῳ τῶν γνωμῶν, διαιρέσει ἑνδεκάτῃ, οὐ μόνον οὐκ ἐδέξατο τὴν προσθήκην, ἀλλὰ καὶ κατέκρινεν αὐτήν, καὶ πρὸς τούτοις τὸ Σύμβολον τῆς δευτέρας Συνόδου ἔγραψε μετὰ ἀργυρῶν γραμμάτων εἰς δύο ἀσπίδας, καὶ ἔθηκεν αὐτὰς ἐν τῷ Ναῷ τοῦ ἁγίου Πέτρου, ἵνα φυλάττηται κατὰ πάντα τρόπον ἀκαινοτόμητον, ὅπως συμφυλάττηται ἡ ὁμόνοια ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις. μαρτυροῦσι ταῦτα ἔτι Γεώργιος ὁ Κερκυραῖος, καὶ Εὐθύμιος ὁ Ζυγαβηνὸς, καὶ ἴδε ἀνωτέρω βιβλίου ἑβδόμου κεφάλαιον ἕβδομον. μετὰ δὲ ταῦτα ὁ Κωνσταντινουπόλεως Πατριάρχης Φώτιος, ὃς ἐπατριάρχευσε τῷ ἔτει ὀκτακοσιοστῷ πεντηκοστῷ ὀγδόῳ, καθαιρεθεὶς ὑπὸ τοῦ Πάπα Νικολάου, ὡς εἴρηται διὰ πολλῶν ἀνωτέρω βιβλίῳ ἑβδόμῳ, ἀθροίσας Σύνοδον ἐν ἔτει ὀκτακοσιοστῷ ἑξηκοστῷ τρίτῳ, ἀντεκάθηρε τὸν Νικόλαον, καὶ συνεκάθηρε καὶ τοὺς Πρεσβυτέρους καὶ Ἐπισκόπους, οὓς ἔστειλεν ὁ Νικόλαος εἰς τὴν Βουλγαρίαν ἀθέμιτά τινα ποιοῦντας καὶ κηρύττοντας, καὶ πρὸς τούτοις τὸ, ὅτι καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ ἐκπορεύεται τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον. γράφων δὲ πρὸς τοὺς Πατριάρχας τῆς Ἀνατολῆς ὁ Φώτιος τὰ περὶ τούτων, καὶ αἰτούμενος ἵνα πέμψωσι Τοποτηρητὰς πρὸς σύστασιν Οἰκουμενικῆς Συνόδου, λέγει πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ ταῦτα, Πρὸς τοῖς εἰρημένοις ἀτοπήμασι καὶ τὸ ἱερὸν καὶ ἅγιον Σύμβολον, ὃ παρὰ πᾶσι τοῖς συνοδικοῖς ψηφίσμασιν ἄμαχον ἔχει τὴν ἰσχὺν, νόθοις λογισμοῖς καὶ παρεγγράφοις λόγοις, καὶ θράσους ὑπερβολῇ κιβδηλεύειν ἐπεχείρησαν, ὢ τῶν τοῦ πονηροῦ μηχανημάτων, τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον οὐκ ἀπὸ τοῦ Πατρὸς μόνου, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ ἐκπορεύεσθαι καινολογήσαντες. τίς ποτε ἀπὸ τῶν πώποτε ἀσεβημάτων φωνὴν ἤκουσε ῥαγεῖσαν τοιαύτην; ποῖος σκολιὸς ὄφις εἰς τὰς ἐκείνων καρδίας τοῦτο ἠρεύξατο; τίς ὅλως ἀνάσχοιτο τῶν ἐν Χριστιανοῖς τελούντων ἐπὶ τῆς ἁγίας Τριάδος δύο εἰσάγειν αἰτίας, Υἱοῦ μὲν καὶ Πνεύματος τὸν πατέρα, τοῦ δὲ Πνεύματος πάλιν τὸν Υἱόν, καὶ εἰς διθεΐαν τὴν μοναρχίαν λύειν, καὶ μηδὲν ἧττον τῆς ἑλληνικῆς μυθολογίας τὴν τῶν Χριστιανῶν παρατίλλειν θεολογίαν, καὶ τῆς ὑπερουσίου καὶ μοναρχικῆς Τριάδος ἐξυβρίζειν τὸ ἀξίωμα; ὁ οὖν Πάπας Νικόλαος ταῦτα ἀκούσας, ἔγραψε πρὸς Ἵγκμαρον Ῥήμης Ἀρχιεπίσκοπον, καὶ πρὸς Ῥάτραμνον Κορβίας, καὶ ἄλλους Ἐπισκόπους τῆς Γαλλίας, οἵτινες ὑπέκειντο τῷ Καρόλῳ Κάλβῳ, ἵνα ἴδωσι τὰ παρὰ τῶν Ἀνατολικῶν ἐγκαλούμενα, καὶ ἐγγράφως ἀπαγγείλωσιν αὐτῷ τὴν γνώμην αὐτῶν. ὅθεν ὁ Ῥάτραμνος οὗτος ἔγραψεν ἀπολογίαν εἰς τέσσαρα βιβλία, καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ βιβλίῳ λέγει, ὅτι αὕτη ἡ προσθήκη ἐγένετο ὀλίγον ὕστερον μετὰ τὴν δευτέραν Οἰκουμενικὴν Σύνοδον, μὴ εἰδὼς οὔτε αὐτὸς τὸν προσθέμενον, ἔγραψε δὲ ὁ Νικόλαος τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ἐν ἔτει ὀκτακοσιοστῷ ἑξηκοστῷ ἑβδόμῳ. ἐκ τούτου δέ τινες τῶν Λατίνων ἐνόμισαν τὸν Νικόλαον πεποιηκέναι τὴν προσθήκην, ἀλλὰ ψεύδονται, ἐπειδὴ ὁ Νικόλαος οὔτε τὴν προσθήκην ἐποίησεν, οὔτε ἐκ τοῦ Υἱοῦ ἐδόξαζε τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον (ἀλλ' ἔλεγον αὐτὸ οἱ Ἐπίσκοποι καὶ Πρεσβύτεροι ἐν τῇ Βουλγαρίᾳ, τοῖς Γάλλοις ἑπόμενοι) πρῶτον, ὅτι οὐκ ἤλεγξε τὸν Φώτιον ὡς κακῶς εἰπόντα περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, οὔτε μὴν κατηγόρησε περὶ τούτου αὐτόν, εἰ δὲ καὶ τοὺς Γάλλους οὐκ ἤλεγξε διὰ τὴν προσθήκην, ἀλλ' ἦν αἰτία ὁ φόβος τῶν Φράγγων, καθὼς καὶ νῦν εἰς τὴν Φράντζαν ἐξυβρίζουσι τὴν μοναρχίαν τοῦ Πάπα, καὶ ἡ μακαριότης αὐτοῦ σιωπᾷ, ὡσανεὶ μὴ γινώσκειν μηδέν. δεύτερον, ὅτι καὶ ὁ μετ' αὐτὸν Ἀδριανὸς οὔτε ἐν Ῥώμῃ, διαφόρους Συνόδους ποιήσας κατὰ Φωτίου, ἐμέμψατο τὸν Φώτιον περὶ τούτου, οὔτε ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει κατὰ Φωτίου Σύνοδος, ἐν ᾗ παρῆσαν οἱ Τοποτηρηταὶ τοῦ Ἀδριανοῦ τούτου, κατηγόρησαν περὶ τούτου τὸν Φώτιον, μάλιστα, ὡς εἴρηται εἰς τὸν τόπον, ἡ Σύνοδος ἐκείνη ἐβεβαίωσε τὸ Σύμβολον μένειν ἀκαινοτόμητον. τρίτον, ὅτι ἡ ἐπὶ Φωτίου Σύνοδος πᾶσαν προσθήκην ἀπέβαλε τοῦ Συμβόλου, ἐξ ὧν δείκνυται, ὅτι τότε ἐν τῇ Ῥώμῃ οὔτε τὸ δόγμα ἦν, οὔτε ἡ προσθήκη, ὡς ἄριστα ἀποδείκνυσιν ὁ ἱερὸς Φώτιος ἐν τῇ πρὸς τὸν Ἀκυληΐας Ἀρχιεπίσκοπον ἐπιστολῇ αὐτοῦ, ἣν ἐθήκαμεν ἐν τῷ Τόμῳ τῆς Χαρᾶς, ἐν καταβατῷ εἰκοστῷ πέμπτῳ, δείκνυσι γὰρ ἐκεῖ γενναίως, ὅτι οὔτε ὁ Πάπα Νικόλαος, οὔτε ὁ μετ' αὐτὸν Ἀδριανὸς, οὔτε ὁ μετὰ τοῦτον Ἰωάννης ἐπρέσβευον τὸ ἐκ τοῦ Υἱοῦ. οὔτε ἐν τοῖς ἐκείνων καιροῖς ἐγινώσκετο ἡ προσθήκη ἐν τῇ Ῥώμῃ. πρὸς τούτοις ῥητέον, τὸ Σύμβολον πότε ἤρξατο ψάλλεσθαι ἐν τῇ Ῥώμῃ μετὰ τῆς προσθήκης, καὶ ποῖος προσέθηκε ταύτην, ἕως καὶ τῆς ὥρας ταύτης οὔπω ἐγένετο δῆλον. Νικόλαος ὁ Ὑδροῦντος λέγει, ὅτι οἱ Λατῖνοι ἀγνοοῦσι τὸν προσθέμενον, διατοῦτο οὐ δύνανται εἰπεῖν ὅτι οὐκ ὀρθῶς προσετέθη. Ἀντώνιος δὲ ὁ Ἡρακλείας Μητροπολίτης ἐν τῇ Συνόδῳ τῇ ἐν τῇ ἁγίᾳ Σοφίᾳ λέγει, Οἱ δὲ Λατῖνοι μὴ ἔχοντες τὸν προσθετικὸν δεῖξαι, ἐνόθευσαν τὴν ἑβδόμην Σύνοδον, καὶ νοθεύσαντες

κατηχού-

κατησχύνθησαν, διϊσχυρίζοντο γὰρ τὴν ἑβδόμην Σύνοδον τὸ ἐκ τοῦ Υἱοῦ τῷ Συμβόλῳ τῆς δευτέρας προσθέσθαι. καὶ ἐν τῇ ἕκτῃ συνελεύσει τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ Συνόδου ἔλεγεν ὁ Ῥόδου Ἀνδρέας, Ἡ Ῥωμαϊκὴ Ἐκκλησία ἐποίησε τὴν προσθήκην ἐν καιρῷ ἀνάγκης, ἀλλ' οὐκ εἶπεν ἐν ποίῳ καιρῷ. καὶ συνελεύσει ἑβδόμῃ ἔλεγεν ὁ αὐτὸς, Ὥστε ἤρεσεν ἐκείνῳ τῷ ἄκρῳ Ἀρχιερεῖ μετὰ Συνόδου πολλῶν πατέρων δυτικῶν τῶν γεγονότων οὐ μικροῦ ἀξιώματος ἀναπτύξαι ὃ λέγομεν. ταῦτα εἰπὼν ὁ Ἀνδρέας, ἐψεύσθη προφανῶς, ἐπειδὴ εἰ ἐποίησε τὴν προσθήκην ὁ Πάπας μετὰ Συνόδου τοιαύτης, πῶς οὐκ ἐδυνήθη εἰπεῖν ἐκεῖνον τὸν Πάπαν καὶ τῆς Συνόδου τὸν τόπον, τὸν χρόνον, καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν πατέρων; τοῦτο δὲ ὅτι οὔτε ὁ προσθέμενος, οὔτε ὁ καιρὸς τῆς προσθήκης ἐγνωρίσθη, μαρτυρεῖ καὶ ὁ Ἀντωνῖνος ἐν τῷ χρονικῷ αὐτοῦ μέρει τρίτῳ, Τίτλῳ εἰκοστῷ δευτέρῳ, Τμήματι δεκάτῳ τρίτῳ. ὅθεν καλῶς εἶπεν ὁ ῥηθεὶς Ὑδροῦντος, ὅτι ἡ προσθήκη αὕτη ἐγκρύφιος οὖσα, ἔστι καὶ ἀπόκρυφος, ἀσθενὴς, ἀβέβαιος, καὶ κατὰ τῆς ἀληθείας πλαθεύρημα. ἀγνοοῦσι δὲ ταύτην οἱ πρεσβεύοντες, καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲν εἰπεῖν δύνανται, καθότι οὐκ ὀρθῶς προσετέθη.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΝ Β'.

Ὅτι ἡ Μαξίμου πρὸς Μαρῖνον ἐπιστολὴ οὐ περὶ τῆς προσθήκης ἦν, ἧς καὶ ὁ ποιητὴς καὶ ὁ χρόνος ἄδηλος.

Ἀλλὰ δὴ καὶ ἐκεῖνο, ὅτι ἡ προσθήκη ἦν καὶ πρὸ τῆς δευτέρας Συνόδου, τολμηρὸν καὶ γελοῖον ἐδείχθη ἀνωτέρω βιβλίου τρίτου κεφαλαίῳ πέμπτῳ. ἐμποδίζει δ' αὐτοὺς ἀληθεύειν πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ ἡ γινομένη Σύνοδος ἐν Ἀκυϊσγράνῃ τῆς Γαλλίας. προβάλλουσιν ἔτι οἱ αὐτοὶ τὴν ἐπιστολὴν τοῦ ὁμολογητοῦ Μαξίμου πρὸς Μαρῖνον, καὶ ὅμως ὁ Μάξιμος, ὡς εἴρηται ἀνωτέρω βιβλίου ἕκτου κεφαλαίου ἑβδόμου Παραγράφῳ δεκάτῳ ἕκτῳ, εἴτι λέγει ἐκεῖ, λέγει αὐτὸ διὰ τὸ δόγμα, καὶ οὐ διὰ τὴν προσθήκην, ἧς καὶ ὁ ποιητὴς καὶ ὁ χρόνος ἄδηλοί εἰσι.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΝ Γ'.

Ὅτι ἐπὶ τοῦ μετὰ τὸν Ἰουστινιανὸν Βασιλέως Ἰουστίνου, καὶ ἐπὶ Ῥικαρέου Βασιλέως Ἱσπανίας ἀκαινοτόμητον ἦν τὸ Σύμβολον ἐν Ἱσπανίᾳ καὶ Γαλλίᾳ, τὸ δὲ πρὸ τῆς δευτέρας Συνόδου, ἢ οὐ πολὺ μετὰ τὴν δευτέραν γεγενῆσθαι τὴν προσθήκην, μῦθος δείκνυται ἐκ τῶν χρόνων.

Εἴρηται ἀνωτέρω βιβλίου πέμπτου κεφαλαίου εἰκοστοῦ πρώτου Παραγράφῳ πέμπτῳ, καὶ ἤδη ῥητέον, ὅτι τὸ Σύμβολον τῆς δευτέρας Συνόδου ὁ μετὰ τὸν μέγαν Ἰουστινιανὸν Βασιλεὺς Ἰουστῖνος ἐν ἔτει πεντακοσιοστῷ ἑξηκοστῷ ἕκτῳ, ἤτοι ἐν τῷ πρώτῳ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἔπεμψεν εἰς ὅλον τὸ ὑπήκοον αὐτοῦ ψάλλεσθαι εἰς πᾶσαν τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν ὑπὸ τοῦ λαοῦ πρὸ τῆς κυριακῆς Εὐχῆς, ὡς μαρτυρεῖ Ἰωάννης Βικλαρίας, μετὰ δὲ εἰκοσιτέσσαρα ἔτη ἐν ἔτει πεντακοσιοστῷ ὀγδοηκοστῷ ἐνάτῳ, βασιλεύοντος ἐν Ἱσπανίᾳ Ῥικαρέου, τῷ τετάρτῳ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἡ Ἐκκλησία τῶν Ἱσπανῶν ἐδέχθη τὸ αὐτὸ Σύμβολον ἀκαινοτόμητον, ἀκολουθήσασα περὶ τούτου τῷ δευτέρῳ Κανόνι τῆς τρίτης ἐν Τολέτῳ Συνόδου, ἔχοντι οὕτως, ὅτι ἵνα εἰς πάσας τὰς Ἐκκλησίας τῆς Ἱσπανίας καὶ τῆς Γαλλίας ἀναγινώσκηται τὸ σύμβολον τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Οἰκουμενικῆς συνόδου τῶν ἑκατὸν πεντήκοντα πατέρων κατὰ τὸν τύπον τῶν Ἀνατολικῶν Ἐκκλησιῶν, καὶ πρὸ τῆς κυριακῆς Εὐχῆς ψάλλεσθαι μεγαλοφώνως ὑπὸ τοῦ λαοῦ, εἰ γὰρ καί τινες Σύνοδοι γενόμεναι ἐν Ἱσπανίᾳ εἶπον τὸ ἐκ τοῦ Υἱοῦ, οὐχ ὅτι ἐνόμιζον τὸν Υἱὸν αἴτιον τῆς ὑπάρξεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος καθάπερ καὶ τὸν Πατέρα, ἀλλὰ διὰ τὸ στενὸν τῆς γλώττης εἶπον διὰ τοῦ αὐτοῦ ῥήματος τὴν πέμψιν ἐκπόρευσιν, καθάπερ καὶ Αὐγουστῖνος εἶπεν, ὅμως οὐδὲν προσέθηκαν ἐν τῷ Συμβόλῳ. ἐν τούτοις σημείωσαι πρῶτον, ὅτι οὔτε Ἕλληνες, οὔτε Λατῖνοι ἴσασι τὸν ποιητὴν καὶ τὸν χρόνον τῆς προσθήκης. δεύτερον, ὅτι μῦθός ἐστι τὸ, πρὸ τῆς δευτέρας Οἰκουμενικῆς, ἢ οὐ πολὺ ὕστερον μετ' αὐτὴν γέγονεν ἡ προσθήκη. τρίτον, ἐν τούτῳ τῷ πεντακοσιοστῷ ὀγδοηκοστῷ ἐνάτῳ ἔτει, οὔτε εἰς τὰς Γαλλίας εἰς τὸ κοινὸν ἦν ἡ προσθήκη. τέταρτον, ὅτι ἡ προσθήκη πρῶτον ἠκούσθη εἰς τὴν Φράντζαν, ὅπου καὶ γέγονεν, ἠκούσθη δὲ τῷ ἔτει πεντακοσιοστῷ ἐνάτῳ, δι' ἣν αἰτίαν ὁ μὲν Λέων ὁ τρίτος ἔγραψε τὸ Σύμβολον ἐπὶ τῶν ἀσπίδων, ὁ δὲ τέταρτος Λέων ἐν ἔτει πεντακοσιοστῷ τεσσαρακοστῷ ἑβδόμῳ, καὶ ὁ Βενέδικτος τρίτος ἐν ἔτει πεντακοσιοστῷ πεντηκοστῷ πέμπτῳ ἔγραψαν εἰς τὴν Ἀνατολὴν ἅπερ εἴρηται ἀνωτέρω βιβλίῳ ἑβδόμῳ κεφαλαίῳ ἑβδόμῳ.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΝ Δ'.

Ὅτι τὸ Σύμβολον τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου δοκεῖ ἀπόκρυφον καὶ οὐκ ἀρχαῖον, εἰ δὲ ἀρχαῖον, δείκνυται διὰ πολλῶν ἀποδείξεων ἐνταῦθα νενοθευμένον ὑπὸ τῶν Λατίνων.

Περὶ δὲ τοῦ Συμβόλου τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου ῥητέον πρῶτον, ὅτι δοκεῖ ἀπόκρυφον, καθότι μήτε οἱ ἀρχαῖοι πατέρες ἰδίως, μήτε αἱ Σύνοδοι Τοπικαί τε καὶ Οἰκουμενικαὶ ἐμνήσθησαν αὐτοῦ. δεύτερον, μήτε οἱ μετὰ τὸ σχίσμα ἀρχαῖοι Λατῖνοι προὔτειναν αὐτὸ κατὰ τῶν ὀρθοδόξων, μάλιστα εἰ ἦν ἀληθινὸν τὸ Σύμβολον τοῦτο ὥσπερ οἱ Λατῖνοι προσφέρουσιν αὐτό, καὶ πρῶτον καὶ ὕστερον ἐν ταῖς Συνόδοις, καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Φλωρεντίᾳ οὐκ ἐδύναντο ἔχειν ἄλλο ἰσχυρότερον ἐπιχείρημα τούτου, ἀλλὰ διὰ τὸ εἶναι ἢ ἀπόκρυφον, ἢ νενοθευμένον, οὐκ ἀπετόλμησαν οὔτε κἂν τὸ ὄνομα αὐτοῦ εἰπεῖν. τρίτον, οὔτε οἱ μεταγενέστεροι Ἕλληνες οἱ μεμνημένοι αὐτοῦ ὁμονοοῦσι περὶ αὐτοῦ. ὁ μὲν γὰρ Μανουὴλ ὁ Καλέκας ἐν οἷς γράφει περὶ τῶν ἀρχῶν τῆς καθολικῆς πίστεως, λέγει ὅτι ἔστειλεν αὐτὸ ὁ Ἀθανάσιος Ἰουλίῳ τῷ Ῥώμης, ἡ δὲ ἐν Φλωρεντίᾳ Σύνοδος λέγει, ὅτι ἔπεμψεν αὐτὸ ὁ αὐτὸς τῷ Ῥώμης Λιβερίῳ, καίτοι ἡ πίστις ἣν ἔπεμψεν ὁ ἅγιος τῷ Λιβερίῳ ἐστὶν ἑτέρα, ὡς φαίνεται εἰς τὸν πρῶτον Τόμον τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ, ὁ δὲ Ἀρκούδιος λέγει ἐν τῷ κατὰ Βαρλαὰμ αὐτοῦ λόγῳ, ὅτι ἔγραψεν αὐτὸ ὁ ἅγιος εὑρισκόμενος εἰς τὴν Ῥώμην. τέταρτον, ἐμνήσθησαν αὐτοῦ καί τινες μεταγενέστεροι ὀρθόδοξοι, ἀλλὰ ψιλῶς, ὁ μὲν γὰρ Γεώργιος ὁ Σχολάριος ἠμελημένως καὶ ὥσπερ κατὰ πάροδον, οὐ μὴν ἐχρήσατο αὐτῷ ἀναγκαίως ὥσπερ τοῖς λοιποῖς τῶν ἁγίων ῥητοῖς ἐν τοῖς περὶ τῶν θείων δογμάτων ἀγῶσι καὶ ἀποδείξεσιν, ὁ δὲ θεσπέσιος Νεῖλος καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ἐνόμισαν αὐτὸ νόθον, ἢ ἀπόκρυφον, ὅθεν εἶπον περὶ αὐτοῦ ὅσα λέγομεν καὶ ἡμεῖς. πέμπτον, εἰ δὲ καὶ ὁ μέγας Γρηγόριος δοκεῖ μεμνῆσθαι αὐτοῦ ἐν τῷ εἰς τὸν ἅγιον Βασίλειον ἐγκωμίῳ, εἰπὼν περὶ τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου, ὅτι πρῶτος καὶ μόνος ἢ κομιδῇ σὺν ὀλίγοις ἐτόλμησε τὴν ἀλήθειαν οὑτωσὶ καὶ διαῤῥήδην τῶν τριῶν μίαν Θεότητα ἐγγράφως ὁμολογῆσαι, ὅμως ταῦτα λέγει διὰ τὴν ἀναφορὰν ἣν ἔδωκεν ὁ ἅγιος τῷ Αὐτοκράτορι Ἰοβιανῷ, ἥτις ἐστὶ κεφαλαίῳ τρίτῳ τοῦ τετάρτου βιβλίου τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας Θεοδωρήτου. οὐδεὶς οὖν ἅγιος οὔτε ἱστορικὸς ἀρχαῖος, οὔτε Σύνοδός τις ἀρχαία καὶ ὀρθόδοξος ἐμνήσθη τοῦ Συμβόλου τούτου ὡς ἔδει, περὶ γὰρ τῶν ἀρχαίων καὶ ἀρχαίους μάρτυρας προσφέρειν δεῖ. ἕκτον, εἰ δὲ καὶ ὑποθήσομεν ὅτι ἐστὶν ἀληθές, ῥητέον πρῶτον, ὅτι ὁ ἅγιος ἀποτεινόμενος πρὸς τοὺς λέγοντας τὸ ἅγιον Πνεῦμα κτίσμα, εἶπεν ἐκ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ οὐ πεποιημένον, οὐδὲ δεδημιουργημένον, οὔτε γεγεννημένον, ἀλλὰ δηλονότι ἐκ τῆς αὐτῶν φύσεως. ἐκπορευτὸν δὲ εἶπε, καὶ οὐ διώρισεν ἐκ Πατρός, ἀρκούμενος εἰς τὴν κοινὴν δόξαν τῆς Ἐκκλησίας. οὕτω καὶ ὁ ἱερὸς Ἐπιφάνιος εἶπεν, ὅτι ἐκπορεύεται ἐξ ἀμφοῖν, δηλονότι Πατρὸς καὶ Υἱοῦ, ἀλλ' ἐνόει τοῦ μὲν κατ' ἐκπόρευσιν, τοῦ δὲ κατὰ πέμψιν, ὡς ἐν τῷ Ἀγκυρωτῷ ἐν πολλοῖς τόποις, καὶ Αἱρέσει κατὰ Σαβελλιανῶν διεσάφησεν εἰπών, Πνεῦμα ἅγιον ἐκ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ, τῆς αὐτῆς Θεότητος, ἐκ Πατρὸς ἐκπορευόμενον, καὶ τοῦ Υἱοῦ λαμβάνον.

τὸ γὰρ ὄνομα ἐκπόρευσις, δηλοῖ ἢ τὴν κυρίως ἐκπόρευσιν, ἥτις δηλοῖ τὴν ἐκ τοῦ Πατρὸς τοῦ Πνεύματος ὕπαρξιν, ἀρχὴν δηλονότι καὶ αἰτίαν Θεότητος, ἢ δηλοῖ οὐχ ὕπαρξιν, ἀλλὰ δίεσιν, ἔκφανσιν, ἔλλαμψιν, πέμψιν. οὕτω καὶ ὁ ἅγιος Ἀθανάσιος ἐνόει, ὅτι ἐκ τοῦ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ τὸ Πνεῦμα, ὡς ἐκ τοῦ μὲν Πατρὸς ἐκπορευόμενον, ἐκ δὲ τοῦ Υἱοῦ λαμβάνον, καὶ οὕτως ὂν ὁμοούσιον αὐτοῖς καὶ τῆς αὐτῆς φύσεως. Ἔτι λαμβάνει παρὰ τοῦ Υἱοῦ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὅπερ ὁ Υἱὸς ἔχει παρὰ τοῦ Πατρός, τί δὲ ἔχει ὁ Υἱὸς παρὰ τοῦ Πατρός, διασαφεῖ ὁ Ἐπιφάνιος (ἵνα τοὺς λοιποὺς πατέρας ἐάσω) Αἱρέσει κατὰ Ἀνομοίων ἑρμηνεύων τὸ εὐαγγελικὸν ῥητόν, Πάντα ὅσα ἔχει ὁ Πατὴρ ἐμά ἐστι, τουτέστι Θεὸς ὁ Πατήρ, Θεὸς ἐγώ, ζωὴ ὁ Πατήρ, ζωὴ ἐγώ, καὶ τὰ ἑξῆς. ἵνα δὲ μή τις νομίσῃ ἔχειν αὐτὸν ἄλλο τι πλὴν τῶν φυσικῶν ἀγαθῶν, ἐπιφέρει, Πάντα ὅσα πρέπει Πατρὶ καὶ Υἱῷ, καὶ ἁγίῳ Πνεύματι ἐν μιᾷ Θεότητι, ὥσπερ ἔλεγεν, οὐδὲ ἔχει κοινὸν ὁ Πατὴρ καὶ ὁ Υἱός, ὅπερ οὐκ ἔχει καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, συμφώνως Βασιλείῳ, Γρηγορίῳ καὶ Ἀθανασίῳ, λέγουσι, Τὰ κοινὰ Πατρὶ καὶ Υἱῷ, κοινὰ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι. ὡς οὖν ἐνόει ὁ Ἐπιφάνιος τὸ ἐξ ἀμφοῖν, οὕτως ἐνόμισεν ὁ μέγας Ἀθανάσιος τὸ ἐκ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ ἐκπορεύεσθαι. δεύτερον, ἐκ πολλῶν παλαιῶν χειρογράφων βιβλίων εὑρισκομένων εἰς ἡμᾶς, καὶ ἐχόντων τὸ Σύμβολον τοῦτο, φαίνεται ἡ ἀλήθεια, ὅτι ἐκ τοῦ Πατρὸς δηλονότι ἐκπορεύεται τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, οὐ μὴν καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ. τρίτον, ἔχομεν παμπάλαιον καὶ ἀρχαιοτάτην βίβλον ἐν Ἱερουσαλήμ, ἔχουσαν καὶ τοῦτο τὸ Σύμβολον, ἐν ᾧ μαρτυροῦντος τοῦ Θεοῦ, λέγεται ὁ Υἱὸς ὅτι παρὰ τοῦ Πατρὸς μόνος ἐστὶν οὐ ποιητός, οὐ κτιστός, ἀλλὰ γεννητός, τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκπορεύεται ἐκ τοῦ Πατρός, καὶ ἀναπαυόμενον ἐν Υἱῷ, οὐ ποιητόν ἐστιν, οὐ κτιστόν, οὐ γεννητόν, ἀλλ' ἐκπορευτόν. καὶ μετά τινα, Τὸν γὰρ νοῦν τοῦ Παντοκράτορος ὡς αἰτίαν πάντων, Πατέρα ὀνομάζομεν, τὸν δὲ Λόγον ὡς ἀπὸ τοῦ νοῦ γεννώμενον, Υἱὸν ἀξίως προσαγορεύομεν, τὸ δὲ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ὡς ἐκ τοῦ νοῦ μὲν ἐκπορευόμενον, ἐν δὲ τῷ Λόγῳ ἀναπαυόμενον καὶ ἐκφερόμενον, Πνεῦμα ἅγιον ὀνομάζομεν. τέταρτον, ἐτύπωσαν θεοφοβούμενοι ἄνθρωποι τὰ εὑρισκόμενα συγγράμματα τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου εἰς δύο Τόμους γραικολατῖνα ἐν ἔτει τῷ Σωτηρίῳ χιλιοστῷ ἑξακοσιοστῷ πρώτῳ, καὶ εἰς τὸν δεύτερον Τόμον, τετυπωμένον ἐν ἔτει χιλιοστῷ ἑξακοσιοστῷ ἐν τῇ Φραγγοφούρτῃ πόλει Γερμανικῇ, κατὰ βαπτ. τελακοστῷ ὀγδόῳ κεῖται τὸ Σύμβολον τοῦτο, καὶ εἰς μὲν τὸ ἑλληνικὸν εὑρίσκεται τετυπωμένον οὕτω, Τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἀπὸ τοῦ Πατρὸς οὐ πεποιημένον, οὔτε δεδημιουργημένον, οὔτε γεγεννημένον ἐστίν, ἀλλ' ἐκπορευτόν, εἰς δὲ τὸ λατινικὸν εὑρίσκεται γεγραμμένον οὕτω, Τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἀπὸ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ. καὶ ἰδοὺ οἱ Λατῖνοι ἐνόθευσαν τὸ Σύμβολον τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου, καθὼς ἐνόθευσαν τὴν ἑβδόμην ἁγίαν Σύνοδον, καὶ πολλὰ ἄλλα βιβλία τῶν ἁγίων, ὡς

ἐροῦμεν μετὰ ταῦτα. πέμπτον, ὁ Ἀθανάσιος ἦν ἐν τῇ πρώτῃ Συνόδῳ, καὶ ἐν τῇ ἐν Σαρδικῇ, καὶ πῶς αὐτὸς εἶπεν ὅπερ αἱ Σύνοδοι οὐκ εἶπον; ἕκτον, ἐν μηδενὶ αὐτοῦ συγγράμματι λέγει ἐκπορεύεσθαι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ, ἀλλ᾽ ἕνα μόνον λέγει αἴτιον ἐν τῇ Τριάδι τὸν Πατέρα, καὶ ἴδε τοὺς τόπους ἐν τοῖς συγγράμμασιν αὐτοῦ. ἕβδομον, πῶς εἰ οὕτως ἐφρόνει ὁ Ἀθανάσιος, οὐκ ἐφρόνει οὕτω καὶ ὁ Κύριλλος; καὶ πῶς, εἰ τὸ Σύμβολον τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου ἦν ἀρχαῖον, καὶ περιεῖχε καὶ τὸ ἐκ τοῦ Υἱοῦ, οὐκ ἐγίνωσκεν αὐτὸ ὁ σοφὸς Θεοδώριτος; καὶ πῶς ὁ Κύριλλος οὐκ ἐχρήσατο αὐτῷ κατὰ Θεοδωρίτου; καὶ πῶς ἐπὶ Μαξίμου τῶν μὲν χρήσεων Κυρίλλου ἐγένετο μνήμη, τούτου δὲ οὐδαμῶς; καὶ πῶς οὐδεὶς τῶν ἄλλων πατέρων εἶπε τοῦτο, ἀλλ᾽ ἢ μόνος ὁ Ἀθανάσιος; καὶ πῶς ὁ Δάμασος οὐκ ἐμέμψατο τὴν δευτέραν Σύνοδον, μὴ εἰποῦσαν τοῦτο ἐν τῷ Συμβόλῳ, καὶ μάλιστα συναθροισθεῖσαν περὶ τῆς ἀϊδίου ὑπάρξεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος; ὥστε τὸ Σύμβολον τοῦτο οὐκ ἀρχαῖον, εἰ δ᾽ ἀρχαῖον, ἀλλ᾽ ἀναμφιβόλως ἐνοθεύθη ὑπὸ τῶν Λατίνων. ἴδε περὶ τούτου ἀνωτέρω βιβλίου τρίτου κεφαλαίου πέμπτου Παράγραφον ἕκτον.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΝ Ε΄.

Περὶ τῆς δευτέρας ἀντιθέσεως τῶν Λατίνων, οὐ πρότερον, ἀλλ᾽ ἐπὶ τοῦ Κηρουλλαρίου τὸν Ῥώμης ἐκβληθῆναι τῶν Διπτύχων λεγόντων, καὶ ψεύστας τοὺς ἀνατολικοὺς συγγραφεῖς δεῖξαι σπευδόντων, καὶ τῆς λύσεως αὐτῆς.

Ἀντίθεσις δευτέρα. εἰ Λατῖνοι βουλόμενοι δεῖξαι, οὐ πρότερον, ἀλλ᾽ ἐπὶ τοῦ Κηρουλλαρίου τῶν Διπτύχων ἐκβληθῆναι τὸν Πάπαν, σπουδάζουσι ψεύστας ἀποδεῖξαι τοὺς Ἀνατολικοὺς συγγραφεῖς, καὶ δὴ λέγουσιν, ὅτι τῶν Ἀνατολικῶν τινὲς μὲν λέγουσιν ἐπὶ Χριστοφόρου καὶ Σεργίου τρίτου γενέσθαι τὴν προσθήκην ἐν τῇ Ῥώμῃ, τινὲς δέ, ποτὲ τὸν Χριστόφορον λέγουσι, ποτὲ τὸν Σέργιον, ἄλλοι δὲ λέγουσιν, ὅτι ὁ Κωνσταντινουπόλεως Σέργιος ἐξέβαλε τῶν Διπτύχων τὸν Πάπαν, καὶ πάλιν τῶν αὐτῶν τούτων τινὲς μὲν λέγουσιν, ὅτι Χριστόφορος ἦν ὁ ἐκβληθείς, τινὲς δέ, ὅτι ὁ Σέργιος, ἄλλοι δὲ λέγουσι καὶ τοὺς δύο, ταῦτα δὲ ὅτι οὐκ ἀληθῆ εἰσί, φανερόν ἐστι, οὐ γὰρ μόνον διαφωνοῦσι περὶ τῶν προσώπων, ἀλλὰ καὶ περὶ τοῦ καιροῦ, ἐπειδὴ ὁ μὲν Κωνσταντινουπόλεως Σέργιος ἦν ἐπὶ Βασιλείου τοῦ Βουλγαροκτόνου, ὁ δὲ Χριστόφορος καὶ Σέργιος ἐπὶ Λέοντος τοῦ σοφοῦ, πρότεροι τοῦ Σεργίου τούτου, ὃς ἦν σχεδὸν μετὰ ἔτη ἑκατὸν ἀπὸ τοῦ καιροῦ αὐτῶν. ἔτι ἐπιλέγουσιν οἱ Ἀνατολικοί, ὅτι ἦσαν οἱ δύο οὗτοι Πάπαι μετὰ διακόσια ἔτη ἀπὸ τῆς ἑβδόμης Συνόδου, ὅπερ καὶ αὐτὸ ψεῦδός ἐστι, καθότι ἡ ἑβδόμη Σύνοδος ἠθροίσθη ἐν ἔτει ἑπτακοσιοστῷ ὀγδοηκοστῷ ἑβδόμῳ, οἱ δὲ εἰρημένοι Πάπαι ἦσαν ἐν ἔτει ἐννακοσιοστῷ ὀγδόῳ, ὅπερ ἐστὶν, ὅτι ἦσαν μετὰ ἑκατὸν εἴκοσι καὶ ἓν ἔτη ἀπὸ τῆς ἑβδόμης Συνόδου, καὶ οὐ μετὰ διακόσια. πρὸς τούτοις καὶ ὁ Ἀντιοχείας Πέτρος ἐπιστολῇ πρὸς τὸν Κηρουλλάριον φησίν, ὅτι ἔφθασε καὶ ἦν παρών, ὅτε ἐμνημονεύθη ὁ Πάπας Ἰωάννης ἐπὶ τοῦ Ἀντιοχείας Ἰωάννου, καὶ ὅτι πρὸ τεσσαράκοντα καὶ πέντε ἐτῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει παρόντος αὐτοῦ ἐπὶ Σεργίου Κωνσταντινουπόλεως, ἐμνημονεύετο ὁ αὐτὸς Πάπας, ἐξ ὧν δείκνυται ψεῦδος εἶναι τὸ ἐπὶ τοῦ Σεργίου ἐκβληθῆναι τὸν Πάπαν τοῦ μνημοσύνου, καὶ ἔμπαλιν εἶναι ἀληθές, ὅτι ἐπὶ τοῦ Κηρουλλαρίου ἐξεβλήθη. ταῦτα οἱ Λατῖνοι. Ἀλλὰ ῥητέον πρῶτον, ὅτι ἐδείχθη ἀνωτέρω ἄγνωστον εἶναι ἄχρι τῆς δεῦρο τὸν ποιητὴν καὶ τὸν χρόνον τῆς προσθήκης, καὶ ὅτι διάφοροι καὶ ἀδιαφόρως εἶπον περὶ αὐτῆς, ἐσφαλμένοι ὅμως κατά τε τὸν χρόνον καὶ τὰ πρόσωπα, καὶ οὐκ ἔστι θαυμαστόν, οὔτε παράδοξον, οὔτε παρὰ τὸ ἐν ταύτῃ τῇ ὑποθέσει σύνηθες, εἰ ἠκολούθησε σφάλμα καὶ εἰς τοὺς Ἀνατολικοὺς συγγραφεῖς κατά τε τὰ πρόσωπα καὶ τὸν χρόνον. δεύτερον, ὅτι ἐπὶ Ἰωάννου τοῦ ὀγδόου ἐψάλλετο ἐν τῇ Ῥώμῃ τὸ Σύμβολον ἄνευ προσθήκης. νῦν δὲ λέγομεν, ὅτι καὶ ἐν ταῖς ἀρχαῖς τῆς βασιλείας Λέοντος τοῦ σοφοῦ οὐκ ἦν ἡ προσθήκη ἐν Ῥώμῃ, καὶ μαρτυρεῖ τὰ ἐπ᾽ αὐτοῦ κατὰ Φωτίου καὶ τῆς τετραγαμίας πεπραγμένα, ἅτινα δεικνύουσιν, ὅτι ἦσαν ἡνωμέναι αἱ Ἐκκλησίαι, πρόδηλον δέ, ὅτι εἰ ἦν ἡ προσθήκη, οὐκ ἂν εἶχον ὁμόνοιαν, ἐπειδὴ τὸ δόγμα τὸ ἐκ τοῦ Υἱοῦ ἀποτρόπαιον ἦν πάντοτε, ἀφ᾽ οὗ κἂν ψιλῶς ἠκούσθη ἐν ταῖς Ἀνατολικαῖς Ἐκκλησίαις, ὅθεν καὶ ὁ Λέων ἐν τῷ Δοξαστικῷ τοῦ ἑσπερινοῦ τῆς Πεντηκοστῆς ἐκ Πατρὸς ἐκπορεύεσθαι ἐθεολόγησε τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἐπὶ Χριστοφόρου ὅμως, ὃς γέγονε Πάπας ἐν ἔτει ἐννακοσιοστῷ ὀγδόῳ, ἠκούσθη πρῶτον ψαλλόμενον τὸ Σύμβολον μετὰ τῆς προσθήκης ἐν τῇ Ῥώμῃ, μαρτυρούντων ἀρχαιοτέρων καὶ νεωτέρων συγγραφέων Ἑλλήνων, ὡς εἴρηται καὶ ῥηθήσεται. ἀλλ᾽ ἐπειδὴ οὐδ᾽ οὗτοι ἐδυνήθησαν εἰπεῖν διωρισμένως ὑπὸ Χριστοφόρου, ἢ ὑπὸ Σεργίου γεγονέναι τὴν προσθήκην, καὶ φαίνεται ὅτι καὶ παρὰ τούτοις ἄγνωστός ἐστιν ὁ προσθέμενος, μήποτε ὅμως ἔστιν εἰκάσαι ἐξ ὧν λέγουσιν, ὅτι ὁ μὲν Φόρμοσος ἐψιθύρισεν ἐν Ῥώμῃ τὸ δόγμα, ὁ δὲ Χριστόφορος καὶ Σέργιος προσέθηκαν, καὶ διὰ τὸ τὸν Χριστόφορον μόνον ἑπτὰ μῆνας σταθῆναι ἐν τῷ θρόνῳ, πρὸς γὰρ τὰ περὶ τὴν πίστιν νεωτεριστὴς καὶ ἀχρειότατος ἦν, δοκεῖ αὐτὸς μὲν προσθέσθαι, ὁ δὲ Σέργιος βεβαιῶσαι τὸ προστεθέν, σύμφρων ὢν αὐτῷ, εἶτα ἔγραψαν αὐτὸ μετὰ τῆς προσθήκης ἐν τῇ Ἀνατολῇ, φαυλόβιος ὢν καὶ τύραννος, καὶ δι᾽ ὅλου ἀπάνθρωπος, καὶ ἀλλοτριώτατος τοῦ ῥωμαϊκοῦ θρόνου, ὡς ὁ Πλάτινας ἱστορεῖ, ὅθεν καὶ τὸν Χριστόφορον ἐδέσμευσε, τὴν προσθήκην ὅμως ἐδέξατο διὰ τὴν αὐτὴν τῆς ἀσεβείας ὁμόνοιαν. περιέμενον δὲ οἱ Ἀνατολικοὶ τὴν διόρθωσιν, ἢ κατὰ τὸ πάτριον ἔθος, καὶ γὰρ ἀείποτε ἡ Ἐκκλησία τοῖς παρατρεπομένοις

τρεπομένοις παρέχει καιρὸν μετανοίας, καὶ ἴδε ἀνωτέρω βιβλίου τρίτου κεφαλαίου δεκάτου πέμπτου Παράγραφον δέκατον ἕκτον, καὶ βιβλίου ἕκτου κεφαλαίου ἑβδόμου Παράγραφον ἕκτον ἐν τῷ Λιβέλλῳ Σεργίου Κυπρίων, ἢ διὰ τὸ ἀπὸ Χριστοφόρου καὶ Σεργίου συμβεβηκέναι εἰς τὴν Ἰταλίαν μηδένα σχεδὸν Πάπαν χρηματίσαι χρηστόν, ὡς πάλιν ὁ Πλάτινας μαρτυρεῖ, ἀλλ' ἀσελγεῖς, τυράννους, κακοήθεις, βιαίους καὶ βραχυβίους, ἐξ ὧν πολλοὶ καὶ αἰσχίστῳ θανάτῳ ἀπέθανον, εἶτα καὶ ἐξ αἰτίας τῶν Παπῶν καὶ ἑτέρων Ἰταλικῶν Ἡγεμόνων συνέβησαν ἐν τῇ Ἰταλίᾳ πόλεμοι συνεχεῖς, ἀγριώτατοι, καὶ ἀλλεπάλληλοι, καὶ περιέμενον οἱ Κωνσταντινουπολῖται καιρόν τινα ἥσυχον· ἐπειδὴ δὲ ἐπὶ τὸ χεῖρον ἔτρεχον τὰ κατὰ τοὺς Πάπας καὶ ἐν Ῥώμῃ καὶ Ἰταλίᾳ, γενόμενος ὁ Σέργιος Κωνσταντινουπόλεως Πατριάρχης, ἄνθρωπος εὐγενέστατος καὶ ἀξιοτίμητος, ἔγραψε πρὸς τὸν τότε Πάπαν περὶ τῆς διορθώσεως, καὶ ἐπειδὴ εἶδε τὴν ῥωμαϊκὴν Ἐκκλησίαν μὴ θελήσασαν γνῶναι τὸν καιρὸν τῆς ἐπισκοπῆς αὐτῆς, ἐξέβαλε τὸν Πάπαν ἀπὸ μόνης τῆς Ἐκκλησίας αὐτοῦ, καὶ ἀπὸ μόνων τῶν Διπτύχων, ἐλπίζων, ὡς ἔοικεν, ἴσως αἰσχυνθέντας τοὺς Λατίνους τὴν ἀκοινωνησίαν τῶν Ἐκκλησιῶν, ἐπανελεύσεσθαι ἐπὶ τὸ ἀρχαῖον κάλλος τῆς εὐσεβείας. ἦν δὲ τότε ὡς ἔστιν εἰκάσαι (οὐ λέγω ἀποφατικῶς, ἀλλ' εἰκαστικῶς, ἐπειδὴ βεβαίως οὕτως εἰπεῖν οὐκ ἔχω ἀναμφίβολον τὴν ἀπόδειξιν) ὁ ἐκβληθεὶς τῶν Διπτύχων Πάπας Σέργιος τέταρτος. τοῦτο αὐτὸ συνάγεται καὶ ἀπὸ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Ἀντιοχείας Πέτρου πρὸς Μιχαὴλ τὸν Κηρουλλάριον Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως, γράφει γὰρ αὐτῷ, ὅτι ἐπὶ Ἰωάννου τοῦ Ἀντιοχείας ἦν παρὼν μνημονευόμενος ἐν Ἀντιοχείᾳ τοῦ Πάπα καὶ αὐτοῦ Ἰωάννου καλουμένου, καὶ ὅτι ἐν Κωνσταντινουπόλει πρὸ τεσσαράκοντα καὶ πόσε ἐτῶν ἦν παρὼν μνημονευόμενος τοῦ αὐτοῦ Πάπα, ὄντος Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Σεργίου. ταῦτα τὰ ῥήματα τοῦ Πέτρου ὡς ἀληθῆ δεχόμενοι λέγομεν, ὁ Ἀντιοχείας ἔγραψε τὴν ἐπιστολὴν πρὸ τοῦ χιλιοστοῦ πεντηκοστοῦ τρίτου ἔτους, μετὰ γὰρ τὴν ἐπιστολὴν ἐγένετο ἡ πρώτη τοῦ Κηρουλλαρίου Σύνοδος τῷ ἔτει χιλιοστῷ πεντηκοστῷ τρίτῳ, πρὸ δὲ τεσσαράκοντα καὶ πόσε ἐτῶν ἦν ἀναμφιβόλως Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ὁ ῥηθεὶς Σέργιος, ἐφ' οὗ ἐμνημονεύετο ὁ Πάπας ἐν Βυζαντίῳ, ἦν δὲ ὁ καιρὸς ἐκεῖνος ἢ πρὸ τοῦ γράψαι τὸν Σέργιον τοῦτον εἰς Ῥώμην διὰ τὸν Σέργιον, ἢ γράψαντα μὲν, μὴ λαβόντα δὲ ἔτι τὰς ἀποκρίσεις, ὅθεν μετὰ τὸ λαβεῖν αὐτὰς ἀπὸ τοῦ Πάπα, γνοὺς ὅτι ἡ ῥωμαϊκὴ Ἐκκλησία περιποιεῖται τὴν προσθήκην ἀπαραιτήτως, ἐξέβαλεν αὐτὸν ὡς Αἱρετικὸν ἐκ τῶν Διπτύχων, ἦν δὲ τότε Πάπας ὁ μετὰ τὸν διαληφθέντα Ἰωάννην, ἤτοι τὸν τῷ τοιούτῳ ὀνόματι κληθέντα δέκατον ὄγδοον, Σέργιος τέταρτος· ἐπὶ γὰρ τοῦ δεκάτου τρίτου ἔτους ἐγένετο Πάπας ὁ ῥηθεὶς Ἰωάννης δέκατος ὄγδοος, καὶ ἐκάθισεν εἰς τὸν θρόνον ἔτη ἕξ, ἀφ' οὗ μετρῶνται τὰ τεσσαράκοντα καὶ πόσε ἔτη ἀπὸ τοῦ καιροῦ, καθ' ὃν ἔγραψεν ὁ Πέτρος τὴν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Κηρουλλάριον. μετὰ δὲ τὸν Ἰωάννην τοῦτον ἐγένετο Πάπας ὁ διαληφθεὶς Σέργιος τέταρτος ἐν ἔτει χιλιοστῷ ἐννάτῳ, καὶ ἐκάθισεν εἰς τὸν θρόνον ἔτη δύο.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΝ ϛ'.

Ἐπανάληψις τῶν ἀνωτέρω εἰρημένων, καὶ ἀπόδειξις σαφής, ὅτι μετὰ διακόσια δεκατρία ἔτη ἀπὸ τῆς ἑβδόμης Οἰκουμενικῆς Συνόδου, Σέργιον τὸν τέταρτον ἐξέβαλε τῶν Διπτύχων διὰ τὴν ἐν τῷ Συμβόλῳ προσθήκην ὁ Κωνσταντινουπόλεως Σέργιος.

Ἐπιλέγομεν λοιπόν, ὅτι Ἰωάννης ὁ δέκατος ὄγδοος ἐμνημονεύετο ἐν Ἀντιοχείᾳ καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει, Σέργιος δέ, ὃν ἐξέβαλεν ὁ Σέργιος τῶν Διπτύχων, ἦν Σέργιος ὁ τέταρτος, τῶν δὲ τῆς ὑποθέσεως ταύτης συγγραφέων τοῦ πρώτου ἁμαρτήσαντος εἰς τὸν γραφικὸν κάλαμον, ἢ καὶ κατὰ τὴν διάνοιαν διὰ τὴν ὁμωνυμίαν, ἀντὶ γὰρ τοῦ εἰπεῖν Σέργιον τέταρτον, εἶπε Σέργιον τρίτον, ἠκολούθησαν αὐτῷ οἱ μεταγενέστεροι. καὶ ἐπειδὴ Σέργιος ὁ τρίτος καὶ ὁ πρὸ αὐτοῦ Χριστόφορος ἦσαν οἱ ποιήσαντες τὴν προσθήκην ὃν εἴρηται τρόπον, οἱ συγγραφεῖς, ἐπειδὴ σχεδὸν ταυτίζεται ἐν τῷ ἔργῳ τούτῳ τῆς προσθήκης ὁ Χριστόφορος τῷ μετ' αὐτὸν τούτῳ Σεργίῳ τῷ τρίτῳ, εἶπον, ὅτι ὁ Κωνσταντινουπόλεως ἔγραψε πρὸς Σέργιον καὶ Χριστόφορον, ἕτεροι δὲ εἶπον, εἰς μόνον τὸν Χριστόφορον, διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν τῆς παραδρομῆς, ἢ διὰ τὴν ἀνάγκην τῆς ἀληθείας, ὡς ῥηθήσεται, ἡ ἀλήθεια ὅμως οὐ κρύπτεται διὰ τὴν παραδρομὴν τοῦ γραφικοῦ καλάμου, καὶ διὰ τὴν ἐκ τῆς ὁμωνυμίας ἀπάτην, ἀλλὰ συνάγεται ἐκ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Πέτρου καὶ τῶν παρ' αὐτῆς δηλουμένων πραγμάτων, ὅτι ὁ Κωνσταντινουπόλεως Σέργιος ἐπὶ Βασιλέως τοῦ πορφυρογεννήτου ὁρῶν τὴν ῥωμαϊκὴν Ἐκκλησίαν ψάλλουσαν τὸ Σύμβολον μετὰ τῆς προσθήκης, ὅπερ οὐκ ἔξεστιν, ἔγραψε περὶ τῆς διορθώσεως, καὶ ἰδὼν τὴν Ῥώμην βεβαιοῦσαν τὴν καινοτομίαν, ἐξέβαλε τὸν κατ' ἐκεῖνο καιροῦ Πάπαν τῶν Διπτύχων, ὃς ἦν Σέργιος ὁ τέταρτος. εἰ δέ τινες διαβεβαιοῦνται ἐρειστικῶς, ὅτι ὁ Κωνσταντινουπόλεως Σέργιος πρὸς τὸν τρίτον ἔγραψεν ἐν Ῥώμῃ Σέργιον, οὐ μαχόμεθα, ἀλλ' ἐρωτῶμεν πόθεν ἡ ἀπόδειξις, καὶ εἰ εἴποιεν ὅτι ὁ χρόνος παραλείπει, ἢ διαφέρει ἐν τισιν ἔτεσι, ῥητέον, ὅτι καὶ τὸ γράψαι τὸν Σέργιον πρὸς Σέργιον μὴ τὸν τέταρτον ἀλλὰ τὸν τρίτον, ὁ χρόνος παραλείπει, καὶ διαφέρει. εἶτα ὁ Ταράσιος ἐν τῇ ἑβδόμῃ Συνόδῳ εἶπεν, ὅτι μετὰ τέσσαρα ἢ πέντε

ἔτη

ἔτη τῆς αὐτῆς Συνόδου συνῆλθεν ἡ ἐν Τρούλλῳ, ἀλλ' ἦσαν ἔτη δέκα, ὡς εἴρηται εἰς τὸν τόπον. εἶτα ἐν τῷ δεκάτῳ κεφαλαίῳ τοῦ αὐτοῦ βιβλίου Παραγράφῳ τρίτῳ ἀπεδείξαμεν, ὅτι εἴποτε διαφέρει ὁ χρόνος κατά τινα περίστασιν παραδρομῆς, οὐ βλάπτεται ἡ ἀλήθεια, ὡς ἔστιν ἰδεῖν καὶ ἐν τῇ ἁγίᾳ γραφῇ, τῆς τὰ ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἔτη οὐκ ἔστι τὰ αὐτὰ παρ' Ἑβραίοις καὶ Χριστιανοῖς, καὶ παρὰ τῷ Βαρωνίῳ αὐτῷ, τῷ καταναλώσαντι τὴν ζωὴν αὐτοῦ περὶ τὸ εἶδος ταύτης τῆς συγγραφῆς, ὥστε ἐν πολλοῖς ὁ χρόνος ἀγνοεῖται, καὶ διαφέρεται, καὶ συγχέεται. τὰ αὐτὰ ῥητέον καὶ περὶ τῶν κατὰ τὸν Δαμύλαν, ἐν ᾧ λέγουσιν ὅτι ἦν ὁ Χριστόφορος μετὰ διακόσια ἔτη τῆς ἑβδόμης Συνόδου, ἢ γὰρ ἔσφαλται ὁ κάλαμος, ἢ παραδρομὴ συνέβη τῆς διανοίας, ὅτι ὅμως μετὰ διακόσια ἔτη τῆς ἑβδόμης Συνόδου, ὅπερ ἦν τῷ ἐννακοσιοστῷ ὀγδοηκοστῷ ἑβδόμῳ ἔτει, ἤρξαντο οἱ Κωνσταντινουπολῖται μεριμνᾶν θερμοτέρως περὶ τῆς προσθήκης, καὶ μετὰ διακόσια δεκατρία ἔτη ἐπὶ Σεργίου τοῦ τετάρτου ἐγένετο τοῦ μνημοσύνου ἡ ἀποβολή, οὐδεὶς οἶμαι τῶν εὖ φρονούντων ἀντερήσει. καὶ ἴσως οἱ περὶ τὸν Δαμύλαν εἶπον τὸν Χριστόφορον μόνον ὑπάρξαι μετὰ διακόσια ἔτη ἀπὸ τῆς ἑβδόμης Συνόδου, τὸν δὲ Σέργιον τρίτον παρέλιπον, βιαζόμενοι θείᾳ νεύσει ὑπὸ τῆς ἀνάγκης τῆς ἀληθείας, ἐπειδὴ οὐκ ἦν ἐκεῖνος ὁ ἀποβληθεὶς τοῦ μνημοσύνου, ἀλλ' ὁ πολὺ μετ' αὐτὸν Σέργιος τέταρτος, πρὸς ὃν ἐπληροῦντο καὶ τὰ διακόσια ἔτη ἀπὸ τῆς ἑβδόμης Συνόδου ὃν εἴρηται τρόπον. ὅτι δὲ γε μὴν τὸ μνημόσυνον τοῦ Πάπα ἦν ἀποβεβλημένον ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀπὸ τῶν Διπτύχων καὶ πρὸ τοῦ Κηρουλαρίου, φαίνεται ἀπὸ τῆς ἐπιστολῆς αὐτοῦ τοῦ Κηρουλαρίου πρὸς τὸν Ἀντιοχείας, μέμφεται γὰρ αὐτὸν καὶ τοὺς λοιποὺς Πατριάρχας τῆς Ἀνατολῆς μνημονεύοντας τοῦ Πάπα, τοῦ τοσαῦτα καινοτομήσαντος, οὗ πρὸ καιροῦ οὐκ ἐμνημόνευον οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει, τοσοῦτον δὲ καιρὸν οὐκ ἦν ὁ Πάπας ἐν τοῖς Διπτύχοις ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὥστε ὁ Κηρουλάριος ἐνόμισεν εἶναι τὴν ἀποβολὴν τοῦ μνημοσύνου ἀπὸ τῆς αὐτῆς Συνόδου, καὶ τὸ ἁμάρτημα προῆλθεν ἀπὸ τοῦ Χαρτοφύλακος αὐτοῦ, ὡς δείκνυται ἀπὸ τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Κηρουλαρίου πρὸς τὸν Ἀντιοχείας, καὶ τῆς ἀμοιβαίας τοῦ Ἀντιοχείας πρὸς τὸν Κηρουλάριον. εἰς ἐκεῖνο δέ, ὅτι ὄντος ἀποβεβλημένου τοῦ μνημοσύνου τοῦ Πάπα ἐπὶ τοσοῦτον καιρὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει, διατί ἐμνημόνευον αὐτοῦ οἱ λοιποὶ Πατριάρχαι, ὡς μέμφεται αὐτοῖς ὁ Κηρουλάριος, ῥητέον πρῶτον, ὅτι ὁ Βίκτωρ καὶ Στέφανος οἱ Ἐπίσκοποι Ῥώμης ἀκοινωνήτους πεποιήκασι τὰς Ἐκκλησίας τῆς Ἀφρικῆς, καὶ τινὰς τῆς Ἀνατολῆς, ὡς εἴρηται ἀνωτέρω βιβλίῳ πρώτῳ, ἀλλ' ἡ Ἐκκλησία Ἀλεξανδρείας καὶ ὁ Ἀντιοχείας, καὶ ἄλλοι ἔγκριτοι Ἐπίσκοποι καὶ πολλοὶ τῶν δυτικῶν, ἐξ ὧν ἦν καὶ ὁ Λουγδούνων Εἰρηναῖος, οὐκ ἤκουσαν αὐτῶν. τοῦτο καὶ ἄλλαι πολλαὶ Ἐκκλησίαι ὑπὲρ πολλῶν τοιούτων πεποιήκασι. δεύτερον, ὅτι οἱ Πατριάρχαι κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἐκκλησιαστικὸν ἔθος μᾶλλον τοῦ Κηρουλαρίου ἐνεργοῦντες τὸ κανονικὸν δίκαιον, ἐξεδέχοντο τὴν διόρθωσιν τῆς ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, ὅθεν καὶ ἐμακροθύμουν. ὅτι δὲ ἐν τοῖς τοιούτοις ἡ μακροθυμία ἀρχαῖον ἐστὶν ἔθος, ἴδε τὴν ἐπιστολὴν Κυρίλλου πρὸς Κελεστῖνον, ὅπου φησὶ περὶ Νεστορίου, Πρὸς τοῖς ἄλλοις χρὴ τοῖς ὀλισθήσασι χεῖρα διδόναι, ὡς ἀνωτέρω βιβλίου τρίτου κεφαλαίου δεκάτου πέμπτου Παραγράφῳ εἰκοστῷ. κοινῶς δὲ καταγνωσθέντα τὸν Νεστόριον, πάντες ἀπέβαλον. ὅθεν καὶ τὸν Ῥώμης μόνη ἡ Ἐκκλησία Κωνσταντινουπόλεως τοῦ μνημοσύνου ἀπέτεμεν, ἀλλ' οἱ λοιποὶ Πατριάρχαι ἐποίουν ὅπερ ἐξῆν αὐτοῖς. Συνόδου δὲ μεταταῦτα γενομένης κοινῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὡς εἴρηται ἀνωτέρω, πάντες αὐτόν, ἤτοι τὸν Πάπαν καὶ διὰ τὰ λοιπὰ παρεγκλήματα καὶ διὰ τὴν προσθήκην ὡς κοινὸν λυμεῶνα τῆς κοινῆς πίστεως ἀπέβαλον τοῦ μνημοσύνου, καὶ ἀπέτεμον τῆς κοινῆς κοινωνίας, καὶ τέως μετὰ τῶν ἀλλοτριοφρονούντων κατέταξαν. ἴδε καὶ ἀνωτέρω βιβλίου αὐτοῦ κεφαλαίου δεκάτου Παράγραφον τέταρτον.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΝ Ζ'.

Ὅτι ἐκ τῆς πρὸς Κηρουλάριον ἐπιστολῆς τοῦ Πέτρου Ἀντιοχείας, καὶ τῆς πρὸς τὸν Γραδένσην, ἄκρον κακὸν ἡ ἐν τῷ Συμβόλῳ προσθήκη.

Ἐπειδὴ δὲ ἐμνήσθημεν τοῦ Ἀντιοχείας Πέτρου, ῥητέον ὅτι συνάγεται, ὅσον εἰς τὴν παροῦσαν ὑπόθεσιν, ἐκ τῆς εἰρημένης αὐτοῦ ἐπιστολῆς, καὶ ἐξ ἧς ἔγραψε πρὸς τὸν Γραδένσην, τρία τινά, ἓν, ὅτι καὶ οὗτος τὴν προσθήκην ἄκρον κακὸν ὑποτίθησι, λέγει γὰρ ταῦτα ῥητῶς, Κακὸν δέ, καὶ κακῶν κάκιστον ἡ ἐν τῷ ἁγίῳ Συμβόλῳ προσθήκη, τὸ καὶ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, τὸ κύριον, καὶ ζωοποιόν, τὸ ἐκ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ ἐκπορευόμενον. καὶ κατωτέρω, Τοὺς δὲ προστιθέντας, ἢ ἀφαιροῦντάς τι ἐν τῷ Συμβόλῳ, ἀναθεματίζομεν. Εἴτις γάρ φησιν ὁ Ἀπόστολος εὐαγγελίζεται ὑμῖν παρ' ὃ παρελάβετε, ἀνάθεμα ἔστω. δεύτερον, ὅτι καὶ ἄλλα αἰτιάματα τῶν Ῥωμαίων ἀπαριθμεῖ καὶ ἀποδιοπομπεῖται, εἰ δὲ καί τινα συγχωρεῖ αὐτοῖς, ὡς ὁ Βουλγαρίας, τινὰ ὅμως οὐ συγχωρεῖ, ὡς ἐροῦμεν ἐν ἄλλοις.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΝ Η'.

Περὶ τῆς τρίτης ἀντιθέσεως τῶν Λατίνων, ἀνάπτυξιν τὴν ἐν τῷ Συμβόλῳ προσθήκην καθ' ὁμοιότητα τῆς δευτέρας Συνόδου λεγόντων, καὶ περὶ τῆς λύσεως αὐτῆς.

Ἀντί-

Ἀντίθεσις τρίτη. Οὐκ ἐκωλύθη ἡ τοιαύτη εἰς τὸ Σύμβολον προσθήκη, καθότι ἐστὶν ἀνάπτυξις αὐτοῦ, ἡ δὲ ἀνάπτυξις οὐ κωλύεται, καθὼς οὐκ ἐκωλύθη ἡ δευτέρα Σύνοδος ἀναπτύξαι τὸ Σύμβολον τῆς πρώτης, ὥστε οὐδ᾽ ὁ Ῥώμης, συγχωρήσας τὴν τοιαύτην προσθήκην, ἥμαρτε, καὶ παρανόμως λοιπὸν ἐξεβλήθη ἀπὸ τοῦ μνημοσύνου. ἈΠΌΚΡΙΣΙΣ. Ἡ πρώτη οἰκουμενικὴ εἰς τὸ Σύμβολον αὐτῆς περιέλαβε πᾶσαν τὴν ὀρθόδοξον ὁμολογίαν, ἀλλ᾽ ἐπειδὴ ὕστερον ἐγένοντο πολλαὶ Σύνοδοι, αἵτινες ἐξήνεγκαν πολλὰς Ἐκθέσεις πίστεως, καὶ μάλιστα ὑπὲρ τὰς τριάκοντα, ὡς ἔλεγεν ὁ Ἐφέσου ἐν τῇ πέμπτῃ πράξει τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ Συνόδου, καὶ πᾶσαι κατὰ τοῦ Ὁμοουσίου, καὶ διὰ τὸ συμβεβηκέναι καὶ τὴν Αἵρεσιν Μακεδονίου, Ἀπολιναρίου καὶ τὴν τῶν Πνευματομάχων, ἡ δευτέρα οἰκουμενικὴ προσέθηκεν εἰς τὸ Σύμβολον τῆς πρώτης τὰ πρόσφορα καὶ ἀναγκαῖα εἰς καθαίρεσιν τῶν Αἱρέσεων τούτων. ἀλλ᾽ ἐκ τούτου ηὗρεν ἀφορμὴν ὁ ἐξώλης Νεστόριος, καὶ ἐξήνεγκεν ἴδιον Σύμβολον, ὅπερ ὁ Πρεσβύτερος Χαρίσιος ἔφερεν εἰς τὴν τρίτην Σύνοδον, ὡς εἴρηται εἰς τὸν δεύτερον Τόμον τῆς αὐτῆς Συνόδου, καὶ ἐνεκάλει αὐτῷ, (ὡς ὁ Ἐφέσου συνελεύσει δωδεκάτῃ Συνόδου Φλωρεντίας) πρῶτον, ὅτι ἐδίδουν αὐτὸ οἱ Νεστοριανοὶ τοῖς ὑπ᾽ αὐτῶν βαπτιζομένοις ὡς κοινὸν, καὶ ἀντὶ τοῦ ἐν Νικαίᾳ, ὅπερ ἀζημία ἦν τῆς ἐν Νικαίᾳ Συνόδου. δεύτερον, ὅτι αἱρετικὰ δόγματα περιεῖχεν ἐν αὐτῷ, ὅθεν καὶ ἀπιστίαν ἔλεγεν αὐτὸ ὁ Χαρίσιος. τρίτον, μὴ δεχόμενον αὐτὸ τὸν Χαρίσιον, ὡς Αἱρετικὸν ἤλαυνον, ὅθεν ὁ Χαρίσιος τὴν πίστιν τὴν ἰδίαν δι᾽ ἰδίου Συμβόλου ἔγραψεν, ὅπερ οὐ κεκώλυται, καθότι οἱ μετέπειτα, καὶ οἱ πρότερον, καὶ οἱ ἀπ᾽ ἀρχῆς πατέρες ἐν ταῖς ἰδίαις συγγραφαῖς, καὶ ἐν αἷς ἔπεμπον ταῖς Συνόδοις, καὶ ἐν τοῖς ἐνθρονιαστικοῖς γράμμασι, καὶ δὴ καὶ οἱ ἐπιστρέφοντες ἐγγράφως ἐξ Αἱρέσεως, ἴδια Σύμβολα ἔγραφον, ὅπερ ἕως καὶ τῆς σήμερον γίνεται. ἵνα δὲ τὰ τοιαῦτα Σύμβολα καλῶς ἔχῃ, ἕξ τινὰ δεῖ αὐτοῖς, πρῶτον, ἵνα μὴ ἐκπίπτῃ τῆς κοινῆς ὁμολογίας. δεύτερον, ἵνα μὴ ἐνοχλῇ τὸ κοινὸν Σύμβολον. τρίτον, ἵνα μὴ ἐν αὐτῷ βαπτίζηταί τις. τέταρτον, ἵνα μὴ παρέχηται τοῖς ἐπιστρέφουσιν ἐξ Αἱρέσεων. πέμπτον, ἵνα μὴ ὡς κοινὴν πίστιν τὸ ἴδιον μάθημα παρέχηται, καὶ ἕκτον, ἵνα μήτις εἰς τὸ κοινὸν προσθέσ τι, ἢ ἀφαιρήσας, ἴδιον ποιῆται. ἡ οὖν Σύνοδος ἡ τρίτη ἰδοῦσα τὸ Σύμβολον τοῦ Χαρισίου αἱρετικὸν, καὶ εἰς τὸ κοινὸν διδόμενον, καὶ προϊδοῦσα εὐστόχως, ὅτι ἀπὸ τῆς ἀδείας ταύτης τοῦ συγγράφεσθαι Σύμβολα ἀκολουθήσει ποτὲ καινοτομία εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν, ἐκώλυσεν ἄλλο Σύμβολον πίστεως εἰς τὸ κοινὸν τῆς Ἐκκλησίας μηκέτι συγγράφεσθαι, μήτε ἐν τῷ Συμβόλῳ τῆς πρώτης καὶ δευτέρας τῶν Συνόδων γίγνεσθαι προσθήκην, ἢ ἀφαίρεσιν ὁπωσοῦν, καὶ τοὺς ἄλλως ποιήσοντας, ἀνεθεμάτισεν, ὡς φαίνεται εἰς τὸν ἕβδομον αὐτῆς Κανόνα. οὐκ ἐκώλυε δὲ ἡ Σύνοδος γίνεσθαι Σύμβολον αἱρετικὸν, ὅτι τὸ τοιοῦτον ἦν ἀεὶ κεκωλυμένον οὐ μόνον ὑπὸ Συνόδων καὶ Ἐπισκόπων, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ παντὸς Χριστιανοῦ ὀρθοδόξου, μήτε ἐκώλυσεν Αἱρετικὸν ἄνθρωπον, ὅτι ὁ Νόμος ὅσα λέγει, τοῖς ἐν Νόμῳ λαλεῖ, καὶ ἡ Σύνοδος οὐ τοὺς ἀπίστους τοὺς μὴ πειθομένους αὐτῇ κωλύει, ἀλλὰ κωλύει τοὺς Χριστιανοὺς, οὐ τὸν δεῖνα καὶ δεῖνα, ἀλλὰ τοὺς πάντας ἐξίσου καὶ κοινῶς καὶ ἰδίως ποτὲ Σύμβολον μὴ ποιῆσαι παρὰ τὸ παραδεδομένον κοινῶς, καὶ ἴδε τὴν ἐξήγησιν ἣν ποιεῖ τῆς Συνόδου περὶ τοῦ Συμβόλου ὁ Κύριλλος ἐν τῇ πρὸς Ἀκάκιον ἐπιστολῇ. Ἔτι, ἡ προσθήκη λέγεται διχῶς, ἢ ὅτε δηλαδὴ προστίθεται πίστις ἐναντία τῷ Συμβόλῳ, ἢ ὅτε γίνεται προσθήκη, ἀλλὰ μόναις λέξεσι καὶ συλλαβαῖς, οὐκ ἐναντίαις ὅμως κατὰ πίστιν. καὶ κατὰ μὲν τὸν πρῶτον τρόπον, ἡ δευτέρα οὐκ ἐποίησε προσθήκην εἰς τὸ Σύμβολον τῆς πρώτης, ἐποίησε δὲ προσθήκην κατὰ τὸν δεύτερον, ἥτις καὶ αὐτὴ διαιρεῖται εἰς δύο, ἐπειδὴ καθ᾽ ὅσον τὸ ἐλλιπῶς εἰρημένον τῇ πρώτῃ περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἡρμήνευσε, λέγεται ἀνάπτυξις, καὶ σαφήνεια, καὶ φανέρωσις, καθ᾽ ὅσον δὲ προσέθηκε λέξεις μὴ οὔσας ἐκεῖ, λέγεται προσθεῖναι. καὶ διὰ μὲν τὸν πρῶτον τρόπον λέγει ὁ Θεολόγος πρὸς Κληδόνιον, Ἡμεῖς τῆς κατὰ Νίκαιαν πίστεως τῶν ἁγίων πατέρων ἐκεῖσε συνελθόντων ἐπὶ ἀναιρέσει τῆς ἀρειανικῆς Αἱρέσεως οὐδὲν προετιμησάμεν πώποτε, οὔτ᾽ αὖ προτιμῆσαι δυνάμεθα, ἀλλ᾽ ἐκείνης ἐσμὲν τῆς πίστεως σὺν Θεῷ, καὶ ἐσόμεθα, προσδιαρθροῦντες τὸ ἐλλιπῶς εἰρημένον ἐκείνοις περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. ἑρμηνεύων δὲ τὸν Θεολόγον Ἠλίας ὁ Κρήτης λέγει, Τῷ μὲν γὰρ σώματι τῶν λέξεων παραλέλειπτο, τῇ δὲ ψυχῇ, λέγω δὴ τὰ τῶν νοημάτων, οὐδαμῶς. διὸ καὶ ὁ ἅγιος οὐ τὸ παραλελειμμένον, ἀλλὰ τὸ ἐλλιπῶς εἰρημένον τῇ τοῦ σώματος λέξει διαρθροῦν, ἤτοι ἐξακριβοῦν καὶ διαμορφοῦν ἐπηγγείλατο. καὶ ὁ ὁμολογητὴς Μάξιμος ἔν τινι διαλόγῳ μετὰ Μακεδονιανοῦ Αἱρετικοῦ εἰσάγει τὸν ὀρθόδοξον λέγοντα τῷ Αἱρετικῷ, Κατέγνως τῆς προσθήκης ἧς προσεθήκατε ἐναντία αὐτῇ. διὰ δὲ τὸν δεύτερον, φέρεται εἰς τὴν ἐν Χαλκηδόνι Σύνοδον πράξει πρώτῃ, ὅπου Διογένης Ἐπίσκοπος Κυζίκου εἶπε, Δολερῶς προέταξεν (ὁ Εὐτυχὴς δηλαδὴ) τὴν ἐν Νικαίᾳ τῶν ἁγίων πατέρων Σύνοδον, ἐδέξατο γὰρ προσθήκας παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων, διὰ τὴν ἔννοιαν τὴν κακὴν Ἀπολιναρίου, Οὐαλεντίνου, καὶ Μακεδονίου, καὶ προστέθειται τῷ Συμβόλῳ τῶν ἁγίων πατέρων, τὸ, ἐκ Πνεύματος ἁγίου, καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου, τοῦτο γὰρ παρέλειπον ὁ Εὐτυχὴς ὡς Ἀπολιναριστής. καὶ Ἀπολινάριος γὰρ δέχεται τὴν ἐν Νικαίᾳ ἁγίαν Σύνοδον κατὰ τὴν οἰκείαν παρανομίαν ἐκλαμβάνων τὸ ῥητὸν, καὶ φεύγει τὸ, ἐκ Πνεύματος ἁγίου καὶ Μαρίας Παρθένου, ἵνα πανταχοῦ μὴ τὴν ἕνωσιν τῆς σαρκὸς ὁμολογήσῃ. εἶτα, διὰ τὸ εἰπεῖν τὸν Διογένη, προσθήκας, ἵνα μὴ νομίσῃ τις ὅτι εἶπε προσθήκας κατὰ πίστιν, καὶ μὴ μόνον κατὰ λέξεις

τινάς,

τινὰς, ἐπήγαγον, Οἱ γὰρ ἅγιοι πατέρες (ἤτοι οἱ τῆς δευτέρας Συνόδου) ἐσαφήνισαν εἰπόντες, Ἐκ Πνεύματος ἁγίου, καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου. ὅτι δὲ ἡ τρίτη Σύνοδος ἐκώλυσε τὴν προσθήκην ἀπὸ τοῦ Συμβόλου οὐ μόνον κατὰ πίστιν, ἀλλὰ καὶ κατὰ λέξιν, ἐστὶ φανερὸν, πρῶτον, ὅτι κρίνασα καὶ κατακρίνασα τὴν Νεστορίου Αἵρεσιν, καὶ πρὸς παντελῆ ἀφανισμὸν τῆς Αἱρέσεως βεβαιοῦσα τὴν ΘΕΟΤΟΚΟΣ φωνὴν ἐπὶ τῆς Παρθένου, καὶ εἰς φανέρωσιν τοῦ ὀρθοδόξου φρονήματος διορίσασα τὴν ΚΑΘ᾽ ΥΠΟΣΤΑΣΙΝ ΕΝΩΣΙΝ φωνὴν ἐπὶ τοῦ Σωτῆρος, ἀναγκαιοτάτας οὔσας λέξεις, οὐκ ἔβαλον αὐτὰς εἰς τὸ κοινὸν Σύμβολον, ὅπερ ἦν τὸ τῆς πρώτης καὶ δευτέρας Συνόδου, ἀλλὰ καὶ αὐτὰς τὰς λέξεις, καὶ ὅσα δι᾽ αὐτὰς, ἴδιον Ὅρον ἐκθεμένη, ἀνέθηκε, μᾶλλον δὲ δεξαμένη τὴν Κυρίλλου πρὸς Νεστόριον ἐπιστολὴν (ἧς ἡ ἀρχὴ, Καταφλυαροῦσι τινὲς) ἐβεβαίωσεν ὡς Ὅρον αὐτῆς, τὸ δὲ Σύμβολον ἐφύλαξε παντάπασιν ἀναλλοίωτον. δεύτερον, ὅτι καὶ ἡ τετάρτη, καὶ πέμπτη, καὶ ἕκτη, καὶ ἑβδόμη αἱ Οἰκουμενικαὶ, περὶ ὧν ἀποφαντικῶς διώρισαν, ἰδίους Ὅρους ἐκθέμεναι, ἀνέθηκαν, τὸ δὲ Σύμβολον ἐτήρησαν πᾶσι τρόποις ἀκαινοτόμητον. τρίτον, ὅτι ὁ τῆς τρίτης Συνόδου ἔξαρχων ἅγιος Κύριλλος γράφων Ἰωάννῃ τῷ Ἀντιοχείας Πατριάρχῃ ἔλεγε, Κατ᾽ οὐδένα τρόπον σαλεύεσθαι παρά τινων ἀνεχόμεθα τὴν ὁρισθεῖσαν πίστιν, ἤτοι τὸ τῆς πίστεως Σύμβολον, τὸ παρὰ τῶν ἁγίων ἡμῶν πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ συνελθόντων κατὰ καιροὺς συντεθὲν, οὔτε μὴν ἐπιτρέπομεν ἑαυτοῖς, ἢ ἑτέροις, ἢ λέξιν ἀμεῖψαι τοῖς ἐγκειμένοις ἐκεῖσε, ἢ μίαν γοῦν παραβῆναι συλλαβήν. Σύμβολον δὲ τῆς ἐν Νικαίᾳ εἶπε τὸ τῆς πρώτης καὶ δευτέρας, ὅτι τὸ τῆς δευτέρας ἑρμηνεία ἦν μόνη καὶ σαφήνεια τοῦ τῆς πρώτης, ὡς εἴρηται ἐν τῷ ἑβδόμῳ Κανόνι τῆς τρίτης Συνόδου. καὶ ὁ Κωνσταντινουπόλεως Ἰωάννης ἐν τῇ προσφωνήσει, καὶ ὁ Ῥώμης Βιγίλιος γράφων πρὸς Εὐτύχιον Κωνσταντινουπόλεως, ἐν λέγουσι τὸ Σύμβολον τῆς πρώτης καὶ τῆς δευτέρας τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων. ἴδε τὴν πέμπτην συνέλευσιν ἐν Φλωρεντίᾳ, ἐν ᾗ λέγει, Καὶ ἐπειδὴ τῆς πρώτης καὶ δευτέρας οὐκ εἰσὶν Ὅροι περὶ τῶν θείων δογμάτων; εἰ μὴ αὗται αἱ Ἐκθέσεις τῆς πίστεως, ἤτοι τὰ Σύμβολα, μᾶλλον δὲ τὸ Σύμβολον. ὡς ἐν γὰρ ἐδέχθη καὶ ἐκυρώθη παρὰ τῶν ἐφεξῆς Συνόδων. καὶ ἡ ἕκτη Σύνοδος ἐν τῷ Ἠδίκτῳ, Καὶ τὴν τῶν ἑκατὸν πεντήκοντα κατὰ τῆς Μακεδονικῆς Αἱρέσεως, καὶ Μάγνου τοῦ Ἀπολιναρίου συναθροισθεῖσαν πατέρων, οἳ καὶ συμπνοίᾳ τοῦ παναγίου Πνεύματος τὸ λεχθὲν μέγα καὶ σεβάσμιον ἐφερμήνευσαν Σύμβολον, τὰ περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ὅτι Θεὸς, βεβαιώσαντες δι᾽ ὧν ἀνέπτυξαν ἐκτυπώτερον. Ὅρα δὲ τὸν Κύριλλον πῶς λέγει μήτε λέξιν, μήτε συλλαβὴν ἀμεῖψαι. τέταρτον, ὁ μακάριος Ἀγάθων Πάπας Ῥώμης γράφων εἰς τοὺς Βασιλεῖς Ῥωμαίων ἐπὶ τῆς ἕκτης Συνόδου, λέγει ἐν καὶ ἐξαίρετον ἁπάντων ἔχειν· Εὐχόμενοί τε καὶ πιστεύοντες ἵνα μηδὲν παρὰ τὰ κανονικῶς ὁρισθέντα μεταθῇ, μήδ᾽ ἐναλλαγῇ, ἢ προστεθῇ, ἀλλὰ ταῦτα καὶ ῥήμασι καὶ νοήμασιν ἀπαράτρεπτα φυλαχθῇ. Ὅρα πῶς λέγει, ἵνα καὶ ῥήμασι καὶ ὀνόμασι. πέμπτον, ὁ μακάριος Ἐφραὶμ Πατριάρχης Ἀντιοχείας ἀπολογούμενος εἰς τοὺς Μονοφυσίτας, λέγοντας κατὰ τῆς ἐν Χαλκηδόνι Συνόδου (ἐδογμάτιζε γὰρ μή τινα προσφέρειν, ἢ συγγράφειν ἑτέραν πίστιν παρ᾽ ἣν ἐκείνη ἐξέθετο) λέγει δύο τινὰ, πρῶτον, ὅτι οὐ περὶ ἑαυτῆς, ἀλλὰ τὴν πρώτην Σύνοδον τιμῶσα, ὥρισεν ἄλλο Σύμβολον μὴ συγγράφεσθαι, ἀλλ᾽ ἢ ἐκεῖνο μένειν. δεύτερον, ὅτι ὡς εἶπεν, οὕτω καὶ ἐποίησεν, ἐπειδὴ εἰς τοὺς προσερχομένους τῇ εὐσεβείᾳ ἐκεῖνο τὸ Σύμβολον τῆς πρώτης Συνόδου διδάσκει καὶ παραδίδωσι, καθὼς τυχὸν καὶ ἡ τρίτη ὥρισε περὶ τοῦ Συμβόλου, οὕτω καὶ ἐποίησε, καὶ αἱ καθεξῆς Σύνοδοι οὕτως ὥρισαν, καὶ οὕτως ἐποίησαν, ἤτοι ἐφύλαξαν τὸ Σύμβολον καὶ ῥήμασι καὶ νοήμασιν ἀμετακίνητον. ἕκτον, ὁ ἅγιος Μάξιμος ἀπολογούμενος εἰς τοὺς Αἱρετικοὺς διὰ τὴν ἐν Χαλκηδόνι Σύνοδον, κατηγοροῦντας καὶ λέγοντας, ὅτι οὐκ ἐφύλαξε τὸν ἐν Νικαίᾳ Ὅρον, ἀλλ᾽ ἐξέθετο αὐτὴ ἴδιον, οὐκ εἶπεν ὅτι Σύνοδος οὖσα ἐδύνατο διορίσαι καὶ προσθήκην ποιῆσαι, ἀλλὰ τί, ὡς Σύνοδος, φησὶν, ἐξουσιαστικῶς διώρισε κατὰ τῆς Αἱρέσεως τοῦ Εὐτυχοῦς, οὐ μὴν προσετέθηκε καὶ εἰς τὸ Σύμβολον. ἕβδομον, ἡ τρίτη Σύνοδος οὐ διώρισε μὴ γίνεσθαι ἑτέρας πίστεως Ἔκθεσιν, ἀλλὰ μήτε τῆς ὀρθοδόξου, ὅθεν οὐκ εἶπε μόνον μὴ φρονεῖν ἑτέρως, ἢ διδάσκειν, ἀλλὰ καὶ μὴ συγγράφειν, ἢ συντιθέναι, ἢ παραδιδόναι ἕτερον Σύμβολον, ὅθεν συνάγεται ὅτι οὐκ ἐκώλυσε μόνον ἑτέρας πίστεως Ἔκθεσιν, ἀλλ᾽ ἑτέραν Ἔκθεσιν πίστεως. καὶ σημείωσαι τὸν Κύριλλον γράφοντα τῷ Μελιτηνῆς, Ἡ μὲν ἁγία καὶ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ἡ κατὰ τὴν Ἐφεσίων πόλιν συνειλεγμένη προενόησεν ἀναγκαίως τοῦ μὴ δεῖν ταῖς Ἐκκλησίαις τοῦ Θεοῦ πίστεως Ἔκθεσιν ἑτέραν εἰσκρίνεσθαι παρά γε τὴν οὖσαν, ἣν οἱ τρισμακάριστοι πατέρες λαλήσαντες ὡρίσαντο. ὄγδοον, ἀρκεῖ αὕτη ἡ μαρτυρία, ὅμως λέγομεν ἔτι, ὡς καὶ ἀνωτέρω εἴπομεν, ὅτι δηλαδὴ πάντοτε ἦν κεκωλυμένον γίνεσθαι Ἔκθεσιν ἑτέρας πίστεως οὐ μόνον ὑπὸ Συνόδων, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῆς ἁγίας γραφῆς, καὶ τοῦτο ἡ Σύνοδος ἡ τρίτη οὐκ ἐκώλυσεν, ὅτι οὕτως ἐπεριττολόγει ἄν, ὅπερ ἀνοίκειον Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ, ἀλλὰ τὸ γίνεσθαι ἀνάπτυξιν εἰς τὸ Σύμβολον, καὶ ἑπομένως προστίθεσθαι καὶ λέξεις, οὐκ ἦν κεκωλυμένον, καὶ τοῦτό ἐστιν ὅπερ ἐκώλυσεν ἡ Σύνοδος, ὅθεν καθαρώτατα φησὶν, Οὔτε μὴν ἐπιτρέπομεν ἑαυτοῖς ἢ ἑτέροις, ἢ λέξιν ἀμεῖψαι τῶν ἐγκειμένων ἐκεῖσε, ἢ μίαν γοῦν παραβῆναι συλλαβήν. ἔνατον, ἡ τετάρτη Σύνοδος λέγει, Ἤρκει μὲν εἰς ἐντελῆ τῆς εὐσεβείας ἐπίγνωσίν τε καὶ βεβαίωσιν τὸ σοφὸν καὶ σωτήριον τῆς θείας χάριτος Σύμβολον· περί τε γὰρ Πατρὸς, καὶ Υἱοῦ, καὶ ἁγίου Πνεύματος ἐκδιδάσκει τὸ τέλειον, φανερὸν δὲ, ὅτι τῷ τελείῳ οὐδὲν ἐλλείπει. δέκατον, Γρηγόριος ὁ Διάλογος βιβλίῳ πρώτῳ, ἐπιστολῇ

δεκάτη τετάρτη λέγει, ὅτι αἰδημόνως ἔχει εἰς τὰς τέσσαρας Οἰκουμενικὰς Συνόδους ὡς εἰς τὰ τέσσαρα Εὐαγγέλια. ὡς δὲ τὰ τέσσαρα Εὐαγγέλια οὐ δέχονται πρόσθεσιν, οὔτε ἀσεβῆ, οὔτε εὐσεβῆ, καθότι αἱ γραφαὶ οὐ δέχονται οὔτε πρόσθεσιν, οὔτε ἀφαίρεσιν, ἄρα οὔτε τὰ διωρισμένα ὑπὸ τῶν Συνόδων δέχονται τὴν ὁποιανοῦν πρόσθεσιν, ἢ ἀφαίρεσιν. ἑνδέκατον, ἡ παράδοσις τῆς τρίτης Συνόδου περὶ τοῦ Συμβόλου ἐφυλάχθη καὶ ὑπὸ τῶν λοιπῶν ἁγίων Συνόδων, καὶ ἔμεινε κατὰ πάντα τρόπον ἀμετακίνητος, καὶ ὅστις αὐτὴν ἀλλοιώσει ὁπωσοῦν, ἐστὶν ὑπὸ ἀνάθεμα. λέγει γὰρ ἡ ἑβδόμη Σύνοδος, Εἴτις πᾶσαν παράδοσιν ἐκκλησιαστικὴν ἔγγραφόν τε καὶ ἄγραφον ἀθετεῖ, ἀνάθεμα. καὶ ἔτι ἐν τῇ αὐτῇ Συνόδῳ ἀνεγνώσθη τὸ Συνοδικὸν Θεοδώρου Πατριάρχου Ἱεροσολύμων, ἐν ᾧ λέγεται, οὐδὲν γὰρ ἀπολέλειπταί τι τῶν Ἀποστολικῶν παραδόσεων, ἢ πατρικῶν ἐννόμων ἐκδόσεων δεόμενον διορθώσεως, ἢ τῆς οἱασοῦν ἐπικοσμήσεως οἱοσδήποτε τρόπος. δωδέκατον, ἡ τοῦ μεγάλου Ἰουστινιανοῦ Νεαρὰ πρὸς Ἐπιφάνιον Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως, κειμένη εἰς τὸ πρῶτον βιβλίον τοῦ Κώδικος, πρὸς τοῖς ἄλλοις φησί, Τὸν παραδοθέντα Ὅρον τῆς πίστεως, τουτέστι τὸ ἅγιον μάθημα, ἤτοι τὸ Σύμβολον, κρατοῦμέν τε καὶ φυλάττομεν τὸ παρὰ τῶν τριακοσίων δεκαοκτὼ ἁγίων πατέρων ἐκτεθέν, ὅπερ καὶ οἱ ἐν ταύτῃ τῇ βασιλευούσῃ πόλει ἑκατὸν πεντήκοντα ἅγιοι πατέρες σαφηνίσαντες ἐτράνωσαν, οὐχ ὡς ἐλλιπῶς ἔχοντος αὐτοῦ, ἀλλ' ἐπειδήπερ τῶν τῆς ἀληθείας ἐχθρῶν οἱ μὲν ἀθετεῖν ἐπεχείρησαν τὴν τοῦ ἁγίου Πνεύματος Θεότητα, οἱ δὲ τὴν ἐκ τῆς ἁγίας Ἀειπαρθένου Θεοτόκου Μαρίας ἀληθινὴν σάρκωσιν τοῦ Θεοῦ Λόγου ἠρνήσαντο, διὰ τοῦτο γραφικαῖς μαρτυρίαις τὸ αὐτὸ μάθημα οἱ εἰρημένοι ἑκατονπεντήκοντα ἅγιοι πατέρες σαφηνίσαντες ἐτράνωσαν. τοῦτο καὶ αἱ ἄλλαι ἅπασαι ἅγιαι Σύνοδοι, τουτέστιν ἡ ἐν Ἐφέσῳ προτέρα καὶ ἡ ἐν Χαλκηδόνι τῇ αὐτῇ πίστει ἀκολουθήσασαι, ἐδέξαντο καὶ ἐφύλαξαν. εἶτα, ὁμοίως δὲ ἀνεθεμάτισαν καὶ τοὺς ἕτερον Σύμβολον, ἢ ἅγιον μάθημα παραδιδόντας παρὰ τὸ ὑπὸ μὲν τῶν τριακοσίων δεκαοκτὼ ἁγίων πατέρων ἐκτεθέν, σαφηνισθὲν δὲ καὶ τρανωθὲν παρὰ τῶν ἐν ταύτῃ τῇ βασιλευούσῃ πόλει ἑκατονπεντήκοντα ἁγίων πατέρων. δέκατον τρίτον, ἡ σαφήνεια ἔξωθεν τίθεται, ὅθεν οἱ ἅγιοι πατέρες ἑρμηνεύοντες τὴν ἁγίαν γραφήν, οὐκ ἐτόλμησαν προσθεῖναι οὔτε προσῳδίαν. εἶτα εἰ καὶ εἰς τὰ τῶν φιλοσόφων βιβλία γίνεται ἡ σαφήνεια ἔξωθεν, πῶς εἰς τὰ διωρισμένα ὑπὸ τῶν Συνόδων μετὰ ἐπιτιμίου τοῦ μένειν ἀμετάβλητα καὶ ῥήμασι καὶ νοήμασι γενήσεται προσθήκη; ὅθεν, ὡς εἴρηται, μετὰ τὴν τρίτην ἑπόμεναι τῷ διωρισμῷ αὐτῆς πᾶσαι αἱ Σύνοδοι, ἐσαφήνισαν ἔξωθεν, οὐ μὴν προσέθηκαν εἰς τὸ Σύμβολον. δέκατον τέταρτον, ὅτι καὶ διὰ λόγου δηλοῦται τό, ἐκ τοῦ Υἱοῦ εἰς τὸ Σύμβολον εἶναι προφανεστάτην προσθήκην, καθότι ἔχει ἔξωθεν καὶ τὸ ἀξίωμα, δι' οὗ δεικνῦναι νομίζουσιν εἶναι καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ τὰς λέξεις, αἵτινες δῆλον ἐστὶ προσθήκη ἐδείχθη προφανῶς, εἰ δὲ μὴ λέγουσι ταῦτα προσθήκην οἱ Λατῖνοι, σφάλλουσιν ἀναμφιβόλως, ἐπειδὴ ἡ προσθήκη σημαίνει αὔξησιν δι' ἐξωτέρας ὕλης ἐν ἐκείνῳ ᾧ προστίθεται, γίνεται γὰρ κίνησις διὰ τὴν ποσότητα, μείζω γινομένην διὰ τῆς προσθέσεως καὶ τῆς ἐκτάσεως. ἔστι δὲ ἁμάρτημα τὸ τὰ κοινὰ μερικὰ ἐργάζεσθαι, εἰ γὰρ μᾶλλον κυρίως ὅμοιον ὁμοίῳ προστίθεται ἢ ἀνομοίῳ, πῶς κληθήσεται πρόσθεσις ἡ ἐναντία μόνη; εἰ κατὰ τὸν Θεολόγον, ὡς εἴρηται ἀνωτέρω, οἱ τῆς δευτέρας Συνόδου πατέρες ἦσαν προσδιαρθροῦντες τὸ ἐλλιπῶς εἰρημένον τῇ πρώτῃ, πάντως προσθήκας τὸ ἐλλεῖπον τέλος ἔλαβεν, ὅθεν ὁ Κυζίκου ἔλεγεν, ὅτι τὸ τῆς δευτέρας Σύμβολον ἔλαβε προσθήκας πολλάς. πᾶσα ἀνάπτυξις οὐκ ἐκ τῶν ἐγκειμένων ἀλλ' ἔκ τινος ἔξωθεν εἰλημμένου γίνεται, ἔχει γὰρ τὸ μεῖζον ἀξίωμα ἔξωθεν καὶ τὰς λέξεις τουλάχιστον, ὥστε ἔξωθεν ἐστὶν ἡ προσθήκη, ὅθεν καὶ κεκώλυται. λέγεται λοιπὸν προσθήκη πᾶν προστεθὲν τῷ ἐλάττονι. οὐδὲ δύναταί τις εἰπεῖν, ὅτι δι' ἀνάγκην ἐγένετο ἡ προσθήκη, εἰ γὰρ καὶ ἀνάγκη ἦν, οὐκ ἔδει γενέσθαι, οὐ γὰρ κεῖται ῥητῶς ἀνάγκης οὔσης τοῦτο γίγνεσθαι. ἔξεστιν ἀναπτύσσειν, οὐ μὴν καὶ συντάττειν, τὸ γὰρ ἀναπτύσσειν, ὅπερ ἐστὶν ἔξωθεν ἑρμηνεύειν, οὐ κεκώλυται, τὸ δὲ συντάττειν ἐν τῷ Συμβόλῳ, κεκώλυται. φανερὸν οὖν ἐκ τούτων ὡς ἐν συντόμῳ, ὅτι οὐκ ἔξεστιν οὔτε κατὰ πίστιν, οὔτε κατὰ λέξιν προστεθῆναι ἐν τῷ Συμβόλῳ, ἀλλ' ἀεὶ καὶ κατὰ πάντα τρόπον μένειν ἀναλλοίωτον, καθότι ὁ προστιθέμενος ἔνοχος γίνεται τῷ αἰωνίῳ ἀναθέματι. ὅθεν κάλλιστα εἶπε Θεοφύλακτος ὁ Βουλγαρίας γράφων πρὸς Νικόλαον Διάκονον, Ἔστιν οὖν τὸ μέγιστον ἐκεῖνο σφάλμα, καὶ τοῦτο δὴ τὸ τοῦ Σολομῶντος, ἐν ᾅδου πεταύρῳ ποιοῦν συναντᾶν, ἡ ἐν τῷ τῆς πίστεως Συμβόλῳ καινοτομία, ἣν ἐποιήσαντο, ἀνακηρύττοντες τὸ Πνεῦμα ἐκ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ ἐκπορεύεσθαι. καὶ πάλιν, ὡς εἴρηται ἀνωτέρω, φησί, Καὶ τοῖς Δυτικοῖς τοίνυν εἴ τι μὲν περὶ τὸ δόγμα διαμαρτάνεται τὴν πατρικὴν πίστιν σαλεῦον, οἷον δὴ τὸ ἐν τῷ Συμβόλῳ περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος προστιθέμενον, ἔνθα ὁ κίνδυνος μέγιστος, τοῦ μὴ διορθώσεως ἀξιουμένου, ὁ συγχωρῶν ἀσυγχώρητος, ὅθεν καὶ ὁ Ἀντιοχείας Πέτρος κακὸν κακῶν κάκιστον εἶπε τὴν προσθήκην.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΝ Θ'.

Περὶ τῆς τετάρτης ἀντιθέσεως τῶν Λατίνων, λεγόντων, ὥσπερ τῆς ἐν Σαρδικῇ Συνόδου κωλυσάσης ἑτέραν πίστιν ἐκθέσθαι παρὰ τὴν ἐν Νικαίᾳ, ἡ δευτέρα προσθεῖσα οὐχ ἥμαρτεν, οὕτω τῆς τρίτης κωλυσάσης τὸ προσθέσθαι, οἱ Λατῖνοι προστιθέμενοι οὐχ ἥμαρτον. καὶ περὶ τῆς λύσεως αὐτῆς.

Ἀντίθεσις τετάρτη. ὁ ἅγιος Ἀθανάσιος λέγει εἰς τὸν πρὸς τοὺς Ἀντιοχεῖς Τόμον, ὅτι τινὲς ἠθελήθησαν γράψαι περὶ πίστεως, ὡς δῆθεν ἐλλιπῶς ἐχούσης τῆς κατὰ Νίκαιαν Συνόδου, ἀλλ' ἡ ἐν Σαρδικῇ Σύνοδος ἠγανάκτησε κατ' αὐτῶν διὰ τὸ μηδὲν ἐλλείπειν τῇ ἐν Νικαίᾳ, ἀλλὰ πλήρη εὐσεβείας εἶναι, ὅθεν μὴ δεῖν ἑτέραν ἐκτίθεσθαι πίστιν, ἵνα μὴ ἡ ἐν Νικαίᾳ ἀτελὴς νομισθῇ, καὶ πρόφασις δοθῇ τοῖς ἐθέλουσι πολλὰ γράφειν καὶ ὁρίζειν περὶ πίστεως. καθὼς οὖν ἡ ἐν Σαρδικῇ ἐκώλυσεν ἑτέραν Ἔκθεσιν πίστεως, καὶ ἡ δευτέρα Σύνοδος προσθεῖσα εἰς τὸ Σύμβολον, ἐξήνεγκεν ἑτέραν Ἔκθεσιν, καὶ οὐδεὶς λέγει ὅτι ἥμαρτεν, οὕτω καὶ τῆς τρίτης κωλυσάσης τὸ προστίθεσθαι, οὐχ ἥμαρτον οἱ Λατῖνοι προσθέμενοι εἰς τὸ τῆς πίστεως Σύμβολον. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ἡ ἐν Σαρδικῇ ἐκώλυσε γίγνεσθαι Ἔκθεσιν πίστεως, καὶ μάλιστα ἑτέρας πίστεως Ἔκθεσιν, ἐπειδὴ οἱ ζητοῦντες ἐκθεῖναι πίστιν, ἦσαν οἱ Ἀρειανοὶ πρὸς ἀνατροπὴν τοῦ Ὁμοουσίου, ὡς ἐδείχθη εἰς τὰς ἐν Ἀντιοχείᾳ καὶ Σιρμίῳ καὶ ἀλλαχοῦ Ἐκθέσεις, ὅπου ἐκτεθειμέναι πίστιν, εἶπον ἀντὶ τοῦ Ὁμοουσίου τὸ Ὁμοιούσιον καὶ τὸ κατ' οὐσίαν ὅμοιον, καὶ τέλος πάντων τὸ Ἀνόμοιον, καθ' ὧν ἀντιτείνουσα ἡ ἐν Σαρδικῇ, ἐκώλυε τὴν προσθήκην, ἡ δὲ δευτέρα οὐ προσέθηκε πρὸς ἀλλοίωσιν, ἀλλὰ πρὸς βεβαίωσιν πίστεως. δεύτερον, περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἡ πρώτη εἶπε κυρίως καὶ ἀληθῶς, ἀλλὰ συνεπτυγμένως, ἡ δὲ δευτέρα διὰ τὸ ἀξίωμα αὐτῆς ἀνέπτυξε τὸ ἐλλιπῶς εἰρημένον τῇ πρώτῃ οὐ μόνον περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἀλλὰ καὶ περὶ αὐτῆς τῆς Θεολογίας τοῦ Υἱοῦ, καὶ διὰ τοὺς ἔτι λυσσῶντας Αἱρετικοὺς, πολλὰς εἰς τὸ Σύμβολον προσέθηκε λέξεις, καὶ πολλὰς ἀφῃρήσατο, τινὰς δὲ καὶ ἐνήλλαξεν, οὐκ ἐκωλύετο δὲ ὑπὸ τῆς ἐν Σαρδικῇ, ὅτι ὁ σκοπὸς τῆς ἐν Σαρδικῇ οὐκ ἦν περὶ ὀρθοδόξου Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἡ δὲ δευτέρα ἦν Οἰκουμενικὴ καὶ πρόσωπον ἐπιφέρουσα τῆς καθόλου Ἐκκλησίας, ἕπεται δὲ ἡ μερικὴ τῇ Οἰκουμενικῇ, καὶ οὐ τὸ ἀνάπαλιν. τρίτον, ἐκείνη ὁπωσδήποτε κωλύσασα Ἔκθεσιν καινοῦ Συμβόλου, ἐξήνεγκεν ὅρον ἴδιον, βεβαιοῦσα τὴν ἐν Νικαίᾳ πίστιν, οὐ μὴν καὶ εἶχεν ἀξίωμα προσθεῖναι, ἢ ἀφελεῖν ἀπὸ τοῦ Συμβόλου, ἡ δὲ δευτέρα μὴ οὖσα κεκωλυμένη ὑπὸ Οἰκουμενικῆς Συνόδου πρὸ αὐτῆς, καὶ τὸ Σύμβολον ἐβεβαίωσε, καὶ ὅρον ἐξήνεγκε καθ' ὧν ἔκρινεν Αἱρέσεων διὰ τὸ ἀξίωμα αὐτῆς. τέταρτον, ὅτι ὅπερ ἡ ἐν Σαρδικῇ ὑπωπτεύθη, ἵνα μὴ εὕρωσι δηλονότι οἱ Αἱρετικοὶ ἄδειαν, καὶ ποιήσωσιν Ἔκθεσιν καινῆς πίστεως, εἶδε τοῦτο ἡ τρίτη ποιήσαντα τὸν Νεστόριον, διατοῦτο Οἰκουμενικὴ οὖσα κυρίως, ἐκώλυσε λοιπὸν τὴν ὁποιανοῦν εἰς τὸ Σύμβολον προσθήκην. ὅστις δὲ παραβαίνει τὴν τοιαύτην ἀπόφασιν, ἐστὶν ὑπὸ ἀνάθεμα, ὡς αὐτὴ ἡ τρίτη ὥρισεν εἰς τὸν ἕβδομον Κανόνα αὐτῆς, καὶ οἴχεται καὶ ἡ παροῦσα ἀντίθεσις.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΝ Ι'.

Περὶ τῆς πέμπτης ἀντιθέσεως τῶν Λατίνων, λεγόντων, ἄτοπόν ἐστι τὰς Οἰκουμενικὰς Συνόδους, ὧν τὸ ἀξίωμα οὐδεὶς λαβεῖν δύναται, μὴ ἔχειν ἐξουσίαν ἀπολελυμένην ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, οὐ γάρ ἔσονται Οἰκουμενικαί, ὅθεν ἡ τρίτη εἰποῦσα, μηδενὶ ἐξεῖναι προσθεῖναι, οὐκ εἶπε περὶ τῶν Οἰκουμενικῶν, τῶν ἐχουσῶν τὴν αὐτὴν ἐκείνῃ ἐξουσίαν, ἀλλὰ περί τινων Ἐπισκόπων μερικῶν. καὶ περὶ τῆς λύσεως αὐτῆς.

Ἀντίθεσις πέμπτη. Αἱ Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι μὴ ἔχουσαι ἐξουσίαν ἀπολελυμένην εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, οὐκ εἰσὶν Οἰκουμενικαί, ὅπερ ἄτοπον. λαβεῖν δέ τις τὸ ἀξίωμα αὐτῶν οὐ δύναται. ὅθεν ἡ τρίτη εἰποῦσα, Μηδενὶ ἐξεῖναι προσθεῖναι, οὐκ εἶπε περὶ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, τῶν ἐχουσῶν μετ' ἐκείνης τὴν αὐτὴν ἐξουσίαν, ὡς λέγει Γεννάδιος ὁ Σχολάριος εἰς τὸν δεύτερον λόγον περὶ εἰρήνης, ἀλλὰ περί τινων μερικῶν Ἐπισκόπων, ἢ καὶ ἄλλων τινῶν. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Πρῶτον, αἱ Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι ἔχουσιν ἐξουσίαν ἄκραν, πρὸς οἰκοδομὴν μέντοι, καὶ οὐκ εἰς καθαίρεσιν. ἔστι δὲ ἡ ἐξουσία αὐτῶν τελεία, βεβαιοῦν δηλονότι τὰς πρὸ αὐτῶν, καὶ ἕπεσθαι κατ' ἴχνος ἐκείναις, ὅθεν ἀναγινώσκονται ἐν αὐταῖς τὰ πρακτικὰ τῶν πρὸ αὐτῶν τοιούτων, διορίζειν περὶ τῶν ἐνεστώτων, καὶ προβλέπειν ἀσφάλειαν περὶ τῶν μετέπειτα, κατὰ τὴν χορηγουμένην αὐταῖς παρὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος δύναμιν, ὅθεν εἰς τὸν ὅρον τῆς ἕκτης Συνόδου ἐρρέθη, ὅτι κατακολουθεῖ πάσαις ταῖς πρὸ αὐτῆς Συνόδοις, καὶ ἡ ἑβδόμη εἰς τὸν ὅρον αὐτῆς προστάσσει μηδὲν ἀφαιρεῖσθαι μηδὲ προστιθέναι, ἀλλὰ πάντα τὰ τῶν ἓξ Συνόδων ἀμείωτα διαφυλάττεσθαι, ταύτην γὰρ εἶναι τὴν πίστιν τῶν ὀρθοδόξων, ὅθεν ὅτε οὐ κατ' ἴχνος προβαίνουσι ταῖς πρὸ αὐτῶν, ἢ καὶ ἐναντιοῦνται ἔστι τινα, οὐκ εἰσὶ Σύνοδοι, ἀλλὰ συναγωγαὶ καὶ Ἐκκλησίαι πονηρευομένων, ὅθεν ἡ τετάρτη, πέμπτη, ἕκτη, καὶ ἑβδόμη κυρίως Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι οὖσαι, διὰ τὸ ἀξίωμα αὐτῶν ἐβεβαίωσαν τὴν πρώτην, δευτέραν, καὶ τρίτην, καὶ κατὰ πάντα ἠκολούθησαν, καὶ περὶ τῶν μετέπειτα ἐφρόντισαν διαφόρως, ὅσαι δὲ ἄλλως εἶπον, ὡς παράνομοι καταφρονοῦνται. δεύτερον, αἱ Σύνοδοι οὐκ ἐκώλυσαν τὴν κατὰ πίστιν προσθήκην, ὡς εἴρηται, ὅτι κατὰ πίστιν οὐκ ἦν δυνατὸν τὰς μετέπειτα Συνόδους σφάλλεσθαι, ἡ γὰρ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος οὐ δύναται σφάλλεσθαι, πρόσωπον τῆς καθόλου οὖσα Ἐκκλησίας, ἀλλὰ διὰ τοὺς Αἱρετικοὺς ἐκώλυσαν ἀπὸ τῶν ὀρθοδόξων τὴν κατὰ λέξιν καὶ κατὰ συλλαβὴν προσθήκην εἰς τὸ κοινὸν Σύμβολον, καὶ ἀπὸ τῶν ἁγίων Συνόδων, καὶ τῶν τινῶν ὀρθοδόξων Ἐπισκόπων, καὶ παντὸς Χριστιανοῦ. τοῦτο δὲ φυλάττεσθαι, ἴδιον τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων ἐδείχθη καὶ τιμὴ, οὐκ ἀλλότριον καὶ ἀτιμία, εἶτα ζη-

τέον πάλιν) ὅλη καὶ Σύνοδοι καὶ Ἐπίσκοποι εἰς μόνον τὸ κοινὸν Σύμβολον ἐκωλύθησαν προστιθέναι, ἰδίως δὲ γράφειν ἐν καιρῷ χρείας Ἔκθεσιν πίστεως οὐκ ἐκωλύθησαν, καὶ φανερὸν καὶ ἐκ τούτου, ὅτι αἱ μὲν Σύνοδοι ἰδίους Ὅρους ἐξέθεντο, οἱ Ἐπίσκοποι δὲ καὶ Βασιλεῖς συνέγραφον ἰδίως περὶ ὧν ἐφρόνουν, ὡς ὁ Ἱεροσολύμων Σωφρόνιος, καὶ ὁ Ῥώμης Ἀγάθων, καὶ οἱ λοιποὶ τοιοῦτοι ἔγραφον τὰς συνοδικὰς λεγομένας ἐπιστολάς, καὶ αἱρεσιόφρονες Ἐπίσκοποι προσερχόμενοι τῇ καθόλου Ἐκκλησίᾳ, ἔγραφον ἴδια Σύμβολα, ὅθεν τινῶν Ἐπισκόπων τῆς Φοινίκης γραψάντων ἐκθετικῶς τὴν πίστιν αὐτῶν, καὶ κατηγορουμένων ὅτι ἐποίησαν Ἔκθεσιν Συμβόλου, ὁ ἅγιος Κύριλλος ἀπολογούμενος γράφει ὑπὲρ αὐτῶν Ἀκακίῳ τῷ Μελιτινῆς Ἐπισκόπῳ καὶ λέγει, Ἆρα καὶ αὐτὸς ὁ Νεστόριος εἰ μεταμεληθείη τοῦ ποιῆσαι ἔγγραφον τὴν ὁμολογίαν αὐτοῦ διὰ τὴν εὐσέβειαν, εἴποι τις ὅτι ἐκαινοτόμησεν ἐκθέμενος Σύμβολον; καὶ τί λοιπὸν τινὲς τὴν συναίνεσιν τῶν κατὰ Φοινίκην Ἐπισκόπων Ἔκθεσιν Συμβόλου καινὴν ὀνομάζουσι; δεύτερον λέγει, ὅτι οἱ πατέρες τῆς τρίτης Συνόδου Ἔκθεσιν πίστεως ἐκώλυσαν γίνεσθαι παρ' ἣν ἐξέθεντο οἱ ἅγιοι πατέρες (ἤτοι οἱ τῆς πρώτης καὶ δευτέρας τῶν Συνόδων) τοὺς ὄντας ὅμως ἐν ὑποψίαις, δεῖ συγγράφειν ἕκαστον αὐτῶν τὴν γνώμην αὐτοῦ, καθὼς διδάσκει ὁ Ἀπόστολος, ἵνα ὦσιν ἕτοιμοι οἱ πιστοὶ περὶ τῆς ἐν αὐτοῖς ἐλπίδος ἀπολογεῖσθαι. τρίτον, ἐκεῖνος ὁ συνθέμενος τοὺς περὶ ἑνώσεως λόγους Σχολάριος, ἐστὶν ἐπείσακτος καὶ ὑποβολιμαῖος, καὶ ἴδε βιβλίου δεκάτου μέρους πρώτου κεφάλαιον ὄγδοον. εἰ δὲ καὶ ἦν καὶ ἀληθὴς ὁ Σχολάριος, οὐδὲν πρὸς τὴν καθόλου Ἐκκλησίαν, ἥτις οὐ τοὺς λόγους τοῦ δεῖνος καὶ δεῖνος ἔχει ἀρχάς, ἀλλὰ τὴν γραφήν, καὶ τὰς οἰκουμενικὰς Συνόδους καὶ τοὺς συμφωνοῦντας αὐταῖς ἁγίους πατέρας.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΝ ΙΑ´.

Περὶ τῆς ἕκτης ἀντιθέσεως τῶν Λατίνων, λεγόντων, κατὰ τὸν Ἀρεοπαγίτην, Ἀθανάσιον καὶ τοὺς λοιποὺς πατέρας, οὐ δίκαιον ἀκριβολογεῖσθαι τοὺς Χριστιανοὺς περὶ τὰς λέξεις, τῶν πραγμάτων συμφωνούντων, ὥστε οὔτε περὶ τῆς ἐν τῷ Συμβόλῳ προσθήκης ἀκριβολογητέον, καὶ περὶ τῆς λύσεως αὐτῆς.

Ἀντίθεσις ἕκτης. Κατὰ τὸν Ἀρεοπαγίτην, Ἀθανάσιον, Βασίλειον, Γρηγόριον, Χρυσόστομον καὶ ἄλλους ἁγίους πατέρας, οὐκ ἔστι δίκαιον σμικρολογεῖσθαι τοὺς Χριστιανοὺς περὶ τὰς λέξεις, ὅταν εἰς τὰ πράγματα συμφωνῶσιν, οὐδὲ γὰρ ἐν ῥήμασιν ἡ σωτηρία ἡμῶν, ἀλλ' ἐν πράγμασιν, ὥστε οὐδὲ περὶ τῆς ἐν τῷ Συμβόλῳ προσθήκης ἀκριβολογητέον. ἈΠΌΚΡΙΣΙΣ. Ὅτε αἱ λέξεις τὸ αὐτὸ πρᾶγμα σημαίνουσι, καὶ κατὰ τοῦ αὐτοῦ καὶ ἑνὸς ὑποκειμένου κατηγοροῦνται, οὐ διαφερόμεθα περὶ αὐτῶν, οὐ μὴν καὶ ὅτε ἐναντίως ἔχουσιν, ἤγουν ὅτε αἱ λέξεις εἰσὶ διάφοροι, καὶ εἰς τὰ πράγματα οὐκ ἔστι διαφορά, ἔστω ὡς ὁρίζουσιν οἱ πατέρες, καθὼς μετὰ τὴν πρώτην Σύνοδον ἔχοντες διαφορὰν οἱ Ἀνατολικοὶ καὶ Δυτικοὶ περὶ οὐσίας ὑποστάσεως εἰς τὰς λέξεις, εἰς τὰ πράγματα εἶχον τὴν αὐτὴν γνώμην, ὅθεν καὶ ἤγαγεν αὐτοὺς εἰς συμφωνίαν ὁ μέγας Ἀθανάσιος. καὶ περὶ τῆς ἕκτης διαφερομένων τῶν Ἀνατολικῶν εἰς τὰ συνοδικὰ τοῦ Ῥώμης Μαρτίνου διά τινας λέξεις, ἐν αἷς ὑπώπτευον τὴν ἐκ τοῦ Υἱοῦ ἐκπόρευσιν, ἐγένετο διαιτητὴς ὁ μέγας Μάξιμος εἰπών, ὅτι οὐκ ἐννοοῦσι ταῖς λέξεσιν ἐκείναις τὴν ἐκπόρευσιν, ἀλλὰ τὸ συναφὲς τῆς οὐσίας καὶ ταυτόν, ἀλλὰ δὴ καὶ ὁ Κύριλλος ἐν τῇ πρὸς Νεστόριον δευτέρᾳ ἐπιστολῇ φησίν, Οὐχ ὡς ἄνθρωπον συμπροσκυνοῦντες τῷ Λόγῳ, ἵνα μὴ τομῆς φαντασία παρεισκρίνηται διὰ τοῦ λέγειν τὸ, ΣῪΝ, ἀλλ' ὡς ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν προσκυνοῦντες. καὶ κατωτέρω, ἐὰν δὲ τὴν καθ' ὑπόστασιν ἕνωσιν ἢ ὡς ἀνέφικτον, ἢ ὡς ἀκαλλῆ παραιτώμεθα, ἐμπίπτομεν εἰς τὸ δύο λέγειν Υἱούς. ἔτι περὶ τοῦ Ὁμοουσίου καὶ Ἑτερουσίου καὶ Ὁμοιουσίου πόσαι ἐγένοντο διαφοραί, Σύνοδοι, καὶ συγγραφαί; καὶ ὁ μέγας Βασίλειος φησί, Τῷ κατ' οὐσίαν ὁμοίῳ εἰ προστεθείη τὸ ἀπαραλλάκτως, ταυτόν ἐστι τῷ Ὁμοουσίῳ, εἰ δὲ λείπει, οὐκ ἔστι ταυτόν, ἀλλ' εἰς ἄπειρον ἀσύμβατον δήπου. εἰς ἐκεῖνο δὲ ὅπερ λέγει ὁ Ῥόδου ἐν τῇ ἕκτῃ συνελεύσει τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ Συνόδου, ὅτι καὶ Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς ἔφη, Λέξεων ἐμὸς λόγος ὀλίγος, ῥητέον, ὅτι εἶπεν αὐτὸ περί τινων ὧν ἐνεκαλεῖτο κακῶς εἰπεῖν, περὶ μέντοι τῶν ῥητῶν τῶν ἁγίων πατέρων ἰσχυρῶς ἀποφαίνεται ἐρευνᾶν καὶ ἐξετάζειν αὐτά, γράφων πρὸς Δαμιανὸν φιλόσοφον, καὶ ἴδε τὸ πέμπτον κεφάλαιον, ὃ συνεγράψαμεν κατὰ Ἰωάννου Καρυοφύλλη περὶ τοῦ Μυστηρίου τῆς Εὐχαριστίας. ὅτε ὅμως εἰς τὰς λέξεις ἐστὶ τῶν πραγμάτων διαφορά, ἢ ὑπόνοια διαφορᾶς, πολλὰ ἐξετάζονται, καὶ οὐκ ἔστι τότε μικρολογία, ἀλλὰ ἀναγκαία ἐξέτασις καὶ σπουδή. πόσην διαφορὰν πίστεως ἐποίησεν ἑνὸς ἰῶτα προσθήκη, ἀλλοιώσασα τὸ Ὁμοούσιον εἰς Ὁμοιούσιον; καὶ τοῦ Εὐνομίου ἡ ἰσχὺς οὐκ ἦν ἐν καὶ μόνον Ἄλφα; καθότι ἐβούλετο ἔχειν κατ' οὐσίαν διαφορὰν τὸ ἀγέννητον τοῦ γεννητοῦ. ἑνὸς γράμματος ἀλλοίωσις συνίστα τὴν μονόφυσιν κατὰ τὸν Εὐάγριον, καθότι ἡ ὀρθοδοξία βούλεται τὸν Χριστὸν εἶναι ἐν δύο φύσεσιν, οἱ δὲ Μονοφυσῖται ἐκ δύο φύσεων, τρέποντες τὸ, Ν, εἰς Κ. ἔτι λέγει Λεόντιος ὁ Σχολαστικὸς εἰς τὴν πέμπτην πρᾶξιν τῆς ἱστορίας αὐτοῦ, Τὸ δὲ πῶς ὁ Κύριλλος ἘΚ ΔΥ͂Ο, καὶ ὁ Λέων ἘΝ ΔΥΣῚ, καὶ εἰ ὅτε τὸ ἘΚ ΔΥ͂Ο ἐλλιπές, εἰ καὶ Κύριλλος χρᾶται, τὸ δὲ ἘΝ ΔΥΣῚ τέλειον εἰς ἀνατροπὴν Εὐτυχοῦς. ἔτι ὁ μέγας

Βασί-

Βασίλειος εἰς τὰ γενέθλια λέγει, Η῾ ΘΕΟΦΟ´ΡΟΣ ΣΑ´ΡΞ, εἰς δὲ τὴν ἐπιστολὴν τοῖς νομίζουσιν ἐκ τοῦ Οὐρανοῦ κατελθεῖν λέγει, ΤΗ`Ν ΧΡΙΣΤΟΦΟ´ΡΟΝ. καὶ ὁ Νύσσης ἐν τῷ κατηχητικῷ λέγει, Ο῾ ΘΕΟΦΟ´ΡΟΣ Α῎ΝΘΡΩΠΟΣ. ὁ δὲ Δαμασκηνὸς φησὶ, Μὴ γένοιτο ἡμᾶς θεοφόρον εἰπεῖν. καὶ δὴ ὁ μέγας Βασίλειος περὶ τῶν προθέσεων ἘΞ ΟΥ῏, ΔΙ᾿ ΟΥ῏, ἘΝ, καὶ ΣΥ`Ν, πολὺν ποιεῖται λόγον ἐν τοῖς πρὸς Ἀμφιλόχιον περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος κεφαλαίοις. οὐ μόνον λοιπὸν πρέπον, ἀλλὰ καὶ ἀναγκαῖον ἐξετάζεσθαι οὐ μόνον τὰς λέξεις καὶ συλλαβὰς, καὶ αὐτὰ τὰ στοιχεῖα τῶν γραμμάτων εἰς τὴν Θεολογίαν, ἀλλὰ καὶ αὐτὰς τὰς στιγμὰς, ὥστε, ΚΑῚ ΧΩΡΙ`Σ ΑΥ᾿ΤΟΥ῏ ἘΓΕ´ΝΕΤΟ ΟΥ᾿ΔΕ` ἛΝ Ὃ ΓΕ´ΓΟΝΕΝ. ὅπου τὴν στιγμὴν εἰς τὸ ΟΥ᾿ΔΕ` ἛΝ τιθέμενοι, καὶ ἀρχόμενοι ἀπὸ τοῦ, Ὃ ΓΕ´ΓΟΝΕΝ οἱ Ἀρειανοὶ καὶ Μακεδονιανοὶ, συνεπέραινον τὴν αἵρεσιν αὐτῶν. ὅθεν ὁ μέγας Ἀθανάσιος ἀντιφερόμενος κατὰ τῶν Αἱρετικῶν, λεγόντων μὴ ἐξετάζειν τὰς λέξεις, συνέγραψε τέλειον λόγον, ἐν ᾧ καὶ τάδε φησὶν, οὐδεῖ γυμνὰ νοημάτων ἁρπάζειν τὰ ῥήματα, σκοπεῖν δὲ ἐπιμελῶς τὸ πρέπον Θεῷ, τὸ συμφέρον ἡμῖν, τὸ δυνατὸν τῆς ἀληθείας, τὸ σύμφωνον τῷ Νόμῳ, τὸ κατάλληλον τῇ φύσει, τὸ γνήσιον τῆς πίστεως, τὸ βέβαιον τῆς ἐλπίδος, τὸ ἀνόθευτον τῆς ἀγάπης, καὶ τὰ ἑξῆς, ἅτινα πάντα τὸ μὴ ἐξετάζειν δηλονότι τὰς λέξεις, καὶ γυμνὰ νοημάτων ἁρπάζειν τὰ ῥήματα, ἡ ἐν τῷ Συμβόλῳ προσθήκη εἰσάγει, καὶ τέλος πάντων τὴν πίστιν ὕβρισε, τὴν ἀγάπην ἐνόθευσε, καὶ προὐξένησε σχίσμα δεινότατον, καὶ ἑτέρων μυρίων κακῶν ἐγένετο καὶ γίνεται αἰτία ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις, ἥτις οὐ παροπτέα, ἀλλ᾿ ἀποβλητέα. καὶ ἔστι τοῦτο δηλονότι τὸ ἐξετάζειν τὰς λέξεις καὶ σκοπεῖν ἐπιμελῶς τὸ πρέπον Θεῷ, καὶ τὰ ἑξῆς κατὰ τὸν μέγαν Ἀθανάσιον οὐ μικρολογία, ἀλλὰ ἀκριβεστάτη Θεολογία εἰς τοὺς βουλομένους σωθῆναι. δεύτερον, ὅτι κἂν καὶ μὴ ἦν καινοτομία εἰς τὴν πίστιν, καὶ ἀσέβεια ἡ προσθήκη, καινοτομία καὶ ἀσέβειά ἐστιν εἰς τοὺς δεχομένους αὐτὴν, ἐκωλύθη γὰρ ὑπὸ τῶν ἁγίων πατέρων. λέγει δὲ πρὸς τοῖς ἄλλοις ἡ οἰκουμενικὴ ἑβδόμη Σύνοδος, Ἡμεῖς τοὺς θεσμοὺς τῶν πατέρων φυλάττομεν, ἡμεῖς τοὺς προστιθέντας, ἢ ἀφαιροῦντας ἐκ τῆς Ἐκκλησίας ἀναθεματίζομεν. καὶ εἰς τὸ Συνοδικὸν τῆς ὀρθοδοξίας ἀναγινώσκεται, Ἅπαντα τὰ παρὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν παράδοσιν καὶ ὑποτύπωσιν καὶ διδασκαλίαν τῶν ἁγίων καὶ ἀοιδίμων πατέρων καινοτομηθέντα, ἢ μετὰ τοῦτο πραχθησόμενα, ἀνάθεμα. ἴδε τὰ περὶ αὐτῆς τῆς προσθήκης ἐν τῇ ἐν Φλωρεντίᾳ Συνόδῳ ἀπὸ τῆς τρίτης ἕως τῆς δεκάτης ἑβδόμης συνελεύσεως, ὅπου γενναίως οἱ Ἕλληνες αὐτὴν ἀπετίναξαν, οἱ δὲ Λατῖνοι μεμενήκασιν ἄφωνοι. ταῦτα ἐν ὀλίγοις περὶ τῆς προσθήκης ἐν τῷ κοινῷ Συμβόλῳ.

ΠΑΡΑ´ΓΡΑΦΟΝ ΙΒ´.

Ὅτι ἐπὶ Φωτίου ἡ περὶ τῆς καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ ὑπάρξεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος καινοτομία, καὶ ἡ ἐν τῷ Συμβόλῳ προσθήκη οὐκ ἦν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ῥώμης.

Σημείωσαι ἐνταῦθα, ὅτι ἐπὶ Φωτίου οὔτε ἡ περὶ τῆς ὑπάρξεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος καινοτομία, οὔτε ἡ ἐν τῷ Συμβόλῳ προσθήκη ἦν ἐν τῇ ῥωμαϊκῇ Ἐκκλησίᾳ, πρῶτον, ὅτι ὁ Φώτιος ἐν τῇ πρὸς τὸν Ἀκυληΐας Μητροπολίτην ἐπιστολῇ αὐτοῦ λέγει, ὡς, Συνόδου συγκροτηθείσης ἐπί τισιν ἐκκλησιαστικοῖς κεφαλαίοις ἐν Κωνσταντινουπόλει, οἱ ἀπὸ Ῥώμης ἀπεσταλμένοι τοῦ Πάπα Ἰωάννου πρέσβεις ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκήρυττον τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον. καὶ ὅτι ἡ ῥωμαϊκὴ Ἐκκλησία τοῖς ἄλλοις τέσσαρσι μεγάλοις καὶ ἀρχιερατικοῖς θρόνοις ὁμόφωνος καὶ ὀρθόδοξος καθέστηκε. δεύτερον, ἐν τῇ πρὸς τοὺς Πατριάρχας ἐγκυκλίῳ ἐπιστολῇ ὁ αὐτὸς τοὺς τὴν προσθήκην ποιησαμένους, Θεομάχους, Μανιχαίους, Μαρκιωνιστὰς, ἑλληνικὴν πολυπληθὺν, θεραπεύοντας ἀντικειμένους, λυμεῶνας τοῦ κοινοῦ, ἀσεβείας γάγγραιναν καὶ δύο εἰσάγοντας αἴτια λέγει, καὶ ἄσχετον κακὸν τὴν προσθήκην, καὶ μυθολογίαν, καὶ ἀθεΐαν, καὶ ἄλλα τοιαῦτα εἶπε περὶ αὐτῆς, καὶ τῆς ἐκ τοῦ Υἱοῦ ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος. καὶ οὔτε ὁ Πάπας Νικόλαος, οὔτε οἱ μετ᾿ αὐτὸν Ἀδριανὸς καὶ Ἰωάννης, οὔτε οἱ μετ᾿ αὐτοὺς τοσοῦτοι Πάπαι, ἐκεῖνοι δηλονότι οἱ τὸν Φώτιον ὥς φασιν οἱ Λατῖνοι ἀναθεματίσαντες, οὔτε οἱ κατ᾿ ἐκεῖνο καιροῦ Θεολόγοι καὶ Ἀσκηταὶ καὶ Διδάσκαλοι καὶ λαῶν Ἡγούμενοι καὶ τῆς γραφῆς ἑρμηνεῖς καὶ ἐκκλησιαστικοὶ συγγραφεῖς, οὔτε αἱ κατὰ Φωτίου ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἐν Ῥώμῃ Σύνοδοι ἐνόμισαν τὸν Φώτιον ἀντικείμενον εἰς τὴν ὕπαρξιν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἢ ἐμέμψαντο ὡς ἀθετοῦντα τὴν προσθήκην, καὶ οὕτως ἀποτόμως καὶ ἰσχυρῶς ἐξυβρίζοντα τοὺς ταύτην ἐκφέροντας καὶ ἀποδεχομένους, καὶ τρανῇ τῇ φωνῇ ἀθέους καλοῦντα, καὶ δὴ καὶ οἱ ὁπωσδήποτε ἐχθροὶ καὶ ὑβρισταὶ τοῦ Φωτίου, οἱ πολλὰς κατηγορίας καὶ ἐγκλήματα πλάσαντες κατ᾿ αὐτοῦ, καὶ πρὸς τούτοις Μάγον εἰπόντες αὐτὸν, Ἰγνάτιος ὁ Κωνσταντινουπόλεως, Νικήτας ὁ Παφλαγὼν, ὁ Πάπας Στέφανος ἐκεῖνος, καὶ ὁ Μαρῖνος, καὶ ἡ ὕδρα τῶν κατὰ Φωτίου βλασφημιῶν Στυλιανὸς Νεοκαισαρείας εἶπόν τι τοιοῦτον περὶ Φωτίου, ἀλλ᾿ οἱ μὲν Ἀνατολικοὶ ὡς ἐπιτοπλεῖστον ἐπῄνουν αὐτὸν, οἱ δὲ Δυτικοὶ καὶ συνοδικῶς ἀπεδέχοντο τὴν γνώμην ταύτην καὶ τὸν ἀγῶνα τοῦτον, καὶ οὐδὲν περὶ τούτου ἀντέλεγον, ἀλλὰ μονώτατα διὰ τὸ τὸν Πάπαν Νικόλαον καθῆραι, καὶ τῆς ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, τοῦτο ποιήσαντα, καταφρονῆσαι, ἐμέμφοντο αὐτῷ οἱ Ῥωμαῖοι, ἐξ ὧν δείκνυται προφανῶς, καθὼς καὶ αὐτὸς ὁ Φώτιος εἶπεν ἀνωτέρω, ὅτι ἡ ῥωμαϊκὴ Ἐκκλησία ἦν ὁμόφωνος καὶ ὁμόδοξος περὶ

τοῦ

τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἤτοι ἐξῖσου οἱ πέντε Ἀρχιερατικοὶ Θρόνοι ἐκ μόνου τοῦ Πατρὸς ἐπρέσβευον ἔχειν τὴν ὕπαρξιν τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ τὴν προσθήκην ὡς ἄθεόν τι μίασμα ἐβδελύσσοντο, τούτων οὕτως εἰρημένων, πρὸς τοῖς λοιποῖς ἀνωτέρω ἐν τούτῳ τῷ κεφαλαίῳ διαληφθεῖσιν ἡ προσθήκη καὶ τὸ περὶ αὐτῆς δόγμα καινοτομία ἐστὶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, καὶ πολυθέων ἀνδραπόδων ἐφεύρεμα.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΝ ΙΓ'.

Ὅτι καὶ ἐκ τοῦ Φωτίου, καὶ ἐκ τοῦ Πάπα Ἰωάννου, καὶ ἄλλων, ἀκαινοτόμητα τὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος καὶ τοῦ Συμβόλου ἦν τότε ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῶν Ῥωμαίων.

Τοῦτο δείκνυται καὶ ἀνωτέρω βιβλίου ἑβδόμου κεφαλαίῳ ἑβδόμῳ, καὶ βιβλίου τρίτου κεφαλαίῳ πέμπτῳ, καὶ ἀπὸ τῆς αὐτῆς πράξεως τῆς ἐπὶ Φωτίου Συνόδου, περὶ ἧς εἴπομεν ἀνωτέρω βιβλίου ἑβδόμου κεφαλαίῳ δεκάτῳ τετάρτῳ, ἐν ᾗ καὶ τοῦτο γράφει ὁ Πάπας Ἰωάννης πρὸς Φώτιον, Ὅτε παρεγένετο πρὸς ἡμᾶς ὁ μικρὸν ἔμπροσθεν ἀποσταλεὶς παρ' αὐτῆς, καὶ περὶ τοῦ ἁγίου Συμβόλου ἡμᾶς ἐδοκίμασεν, εὗρεν ἀπαράτρωτον καθὼς ἀρχῆθεν παρεδόθη ἡμῖν διατηροῦντας, καὶ μὴ προστιθέντας τι, ἢ ἀφαιροῦντας, ἀκριβῶς εἰδότας ὡς τοῖς τοιαῦτα τολμῶσι, βαρεῖα καταδίκη ἀναμένουσα ἀπόκειται.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΝ ΙΔ'.

Ἐπιχείρημα παπιστῶν ἀπὸ τῆς πρὸς Βησσαρίωνα ἐπιστολῆς Γεωργίου τοῦ Γεμιστοῦ καὶ αὐτοῦ τοῦ Φωτίου, ὅτι τὸ καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ ἡ προσθήκη ἦν ἐπὶ Φωτίου.

Οἱ Πνευματομάχοι ὅμως πρὸς ἀναίρεσιν τούτων προβάλλουσι Γεώργιον τὸν Γεμιστὸν, γράφοντα τῷ Νικαίας Βησσαρίωνι, ἦν ἄρα ἡ ἐπὶ Φωτίου βεβαιοτέρα, ἐν ᾗ καὶ ὁ Πάπας Ἰωάννης συνέθετο τὴν προσθήκην ἐκβληθῆναι ἀπὸ τοῦ Συμβόλου, ἔτι καὶ τὸν Φώτιον, γράφοντα ἐν τῇ ἐγκυκλίῳ ἐπιστολῇ πρὸς τοὺς Πατριάρχας περὶ τῶν Λατίνων, ὅτι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον οὐκ ἐκ τοῦ Πατρὸς μόνου, ἀλλά γε καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ ἐκπορεύεσθαι καινολογήσαντες.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΝ ΙΕ'.

Ὅτι ἡ προσθήκη ἐν τῷ Συμβόλῳ, καὶ ἡ περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος καινοτομία οὐκ ἦν ἐν τῇ Ῥώμῃ ἐπὶ Φωτίου.

Ἀλλὰ ῥητέον, εἴπερ οὐκ ἔστι νόθος ἢ διεφθαρμένη ἡ τοῦ Γεμιστοῦ ἐπιστολὴ, ὅτι ὁ Πάπας Ἰωάννης οὐ συνέθετο ἐκβληθῆναι τὴν προσθήκην ἀπὸ τοῦ ᾀδομένου ἔνθεν Συμβόλου ἐν τῇ ῥωμαϊκῇ Ἐκκλησίᾳ, ἀλλ' ἀπὸ τῶν προστιθέντων καὶ διδασκόντων αὐτὴν ἐν τῇ Βουλγαρίᾳ, εἰς οὓς ἀποβλέπων καὶ ὁ Φώτιος, κατηγόρει αὐτῶν, γράφων πρὸς τοὺς Πατριάρχας, καὶ ἴσως ἐπελαμβάνετο καί τινων Ῥωμαίων, ὡς μὴ ἀγωνιζομένων μὴ λέγεσθαι ὅπερ οὐκ ἐξῆν, καὶ μαρτυρεῖ τὰ ἀνωτέρω, ὁ γὰρ Φώτιος ἔλεγεν ὁμόδοξον εἶναι τὴν ῥωμαϊκὴν Ἐκκλησίαν τοῖς λοιποῖς τέσσαρσιν ἀρχιερατικοῖς Θρόνοις. σημείωσαι δὲ, ὡς εἰ ταῦτα ἦσαν ἀληθῆ, ἔγραφε ταῦτα μάλιστα ὁ Βησσαρίων, καὶ πάντες οἱ ἑτερόδοξοι Λατῖνοι, καὶ ἰδίως καὶ ἐν τῇ ἐν Φλωρεντίᾳ Συνόδῳ. ὅθεν πανταχόθεν βεβαιοῦται, ὅτι ἡ προσθήκη οὐκ ἦν ἐπὶ Φωτίου ἐν τῇ ῥωμαϊκῇ Ἐκκλησίᾳ, ἀλλ' ὑστερογενής ἐστι καὶ κακοδαιμόνων ἀνθρώπων πλαθεύρεμα. ὅθεν καλῶς ἔλεγεν Ἰωσὴφ ὁ Βρυέννιος ἐν τῷ ὀγδόῳ λόγῳ περὶ Τριάδος περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, Ἡ πρώτη τῶν Οἰκουμενικῶν ἐδογμάτισε Σύνοδος, οὕτως ἡ δευτέρα ἐθέσπισεν, οὕτω παρέδωκεν ἡ τρίτη, οὕτως ἐκήρυξεν ἡ τετάρτη, οὕτως ἐβεβαίωσεν ἡ πέμπτη, οὕτως ἐκύρωσεν ἡ ἕκτη, καὶ ἐπεσφράγισε λαμπρῶς ἡ ἑβδόμη, τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἀρρήτως ἐκ τοῦ Πατρὸς δογματίσασαι, οὐχὶ καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοὺς μὴ οὕτω φρονοῦντας, τῷ ἀναθέματι παραπέψασαι. καὶ πρὸ τούτου Νικηφόρος ὁ Γρηγορᾶς ἐν τῷ ἱστορικῷ αὐτοῦ, βιβλίῳ πέμπτῳ, Οὗτοι δὲ (δηλονότι οἱ Λατῖνοι) τὰ πάσαις ταῖς ἁγίαις βεβαιωθέντα καὶ κυρωθέντα Συνόδοις παραδεξάμενοι, εἰς ἔργον ἐξήνεγκαν ἃ μόνοις αὐτοῖς βουλομένοις ἦν, καὶ ὅμως πάντες οἱ ἀρχαῖοι ἅγιοι πατέρες καὶ ἐκ τῶν μεταταῦτα Μακάριος ὁ Ἀγκύρας, Μιχαὴλ ὁ Γλυκᾶς, Γεώργιος Λογοθέτης, ὁ Ἀμυρούτζης, Γεώργιος ὁ Γεμιστὸς καὶ καθεξῆς οἱ ὀρθόδοξοι Διδάσκαλοι ὁμοφώνως ἀπεφήναντο, ὅτι πρὸς τὰς Οἰκουμενικὰς Συνόδους χρῆναι ῥυθμίζεσθαι τὸ ἐκκλησιαστικὸν σύστημα, αἵτινες ἐπὶ πᾶσι, καθ' ἐξαίρετον δηλονότι λόγον, καὶ ἴδε ἀνωτέρω βιβλίου ἑβδόμου κεφάλαιον πρῶτον.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΝ Ις'.

Ὅτι οὔτε ἐν τῇ ἐν Φλωρεντίᾳ Συνόδῳ βεβαιῶσαι ἴσχυσαν οἱ Λατῖνοι ἀπὸ τῶν πατέρων τὴν προσθήκην, ἥτις ὡς μαρτυρεῖ ὁ Λομπάρδος οὐκ ἦν ἐπὶ Φωτίου ἐν τοῖς Ῥωμαίοις.

Πρὸς τούτοις οἱ Λατῖνοι εἰπόντες ἐν τῇ ἐν Φλωρεντίᾳ Συνόδῳ πολλὰ σοφίσματα περὶ τῆς προσθήκης, καὶ μὴ δυνάμενοι ἀπὸ τῶν πατέρων βεβαιῶσαι αὐτήν, μάλιστα βλέποντες τοὺς πατέρας ἀντιβαίνοντας αὐτοῖς, ἔδραμον πρὸς τὰς παρερμηνείας, ἅστινας διαλυόντων τῶν Ἑλλήνων μάλα γενναίως, μὴ δυνάμενοι οὔτε διὰ τούτων εἰπεῖν τι ἀληθὲς οἱ Λατῖνοι, κατέφυγον ἐπὶ τὸ δόγμα, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοῦτο ἐξωβελίσθησαν. Σημειωτέον ἐνταῦθα κἀκεῖνο τὸ τοῦ Πέτρου Λομπάρδου, ὅστις μαρτυρεῖ, ὅτι ἐπὶ τοῦ Πάπα Ἰωάννου τοῦ ἐπὶ τῆς ἐπὶ Φωτίου Συνόδου τὸ Σύμβολον τῆς δευτέρας Συνόδου ᾔδετο ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις (ἐν αἷς καὶ ἡ Ῥωμαϊκὴ) ἄτερ προσθήκης. ὅθεν καὶ ἐκ τούτου ἀληθὴς δείκνυται ἡ μαρτυρία τοῦ ἱεροῦ Φωτίου, ὅτι ἐπ' αὐτοῦ οὐκ ἦν ἡ προσθήκη ἐν τῇ Ῥωμαϊκῇ Ἐκκλησίᾳ.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΝ ΙΖ'.

Ἐπιχείρημα παπιστῶν ἀπὸ τοῦ Μοναχοῦ Βαρλαάμ, τὴν προσθήκην μὴ ὑπάρξαι ἀπόδεκτον ὑπὸ τῆς καθόλου Ἐκκλησίας, ἀλλὰ τὸ δόγμα λεγόντων, καὶ ἀπόδειξις, ὅτι ἡ περὶ τὸ δόγμα καινοτομία οὐκ ἦν ἐξ ἀρχῆς, ἀλλὰ πολὺ ὕστερον μετὰ Φώτιον ὑπ' ἀθλίων τινῶν ἐξευρημένη.

Τέλος πάντων, οἱ Πνευματομάχοι ἵνα δείξωσιν ὅτι εἰ οὐκ ἀπεδέχετο ἡ προσθήκη ὑπὸ τῆς καθόλου Ἐκκλησίας, ἀπεδέχετο ὅμως τὸ δόγμα, ἤτοι τὸ ἐκ τοῦ Υἱοῦ, εἰ καὶ μὴ ὑπὸ πάντων, ἀλλ' ἦν ὁμόνοια ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις, ὡς τυχὸν διώρισεν ἡ ἐν Φλωρεντίᾳ σύνοδος. ἕνεκεν λοιπὸν τούτου προτείνουσι τὸν Μοναχὸν Βαρλαὰμ λέγοντα, Πρὸς δὴ ταῦτα ἐκεῖνα ἡμᾶς ὑπολαμβάνειν δεῖ, ὅτι καὶ ὅτε ἡνωμένη ἡ Ἐκκλησία, ἦσαν οἱ καὶ ἐκ μόνου τοῦ Πατρὸς προϊέναι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ὑπελάμβανον, καὶ πάλιν ἕτεροι, οἱ καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ, ἀλλ' οὔτι γε ἡ τινῶν διαφορὰ τῇ ὅλῃ τῆς Ἐκκλησίας ἐλυμαίνετο καταστάσει, οὐδὲ τὴν κοινὴν κατέλυον ὁμόνοιαν, ἀλλὰ τὸ σύμπαν κοινῇ τὸ ἐκ Πατρὸς ἁπλῶς οὑτωσὶ ἐπρέσβευον, καὶ πάντας εἰς τὴν τούτου ὡς πᾶσιν ὁμολογουμένου συγκαλοῦν ἑνότητα τῆς τοιαύτης διαφορᾶς τοῖς τὰ τοιαῦτα περιττοῖς παρεχώρει. Ἀλλὰ ῥητέον πρὸς ταῦτα, ὅτι ἡ περὶ τὸ δόγμα καινοτομία οὐκ ἦν ἐξ ἀρχῆς οὐδὲ ὑπό τινων ἐν τῇ Ἀνατολικῇ καὶ Δυτικῇ Ἐκκλησίᾳ, ἀλλὰ πολὺ μετὰ Φώτιον, καὶ ὑπ' ὀλίγων ἀθλίων καὶ εὐαριθμήτων ἐν τῇ Δύσει καὶ μόνῃ ἐξευρημένη, ὡς εἴρηται ἐν τοῖς δυσὶ πρώτοις κεφαλαίοις τοῦ παρόντος βιβλίου. ὅθεν μὴ ὄντος τοῦ ψυχοφθόρου δόγματος ἐν ταῖς καθόλου Ἐκκλησίαις, οὔτι γε ἡ τινῶν διαφορὰ τῇ ὅλῃ τῆς Ἐκκλησίας ἐλυμαίνετο καταστάσει. τολμησάσης δὲ τῆς ἐν τῇ Ῥώμῃ Ἐκκλησίας, καὶ ἀποδεξαμένης τὸ πολύθεον δόγμα, καὶ εἰσαξάσης τὴν προσθήκην ἐν τῷ Συμβόλῳ, ὅπερ ἐστὶν ὅτι ἠλλοίωσε τὴν κοινὴν πίστιν, ἀναγκαίως ἠκολούθησε παρὰ τῶν ὀρθοδόξων ἡ διάστασις τῶν Ἐκκλησιῶν τούτων, ὥστε πασιδήλως ἀναφανεῖσαν τὴν Ῥωμαϊκὴν Ἐκκλησίαν αἱρετικὴν τελείῳ χωρισμῷ ἀποβληθῆναι τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Περὶ τῆς κουρᾶς τῶν γενείων τῶν τῆς Ῥώμης Παπῶν πότε ἤρξατο, καὶ λύσεως τῶν δύο ἀντιθέσεων τῶν Λατίνων ὑπὲρ τῆς τῶν γενείων κουρᾶς.

Φησίπου ὁ Χῖος Ἀλάτιος, ὅτι ὁ Παχώμιος Μοναχὸς σημειοῖ ἐν τῷ ἑξακισχιλιοστῷ πεντακοσιοστῷ ἔτει, ἀποθανόντος τοῦ Λέοντος Ῥώμης, τὸν διάδοχον αὐτοῦ Στέφανον πρῶτον τὰς τρίχας τοῦ πώγωνος αἴσχιστάτως ἀποθρέξαι, εἶτα σπουδάζει ἀποδεῖξαι τὸν Παχώμιον ψεύστην, ἐπειδὴ τὸ ἑξακισχιλιοστὸν πεντακοσιοστὸν κοσμικὸν ἔτος, ἐστὶν ἔτος ἀπὸ Χριστοῦ ἐννακοσιοστὸν ἐνενηκοστὸν δεύτερον, ἡ δὲ ἐπὶ Κηρουλαρίου Σύνοδος ἐγένετο περίπου τὰ χίλια πεντήκοντα τρία, ἢ χίλια πεντήκοντα πέντε ἔτη ἀπὸ Χριστοῦ, ἐν ᾗ ἦν Λέων ὁ ἔνατος, οὗ ἦν διάδοχος ὁ Στέφανος. Ἀλλὰ ῥητέον, ὅτι συκοφάντης ἐστὶν ὁ Ἀλάτιος, ἐπειδὴ ὁ Παχώμιος ἱστορεῖ σημείωσιν ποιούμενος εἰς τοῦ Ἱερομονάχου Ματθαίου τὴν κατὰ Λατίνων συλλογήν, ἐν ᾗ ὁ Ματθαῖος λέγει ῥητῶς, Ὅτε ἐγένετο ἡ ἐπὶ Κηρουλαρίου Σύνοδος, τότε ἦν καὶ ὁ ἔνατος Λέων Ῥώμης ἐν τῷ ἔτει ἑξακισχιλιοστῷ πεντακοσιοστῷ πεντηκοστῷ δευτέρῳ, καὶ χωρὶς ἄλλου ἔτους λέγει, Ἀλλὰ καὶ τὸν Λέοντα τοῦτον Ῥώμης τελευτήσαντα, Στέφανος σύμφρων αὐτῷ τὴν αἵρεσιν διεδέξατο, οὗτός ἐστιν, ὃς λέγεται πρῶτος τὰς τοῦ πώγωνος αὐτοῦ τρίχας αἴσχιστάτως καὶ ἀσεβεστάτως ἀποθρέξαι, καὶ τοῖς ὑπ' αὐτὸν Ἐπισκόποις τε καὶ Πρεσβυτέροις καὶ Μοναχοῖς καὶ παντὶ τῷ λαῷ τῷ Ἰταλικῷ οὕτω ταῦτα ποιεῖν παραδεδωκέναι, ὥστε τὴν διαφορὰν εἰς τὰ ἔτη μὴ εἶναι περίπου τὰ πεντήκοντα, ἀλλ' εἰς μόνα ἐννέα ἔτη, ὁ γὰρ Λέων ἐγένετο Πάπας ἐν ἔτει χιλιοστῷ τεσσαρακοστῷ ἐνάτῳ, ὁ δὲ Κηρουλάριος ἐπατριάρχευσεν ἐν τῷ ἔτει χιλιοστῷ

τεσσαρακοστῷ τετάρτῳ, ἡ δὲ Σύνοδος ἐν τῷ ἔτει χιλιοστῷ πεντηκοστῷ τρίτῳ, ὅπερ ἐστὶν ἔτος κοσμικὸν ἑξακισχιλιοστὸν πεντακοσιοστὸν ἑξηκοστὸν πρῶτον, καὶ αὐτὸ τοῦτο εἶπον ὁ Παχώμιος ἓξ χιλιάδας πεντακόσια πεντήκοντα δύο, ἥτις χρονικὴ παραδρομὴ οὐ ποιεῖ ἐμπόδιον τῆς ἀληθείας, ὡς εἴρηται ἀνωτέρω. περὶ δὲ τῶν γενείων ἄλλος τις λέγει ἀναγνῶναι παρὰ Λατίνοις, ἤτοι παρὰ Πλατίνᾳ, ὅτι ὁ ἐξ Ἡρακλείας τῆς Θράκης Ἀνάκλητος Πάπας Ῥώμης γενόμενος, τὴν γενειάδα τέμνειν πρῶτος συνεχώρησεν. ὁ δὲ Κηρουλάριος πρὸ τοῦ Στεφάνου ὤν, εἰς τὴν πρὸς τὸν Ἀντιοχείας ἐπιστολὴν αὐτοῦ μέμφεται τὴν κουρὰν τῶν παρὰ Λατίνοις γενείων. ἔστι δὲ εἰπεῖν, ὅτι τὸ παρὰ Λατίνων περὶ Ἀνακλήτου λεγόμενον ἐστὶ πλάσμα, καθὼς ἐστὶ καὶ ἐκεῖνο ὅπερ λέγουσιν, ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος ὁ γενόμενος Πάπας εἰς τὸ ἔτος ἑκατοστὸν εἰκοστὸν, ἔφερεν εἰς τὴν Λειτουργίαν τὰ Ἄζυμα. ἡ ἀλήθεια δὲ ἐστὶν, ὅτι ἀφ' οὗ εἰσήχθη ἡ προσθήκη, ἐφάνη καὶ τὸ σχίσμα, καὶ ἠκολούθησε καὶ ἡ ἀναίδεια εἰς πολλοὺς τῶν ἐκκλησιαστικῶν παρὰ Λατίνοις. γενομένου δὲ τοῦ σχίσματος φανεροῦ, ἔφθασε καὶ εἰς τοὺς Πάπας ἵνα βεβαιωθῇ τὸ παντόλμον καὶ μετὰ τοῦ ἀσχήμονος προσώπου. εἰ λοιπὸν καὶ ἡ κουρὰ τῶν γενείων ἐν τῇ Ῥωμαϊκῇ Ἐκκλησίᾳ ἦν καὶ ἐπὶ Λέοντος τοῦ ἐνάτου, καὶ πρὸ τούτου μικρὸν, ἀλλ' ἐπὶ τούτου τοῦ Στεφάνου τοῦ δεκάτου γέγονε κοινὸν κακὸν, ἐπειδὴ καὶ ὁ Πάπας αὐτὸς ἔκειρε τὴν τρίχα διόλου, εἰ καὶ μετέπειτα ἄλλοι ἐπενόησαν εἰς τὸ γένειον ὀξεῖαν καὶ ἀγκύλην αἰγυπτιακὴν πυραμίδα, ἄνω τὴν βάσιν καὶ κάτω τὴν κορυφὴν ἔχουσαν, τὰ γὰρ παράνομα, καὶ ἀντεστραμμένα, καὶ διὰ τοῦτο καὶ βδελυκτὰ καὶ ἀποτρόπαια. ὁ δὲ Γρηγόριος ἕβδομος καὶ βίαν ἐπήνεγκε καὶ Ἐπισκόποις καὶ Κληρικοῖς ἵνα ξυρῶνται τὸ γένειον καὶ ἀκουσίως. ὅτι δὲ οἱ Πάπαι οἱ ἀρχαῖοι, καὶ οἱ Δυτικοὶ πατέρες οὐκ ἐξυρῶντο τὸ γένειον, μάρτυρες ἡ κοινὴ φήμη, ἡ παράδοσις, τὸ σεμνὸν καὶ τίμιον τῶν ἀρχαίων, οἱ οὐκ εἶχον φροντίδα τοῦ καλλωπίζεσθαι, καὶ αὐταὶ αἱ ζωγραφίαι, ὅπου ὅλοι μετὰ γενείων ζωγραφοῦνται οὐ μόνον οἱ λοιποὶ πατέρες, ἀλλὰ καὶ οἱ Πάπαι, ὡς φαίνεται πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ εἰς τὸν ἅγιον Μάρκον εἰς τὴν Βενετίαν, καὶ ἐν πάσαις ταῖς κατὰ τὴν Οἰκουμένην Ἐκκλησίαις, ἐν αἷς ζωγραφοῦνται οἱ ἀρχαῖοι Πάπαι. σημείωσαι δὲ, ὅτι κατηγορεῖται τὸ ξυρᾶσθαι τὸ γένειον πρῶτον ὑπὸ τῆς γραφῆς, Οὐκ ἀπομαδαρώσετε τοὺς πώγωνας ὑμῶν λέγει ὁ Νόμος. καὶ τὸ Λευϊτικὸν κεφαλαίῳ δεκάτῳ ἐνάτῳ λέγει, Οὐ ποιήσετε σισόην ἐκ τῆς κόμης τῆς κεφαλῆς ὑμῶν, οὐδὲ φθερεῖτε τὴν ὄψιν τοῦ πώγωνος ὑμῶν. καὶ κεφαλαίῳ εἰκοστῷ πρώτῳ, Καὶ φαλάκρωμα οὐ ξυρηθήσεσθε τὴν κεφαλὴν ἐπὶ νεκρῷ, καὶ τὴν ὄψιν τοῦ πώγωνος οὐ ξυρήσονται, καὶ ἐπὶ τὰς σάρκας αὐτῶν οὐ κατατεμοῦσιν ἐντομίδας. καὶ εἰς τὰς Διατάξεις τῶν Ἀποστόλων λέγεται, μὴ φθείρειν τρίχα γενείων, μήτε ἑτερικῶς κατακοσμεῖσθαι. καὶ ὁ Ἐπιφάνιος κατὰ Αἱρέσεων, τί χεῖρον καὶ ἐναντίον φησίν; οἱ μὲν τὸ γένειον καὶ τὴν μορφὴν τοῦ ἀνδρὸς ἀποτέμνουσι. καὶ Αἱρέσει ὀγδοηκοστῇ ὀγδόῃ κατὰ Μασσαλιανῶν λέγει, ὅτι οἱ Αἱρετικοὶ οὗτοι ἐκούρευον τὸ γένειον καὶ ἐφύλαττον τὰς τρίχας. καὶ Φιλόσοφός τις ἐρωτηθεὶς διατί τρέφει γενειάδα, ἀπεκρίθη, ὅτι ὁσάκις ἂν ἅπτωμαι τῆς ἐμῆς γενειάδος, αἰσθάνομαι ἄρρενα εἶναί με καὶ οὐ θήλυν. ὡς καὶ ὁ Βασιλεὺς Δαβὶδ, διὰ τὸ τοὺς υἱοὺς Ἀμμὼν ξυρῆσαι τὰ γένεια τῶν πρέσβεων αὐτοῦ, κατεπολέμησεν αὐτούς. καὶ εἰς πολλοὺς ἄλλους τόπους τῆς γραφῆς φαίνεται, ὅτι οἱ Ἰσραηλῖται ἐν καιρῷ αἰσχύνης καὶ συμφορᾶς κοινῆς ἐκούρευον τὸ γένειον δυσπετοῦντες. οἱ Προπάτορες καὶ Πατριάρχαι καὶ Προφῆται καὶ Ἀπόστολοι καὶ αὐτὸς ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς γένειον εἶχον, καὶ αὐτὸς ὁ Θεὸς φανεὶς τῷ Δανιὴλ, μετὰ γενείων ἐφάνη, ὅθεν καὶ παλαιὸς ἡμερῶν ἐκλήθη. οὕτως ἐν ταὐτῷ καὶ ὁ Υἱὸς ἐφάνη. τί τὰ πολλά; ἐπιλαμβάνονται δεύτερον, ὅτι μετὰ Λέοντα ἦν Βίκτωρ, καὶ εἶτα ὁ Στέφανος. Ἀλλὰ ῥητέον, ὅτι καὶ οἱ μετέπειτα διάδοχοι λέγονται ὅλοι. καὶ ὁ Παχώμιος καὶ Ματθαῖος ἐσιώπησαν τὸν Βίκτωρα ὡς μηδὲν προστεθέντα, καὶ εἶπον τὸν καινοτόμον Στέφανον. οὕτω καὶ Νικόλαος ὁ πρῶτος ἐπὶ Μιχαὴλ, καὶ ὁ μετ' ἐκεῖνον Ἀδριανὸς ἐπὶ Βασιλείου ἔγραφον περὶ τῶν πρὸ αὐτῶν Παπῶν, Οἱ προκάτοχοι ἡμῶν, ὁμοίως λέγοντες προκατόχους τοὺς ἐγγὺς καὶ τοὺς μακράν.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΝ Β΄.

Περὶ λύσεως τῆς τρίτης ἀντιθέσεως τῶν Λατίνων ὑπὲρ τῆς κουρᾶς τῶν παπικῶν γενείων ἀποδείξεσι καὶ μαρτυρίαις.

Ἀντίθεσις τρίτη. Ἡ ἐν Καρθαγένῃ Σύνοδος πέμπτη κατὰ Βαρώνιον, ἢ ἡ τετάρτη κατ' ἄλλους, ἐξέθετο Κανόνα διαγορεύοντα μὴ τρέφειν γένειον, ὁ δὲ ταῖς Συνόδοις μὴ ὑποτασσόμενος, ὑπὸ δεσμόν ἐστιν. Ἀλλὰ ῥητέον πρῶτον, ὅτι οὐ μόνον ὑπὸ τῆς γραφῆς καὶ τῶν ἀρχαίων Ἐκκλησιῶν κωλύεται τὸ φθείρειν τὸ γένειον, ἀλλὰ καὶ πάντες ἄνθρωποι τὸ γένειον εἶχον, καὶ ὡς μαρτυρεῖ Οὐάρρων, οἱ κουρεῖς τὸ πρῶτον εἰσήχθησαν εἰς τὴν Ῥώμην ὑπὸ Τηκινίου Μηνᾶ ἐν ἔτει ἀποκτίσεως αὐτῆς τετρακοσιοστῷ πεντηκοστῷ τετάρτῳ. δεύτερον, οἱ ἀρχαῖοι Ἀνδριάντες μετὰ γενείων καὶ κόμης ὁρῶνται. τρίτον, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Δειπνοσοφιστὴς βιβλίῳ δεκάτῳ τρίτῳ, ὁ Ἀλέξανδρος προσέταξε πρῶτος τοὺς Στρατιώτας κείρειν τὸν πώγωνα. τέταρτον, οἱ ἀρχαῖοι σοφοὶ πάντες ἦσαν πωγωνοφόροι, καὶ μαρτυρεῖ Πέρσιος ὁ Σατυρικὸς περὶ Σωκράτους μακρὸν ἔχοντος γένειον. πέμπτον, οὐ μόνον γένειον εἶχον οἱ ἀρχαῖοι, ἀλλὰ καὶ κόμην, καὶ μαρτυροῦσιν οἱ ζωγράφοι, τοὺς προπάτορας καὶ Πατριάρχας καὶ Προφήτας καὶ Ἀποστόλους

καὶ

καὶ Διδασκάλους, μετὰ γενείων καὶ κόμης γράφοντες, καὶ μάλιστα αὐτὸν τὸν δεσπότην Χριστὸν, καὶ τὸν παλαιὸν τῶν ἡμερῶν οὕτω γράφουσιν. ἕκτον, μαρτυροῦσιν οἱ τύποι τῶν νομισμάτων τῶν Ἡγεμόνων Γραικῶν τε καὶ Λατίνων. ἕβδομον, ὁ Ὅμηρος περιγράφει τοὺς Ἕλληνας καρηκομόωντας, ἀλλὰ δὴ καὶ οἱ Ἀνατολικοὶ ἔτρεφον γένειον καὶ κόμην, καὶ μάρτυς ὁ Ἡρόδοτος ἐν τῇ Οὐρανείᾳ, καὶ ὁ Ἰάμβλιχος ἐν τῷ βίῳ τοῦ Σόλωνος, καὶ Ἡρακλείδης ἐν τῷ βίῳ τοῦ Πιττακοῦ, καὶ Μαγουντῖνος βιβλίῳ δευτέρῳ, κεφαλαίῳ ἑνδεκάτῳ, καὶ Ὀππιανὸς ἁλιευτικῶν βιβλίῳ δευτέρῳ, καὶ Νόννος διονυσιακῶν βιβλίῳ ἐνάτῳ. ὄγδοον, ἀλλὰ καὶ οἱ Λατῖνοι οὐ μόνον πρὸ τοῦ καιροῦ τούτου τοῦ διαγορεύοντος μὴ τρέφειν γένειον, ἀλλὰ καὶ μετ᾽ αὐτὸν εἶχον γένειον, ὡς ὁ ἅγιος Ἀμβρόσιος, ὁ Ἱερὸς Βενέδικτος, ὁ ἐν τῇ Ἰταλίᾳ πατὴρ τῶν Μοναχῶν Γρηγόριος ὁ Διάλογος καὶ οἱ λοιποὶ Πάπαι. εἰδὲ καὶ ὁ παράφρων Γρηγόριος ἕβδομος ἐβίασε τοὺς ὑπ᾽ αὐτὸν Ἐπισκόπους καὶ Κληρικοὺς τέμνειν τὸ γένειον, ὡς μαρτυροῦσιν αἱ ἐπιστολαὶ αὐτοῦ βιβλίῳ δευτέρῳ, ἐπιστολῇ εἰκοστῇ ἐνάτῃ καὶ τεσσαρακοστῇ πρώτῃ· οὐκ ἔλειψαν ὅμως οἱ πωγωνᾶτοι Πάπαι, ἐξ ὧν ἐστὶ Γελάσιος δεύτερος, τέταρτος ἀπὸ Γρηγορίου τοῦ ἑβδόμου, ὡς γράφει ὁ βίος αὐτοῦ, καὶ ἴδε τὸν Βαρώνιον ἐν τῷ ἔτει χιλιοστῷ ἑβδομηκοστῷ τρίτῳ. ἔνατον, ἔτι οἱ ἀρχαῖοι τινὰς καταδικαζομένους διά τινα κακουργήματα κουρεύοντες καὶ τύπτοντες, ἐξώριζον, ὡς γράφει ὁ Βαλσαμὼν ἐν τῷ Νομοκάνονι αὐτοῦ, καὶ πάντες οἱ Νομικοί. καὶ ὁ Θεοφάνης ἱστορεῖ, ὅτι ὁ Πατριάρχης Εὐθύμιος ἠπείλησεν Ἀναστασίῳ, ὡς εἰ μὴ πείσοιτο, ἀποκεῖραι τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ τοῖς ὄχλοις αὐτὸν θριαμβεῦσαι. συμπεραίνομεν λοιπὸν ὅτι εἰ ἀπὸ τῶν ἀρχαίων καὶ ἐνδόξων, καὶ τῆς παλαιᾶς καὶ νέας Ἐκκλησίας, καὶ αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ δείκνυται ἡ χρῆσις τῶν γενείων, οἱ Πάπαι καινοτομήσαντες καὶ ἐν τούτῳ, ἄθλιοί εἰσι. καὶ ὁ Κανὼν τῆς ἐν Καρθαγένῃ Συνόδου ἀντιπίπτων περιφανῶς τούτῳ καὶ τῇ γραφῇ καὶ τῇ χρήσει καὶ πράξει πάντων τῶν ἁγίων, ἀπόβλητος καὶ τέως ἄκυρός ἐστι.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΝ Γ΄.

Ἐπιχείρημα παπιστῶν ἀπὸ Εὐχολογίων, ἀπὸ τοῦ Ἀποστόλου καὶ τῆς ἐν Καρθαγένῃ Συνόδου, τὸ μὴ κείρειν τὴν κόμην τοὺς τῶν Ἑλλήνων Μοναχοὺς ἄτοπον δεικνυόντων, καὶ ἀπόδειξις ἐκ πολλῶν, καὶ αὐτοῦ τοῦ παλαιοῦ τῶν ἡμερῶν, ὅτι τὸ κείρειν τὴν κόμην καὶ τὸ γένειον τοὺς Μοναχοὺς ἀτοπώτατόν ἐστι, καὶ περὶ ἱματισμοῦ τῶν Μοναχῶν τῶν Ἑλλήνων καὶ κατὰ τοὺς ὄνυχας ἀπεριτμήτων, καὶ περὶ τῶν Μοναχῶν τῶν Λατίνων.

Ἀλλὰ πάλιν οἱ παπισταὶ προτείνουσιν ὡς ἄτοπον τὸ μὴ κείρειν τὴν κόμην τοὺς Ἑλλήνων Μοναχοὺς, καὶ εἰς δεῖξιν φέρουσιν Εὐχολόγια, καὶ πολλὰς ἱστορίας καὶ μαρτυρίας ἀπὸ συγγραμμάτων τινῶν ἁγίων πατέρων, ὅτι γενόμενοι Μοναχοὶ οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες, ἔκειρον τὴν τρίχα, νῦν δὲ ἔχοντες αὐτὴν, ἀθεμιτουργοῦσι. καὶ ἔτι προβάλλουσι τὸ τοῦ Παύλου πρὸς Κορινθίους, Ἀνὴρ οὐ κομᾷ, εἰκὼν γὰρ καὶ δόξα Θεοῦ ὑπάρχει. Ἀλλὰ ῥητέον πρῶτον, ὅτι τὸ ἔχειν τὸ γένειον ἄκειρον, Νόμος ἐστὶ τοῦ Θεοῦ ἐπὶ πάντας κοινῶς τοὺς πιστοὺς, ᾧ σχήματι ἐπολιτεύθησαν οἱ ἅγιοι ἐν τῷ κόσμῳ. καὶ δι᾽ αὐτοῦ, ὡς εἴρηται, ἐφάνη ὁ παλαιὸς τῶν ἡμερῶν, καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐβεβαίωσε τὸ γεγονὸς, γράψαν αὐτὸ ἐν τῇ ἁγίᾳ γραφῇ, καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἐπολιτεύθη μετὰ γενείων, τὸ δὲ κείρειν τὰς τρίχας οὐ κοινὸς ἦν Νόμος, ὅθεν οἱ Ναζηραῖοι εἶχον κόμην, καὶ οἱ ἐρημῖται καὶ ἔγκλειστοι ὅσοι οὐκ ἔκειρον τὴν κόμην δεύτερον, ὅτι καὶ οἱ γινόμενοι Μοναχοὶ, καὶ κείροντες τὴν κοσμικὴν τρίχα, τινὲς μὲν ἔκειρον διόλου, τινὲς δὲ καὶ κατὰ μέρος, καὶ ἀμφότεροι εὐλογίας χάριν, οὔτε Κληρικοὶ ἔτεμνον τὴν τρίχα, ἀλλὰ κατὰ μέρος. τοῦτο δὲ τὸ μὴ κείρειν τὴν τρίχα παντάπασιν, ἀλλὰ κατά τι μέρος, ὅμοιον ἐστὶν ἐκείνῳ καθ᾽ ὃ ὁ Ἐπίσκοπος κείρει τοὺς Ἀναγνώστας, καὶ ὁ Πρεσβύτερος τοὺς βαπτιζομένους, κατὰ μέρος δηλονότι καὶ σταυροειδῶς. ὅθεν καλῶς ἔφη Μάξιμος ὁ Μαργούνιος ἐν τῇ τριακοστῇ πέμπτῃ σημειώσει πρὸς τοὺς Κανόνας τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ Συνόδου, παρὰ τὸ εἰς τὸ ῥωμαϊκὸν συνήθεια ἦν μιμεῖσθαι τοὺς Κληρικοὺς τοῖς Ναζηραίοις, ἀφέντας τοὺς μαλλοὺς ἀκεραίους τῆς ψαλίδος, καὶ ὡσαύτως τὰ γένεια. βλέπε λοιπὸν μὴ λοιδορῶν τοὺς ἁγίους πατέρας, τοὺς νεωτερίζοντας μιμήσῃ Λατίνους, τοὺς κείροντας τοὺς αὐτῶν Ἱερεῖς τελείως, ἵνα ὡς νεανίσκοι καὶ νυμφίοι φαίνωνται ἀεὶ τῆς πορνείας, διὰ τοῦτο γὰρ τὴν κουρὰν λέγουσι στέφανον οὐκ εὐλογητικὸν, ἀλλὰ πορνικόν. τρίτον, εἰς ὅπερ λέγει ὁ μέγας Ἐπιφάνιος Αἱρέσει τῶν Μασσαλιανῶν, Ἀλλότριόν ἐστι τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας σάκκος περιφανὴς καὶ κόμη ἐκτεινομένη ἀπὸ τοῦ κηρύγματος τῶν Ἀποστόλων, ἀνὴρ γάρ φησιν οὐκ ὀφείλει κομᾶν, εἰκὼν καὶ δόξα Θεοῦ ὑπάρχων. καὶ περὶ τοῦ γενείου ἐν ταῖς Διατάξεσι τῶν Ἀποστόλων φάσκει ὁ θεῖος λόγος καὶ ἡ διδασκαλία, μὴ φθείρειν, τουτέστι μὴ τέμνειν τρίχας γενείου. ῥητέον πρῶτον, ὅτι τοὺς Μασσαλιανοὺς διὰ τὸ κείρειν τὸ γένειον, καὶ τρέφειν διόλου πᾶσαν τὴν κόμην, ὁ ἅγιος περὶ μὲν τῶν γενείων εἶπεν, ὅτι παράνομόν ἐστι τὸ τέμνειν, περὶ δὲ τῆς κόμης, ὅτι τὸ ἐκτείνεσθαι αὐτὴν καὶ ἐπιτηδεύεσθαι, καὶ αὐτὸ παράνομόν ἐστι, καὶ μάλιστα ὅτε ὡς νόμιμον καὶ πρὸς σωτηρίαν συμβαλλόμενον νομίζεται, οὐ μὴν καὶ ὅτε ἀφιλοπραγμόνως ἐκτείνεται, καὶ πρὸς σωτηρίαν συντεῖνον οὐ περιλαμβάνεται, καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἀποβλέπει καὶ τὸ τοῦ Ἀποστόλου, ὅτι ὁ

αὐτὴρ οὐ κομᾷ, καὶ ἴδε ἐν ταῖς Διαταγαῖς τῶν Ἀποστόλων βιβλίου πρώτου κεφάλαιον τρίτον, ἐν ᾧ ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων κοινῶς, εἰ καὶ μὴ ῥητῶς, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ἔννοιαν, ἑρμηνεύεται τοῦτο τὸ τοῦ Παύλου ῥητόν. εἶτα οὐ λέγει ὁ Παῦλος ἵνα μὴ κομῶσιν οἱ Μοναχοί, ἀλλὰ πάντες οἱ Χριστιανοί, ἀλλὰ μὴν οἱ λαϊκοὶ ὡς ἐπιτοπλεῖστον ἐκόμων ἢ κομῶσι, καὶ οἱ Ναζηραῖοι ἐν τῇ πολιτείᾳ, καὶ οἱ ἔγκλειστοι τῶν Μοναχῶν ἐν ταῖς Λαύραις καὶ ἐν ταῖς ἐρήμοις, οἵτινες οὐκ ἦσαν ὑπὸ ἀράν, καὶ οὕτως ἐννοητέον τοῦτο τὸ ῥητὸν τοῦ Ἀποστόλου ὡς οἱ Ἀπόστολοι ἐν τῷ εἰρημένῳ τόπῳ διαλαμβάνουσι περὶ τῆς κόμης. δεύτερον, οἱ Μοναχοὶ τῶν παπιστῶν εἰσὶν οἱ τοὺς σάκκους φοροῦντες, καὶ ἐπιτηδεύοντες αὐτούς, καὶ περιζωννύμενοι σχοινίοις, κόμβους ἔχουσι, καὶ οὐχὶ οἱ Ἀνατολικοὶ Μοναχοί. τρίτον, εἰς ἐκεῖνο δὲ ὅπερ ἐπιλέγουσιν οἱ σοφοὶ τῶν παπιστῶν, ὅτι οἱ Μοναχοὶ τῶν Ἑλλήνων οὐ κόπτουσι τοὺς ὄνυχας αὐτῶν, καὶ φοροῦσι πεπαλαιωμένα καὶ ἔξαλλα ἢ ἀχρεῖα ἢ ῥακώδη, ῥητέον πρῶτον, ὅτι ὁ λόγος ἡμῶν οὐκ ἔστι περὶ τινων ποιούντων ἰδίαν ἐθελοθρησκείαν, οἵτινες καὶ ἐπιτιμῶνται ὑπὸ τοῦ ἐννενηκοστοῦ ἕκτου Κανόνος τῆς ἐν Τρούλλῳ Συνόδου, ὡς ποιοῦντες παρὰ τὸ ἔθος, καὶ ἴδε τὸν τόπον, ἀλλὰ περὶ τοῦ τί φρονεῖ περὶ τῶν γενείων καὶ τῆς κόμης τῶν Μοναχῶν, καὶ ἁπλῶς τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἡ καθολικὴ Ἐκκλησία. εἶτα ὁ Ἀββᾶς Παμβὼ ἔλεγεν, ὅτι τοιοῦτον ὀφείλει ὁ Μοναχὸς φορεῖν ἱμάτιον, ὥστε τιθέναι αὐτὸ ἔξωθεν τοῦ κελλίου ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, καὶ μηδένα λαμβάνειν αὐτό. καὶ ἴδε τὸν Θεολόγον Γρηγόριον, λέγοντα λόγῳ πρὸς Ἀρειανούς, Εἰ καὶ τῆς ἐσθῆτός μου τὸ τρίχιον αἰτιάσῃ. καὶ ἀλλαχοῦ, Εἰ γὰρ ἀποδυσαίμην καὶ τὰ ῥάκια ταῦτα, ἵνα γυμνὸς διαδράμω τὰς ἀκάνθας τοῦ βίου. καὶ ἐν τῷ πρώτῳ εἰρηνικῷ, ἔνθα φησὶ τὴν αὐχμῶσαν καὶ πιναρὰν κόμην, καὶ τὰ ἑξῆς περὶ τῶν Μοναχῶν. καὶ ἐν τῷ εἰς τὸν ἅγιον Βασίλειον ἐγκωμίῳ λέγει, ὅτι ἐφόρει ὁ μέγας Βασίλειος τὸ ἓν χιτώνιον καὶ τριβώνιον, καὶ ἡ χαμευνία, καὶ ἡ ἀλουσία, ἐξ ὧν δείκνυται ὅτι εἶχον οἱ πατέρες οἱ ἅγιοι κόμην, ἐπειδὴ καὶ ἀλουσίαν καὶ ῥυπαρίαν, καὶ ὅτι τὰ ἀλλόκοτα καὶ διερρηγμένα ἱμάτια ἐστὶ καλλίονα τοῦ σχήματος τῶν φρατόρων, τῶν φορούντων σάκκους καὶ σχοινία ἐπιτετηδευμένα καὶ τὰ σανδάλια τὰ ξύλινα.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΝ Δ´.

Περὶ τῆς κουρᾶς τῶν Λατινοεπισκόπων κατὰ τὴν πρὸς Κηρουλλάριον ἐπιστολὴν τοῦ Ἀντιοχείας Πέτρου, καὶ τῆς Γαρράρας ἢ Παπαλήθρας τῶν Ἑλλήνων, νομίμου οὔσης, τῆς δὲ τῶν γενείων καὶ μύστακος κουρᾶς νεωτερισμοῦ.

Ὁ Ἀντιοχείας Πέτρος ἐπιστολῇ πρὸς τὸν Κηρουλλάριον λέγει, Τί γὰρ καὶ πρὸς ἡμᾶς τὸ ξυρᾶσθαι τοὺς Ἀρχιερεῖς (τῶν Λατίνων) τοὺς πώγωνας, καὶ ἡμεῖς Γαρράραν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ποιοῦμεν εἰς τιμὴν πάντως τοῦ Πέτρου, ὃ γὰρ εἰς ὕβριν οἱ δυσσεβεῖς τοῦ ἁγίου ἐφεῦρον, τοῦτο ἡμεῖς εἰς δόξαν αὐτοῦ καὶ τιμὴν πεποιήμεθα, Ῥωμαῖοι μὲν ξυρῶντες τοὺς πώγωνας, ἡμεῖς δὲ ἐπὶ κορυφῆς τὴν Παπαλήθραν ἐπιτηδεύοντες. Ἀλλὰ ῥητέον, ὅτι ὁ Πέτρος νομίζων ἀφήσειν τοὺς Πάπας τὴν περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος βλασφημίαν καὶ τὰ λοιπά, ἅπερ λέγει ἐν τῇ ἐπιστολῇ αὐτοῦ, συνεβούλευσε τῷ Κωνσταντινουπόλεως συγκαταβατικώτερον οἰκονομῆσαι τὰ περὶ τῶν ἐλαττωμάτων τῆς Ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, ἵνα μὴ ἡ Ἐκκλησία σχισθῇ ἕνεκα τῆς κουρᾶς τῶν γενείων καὶ ἑτέρων τινῶν τοιούτων, ἀνακόλουθόν ἐστιν ὅμως ὅπερ εἶπεν, ὅτι δηλαδὴ ὡς οἱ Λατῖνοι ξυρῶνται τὸ γένειον, οὕτως ἡμεῖς ἐπιτηδεύομεν τὴν Παπαλήθραν, καθότι τὸ μὲν γένειον κείρεσθαι κεκώλυται ὑπὸ τῆς γραφῆς καὶ τῶν ἁγίων, ὡς εἴρηται ἀνωτέρω, ἡ δὲ Παπαλήθρα οὐ κωλύεται, μάλιστα βεβαιοῦται ὑπὸ τῆς Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ὡς εἴρηται, καὶ ὑπὸ τῶν ἁγίων, Ἱερωνύμου γράφοντος Αὐγουστίνῳ, Παρακαλῶ τὴν στεφάνωσιν, καὶ Αὐγουστίνου γράφοντος Περκουλιανῷ Ἐπισκόπῳ, Μὰ τὴν ἡμετέραν στεφάνην. πορνικὸν δὲ στέφανον εἶπεν ὁ Μαργούνιος τὸν στέφανον τῶν μετὰ τὸ σχίσμα Λατίνων, ἐπειδὴ οἱ Ἀνατολικοὶ ἔκειρον καὶ κείρουσι καὶ ἄνωθεν καὶ κάτωθεν ὀλίγον τὴν κόμην, τὸ δὲ μέσον ἐῶσιν ἄκουρον καὶ διόλου ἀδιάφθορον, καὶ οὕτω ποιοῦσι τὸν στέφανον, τουτέστι τὴν Παπαλήθραν. οἱ δὲ παπισταὶ ἄνωθεν μὲν καὶ κάτωθεν ξυρῶνται τὴν κόμην, τὸ δὲ μέσον κατατέμνουσι, καὶ μάλιστα συνεχῶς κείρουσι πρὸς καλλωπισμόν, ἐπιξυρῶντες καὶ τὸ γένειον καὶ τὸν μύστακα. τινὲς δὲ καὶ τὰς ὀφρῦς, ἀνόμοιον ποιοῦντες τὴν στεφάνην αὐτῶν τῇ Παπαλήθρᾳ τῶν ἁγίων, καὶ ὥστινες νεανίσκοι καὶ νυμφίοι φαινόμενοι, ὅθεν ἡ τοιαύτη κουρά, εἰ καὶ στέφανος καλεῖται, ἀλλὰ νεωτέρισμα σχισματικὸν ὤν, οὐ νυμφικός ἐστιν, ἀλλὰ βδελυρὸς καὶ ἀποτρόπαιος. καὶ λοιπὸν δείκνυνται προφανῶς οἱ Πάπαι καὶ ἀπὸ τῆς κουρᾶς τῶν γενείων καὶ τοῦ προσώπου καὶ τῆς κόμης, τὴν καινοτομηθεῖσαν κατατομὴν τὸ ψυχόλεθρον ἐπαύξοντες σχίσμα. ῥητέον ὅμως καὶ τοῦτο, ὅτι ἡ Παπαλήθρα μαρτυρία καὶ σημεῖον ἦν κυρίως τοῦ σχήματος τῶν Κληρικῶν, οὐ μὴν καὶ διὰ τὸν Χριστὸν ἢ τὸν Πέτρον ἐγένετο, ὅθεν ὡς παραπεπραγμένως εἰσαγομένην ὑπὸ τῶν Λατίνων, ἀποβάλλει αὐτὴν ὁ Μαργούνιος. στεφάνην δὲ εἶπον Ἱερώνυμος καὶ Αὐγουστῖνος, οὐ τὴν Παπαλήθραν, ἀλλὰ τὴν ἱερωσύνην, καὶ ἴδε τὸν Ἐπιφάνιον ἀνωτέρω βιβλίου δευτέρου κεφαλαίῳ δεκάτῳ ὀγδόῳ.

ΠΑΡΑ'ΓΡΑΦΟΝ Β'.

Ὅτι οἱ ἐκ τῆς πρὸς Κηρουλλάριον ἐπιστολῆς τοῦ Πέτρου Ἀντιοχείας, καὶ ἐκ τοῦ μεγάλου Βασιλείου καὶ Παχωμίου συνιστῶντες τὴν τῶν Μοναχῶν κρεωφαγίαν, ἐξ αὐτῶν τούτων δυνήσονται γνῶναι ὅτι οἱ κρεωφαγοῦντες τῶν Μοναχῶν οὐκ εὖ ποιοῦσι.

Γράφει ὁ Ἀντιοχείας Πέτρος εἰς τὸν Κηρουλλάριον, ἐγκαλοῦντα Λατίνοις, χοίρειον στέαρ καὶ τὴν ἐπιδερμίδα ἐσθίουσι, καὶ φησιν, Ὁ μέγας Βασίλειος λέγει, συγχωρηθῆναι ὑπὸ τῶν πατέρων τοὺς Μοναχοὺς, τοὺς μὴ ἔχοντας καλὸν ἔλαιον, βάλλειν εἰς τὰ λάχανα ἢ εἰς τὰ ὄσπρια τυχὸν ὀλίγον στέαρ. ἔτι λέγει ὁ αὐτὸς Βασίλειος, Διαφορὰν βρωμάτων μηδὲν ἔχειν μήτε ζητεῖν τὸν Ἀσκητήν. ἔτι ὁ Παχώμιος ἔτρεφε χοίρους, καὶ τὰ μὲν κρέατα ἐδίδου τοῖς ξενιζομένοις, τὰ δὲ ἄκρα, πόδας φημὶ καὶ κεφαλὰς σὺν τοῖς ἐντοσθίοις παρεῖχε τοῖς ἀσθενοῦσι Μοναχοῖς. Ἀλλὰ ῥητέον πρὸς μὲν τὸ πρῶτον, ὅτι τῷ Πέτρῳ ἦν σχεδὸν σύγχρονος ὁ Βουλγαρίας Θεοφύλακτος, ὅστις γράφων κατὰ τῶν Μοναχῶν τῶν Λατίνων, οἳ ἔτρωγον τὸν ζωμὸν τοῦ κρέατος, ἀποδιοπομπεῖται τὴν κρεωφαγίαν τῶν Μοναχῶν ὡς μὴ προσηκόντως γινομένην, ἔπειτα ὁ Βασίλειος συνεχώρησεν οὐχὶ κρεωφαγίαν. ἀλλὰ τὸ βάλλειν στέαρ εἰς τὰ ὄσπρια ἢ λάχανα εἰς τόπον ἐλαίου, ὅπερ οὐχ εὑρίσκεται εἰς τὰ ὄρη τοῦ Πόντου, ὅπου ἦσαν τὰ Μοναστήρια, ἐν οἷς ἠσκήτευεν ὁ Βασίλειος, πλὴν οὐκ εἰσηγήθη, μάλιστα δὲ καὶ κατηγορήθη περὶ τούτου, ὅθεν καὶ ἀπολογούμενος εἶπε τοῦτο. πρὸς δὲ τὸ δεύτερον, ὅτι αὐτὸς ἑαυτὸν ὑπεξηγούμενος ὁ Βασίλειος ἐν ὀκτῷ κεφαλαίῳ τῶν διατάξεων, ψέγει τὴν κρεωφαγίαν καὶ τὴν παχεῖαν δίαιταν, καὶ ἐπαινεῖ τὴν ὀλίγον ἔχουσαν τὸ τρόφιμον. καὶ ἑβδομηκοστῷ πρώτῳ Ὅρῳ, τὰ ἡδύτερα τῶν ἐδεσμάτων φιληδονίαν καλεῖ. καὶ ἐν τοῖς κατὰ πλάτος Ὅροις τὰ εὐτελέστερα καὶ εὐπόριστα ὑποτίθησιν, οἷον ἔλαιον, καὶ τὰ τοιαῦτα, τὰ δὲ παραρτύματα ἀποβάλλει. πρὸς δὲ τὸ τοῦ Παχωμίου λέγομεν, ὅτι καὶ ἤδη ὅταν τις ἐκτακῇ, ἢ ἀσθενῇ εἰς κίνδυνον θανάτου, οὐκ ἐκώλυε ἡ συνήθεια δοῦναι αὐτῷ τοὺς ἰατροὺς ἰατρικὸν, καθ' ὃν τρόπον καὶ τὸ στέαρ ἀντὶ ἐλαίου οὐκ ἦν ἀνάρμοστον, καὶ οἱ οὕτως οἰκονομοῦντες τὸν μονήρη βίον οὐ τρώγουσι κρέας, μήτε παραβαίνουσι τὴν παράδοσιν, ὅτι ἡ τοιαύτη βρῶσις οὐκ ἔστι κρεωφαγία, ἀλλὰ μαρτυρία τῆς ταλαιπώρου καὶ πτωχοτάτης ζωῆς τῶν Μοναχῶν, ὥσπερ αὐτὸς ὁ μέγας λέγει Βασίλειος, ἀλλ' ὁ λόγος καὶ τὸ κώλυμά ἐστι πρὸς τοὺς διὰ τὴν τοῦ στέατος τοιαύτην συγχώρησιν ἐπεκτεινομένους καὶ εἰς τὰ κρέατα, καὶ πρὸς τοὺς αἰτίᾳ ποδάγρας, ἢ ἄλλης συμβαινούσης ἀσθενείας κρεωφαγοῦντας, μάλιστα αὐτὰ τὰ λόγια Βασιλείου, Παχωμίου, Θεοφυλάκτου καὶ Πέτρου τὴν κρεωφαγίαν μαρτυροῦσι μὴ προσήκειν τοῖς Μοναχοῖς, καὶ ἔτι καίτοιγε καὶ τὸ στέαρ συνεχωρήθη, λέγει ὁ Βασίλειος, ὑπὸ τῶν πατέρων, καὶ ὅμως φανερόν ἐστιν, ὅτι μήτε αὐτὸ εἰς πρᾶξιν ἦλθεν. ὅτι δὲ ὅσοι Μοναχοὶ κρεωφαγοῦσι χωρὶς ἐσχάτης ἀνάγκης, οὐ καλῶς τοῦτο ποιοῦσι, φανερόν ἐστι, λέγει γὰρ ἡ ἑβδόμη οἰκουμενικὴ Σύνοδος, Εἴ τις πᾶσαν παράδοσιν ἐκκλησιαστικὴν ἀθετεῖ, ἀνάθεμα. ἀλλὰ καὶ οἱ Ἀρχιερεῖς τὸ πρῶτον, ὅτε ἐγίνοντο, πολλοὶ αὐτῶν μὴ ὄντες Μοναχοὶ, εἶχον θέλημα ἐσθίειν, ἢ ἐγκρατεύεσθαι, ἀφ' οὗ δὲ συνειθίσθη μὴ γίνεσθαι Ἐπισκόπους, πρὶν ἢ γενέσθαι Μοναχοὺς, μήτε αὐτοὺς κρεωφαγεῖν δεῖ, καὶ ὅσοι καταλύουσι, παρὰ τὸ πρέπον ποιοῦσιν, ἐπειδὴ μέγιστον τοῖς ἁπλοῖς τῶν Χριστιανῶν προξενοῦσι σκάνδαλον, καὶ πρὸς τούτοις πᾶσι, πάντες οἱ κρεωφαγοῦντες Μοναχοὶ ἄνευ ἀνάγκης, οὐ μόνον τὴν ἀρχαίαν συνήθειαν παραβαίνουσιν, ὅπερ οὐκ ἔννομον, ἀλλὰ γίνονται καὶ αἴτιοι πολλοῖς πολλῶν μέμψεων καὶ ἀτοπημάτων, φησὶ γὰρ ὁ Ἀπόστολος, Οὐ μὴ φάγω κρέας εἰς τὸν αἰῶνα, ἵνα μὴ τὸν ἀδελφόν μου σκανδαλίσω.

ΚΕΦΑ'ΛΑΙΟΝ Δ'.

Περὶ τῆς τελευτῆς τῆς Ζωῆς καὶ Θεοδώρας τῶν βασιλίδων, καὶ βασιλείας Μιχαὴλ τοῦ Στρατιωτικοῦ, καὶ Ἰσαακίου Κομνηνοῦ, ἐξ ὧν αἱμάτων χύσεις, καὶ παραίτησις τοῦ Μιχαήλ.

Ἐτελεύτησεν ἡ Ζωὴ, καὶ ἀπέμεινεν ἡ Θεοδώρα, δύο ἔτη βασιλεύσασα μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μονομάχου. θανούσης δὲ καὶ τῆς Θεοδώρας, ἐβασίλευσε Μιχαὴλ Στρατιωτικὸς τῷ ἑξακισχιλιοστῷ πεντακοσιοστῷ ἑξηκοστῷ πέμπτῳ ἔτει, ἄνθρωπος ἀνωφελὴς καὶ ἄπρακτος, καὶ μὴ δυνάμενος φιλοδωρήσεσθαι ἄλλα, διὰ τοῦτο τὰ Στρατεύματα εἰς τὴν Κασταμόνην τῆς Παφλαγονίας ἀνακηρύττουσι Βασιλέα Ἰσαάκιον τὸν Κομνηνὸν, καὶ ἔρχεται μετὰ τῶν δυνάμεων εἰς τὸ Βυζάντιον μετὰ τοὺς πολλοὺς πολέμους καὶ τὰ ἀλληπάλληλα συγγενῆ ῥωμαϊκὰ αἵματα. ἐμήνυσε δὲ ὁ Κηρουλλάριος τῷ Μιχαὴλ ἀναχωρῆσαι τῶν Βασιλείων, αὐτὸς δὲ ἠρώτησε, Καὶ ποίαν ἀμοιβὴν μοι ποιοῦσιν; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ, Τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. καὶ οὕτως ἀνεχώρησε, νομίζων τὴν ἀμοιβὴν μετὰ τὰ τοσαῦτα αἵματα, καὶ γενόμενος ἀγνώμων ὅτε οὐκ ἐδύνατο, καθὼς ὁ Σοφοκλῆς ἐσωφρόνει ὅτε κατεγήρασε.

ΠΑΡΑ'-

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΝ Β'.

Ὅτι ὁ Βασιλεὺς Ἰσαάκιος τὴν περίβλησιν τοῦ Οἰκονόμου καὶ Σκευοφύλακος τῇ Ἐκκλησίᾳ δοὺς, τὰς περιττὰς τῶν Μοναστηρίων περιουσίας ἀπέδωκε τῷ δημοσίῳ.

Ἰσαάκιος δὲ ὁ Κομνηνὸς, ἕως γὰρ τοῦ τότε καιροῦ μέγαν Οἰκονόμον καὶ Σκευοφύλακα προέβαλον οἱ Βασιλεῖς. τὴν μὲν ἐξουσίαν τοῦ προβάλλειν οἰκονόμον καὶ Σκευοφύλακα τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀπέδωκε, τῶν δὲ Μοναστηρίων τὰ περιττὰ πράγματα ἔδωκεν εἰς τὸ δημόσιον, μόνα τὰ ἀρκετὰ ἀφεὶς τοῖς Μοναχοῖς, πρᾶγμα εἰς μὲν τοὺς αἰσθητοὺς φαινόμενον βαρὺ, εἰς δὲ τοὺς φρονίμους ἐν Χριστῷ σφόδρα καλὸν, καθότι ἔργει τῶν Μοναχῶν τοὺς πολλοὺς περισπασμοὺς, καὶ τὴν χλιδῶσαν ζωὴν, καὶ τὸν φιλάργυρον τρόπον, καὶ ἔτι τοὺς γείτονας τῆς πλεονεξίας τῶν Μοναχῶν ἐλευθεροῖ. καὶ ἄρα οὐκ ἦν ὁ πλοῦτος τῶν Μοναχῶν φράγγων καὶ ὁ διάφορος αὐτῶν βίος ὁποιήσας αὐξῆσαι εὐκόλως τὸν Λουτεροκαλβινισμὸν εἰς τὴν Δύσιν;

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΝ Γ'.

Περὶ ἐξορίας Μιχαὴλ Κηρουλαρίου τοῦ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ διατί, καὶ τί φησι περὶ αὐτοῦ ὁ Σκυλίτζης, καὶ τί ὁ Ψελλὸς ψευδῶς αὐτοῦ κατεῖπε. καὶ περὶ τῆς ἀνακομιδῆς τοῦ λειψάνου αὐτοῦ, ἐν σχήματι εὐλογίας τῆς δεξιᾶς αὐτοῦ ἀναλλοιώτως ἱσταμένης.

Ἀλλ' ἔλθωμεν εἰς τὸ πολυθρύλλητον αἰτίαμα τοῦ Κηρουλαρίου. Ἱστορεῖ τοίνυν ὁ Σκυλίτζης, ὅτι ὁ Κηρουλάριος οὗτος θέλων ἐξουσιάζειν τοῦ Βασιλέως Ἰσαακίου, καὶ μὴ εἰσακουόμενος, ἐφοβέριζεν αὐτὸν καὶ ἔλεγεν. Ἐγώ σε ἔκτισα φοῦρνε, ἐγὼ καὶ κρημνήσωσε, σημαίνων ὅτι αὐτὸς ἐγένετο αἰτία τοῦ ἀναχωρῆσαι τὸν Μιχαὴλ, καὶ βασιλεῦσαι τὸν Ἰσαάκιον. καὶ ἔτι λέγει, ὅτι ἐβούλετο φορέσαι ὁ Κηρουλάριος καὶ κοκκοβαφῆ πέδιλα, ὡς δῆθεν ἦν ἔθος τῇ παλαιᾷ Ἱερωσύνῃ, καὶ δεῖ κἂν τῇ νέᾳ τούτοις κεχρῆσθαι τὸν Ἀρχιερέα, Ἱερωσύνης γὰρ καὶ βασιλείας τὸ διάφορον ἢ οὐδὲν, ἢ ὀλίγον ἔλεγεν εἶναι. διὰ ταῦτα, ἑορτάζοντα ἐν προαστείῳ τοὺς Ἀρχαγγέλους, ἁρπάσας αὐτὸν στρατιωτικῇ χειρὶ ὁ Βασιλεὺς, ἐξώρισεν εἰς Προικόννησον μετὰ τῶν ἀνεψιῶν αὐτοῦ, πλουτούντων καὶ μέγα δυναμένων. ζητοῦντος δὲ τοῦ Βασιλέως τὴν παραίτησιν αὐτοῦ, οὐκ ἐδίδου αὐτήν, ὅθεν ὁ Ψελλὸς συνέταξεν αἰτιάματα καθαιρέσεως, ὡς λέγει ὁ Ζωναρᾶς, κακῶς καὶ εἰπὼν καὶ γράψας, καθότι ὁ Κηρουλάριος ἦν εὐσεβέστατος δίκαιός τε καὶ ἅγιος καὶ κατὰ πάντα ἀνέγκλητος, καὶ ἔδειξεν ἡ πεῖρα. κοιμηθέντος γὰρ τοῦ Κηρουλαρίου εἰς Προικόννησον, μεταμεληθεὶς ὁ Βασιλεὺς, ἔφερε τὸ λείψανον αὐτοῦ εἰς τὸ Βυζάντιον, καὶ ἔθαψεν αὐτὸ εἰς τὴν Μονὴν αὐτοῦ, οὗ ἡ χεὶρ ἦν ἐσχηματισμένη σταυροειδῶς, καθὼς ὅτε εὐλόγει τὸν λαὸν, καὶ ἔμεινεν ἄτρεπτος, μὴ ἀλλοιωθεῖσα τῇ νεκρώσει τοῦ σώματος, ὅθεν ἐξεπλάγησαν ἅπαντες. καὶ διὰ τὸ ἑνὶ θαύματι καὶ μόνῳ βεβαιωθῆναι τὸν Κηρουλάριον ἅγιον, μὴ σκανδαλιζέσθωσαν Λατῖνοι, οἵτινες τὸν ἐπὶ τούτου Πάπαν Λέοντα τὸν ἔνατον μιᾶς ἕνεκεν καὶ μόνης ἐπιστολῆς, ἣν ἔγραψε πρὸς τὸν Κηρουλάριον, συνιστῶσαν τὴν εἰς τὸ Σύμβολον προσθήκην, ἔχουσιν ἅγιον, καίπερ ἕνεκεν μόνου τούτου τοῦ καινοτομήματος ἐστὶ μάλιστα κατάκριτος ὁ Λέων, καίτοι γε ἐνέχεται καὶ ἄλλοις. ὁ δὲ Μιχαὴλ ὁ Κηρουλάριος διὰ τὸ ἀγωνισθῆναι ὑπὲρ τῆς ὀρθοδοξίας, ἐστὶ καὶ λέγεται ἅγιος.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΝ Δ'.

Περὶ τῆς λύσεως τοῦ αἰτιάματος, ὅ ἐστιν, ὅτι ἵνα ὁ Κηρουλάριος τὰ κοκκοβαφῆ πέδιλα φορῇ, καὶ ἄρχῃ μόνος τῶν Πατριαρχῶν πρωτεύων, ἔσχισε τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ ὅτι οὐ τοῦτο, ἀλλ' ἡ ἐν τῷ Συμβόλῳ προσθήκη αἴτιον τοῦ σχίσεως.

Λύεται δὲ καὶ τὸ αἰτίαμα τὸ, ἵνα φορέσῃ τὰ κοκκοβαφῆ ἔσχισε τὴν Ἐκκλησίαν, ἐφ' ᾧ εἶναι αὐτὸν πρῶτον τῶν Πατριαρχῶν, καὶ φορεῖν αὐτὰ ὡς καὶ ὁ Πάπας, πρῶτον, ὅτι ἐκ τῶν δοκίμων μόνος ὁ Σκυλίτζης τοῦτο λέγει, καὶ οὐ γινώσκομεν ἢ ἀληθεύει, ἢ ἐστὶ τῶν ἐχθρῶν προσθήκη εἰς τὴν ἱστορίαν. εἰ δὲ λέγει τοῦτο καὶ ὁ Μετοχίτης καὶ ὁ Νέποτας, ἀλλ' εἰσὶ σχισματικοὶ ὑστερογενέστεροι, καὶ ἀναμφιβόλως συκοφαντοῦσιν ὡς καὶ ἐν ἄλλοις πολλοῖς. δεύτερον, ὅτι εἰ ἦν τοῦτο ἀλήθεια, ἔλεγον αὐτὸ πάντες οἱ σοφοὶ τῶν παπιστῶν, καὶ ἐπὶ τῶν Συνόδων, καὶ μάλιστα ἐν τῇ Φλωρεντίᾳ, ὅπου ἐγένετο ὁ μέγιστος ἀγὼν περὶ τῆς προσθήκης. τρίτον, ὅτι ὁ Λέων ἐσχημάτισε Πάπας ἐν τῷ χιλιοστῷ τεσσαρακοστῷ ἐνάτῳ ἔτει, καὶ ἀπέθανεν ἐν τῷ χιλιοστῷ πεντηκοστῷ τετάρτῳ, καὶ ἐν τῷ ἀναμεταξὺ γέγονε καὶ τὸ αἰτίαμα καὶ ἡ Σύνοδος ὑπὸ τοῦ Κηρουλαρίου διὰ τὴν προσθήκην. ὁ δὲ Κηρουλάριος ὅτε, ὡς λέγουσιν, ἐζήτει φορέσαι τὰ κοκκοβαφῆ, ἦν περίπου τὰ χίλια ἑξήκοντα ἔτη, ὅτε ἦν Πάπας Νικόλαος ὁ δεύτερος. καὶ ἡ μὲν Σύνοδος ἡ πρὸς ἀποβολὴν τοῦ Πάπα, γέγονεν ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Μονομάχου, τὸ δὲ φρόνημα περὶ τῶν κοκκοβαφῶν πεδίλων γέγονε μετα-

ταῦτα

ταῦτα ἐπὶ Ἰσαακίου τοῦ Κομνηνοῦ, καὶ μάλιστα οὐκ ἐφόρεσαν αὐτὰ, ἀλλ᾽ ἔλεγον αὐτὰ φορέσαι. καὶ εἰ ἦν τὸ σκάνδαλον τοῦ Κηρουλαρίου διὰ τὰ κοκκοβαφῆ, πῶς γενομένης τῆς Συνόδου καὶ τῆς ἀποβολῆς τοῦ Πάπα, ἐπιζήσας τοσοῦτον καιρὸν οὐκ ἐφόρεσεν αὐτά; τέταρτον, ὅτι οὐκ ἔλεγον αὐτὰ φορέσαι αὐτὸς, καὶ μὴ οἱ ἄλλοι Πατριάρχαι καὶ Ἀρχιερεῖς, ἀλλ᾽ ἔλεγον ὅτι Βασιλέως καὶ Ἀρχιερέως τὸ διαφορὸν ἢ οὐδὲν, ἢ ὀλίγον, ὥστε τὸν λόγον, ἢ πλάσμα εἶναι, ἢ μήτε πρῶτος τῶν Πατριαρχῶν ἐζήτει εἶναι ὁ Κηρουλάριος, μήτε μονάρχης εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ μήτε διὰ τοῦτο ἤθροισε Σύνοδον κατὰ τοῦ Ῥώμης, ἀλλὰ διὰ τὴν προσθήκην μάλιστα. εἰ γὰρ καὶ ἦσαν, καὶ εἰσὶ καὶ ἄλλα σφάλματα τῶν Λατίνων, ἀλλὰ καὶ ὁ Κηρουλάριος καὶ ὁ Ἀντιοχείας Πέτρος καὶ οἱ λοιποὶ Πατριάρχαι καὶ οἱ τότε καὶ οἱ πρὸ αὐτῶν ἐσιώπων εἴς τινα, ἤλεγχον δὲ καί τινα, καὶ ἴδε τὴν Πέτρου ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Κηρουλάριον. ὅτε δὲ εἰσήχθη ὁ κολοφὼν τῆς ἀσεβείας ἡ προσθήκη, οὐκ ἐγένετο ἀνοχὴ, ἀλλὰ κατὰ τὸ εἰκὸς προσκαλεῖται εἰς κρίσιν καὶ ἀπολογίαν ὁ Ῥώμης, καὶ μετὰ πρώτην καὶ δευτέραν νουθεσίαν, ἤτοι τὴν ὑπὸ Σεργίου τὸ πρῶτον, καὶ ὕστερον ὑπ᾽ αὐτοῦ τοῦ Κηρουλαρίου μὴ καταδεξάμενος τὴν ὑγιαίνουσαν διδασκαλίαν, ἀλλὰ τυφωθεὶς, ἀπερρίφη ὡς σεσηπὸς μέλος, καὶ ὅλως ἀνίατον. λέγει γὰρ ὁ Θεὸς τῷ Μωϋσῇ, Ἀποσχίσθητε ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων τούτων, ἵνα μὴ συναπόλησθε.

ΠΑΡΑ'ΓΡΑΦΟΝ Ε'.

Ὅτι ἐκ τῶν ἀνωτέρω εἰρημένων, καὶ τῶν ἐνταῦθα, τὸ χάριν τῶν κοκκοβαφῶν πεδίλων τὸν Κηρουλάριον σχίσαι τὴν Ἐκκλησίαν, δείκνυται ψευδεπίπλαστον, καὶ περὶ τῶν αἰτιῶν τοῦ πολλάκις γενομένου σχίσματος καὶ αὖθις ἑνώσεως τῆς Ἐκκλησίας, καὶ τῆς τελείας ἀποβολῆς τῶν δυτικῶν διὰ τὸ δόγμα τῆς προσθήκης.

Ἐπιλεκτέον, ὅτι ἀπὸ τῶν εἰρημένων ἀναγκαίων πραγμάτων φανερὸν ἐστὶν εἶναι ψευδεπίπλασον τὸν λόγον, ὅτι ἐζήτει δηλονότι ὁ Κηρουλάριος φορέσαι τὰ κοκκοβαφῆ καὶ ἐρυθρά. εἰ δὲ προβάλλουσι τὸ θέσπισμα τοῦ Κωνσταντίνου δεδωκέναι τὰ τοιαῦτα τῷ Πάπᾳ Ῥώμης, καὶ διὰ τοῦτο ἐζήτει αὐτὰ καὶ ὁ Κωνσταντινουπόλεως, ἀλλὰ καὶ τὸ θέσπισμα ψευδεπίπλασον ἀπεδέχθη, καὶ τὰ κοκκοβαφῆ καινοτομία ἐστὶ προφανής. πῶς δὲ ὁ πανεύφημος Κηρουλάριος ἀπὸ ἀθέσμου καινοτομίας ἐζήτει τιμᾶσθαι; ἐπιλέγει Γεώργιος ὁ Μετοχίτης περὶ τοῦ Κηρουλαρίου, Ἡνίκα ἡ κατὰ τοῦ Πάπα βασίλειος ἀγανάκτησις ἔνθεν κορυφωθεῖσα καταφέρεται ῥύμῃ πολλῇ τῆς ἐνωτικῆς ἀλληλουχίας ἑκατέρων Ἐκκλησιῶν, κἄκ τινων συμπτωμάτων κοσμικωτέρων τὰς ἀρχὰς λαβοῦσα τῶν αἰτιῶν τὰ ἐκκλησιαστικὰ τέλεον διιστᾷ, καὶ εἰς τέλεον συνελαύνει διάλυσιν. πρὸς ταῦτα τοῦ Μετοχίτου ῥητέον, ὅτι ὡς γράφει ὁ ἅγιος Νικηφόρος ἐν τῇ πρὸς τὸν Πάπαν Λέοντα ἐνθρονιαστικῇ αὐτοῦ ἐπιστολῇ, ὁ μετὰ Κωνσταντῖνον καὶ Εἰρήνην Αὐτοκράτωρ Φωκᾶς, διὰ τὸ τὸν Πάπαν στέψαι τὸν Κάρολον Βασιλέα, καὶ ὁπωσδήποτε γεγονέναι συνεργὸν τῆς πρὸς τὴν βασιλείαν Ῥωμαίων αὐθαδείας αὐτοῦ, ἔλεγε τῷ ἁγίῳ Νικηφόρῳ, ὅτι ὁ Πάπας ἑαυτὸν τῆς ἐκκλησίας ἀπέρρηξεν, ὅθεν καὶ ἐκώλυσεν αὐτὸν γράψαι τῷ Πάπᾳ, ἀποθανόντος δὲ τοῦ Φωκᾶ, ἔγραψεν ὁ Πατριάρχης πρὸς τὸν Πάπαν, καὶ ἴδε ἀνωτέρω βιβλίου ἑβδόμου κεφαλαίου ὀγδόου Παράγραφον ἐκτον. καὶ τοῦτο διατί; ἐπειδὴ οὐδὲν ἦν τότε ἐν τῇ ῥωμαϊκῇ Ἐκκλησίᾳ εἰσενεχθὲν δόγμα Αἱρέσεως, ἵνα καὶ τὸ ἐμπόδιον γένηται ἀδιάλειπτον, ἀλλὰ μόνον κοσμικῆς ὑποθέσεως αἰτίαμα. ὥστε καὶ ἐνταῦθα, εἰ ὁ Κηρουλάριος ἵνα φορῇ τὰ κοκκοβαφῆ καὶ ἐρυθρὰ προυξένησε τὴν Σύνοδον καὶ τὸ σχίσμα, συμπεριλαβὼν εἰς βοήθειαν καὶ τὴν βασιλικὴν ἀγανάκτησιν κατὰ τοῦ Πάπα, πῶς, ὡς εἴρηται, οὐκ ἐφόρεσεν ὧνπερ ἐπεθύμει κοκκοβαφῶν; καὶ τέως πῶς οἱ μετ᾽ αὐτὸν Κωνσταντινουπόλεως, ἢ οἱ λοιποὶ Πατριάρχαι, ἤ τις αὐτῶν, ἢ οἱ μετὰ τὸν Μονομάχον Βασιλεῖς οὐκ ἐφρόντισαν ἑνῶσαι τὰς Ἐκκλησίας, ὡς τυχὸν καινοτομήσας καὶ κακουργήσας ὁ Κηρουλάριος ἔσχισεν; ἀλλὰ δὴ κἀκεῖνο ῥητέον, ὅτι ἐπὶ τοῦ Κωνσταντίου οἱ Κωνσταντινουπόλεως Ἐπίσκοποι Εὐσέβιος καὶ Εὐδόξιος ἐποίησαν σχίσμα πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν Ῥωμαίων, ἀλλ᾽ ὁ Βασιλεὺς Θεοδόσιος καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος ἐποίησαν τὴν ἕνωσιν. ὁ Ἀρσάκιος καὶ Ἀττικὸς ἐποίησαν σχίσμα πρὸς τὴν ῥωμαϊκὴν Ἐκκλησίαν ἐπ᾽ αἰτίᾳ τοῦ Χρυσοστόμου, ἀλλ᾽ ὁ Ἀττικὸς φροντίσας, εἰρηνοποίησε τὰς Ἐκκλησίας. διάστασις ἦν ἀναμεταξὺ Φλαβιανοῦ Ἀντιοχείας καὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ πάλιν ὁ Βασιλεὺς Θεοδόσιος ὁ μέγας καὶ ὁ Ἀλεξανδρείας Θεόφιλος φροντίσαντες, εἰρήνευσαν τὰς Ἐκκλησίας. αἱ Ἐκκλησίαι Κωνσταντινουπόλεως καὶ Ῥώμης ἐσχίσθησαν ἐπὶ Ἀκακίου Κωνσταντινουπόλεως καί τινων μετ᾽ αὐτὸν ἀπὸ τῶν Παπῶν Σιμπλικίου καὶ Φίληκος, ἀλλ᾽ ὁ Βασιλεὺς Ἰουστῖνος καὶ ὁ Κωνσταντινουπόλεως Ἰωάννης ὁ Καππάδοξ καὶ ὁ Πάπας Ὁρμίσδας φροντίσαντες, εἰρήνευσαν αὐτάς. ὁ Σέργιος, Πύρρος, Παῦλος καὶ Πέτρος οἱ Κωνσταντινουπόλεως Πατριάρχαι προυξένησαν μέγα σχίσμα τῶν Ἐκκλησιῶν Κωνσταντινουπόλεως καὶ Ῥώμης ἐπὶ Σεβερίνου, Ἰωάννου, Θεοδώρου, Μαρτίνου καὶ τῶν ἕως Ἀγάθωνος Παπῶν, ἀλλ᾽ ὁ Αὐτοκράτωρ Κωνσταντῖνος ὁ Πωγωνᾶτος φροντίσας, εἰρήνευσεν αὐτάς. ὁ Ἀναστάσιος, Νικήτας, Κωνσταντῖνος καὶ οἱ μετ᾽ αὐτοὺς Εἰκονομάχοι Κωνσταντινουπόλεως Πατριάρχαι ἐποίησαν σχίσμα τῶν αὐτῶν Ἐκκλησιῶν, ἀλλ᾽ ὁ μέγας Ταράσιος ἐπιμεληθεὶς, τὴν εἰρήνην ἀπέδωκε ταῖς Ἐκκλησίαις. καὶ διατί ταῦτα; ἢ δῆλον, ὅτι τότε τὰ σχίσματα ἐγίνοντο οὐ μόνον διὰ πάθη ἀνθρώπινα, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰς Αἱρέσεις τῶν Πατριαρχῶν, ἐγίνετο δὲ ἡ ἕνωσις τῶν Ἐκκλησιῶν, ὅτι

ἀνεπι-

ἀνεπίληπτος ἦν ἐν τοῖς δόγμασιν ἡ ῥωμαϊκὴ Ἐκκλησία, ὅθεν γινομένων μετὰ τὰς διαστάσεις Βασιλέων καὶ Πατριαρχῶν ὀρθοδόξων ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐγίνετο καὶ ἡ ἕνωσις. νῦν δὲ αἰτία ἐστὶν ἡ ψυχοφθόρος προσθήκη καὶ ἡ ἀντιχριστιανικὴ μοναρχία καὶ ἄλλα λοιπὰ ψυχοφθόρα, ἅτινα εἰσάξασα ἡ ῥωμαϊκὴ Ἐκκλησία ἐν τῇ καθολικῇ, ἀπέρρηξεν ἑαυτὴν τῆς καθολικῆς. καὶ πάντες οἱ ὀρθόδοξοι Βασιλεῖς καὶ πάντες οἱ Πατριάρχαι τῶν μεγάλων καὶ ἀποστολικῶν θρόνων ἀλληλοδιαδόχως, ἕως ἂν μὴ γένηται παρὰ τῆς ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας ἀποβολὴ τῶν παρ᾽ αὐτῆς εἰσενηνεγμένων ἐν τῇ καθολικῇ, καὶ διὰ Συνόδων καὶ διὰ συγγραμμάτων καὶ διὰ τῶν συνήθων πρὸς τοὺς Αἱρετικοὺς καὶ πατροπαραδότων ἀγώνων ἀποβάλλουσιν αὐτήν, καὶ ξένην καὶ ἀλλοτρίαν ἡγοῦνται τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας, καὶ πάντα τὸν τὰ τοιαῦτα ἢ ἀποδεχόμενον, ἢ συγχωροῦντα, ἔχουσιν ἀσυγχώρητον. οὐδὲ οὖν ἢ ἐκ τοῦ πρὸς τὸν Κηρουλλάριον τούτου αἰτιάματος ὠφελήθησαν οἱ καινοτομήσαντες ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς δόγμασι.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΝ ς΄.

Ὅτι ὁ Χαλήφες Δαβέρων τοῦ ἀνακτισθέντος μέρους τῆς Ἱερουσαλὴμ τῇ τοῦ Μονομάχου βοηθείᾳ τὴν ἐξουσίαν τοῖς Χριστιανοῖς δεδωκώς, κριτὴν τὸν Ἱεροσολύμων τῶν Χριστιανῶν κατέστησε. καὶ περὶ τοῦ ἀπὸ Γερμανίας πλήθους εἰς προσκύνησιν τοῦ ἁγίου τάφου ἐλθόντος, ἐν οἷς καὶ ὁ ἱστορικὸς Ἴγγουλφος.

Σημείωσαι ὅμως, ὅτι εἰς τούτους τοὺς καιροὺς ἐτελείωσαν οἱ Χριστιανοὶ καὶ ἓν καλὸν μέρος τῶν τειχῶν τῆς Ἱερουσαλὴμ διὰ τῶν δόσεων καὶ ἐλεημοσυνῶν τοῦ Μονομάχου Κωνσταντίνου, ἐπέτυχον δὲ ἀπὸ τοῦ τότε Χαλήφε Δαβέρων καὶ τοῦ μέρους, ὅσον ᾔτησαν, ἵνα δηλονότι αὐτοὶ κυριεύωσιν αὐτοῦ, καὶ ἵνα μὴ ἄλλος ἔχῃ κρίνειν αὐτούς, ἀλλ᾽ ἢ μόνον ὁ Πατριάρχης αὐτῶν, ἦν δὲ τότε Πατριάρχης Ἱεροσολύμων ὁ Νικηφόρος κατὰ τὸν Γουεβεάρδον. εἰς δὲ τὸ χιλιοστὸν ἑξηκοστὸν τέταρτον ἔτος ἀπὸ Χριστοῦ συνήχθησαν ἑπτὰ χιλιάδες χριστιανοί, ἵνα ἀπέλθωσιν εἰς προσκύνησιν τῶν ἁγίων τόπων, ὡς ἱστορεῖ ὁ Σκότος Μαριανός, ὅστις λέγει, ὅτι ἐξῆλθον δύο πρῶτοι Ἀρχιερεῖς ἀπὸ τῆς Γερμανίας καὶ δύο Ἐπίσκοποι μετὰ πολλῆς παρρησίας καὶ πολυτελείας, ὅθεν δικαίως καὶ ψέγονται τῆς ἀγνωσίας, ὅτι εἰς τόσην τουρκίαν καὶ ξενιτείαν ἐβάδιζον μετὰ τόσης πλείστης ἀλαζονείας τόσαι χιλιάδες ἄνθρωποι, καὶ αὐτοὶ μετὰ βίας. εἷς ἐξ αὐτῶν ἦν ὁ Ἴγγουλφος ὁ ἱστορικὸς τοῦ Ῥηγὸς τῆς Ἐγκλιτέρας, ὅστις γράφει καὶ ταῦτα, Ἐπὶ τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου τοῦ Δούκα ἀπῆλθον οἱ ἄνωθεν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, ὄντος Πατριάρχου τῶν Ἱεροσολύμων τοῦ Σωφρονίου, ἱεροπρεποῦς σφόδρα καὶ τρισαγίου, ὅστις ἐκεῖνο τὸ πλῆθος ἐδέξατο μετὰ κυμβάλων καὶ ὕμνων, καὶ πολλῆς φωτοφυσίας κηρῶν καὶ λαμπάδων. ἰδόντες οὖν τὰ μοναστήρια κατηφανισμένα ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου Σχίν, ὢ πόσα ἐχέαμεν δάκρυα, ἐπορεύθημεν ὅμως εἰς τὸν Ἰορδάνην, καὶ ἐπλύθημεν οὐκ ἄνευ ἀναστεναγμοῦ καὶ εὐλαβείας, ἔπειτα κατέβημεν εἰς τὸ Γιάφα, καὶ ὠδεύσαμεν εἰς τὰ ἴδια.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΝ Ζ΄.

Περὶ Κοσμᾶ Ἱεροσολυμίτου, τοῦ μετὰ Ξιφιλῖνον Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, ἐπὶ Μιχαὴλ τοῦ Παραπινάκη, καὶ περὶ τοῦ ἐπὶ Νικηφόρου Βοτανειάτου πολέμου ἐν Ῥώμῃ ἐμφυλίου μετὰ Ἐνρίκου Βασιλέως Ἀλαμανίας καὶ Σαξόνων διὰ τοῦ Πάπα Γρηγορίου τοῦ ἑβδόμου, τοῦ αἰσχρὰν πρᾶξιν τοῖς τοῦ Ἐνρίκου πρέσβεσι ποιήσαντος, ὡς ἱστορεῖ ἡ Ἀλεξιὰς Ἄννα.

Ἐπὶ Μιχαὴλ τοῦ Παραπινάκη, μετὰ τὸν Ξιφιλῖνον Ἰωάννην ἐχειροτονήθη Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Κοσμᾶς Μοναχὸς ἐξ Ἱεροσολύμων, ἐνάρετος λίαν καὶ σώφρων. τὸν δὲ Μιχαὴλ ἐξέβαλε τῆς βασιλείας Νικηφόρος ὁ Βοτανειάτης, καὶ ἠνάγκασεν αὐτὸν γενέσθαι Μοναχόν, καὶ ὕστερον καὶ Ἐφέσου Μητροπολίτην. ἱστορεῖ δὲ ἡ Ἀλεξιὰς Ἄννα εἰς τὸ πρῶτον βιβλίον τῆς ἱστορίας αὐτῆς, ὅτι εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Νικηφόρου τούτου ὁ Πάπας τῆς Ῥώμης (Γρηγόριος ὁ ἔνατος δηλονότι) ἐκίνησε πόλεμον φρικτὸν κατὰ τοῦ Βασιλέως τῆς Ἀλαμανίας, ἤγουν Ἐνρίκου τοῦ τετάρτου. καὶ ὁ μὲν Γρηγόριος ᾐτιᾶτο τὸν Ἐνρῖκον, ὅτι ἀπὸ τῶν Ἐπισκόπων οὓς προεχειρίζετο εἰς τοὺς τόπους τῆς ἡγεμονίας αὐτοῦ, ἐλάμβανε δῶρα ὁ Ἐνρῖκος, καὶ τινὰς προέβαλεν ἀναξίους ὄντας τοῦ Ἐπισκοπικοῦ ἀξιώματος. ὁ δὲ Ἐνρῖκος ἐνεκάλει τῷ Γρηγορίῳ ὅτι ἐστὶ τύραννος, ἐπειδὴ χωρὶς τῆς γνώμης αὐτοῦ ἔλαβε τὸν θρόνον τῆς Ῥώμης, καὶ εἰς τὰ ἄνωθεν αἰτιάματα ἐχρήσατο κατ᾽ αὐτοῦ ἀναίσχυντα λόγια, καὶ λοιπὸν ἐὰν μὴ ἀναχωρήσῃ ἑκουσίως ἀπὸ τοῦ θρόνου ὃν ἥρπασε, διωχθήσεται ἀκουσίως αὐτοῦ. ὁ δὲ Γρηγόριος λαβὼν τὰ τοιαῦτα γράμματα ἀπὸ τῶν πρέσβεων τοῦ Ἐνρίκου, ἐμαίνετο, καὶ πρῶτον μὲν τὰς κόμας αὐτῶν καὶ τὰς γενειάδας, τὰς μὲν ξυρῷ, τὰς δὲ ψαλιδίῳ ἀπέκειρε, καὶ ἐποίησεν αὐτοῖς καὶ ἑτέραν τινὰ καταισχύνην, ὥστε Ἄννα Ἀλεξιάς, ἡ ταῦτα εἰς τὸ πρῶτον βιβλίον τῆς ἱστορίας αὐτῆς λέγουσα, γράφει, ὅτι γυνὴ οὖσα καὶ βασιλόπαις, ᾐσχύνθη γράψαι τὸ εἶδος τῆς αἰσχύνης, μάλιστα λέγει, τοιοῦτον ἦν τὸ ἔργον τοῦ μακαριωτάτου

Πάπα

Πάπα, τοῦ καθεζομένου εἰς τὸν τόπον τοῦ Πέτρου, καὶ ἔχοντος ἀξίωμα ἀπὸ τοῦ Εὐαγγελίου μὴ σφάλλειν, ὥστε ἵνα μὴ μολύνῃ τὸν γραφικὸν αὐτῆς κάλαμον οὐκ ἔγραψεν αὐτό, ὅτι μήτε χριστιανικὸν ἔργον ἦν. ὢ δίκη, τοιαῦτα τὰ ἔργα τοῦ Ἀρχιερέως, καὶ Ἀρχιερέως τοῦ πρώτου, καὶ προκαθημένου τῆς Οἰκουμένης καθώσπερ οἱ Λατῖνοι λέγουσιν. ὁ οὖν κατάπλυσος οὗτος Πάπας, λέγει ἐκείνη ῥητῶς, ποιήσας ἐκείνην τὴν ἀπάνθρωπον αἰχμίαν εἰς τοὺς πρέσβεις, καὶ πέμψας αὐτοὺς εἰς τὸν Ἐνρῖκον, ἐκίνησεν ἐμφύλιον πόλεμον, ὁ Τοποτηρητὴς φημιζόμενος τοῦ εἰρηνοποιοῦ καὶ πρᾴου Χριστοῦ. καὶ πρῶτον μὲν ἐζήτει στέψαι Καίσαρα τὸν Ῥομπέρτον Δοῦκαν, καὶ ἀποβαλεῖν τὸν Ἐνρῖκον, καὶ ἐπεὶ ὁ Ῥομπέρτος μαχόμενος τοῖς Ῥωμαίοις οὐκ ἤκουσεν αὐτοῦ, παρεκίνησε τοὺς Σάξονας καὶ τοὺς Δοῦκας αὐτῶν Λαντοῦλφον καὶ Ὀβέλκον μετὰ ὑποσχέσεως, ὅτι ποιήσει αὐτοὺς ἐξουσιάσαι ὅλης τῆς Δύσεως. οὕτως ὁ Πάπας εἶχεν εὔκολον τὴν χεῖρα χρίειν, παρακούων τοῦ Παύλου λέγοντος Τιμοθέῳ, Χεῖρας μηδενὶ ταχέως ἐπιτίθει. τὸν οὖν Δοῦκαν τῆς Λογγιβαρδίας ἔστεψε, καὶ τοὺς Σάξονας ὁμοίως, ὁ δὲ Ἐνρῖκος καὶ αὐτὸς ἦν ἡτοιμασμένος, καὶ ἐκχέονται ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ τριάκοντα χιλιάδων χριστιανῶν αἵματα, καὶ πίπτει ὁ Λανδοῦλφος, καὶ τρέχει ὁ Ἐνρῖκος εἰς πόλεμον κατὰ τῆς Ῥώμης, εἰς ἣν μετὰ δόλου εἰσελθών, ἔκτεινε καὶ ἀπέκτανε καὶ ἀπεστέρησε τοὺς Πάπας τῶν εἰσοδημάτων, ἀπέκτειναν δὲ καὶ οἱ Ῥωμᾶνοι πολλοὺς τῶν τοῦ Ἐνρίκου. ὕστερον δὲ βουλομένου τοῦ Ἀλαμάνου ἐλθεῖν κατὰ τοῦ Ῥομπέρτου διὰ παρακινήσεως τοῦ Κομνηνοῦ Ἀλεξίου, ἐξῆλθεν ὁ Πάπας ἅμα τῷ Ῥομπέρτῳ κατὰ τοῦ Ἐνρίκου. τοιοῦτος ὁ Ῥώμης, ὁ ἀποστάτης καὶ τύραννος, καὶ ἀνίερος, ὁ διὰ ἀφροσύνην αὐτοῦ ἐκχέας τόσα αἵματα, καὶ γεγονὼς τοσούτων σκανδάλων αἴτιος.

ΚΕΦΑ΄ΛΑΙΟΝ Ε΄

Περὶ ἐξώσεως ἀπὸ τῆς βασιλείας Νικηφόρου Βοτανειάτου καὶ μονάσεως αὐτοῦ, καὶ βασιλείας Ἀλεξίου Κομνηνοῦ, καὶ ἐξορίας Λέοντος τοῦ Χαλκηδόνος, καὶ διατί.

Ἐκβάλλει τὸν Βοτανειάτην ὁ Κομνηνὸς Ἀλέξιος, καὶ ποιεῖ αὐτὸν Μοναχόν, καὶ βασιλεύει αὐτὸς ἐν ἔτει τῷ σωτηρίῳ χιλιοστῷ ὀγδοηκοστῷ πρώτῳ. Ἐπὶ τούτου διὰ τοὺς συνεχεῖς πολέμους τοῦ Δουκὸς Λογγιβαρδίας Ῥομπέρτου, χρείας οὔσης χρημάτων, ἔλαβον ἀπὸ τῶν Ἐκκλησιῶν, ὡς καὶ ἐπὶ Ἡρακλείου, τινὰ ἀργυρᾶ καὶ χρυσᾶ μετὰ ὑποσχέσεως τοῦ ἀποδοῦναι αὐτὰ πάλιν. ὁ δὲ Χαλκηδόνος Μητροπολίτης Λέων, ἐνάρετος, ἀλλ᾽ ἀγράμματος καὶ προπετής, ἐκβάλλων τὸ ἀργύρειον καὶ χρυσίον, ὅπερ ἦν εἰς τὰς πόρτας τῶν Χαλκοπρατείων, ἔρριπτεν αὐτὸ εἰς τὴν ἐξουσίαν ἀτάκτως, ἀπαυθιαζόμενος εἰς τὸν ἀδελφὸν τοῦ Βασιλέως, μὴ γινώσκων λόγον οἰκονομίας καὶ ἀκριβείας, καὶ παρεστέλλει τὸν λόγον τῶν κειμηλίων. ἐλθόντος δὲ τοῦ Βασιλέως ἀπὸ τοῦ πολέμου, ἐποίει τὰ ὅμοια. ἀθροίσαντος δὲ τοῦ Βασιλέως Σύνοδον περὶ τῶν ληφθέντων ἀπὸ τῶν Ἐκκλησιῶν, ὁ Λέων ἔτι γε ἔλεγεν εἰς τὴν Σύνοδον, ὅτι ἡμεῖς λατρευτικῶς, καὶ οὐχὶ σχετικῶς προσκυνοῦμεν τὰς Εἰκόνας, ὑπ᾽ ἀγροικίας καὶ ἀμαθίας κακῶς καὶ λέγων καὶ φρονῶν. ὅθεν μὴ παραιτούμενος ἀσχημονεῖν, ἐξορίζεται εἰς Σωζόπολιν, καὶ ἴδε εἰς τὸ πέμπτον τῆς Ἀλεξιάδος.

ΠΑΡΑ΄ΓΡΑΦΟΝ Β΄.

Περὶ Αἱρέσεως Ἰταλοῦ τινὸς Ὑπάτου τῶν Φιλοσόφων, καὶ τῆς παρὰ τοῦ λαοῦ ἐπελθούσης αὐτῷ ἀνάγκης, καὶ τῆς μεταβολῆς αὐτοῦ, ἐπὶ Εὐστρατίου Κωνσταντινουπόλεως, ὡς ἱστορεῖ ἡ Ἀλεξιάς.

Εἰς τὸ αὐτὸ δὲ βιβλίον ἱστορεῖ ἡ Ἀλεξιάς, ὅτι Ἰταλός τις ὀλίγων γραμμάτων εἰδήμων, ἐδιδάχθη τινὰ καὶ ὑπὸ τοῦ Ψελλοῦ ἐπὶ Μιχαὴλ τοῦ Δούκα. τοῦ δὲ Ψελλοῦ μονάσαντος εἰς τὴν Μονὴν τῆς Πηγῆς, ὁ Ἰταλὸς ἐψηφίσθη Ὕπατος τῶν Φιλοσόφων· ὅστις ἐξηγούμενος Πλάτωνα, Πρόκλον, ἔτι δὲ Πορφύριον καὶ Ἰάμβλιχον, ἐδίδασκε μᾶλλον εἰς τὴν διαλεκτικὴν τοῦ Ἀριστοτέλους. ἀμαθὴς δὲ ὢν τῶν θείων καὶ κενόδοξος, κρυφίως ἐδίδασκε δόγματα κακότροπα. ὑποπτευθεὶς δέ, πέμπεται εἰς τὸν Πατριάρχην Εὐστράτιον τὸν Γαριδᾶν, ὃν ὡς ἀγράμματον ἔσυρεν εἰς τὴν παραφροσύνην αὐτοῦ ὁ Ἰταλός. ἀλλ᾽ ὁ λαός, ὥσπερ ἐπὶ Ἰουστίνου τοῦ Θρᾳκός, καὶ δὴ καὶ Ζήνωνος καὶ Βασιλίσκου, ἐβοήθει τῇ Ἐκκλησίᾳ κατὰ τῶν Μονοφυσιτῶν, οὕτω καὶ τότε ἐπορεύθη εἰς τὸ Πατριαρχεῖον τοῦ διαρρῆξαι τὸν Ἰταλόν, ὅστις φυγὼν εἰς φωλύδιον ἐπὶ τῆς Ἐκκλησίας, ἀπέδρα τὸν κίνδυνον. ὅμως φανέντα ἕνδεκα κεφάλαια, περιέχοντα τὴν Αἵρεσιν αὐτοῦ, ἀνεθεμάτισαν αὐτὰ συνοδικῶς. καταγνοὺς δὲ καὶ ἐκεῖνος μεταταῦτα τῆς κακοδοξίας αὐτοῦ, προσετέθη τῇ ὀρθοδοξίᾳ. ἀνάγνωθι τὰ κεφάλαια εἰς τὸ Συνοδικὸν τῆς ὀρθοδοξίας.

ΠΑΡΑ΄-

ΠΑΡΆΓΡΑΦΟΝ Γ'.

Περὶ Αἱρέσεως Νείλου τινὸς, ἐπὶ Νικολάου Κωνσταντινουπόλεως, ὡς ἱστορεῖ ἡ Ἀλεξιὰς, καὶ τῆς συνοδικῆς αὐτοῦ καθαιρέσεως.

Εἰς τὸ δέκατον βιβλίον αὐτῆς ἡ Βασιλὶς ἱστορεῖ, ὅτι Νεῖλός τις ὑποκρινόμενος ἀρετὴν, καὶ ὡς δῆθεν πάντοτε ἐνασχολούμενος εἰς τὰς ἱερὰς βίβλους, ἄλλως δὲ ὢν ἀγράμματος καὶ ἀπαίδευτος, ἀγνοῶν τὴν καθ' ὑπόστασιν ἕνωσιν, ἔλεγεν, ὅτι φύσει ἐθεώθη τὸ πρόσλημμα τοῦ Σωτῆρος. διδασκόμενος δὲ ὑπὸ τοῦ Βασιλέως τὸν ἀντιδόσεως τρόπον καὶ τὸ ὀρθόδοξον δόγμα, οὐκ ἐπείθετο. ἐπειδὴ δὲ ἡ ἄκρα αὕτη βλασφημία ἐδογματίσθη εἰς τὴν ἐν Τείν τῶν Ἀρμενίων Σύνοδον, καὶ ἦσαν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν πολλοὶ Ἀρμένιοι, λαβὼν ἐκείνους συμμάχους ὁ Νεῖλος, ὑλάκτει κατὰ τῆς ἀληθείας. ὅθεν ἀθροίσαντος τοῦ Αὐτοκράτορος Σύνοδον, ἧς προεκάθητο ὁ Πατριάρχης Νικόλαος, ἀνεθεματίσθη ἰσχυρογνωμήσας ὁ Νεῖλος καὶ ἐδημοσιεύθη. καί τις Βλαχερνίτης βοηθὸς αὐτοῦ, εἰ καὶ ἱερωμένος ἦν (ὁ γὰρ Αἱρετικὸς καὶ ὁ συνοδικῶς ὑπὸ ἁγίας Συνόδου ἀναθεματιζόμενος, πάντως καὶ ἱερεὺς καὶ λαϊκός) διὰ τοῦτο ἐδημεύθη. ὅθεν καὶ ὁ Σανταβαρηνὸς τοῦτον τὸν Κανόνα εἰδὼς, ἔλεγε τῷ Φωτίῳ καθαιρέσει ὑποβαλεῖν αὐτὸν, ἵνα παιδευθῇ· ὃν μὴ καθαιρεθέντα, τυφλώσας ὁ Λέων καὶ ἐξορίσας, καὶ ἀνθρώπου ὠδύνομα ποιήσας, ἔφερεν αὐτὸν καὶ ἐγκρατέστερα· ἀνάγνωθι ἀνάθεμα τὸ κατὰ τούτου τοῦ Νείλου εἰς τὴν Κυριακὴν τῆς ὀρθοδοξίας.

ΠΑΡΆΓΡΑΦΟΝ Δ'.

Περὶ τῆς ταπεινώσεως τῶν τὴν Φιλιππούπολιν κακούντων Μανιχαίων ὑπὸ Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, καὶ τῆς κατὰ τῶν πολεμίων τῆς Ἀνατολῆς νίκης τοῦ Βασιλέως, καὶ ἐλευθερίας τῶν αἰχμαλώτων, καὶ ἑτέρων πλείστων ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀγαθοεργιῶν, τοῦ Βασιλέως, ὡς ἱστορεῖ ἡ Ἀλεξιάς.

Οἱ Μανιχαῖοι, λέγει ἡ Βασιλὶς, ὅτι ἔχουσι τὴν ἀρχὴν τῆς δυαρχίας αὐτῶν καὶ ἀπὸ τοῦ Φιλοσόφου Πορφυρίου ἐξελεγμένην. ὑπεραπσιζόμενος γὰρ ἐκεῖνος τῆς ἑνάδος τοῦ Πλάτωνος, ἔγραψε κατὰ τῆς δυάδος τῶν Μανιχαίων, οὓς διὰ τὰς μαγείας καὶ τὴν ἄλλην αὐτῶν κακοτροπίαν Ἰωάννης ὁ Τζιμισκὴς ἀπὸ Χαλύβων καὶ Ἀρμενίας μετήνεγκεν εἰς τὴν Φιλιππούπολιν ἵνα ἀντιμάχωνται τοῖς Σκύθαις, ἀλλ' αὐτοὶ κακοῦντες ὡς ἀσεβεῖς τὴν Φιλιππούπολιν, ταπεινοῦνται ὑπὸ τοῦ Ἀλεξίου, καὶ βίᾳ οἱ πλείους ἑνοῦνται τῇ καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ. συνήργει δὲ Εὐστράτιος ὁ σοφώτατος Μητροπολίτης Νικαίας, καὶ αὐτὸς ὁ Φιλιππουπόλεως. ἦν δὲ ὁ Εὐστράτιος σοφὸς τὰ θεῖα καὶ τὰ θύραθεν, καὶ ἐν ταῖς διαλέξεσιν ὑπὲρ τοὺς Στωϊκοὺς, λέγει ἡ Ἄννα. νικᾷ τοὺς ἀντικειμένους ὁ Αὐτοκράτωρ κατὰ τὴν Ἀνατολὴν Ἀλέξιος, καὶ δὴ καὶ εἰρήνευσε, καὶ φέρει τοὺς αἰχμαλώτους Χριστιανοὺς εἰς τὴν πόλιν οὓς ἠλευθέρωσε. καὶ ὢ μέγα θαῦμα, ὅτε γὰρ ἔτικτέ τις γυνὴ, ἐσάλπιζε καὶ ἐκαρτέρει, ὅτε δέ τις ἔθνησκε, μόνος ἔτρεχεν εἰς τὴν κηδείαν, καὶ ὅτε ἤσθιον, ἐσίτιζε τοὺς πτωχοὺς, καὶ εἰς τὴν πόλιν ἐλθὼν, διανέμει τὰ ὀρφανὰ εἰς τὰ Μοναστήρια, βάλλει τὰ πλείω εἰς τὸ Ὀρφανοτροφεῖον, ὅπερ ἔκτισε, καὶ τρέφεσθαι καὶ μανθάνειν γραμματικὴν, κτίζει Νοσοκομεῖον, καὶ τρέφει πλείονας τῶν ἑπτὰ χιλιάδων πτωχῶν, καὶ εἰς τὸν Ναὸν τοῦ ἁγίου Παύλου βάλλει ψάλτας, καὶ μάλιστα σημείωσαι, ὅτι ἔταξε καὶ ᾀδούσας εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, κατεσκεύασε σπουδαστήρια παντοίων γλωσσῶν καὶ ἐπιστημῶν, ἔκτισε καὶ Μοναστήριον διὰ τοὺς Ἴβηρας Μοναχοὺς τοὺς ἐρχομένους εἰς τὴν πόλιν, οἵτινες πρότερον περιήρχοντο προσαιτοῦντες ὡς ἐπαῖται τὰς τῶν οἰκιῶν θύρας.

ΠΑΡΆΓΡΑΦΟΝ Ε'.

Περὶ τοῦ Βογομίλου Βασιλείου, καὶ τῆς τοῦ δόγματος αὐτοῦ συστάσεως, καὶ φανερώσεως τῆς Αἱρέσεως αὐτοῦ τρόπῳ τοῦ Βασιλέως Ἀλεξίου ἐπιτηδείῳ, καὶ ἐμπρήσεως αὐτοῦ ἐπὶ Νικολάου Κωνσταντινουπόλεως, καὶ περὶ τοῦ τίσιν ἐπέταξεν ὁ Βασιλεὺς ἱστορῆσαι πάσας τὰς Αἱρέσεις καὶ τὰς ἀνατροπὰς αὐτῶν ὑπὸ τῶν ἁγίων πατέρων, καὶ ὅτι ἡ Ἀλεξιὰς Ἄννα θυγάτηρ ἦν τοῦ Ἀλεξίου Κομνηνοῦ τοῦ Βασιλέως, οὗ καὶ ἡ τελευτὴ δηλοῦται.

Τὸ δόγμα τῶν Βογομίλων ἐκ Μασσαλιανῶν καὶ Μανιχαίων σύγκειται, ἦν δὲ πρὸ πολλοῦ κεκρυμμένον καὶ ἐμφωλεῦον, ἐπειδὴ ἴδιον τῆς Αἱρέσεως ταύτης, ἡ ὑπόκρισις καὶ τὸ πολὺ ψεῦδος. ὡς δὲ παρέσχεν ὁ Θεὸς ἄνεσιν πανταχόθεν τῇ βασιλείᾳ τῶν Ῥωμαίων, ἐξέρπυσεν ὡς ἀπὸ φωλεοῦ ὄφεως ψευδομοναχός τις ὀνόματι Βασίλειος, ὃν ἡ Ἄννα Ἀρχισατράπην τοῦ Σατανιὴλ καλεῖ, καὶ ἐποίησε καὶ δώδεκα μαθητὰς, οὓς καὶ Ἀποστόλους ὠνόμασε. τί δὲ ἦν ἡ Αἵρεσις αὐτοῦ, οὐ δίκαιον εἰπεῖν, ὡς οὐ μόνον βλάσφημον, ἀλλὰ καὶ ἀκάθαρτον. ἀρνουμένων δὲ εἰς τοὐμφανὲς τῶν Αἱρετικῶν τὸν Αἱρεσιάρχην Βασίλειον, μεταπεμψάμενος αὐτὸν εἰς ἑαυτὸν ὁ Αὐτοκράτωρ, ἐξανίσταται οὗ ἐκάθητο θρόνου τῇ εἰσόδῳ αὐτοῦ· τιμᾷ

αὐτὸν,

αὐτὸν, καὶ καθίζει ἔμπροσθεν αὐτοῦ, ποιεῖ ὁμοτράπεζον αὐτῷ, καὶ τέλος ἀπατᾷ αὐτὸν, οἷον ὁ Ἀντιοχείας Φλαυϊανὸς τὸν Ἀδελφιὸν Αἱρεσιάρχην τῶν Μασσαλιανῶν, καὶ ποιεῖ αὐτὸν φανερὰν ποιῆσαι αὐτῷ τὴν Αἵρεσιν αὐτοῦ, εἶτα ἀθροίζει τὴν Σύγκλητον, καὶ τὸν Πατριάρχην Νικόλαον τὸν γραμματικὸν, καὶ πολλοὶ μὲν μετεβλήθησαν ἀπὸ τῆς Αἱρέσεως, ὁ δὲ Βασιλεὺς ἔμεινεν ἐν αὐτῇ, τινὲς δὲ καὶ ὑπεκρίνοντο, τέλος δὲ, διορίζεται κοινῶς πυρποληθῆναι τὸν Αἱρεσιάρχην, καὶ βεβαιοῖ τὴν κρίσιν ὁ Πατριάρχης καὶ ἡ Σύνοδος, καὶ καίουσιν αὐτὸν, τοὺς δὲ μὴ μετανοήσαντας ἔθεντο εἰς τὴν φυλακὴν, ἔνθα καὶ κατέστρεψαν τὸν βίον πάντες. τὴν Αἵρεσιν δὲ ἴδε εἰς τὸ εἰκοστὸν τρίτον κεφάλαιον τοῦ δευτέρου μέρους τῆς Πανοπλίας Εὐθυμίου τοῦ Ζυγαβηνοῦ. ἐπέταξε δὲ ὁ Βασιλεὺς οὗτος, διὰ μὲν τοὺς Λατίνους καὶ τὴν ἐκπόρευσιν τοῦ ἁγίου Πνεύματος τὴν μὴ καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ, τῷ Ἡγουμένῳ τοῦ Γάνου Ἰωάννῃ τῷ Φουρνῇ καὶ ἄλλοις καὶ ἔγραψαν. διὰ δὲ πᾶσαν Αἵρεσιν ἁπλῶς ἐπέταξε τῷ Εὐθυμίῳ τούτῳ, καὶ ἔγραψε τὸ πάντων ὠφελιμώτατον βιβλίον τῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ὅθεν καὶ δογματικὴ Πανοπλία ὠνομάσθη, λέγει γὰρ ἡ Ἄννα βιβλίῳ δεκάτῳ πέμπτῳ, ὁ Ἀλέξιος τῷ Ζυγαβηνῷ ἐπέταξεν ἁπάσας τὰς Αἱρέσεις ἐκθέσθαι ἑκάστην ἰδίᾳ, καὶ ἐφ' ἑκάστῃ τὰς τῶν ἁγίων πατέρων ἀνατροπὰς ἐγχαράψασθαι. ἦν δὲ ὁ Ζηγαβηνὸς σοφώτατος καὶ Μοναχὸς Μονῆς τῆς Περιβλέπτου, ἐτελείωσε δὲ τὴν Πανοπλίαν ἐν ἔτει χιλιοστῷ ἑκατοστῷ δεκάτῳ ὀγδόῳ. σημείωσαι δὲ, ὅτι οἱ πάντες Αἱρετικοὶ, ὑποκριταὶ, ἀλλὰ καὶ οἱ Βογόμιλοι, ὅθεν σημειοῖ ὁ Βαλσαμὼν εἰς τὸν δέκατον τέταρτον Κανόνα τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ, ὅτι ἐπὶ τοῦ Πατριάρχου Ἀρσενίου ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Ἀρσενίου καὶ τοῦ Βουλγαρείας καὶ τῆς Συνόδου τινὲς διαβληθέντες Βογόμιλοι, ἐπετράπησαν φαγεῖν τυρὸν κατὰ τὴν μεγάλην τεσσαρακοστὴν, καὶ ἔφαγον, τινὲς ὅμως μετὰ τὸ φαγεῖν Βογόμιλοι ἐξηλέγχθησαν παρὰ τοῦ Βασιλέως Ἀλεξίου, τούτου θυγάτηρ ἦν ἡ Ἀλεξιὰς Ἄννα, ἡ γράψασα τὸ περίφημον ἱστορικόν. ἀπέθανεν ὅμως καὶ αὐτὸς, βασιλεύσας χρόνους τριάκοντα καὶ ὀκτὼ, καθὼς γράφει ὁ Ζωναρᾶς, ὅστις λέγει ὅτι ἐποίησε τὸν ἐπιτάφιον λόγον αὐτοῦ Νικόλαος ὁ Μουζάλων Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, ὑπερεπαινῶν αὐτόν.

ΚΕΦΑ'ΛΑΙΟΝ ϛ'.

Περὶ τοῦ ἱεροῦ πολέμου, καὶ ὅθεν ἤρξατο, καὶ τίς ἡ αἰτία, καὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν δυτικῶν στρατευμάτων, ἐπιβουλῆς τε Γοδιφρέδου, καὶ εἶτα συνθήκης πρὸς τὸν Κομνηνὸν Ἀλέξιον τὸν Βασιλέα, καὶ ὧν οἱ δυτικοὶ ἔλαβον πόλεων, καὶ ὧν ἀπέκτεναν πολεμίων, καὶ τῆς ἀθετήσεως τῶν πρὸς τὸν Βασιλέα συνθηκῶν αὐτῶν, καὶ ὧν ἐποίησαν μετὰ τοῦ Βασιλέως πολέμων, καὶ τῆς μυθευομένης ὑποστροφῆς τοῦ Ἡλίου εἰς τοὐπίσω, ὅτε τὴν Ἱερουσαλὴμ ἔλαβον, καὶ τοῦ ὀφθέντος Κομήτου, καὶ ὧν ἐδήλου, ὡς ἡ Ἀλεξιὰς ἱστορεῖ.

Ε'Ις τοὺς παρόντας καιροὺς γίνεται Πάπας Οὐρβανὸς ὁ δεύτερος· καὶ διὰ τὰ συνεχῆ σκάνδαλα τὰ εἰς τὴν Ἰταλίαν φεύγει εἰς Φράντζαν. ἔτυχε δὲ τότε ἀπελθεῖν εἰς προσκύνησιν τῆς Ἱερουσαλὴμ Πέτρος τις Ἐρημίτης ἐπιλεγόμενος, Ἐπίσκοπος Κελτὸς, ὃν ἡ Ἀλεξιὰς Κουκούπετρον καλεῖ, ἦν δὲ πρότερον στρατιώτης, καὶ διὰ τὸ ἐνοχληθῆναι ὑπὸ τῶν Σαρακηνῶν, ἐπανελθὼν εἰς τὴν Φράντζαν, παρεκίνει πολλὰ τοὺς δυτικοὺς ἀπελθεῖν καὶ ἐλευθερῶσαι τὴν Ἱερουσαλήμ. εὑρόντος οὖν ἐκεῖ τοῦ Κουκουπέτρου τὸν Οὐρβανὸν, καὶ εἰπόντος τὰ βουληθέντα, ἀθροίζει Σύνοδον ὁ Οὐρβανὸς εἰς Κλαρομόντεμ, πόλιν Γαλλίας, εἰς τοὺς χιλίους ἐνενηκονταπέντε, καὶ παρακινεῖ τοὺς Δυτικοὺς ἀπελθεῖν εἰς τὴν Παλαιστίνην, οὓς καὶ πείθει, ἐπειδὴ ἦν θεϊκὴ παραχώρησις γενέσθαι ὅσα ἐγένοντο εἰς τὴν Ἀνατολὴν ὑπ' αὐτῆς τῆς ὀζώδους ῥίζης. συνήχθη οὖν πλοῦτος πολὺς καὶ ἄνθρωποι, ὡς ὁ Οὐρβανὸς αὐτὸς γράφων τῷ Κομνηνῷ Ἀλεξίῳ ἔλεγεν, ὅτι ἦσαν τριακόσιαι χιλιάδες μόνοι στρατιῶται, ὁ Γουεβράρδος δὲ λέγει ἑξακοσίας χιλιάδας, ἄλλοι δὲ, ὅτι ἦσαν τριακόσιαι χιλιάδες πεζοὶ, καὶ ἑκατὸν χιλιάδες ἱππεῖς. λέγει γοῦν ἡ Ἀλεξιὰς Ἄννα εἰς τὸ δέκατον βιβλίον τῆς ἱστορίας αὐτῆς, ὅτι τὰ λατινικὰ ἔθνη τότε συνήχθησαν ὑπὲρ τὴν ἄμμον καὶ ὑπὲρ τὰ ἄστρα, καὶ ἦλθον ἄλλοι διὰ τῆς Δακίας, καὶ ἄλλοι ἀπὸ τῆς Ἠπείρου, περάσαντες ἀπὸ Λογγιβαρδίας καὶ Ἰταλίας· ἐν οἷς ἦν καὶ Βαϊμοῦνδος ὁ τοῦ Ῥομπέρτου, φύσει ἐχθρὸς τῶν Ῥωμαίων. ἐπέρασε δὲ πρῶτος ὁ ῥηθεὶς Κουκούπετρος, ἔχων πεζοὺς ὀγδοήκοντα χιλιάδας, καὶ ἱππεῖς χιλιάδας ἑκατόν. ἐποίησε δὲ, καταλύσας εἰς τὰ προάστεια τῆς Κωνσταντινουπόλεως, μυρία κακὰ εἰς τοὺς Ῥωμαίους, ἁρπαζόντων τῶν μετ' αὐτοῦ στρατιωτῶν ἀφειδῶς, καὶ λεηλατούντων τὰ προστυχόντα, καὶ ἐν πᾶσι τούτοις ὁ Αὐτοκράτωρ Ἀλέξιος εἶπεν αὐτῷ ἔχειν ὑπομονὴν, ἕως ἂν ἔλθωσι καὶ τὰ λοιπὰ στρατεύματα, ἀλλ' ἐκεῖνος ἀπονοίᾳ δουλεύων, ἐπέρασε, καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν Ἀνατολὴν, ἀλλ' εἰς τὴν Νίκαιαν τρέπεται ὑπὸ τῶν Τούρκων, καὶ κατακόπτονται οἱ μετ' αὐτοῦ, καὶ δὴ καὶ Ῥεϊνάλδος ὁ Δοὺξ τῆς Ἀλαμανίας συλληφθεὶς, ἐτούρκισε, τὸν Χριστὸν ἀρνησάμενος μετὰ τῶν συλληφθέντων στρατιωτῶν, καὶ ὁ Πέτρος ὑπέστρεψεν εἰς τὸ Βυζάντιον καὶ ὄντως Κουκούπετρος. ὕστερον δὲ ἐλθόντων καὶ τῶν λοιπῶν στρατευμάτων, λέγει ἡ Ἄννα, ὁ μὲν ἀδελφὸς τοῦ Ῥηγὸς Φραγγίας, ἐγένετο οἰκεῖος τῷ Βασιλεῖ, Γοδιφρέδος

δὲ ἔχων δέκα χιλιάδας πεζοὺς, καὶ ἑβδομήκοντα χιλιάδας ἱππεῖς, ἐποίησε τὴν ἐπιχείρησιν ἀπὸ τῆς γεφύρας τοῦ Κοσμιδίου ἕως τοῦ ἁγίου Φωκᾶ, καὶ ὑποκρινόμενος ὅτι περιέμενεν ἐλθεῖν καὶ τὸν Βαϊμοῦνδον καὶ τοὺς λοιποὺς, εἶχε κατὰ νοῦν ἐπιβουλὰς κατὰ τῆς πόλεως, ἀλλὰ στρατηγηθέντος αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος, ἐπρέσβευσεν ὁ Βαϊμοῦνδος, καὶ ἐγένοντο μετὰ τῆς εἰρήνης καὶ συνθῆκαι τοῦ διαπεραιοῦσθαι τοὺς Δυτικοὺς ἀπὸ τοῦ τόπου τοῦ Βασιλέως ἄνευ φόβου, καὶ εὑρίσκειν τὰς διατροφὰς αὐτῶν, τὸν δὲ Βασιλέα, ὅσα κάστρα λάβωσιν αὐτοὶ εἰς τὴν Ἀνατολὴν, ἔχειν αὐτὰ ὑπὸ τὴν ἑαυτοῦ ἐξουσίαν, πλὴν τῆς Παλαιστίνης. ἐτίμησεν οὖν ὁ Βασιλεὺς καὶ αὐτοὺς, καὶ ἐβοήθησεν αὐτοῖς, καὶ διαπεράσαντες, λαμβάνουσιν εἰς πεντήκοντα καὶ δύο ἡμέρας τὴν Νίκαιαν, εἰς δὲ τὸ Δορύλαιον κόπτουσι Τούρκους καὶ συμμάχους χιλιάδας τετρακοσίας, ἔλαβον δὲ καὶ τὸ Δορύλαιον καὶ τὴν Ἀγρυσόπολιν, εἶτα τὸ Ἰκόνιον, Ταρσὸν, Κιλικίαν, ἔπειτα τὴν Ἀντιόχειαν ἐν ἔτει χιλιοστῷ ἐννενηκοστῷ ἑβδόμῳ. λέγοντος δὲ τοῦ Ῥαϊμούνδου δοθῆναι τὴν Ἀντιόχειαν τῷ Βασιλεῖ κατὰ τὰς συνθήκας, ἀντέλεγεν ὁ Βαϊμοῦνδος, τὸ ἱερατεῖον ὅμως τῶν Λατίνων ἔκρινε δοθῆναι τῷ Βαϊμούνδῳ, ὅθεν ἠκολούθησαν ὕστερον εἴς τε τὴν Ἤπειρον, καὶ Φοινίκην, καὶ Νήσους πόλεμοι δεινότατοι ἀναμεταξὺ τοῦ Βασιλέως καὶ Βαϊμούνδου. λέγει δὲ ἡ Ἀλεξιὰς βιβλίῳ δεκάτῳ τρίτῳ, ὅτι εἰς τὰ ἐκκλησιαστικὰ γέγονε συμφωνία τοῦ Βαϊμούνδου μετὰ τοῦ Βασιλέως, ἵνα εἰς τὴν Ἀντιόχειαν μὴ ποιήσῃ Πατριάρχην Λατῖνον, ἀλλ᾽ ὁ Βασιλεὺς Ἀλέξιος προβάλληται ἐκ τῶν θρεμμάτων τυγχάνοντα τῆς κατὰ Κωνσταντινούπολιν μεγάλης Ἐκκλησίας, καὶ πάντα πράξῃ ἐντὲ χειροτονίαις καὶ λοιπαῖς ἐκκλησιαστικαῖς ὑποθέσεσι τὰ τοῦ θρόνου τοῦδε προνόμια. Σημείωσαι ὅτι λέγεται ὑπό τινων Λατίνων, καὶ ὅτε ἑάλω τὰ Ἱεροσόλυμα, τῷ χιλιοστῷ ἐννενηκοστῷ ἐνάτῳ ἔτει, ἡμέρα Παρασκευῇ, Ἰουλίου δεκάτῃ πέμπτῃ, ἐστράφη ὁ Ἥλιος εἰς τοὐπίσω δέκα βαθμοὺς, καθ᾽ ὅντινα τρόπον καὶ εἰς τὸν καιρὸν Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ καὶ τοῦ Βασιλέως Ἐζεκίου συνέβη μεταστραφῆναι. Ἀλλ᾽ ὅμως ῥητέον πρῶτον, αὐτὸς ὁ πόλεμος ἐγένετο φθορᾶς αἰτία εἰς τοὺς Χριστιανοὺς τῆς Ἀνατολῆς, καὶ τίς ἦν ἡ ἀνάγκη στραφῆναι τὸν Ἥλιον εἰς τὰ ὀπίσω; οὐ γὰρ ἦν εὐδοκία Θεοῦ εἰς τὸν πόλεμον τοῦτον, καθὼς ἔδειξε τὸ μέλλον, ἐπεὶ ταχέως καὶ ἐξεβλήθησαν καὶ ἠφανίσθησαν ἐκεῖθεν, μάλιστα ὡς γράφει Ἄννα ἡ Ἀλεξιὰς, τὸ θεῖον προεῖπε τὴν καταστροφὴν αὐτῶν, ἐπὶ γὰρ Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ ἐφάνη Κομήτης ἐν Οὐρανῷ ἀπὸ τῶν δυτικῶν μερῶν πρὸς Ἀνατολὰς διήκων, καὶ φαινόμενος ἐπὶ τεσσαράκοντα νυχθημέροις, εἶτα ἀπεσβέσθη. ὁ δὲ Βασιλεὺς μεταπεμψάμενος Βασίλειόν τινα νομιζόμενον σοφόν τε καὶ δίκαιον, ἐπυνθάνετο περὶ αὐτοῦ. ὁ δὲ Βασίλειος ἀπελθὼν εἰς τὸν Ναὸν Ἰωάννου τοῦ ἐπιστηθίου τὸν ἐν τῷ ἑβδόμῳ, λιπαρῶν καὶ δεόμενος, ὑπνώσαντι δὲ αὐτῷ, ἐφάνη ὁ ἅγιος ἱερατικῶς ἐστολισμένος, καὶ εἶπεν αὐτῷ ἐπερωτήσαντι, ὅτι τοῦτο Κελτῶν κίνησιν προσημαίνει, τὸ δὲ σβέννυσθαι, τὴν τούτων αὐτοῦ που κατάλυσιν δηλοῖ, βιβλίῳ δωδεκάτῳ.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΝ Β΄.

Ὅτι ὁ Ἱερὸς οὗτος πόλεμος αἴτιος τῆς καταστροφῆς ἦν τῆς Ἀνατολικῆς καὶ Δυτικῆς Ἐκκλησίας, ἀπὸ Γρηγορίου ἑβδόμου ἀρξάμενος, γνώμῃ τοῦ τοὺς Πάπας ὑποτάξαι ἑαυτοῖς τοὺς πάντας.

Ὁ παμμιαρὸς πόλεμος οὗτος οὐ μόνον γέγονεν αἰτία καταστροφῆς πολλῆς εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν Δυτικὴν, καθότι οἱ τότε Πάπαι τῆς Ῥώμης, εὑρόντες καιρὸν ἐνεργῆσαι τὸ μὴ ὑποκεῖσθαι αὐτοὺς τινὶ, πάντα λίθον ἐκίνουν, ἵνα ὑποκεῖσθαι αὐτοῖς τοὺς λοιποὺς πάντας ποιήσωσιν, ὅπερ ἐστὶν ἀντιχριστιανικὸν ἔργον, καίτοι κατανοήσαντες τὸν πόλεμον τοῦτον ἀνωφελῆ, καὶ μάλιστα ἐπιζήμιον, ὅμως οὐκ ἔπαυον καὶ πονηρίαις καὶ βίαις αὐτὸν αὐξάνειν. καὶ ὅσον ὁ πόλεμος ἐμηκύνετο, καὶ οἱ Χριστιανοὶ τῆς Δύσεως ἔτρεχον εἰς τὴν Ἀνατολὴν, τόσον οἱ Πάπαι ἐπετίθουν, ὡς μαρτυρεῖ Ὄθων Ἐπίσκοπος Φρεισιγούσης, καὶ ὁ Ἀββᾶς Οὐρασπεργούσης, γράφοντες τὸν βίαιον τρόπον τῶν Παπῶν, ἀρξάμενοι ἀπὸ τοῦ εἰρημένου Γρηγορίου τοῦ ἑβδόμου, ὡς εἴρηται καὶ ῥηθήσεται μεταταῦτα. τόσα δὲ κακὰ προὐξένησεν ὁ πόλεμος οὗτος εἰς τὴν Δύσιν διὰ τῶν ἐπιβουλῶν τῶν Παπῶν, ὥστε Ἀντώνιον τὸν Κόκκιον εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ τετάρτου βιβλίου τῆς ἐνάτης ἐννεάδος εἰπεῖν, ὅτι ἐπὶ Πασχάλη τοῦ δευτέρου Φλαβέντιος Φλωρεντίας Ἐπίσκοπος Ἰταλικῆς πόλεως χωρὶς ἀμφιβολίας τινὸς ἐβεβαίου γεννηθῆναι τὸν Ἀντίχριστον, μὴ ὁρῶντα εἰς τὰς γραφὰς, ὅτι μέλλει ποιήσειν ὁ Ἀντίχριστος πλείονα κακὰ ὧν ἔβλεπε ποιοῦντας τοὺς Πάπας.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΝ Γ΄.

Ὅτι ἵνα Πατριάρχας αὐτοῖς ὑποκειμένους καθίσωσιν ἐν ταῖς τῆς Ἀνατολῆς Ἐκκλησίαις οἱ Πάπαι διὰ τοῦ πολέμου τούτου, ἠφάνισαν τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἀνατολῆς καὶ τὴν βασιλείαν.

Εἰς τὴν Ἀνατολὴν ἀφορμῇ δῆθεν εὐσεβείας προβάλλοντο οἱ Πάπαι Πατριάρχας εἰς τὰς Ἐκκλησίας, καὶ ἄλλα ἔπραττον ὅσα ἐνόμιζον συμφέρειν εἰς τὸ ὑποταχθῆναι τοὺς ὀρθοδόξους τῷ ἀνομωτάτῳ ζυγῷ τοῦ Πάπα.

Πάπα, ὅθεν Εὐγένιος ὁ τρίτος ἔλεγεν, οὗτος ὁ πόλεμος εἰ καὶ μὴ δι' ἄλλο τι, ἀλλ' ὅμως διὰ τὸ ἐμβληθῆναι Λατίνους Ποιμένας εἰς τὰς Ἐκκλησίας τῆς Ἀνατολῆς ὠφελεῖ, καὶ ἴδε τὸν Ἐπίσκοπον Ὄθωνα βιβλίῳ πρώτῳ περὶ τῶν ἔργων Φρειδερίκου τοῦ Βασιλέως Ἀλαμανίας, κεφαλαίῳ τριακοστῷ τετάρτῳ. καὶ οὐ μόνον τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἀνατολῆς ἐλυμήναντο οἱ Πάπαι διὰ τούτου τοῦ ἀνόμου πολέμου, ὡς ἐκτεθήσεται, ἀλλὰ καὶ τὴν βασιλείαν, ὁρῶν γὰρ Ἰννοκέντιος ὁ τρίτος τὴν διχόνοιαν ἣν εἶχε τότε τὸ Βασίλειον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τὸ Στράτευμα ὃ ἦν ἕτοιμον διὰ τὸν Συριακὸν πόλεμον παρεκίνησε κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὡς περιγράφει τοῦτο καὶ ὁ Χωνειάτης.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΝ Δ'.

Περὶ τῶν διαφορῶν καὶ ἐπαναστάσεων τοῦ Ῥηγὸς τῆς Ἱερουσαλὴμ Μπαλδουίνου καὶ Δαϊβέρτου Λατινοεπισκόπου, καὶ περὶ τοῦ ἐν τῷ ἁγίῳ τάφῳ θείου φωτός.

Ἀπέθανεν ὁ Ῥὴξ τῆς Ἱερουσαλὴμ ὁ Γοδιφρέδος, καὶ ἀντ' αὐτοῦ ἐγένετο ὁ Μπαλδουῖνος κοινῇ τῇ ψήφῳ καὶ γνώμῃ κατὰ τὸν Τύριον Γουλίελμον, ὅστις διηγεῖται τὰς διαφορὰς τὰς ἐπαναστάσεις μεταξὺ τοῦ Μπαλδουίνου καὶ τοῦ Λατίνου Ἐπισκόπου Δαϊβέρτου, ὁ γὰρ Βασιλεὺς Μπαλδουῖνος ἐζήτει λαβεῖν ὅλα τὰ δικαιώματα τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ τὰ εἰσοδήματα, ἵνα καταναλίσκῃ αὐτὰ εἰς τὸν Στρατὸν δικαίῳ τρόπῳ. ἀλλ' ὁ ἐπίσακτος καὶ ψευδοπατριάρχης φιλάργυρος ὤν, ἐκώλυσεν αὐτόν, καὶ οὕτως ἔκραξεν ὁ Μπαλδουῖνος τὸν Βαϊμοῦνδον τὸν Δεσπότην τῆς Ἀντιοχείας, ἵνα βοηθήσῃ αὐτῷ, καὶ συνδράμῃ διὰ τὰ δίκαια τῆς Ἱεροσολύμων λατινοεκκλησίας, καὶ ἔγραψεν αὐτῷ καὶ γράμμα διὰ ταύτην τὴν ὑπόθεσιν. γράφει ὁ Ἀββᾶς Κούραδος τὰς νίκας ἃς κατὰ τῶν ἐχθρῶν ἐποίησεν ὁ Μπαλδουῖνος, καὶ διηγεῖται καὶ τὸ συνειθισμένον ἅγιον φῶς, τὸ καταβαῖνον ἄνωθεν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα τὸ μέγα Σάββατον. ὅρα καὶ τὸν Βαρώνιον εἰς τὸν δωδέκατον Τόμον κατὰ τὸ τρίτον ἔτος τοῦ Πάπα Πασχάλη καὶ τοῦ Κομνηνοῦ Ἀλεξίου, καὶ εἰς τὸν εἰκοστὸν δεύτερον, κἂν καὶ κολοβὴν βλέπῃς ἐκεῖ τὴν ἀλήθειαν.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΝ Ε'.

Περὶ τῶν ἐξ αἰτίας τοῦ πολέμου τούτου καὶ τῶν Λατίνων αὐτῶν ἐν Ἱερουσαλὴμ καὶ πᾶσι τοῖς κατὰ Φοινίκην, Συρίαν, Ἀραβίαν, Παλαιστίνην καὶ Αἴγυπτον Χριστιανοῖς κακώσεων, καὶ περὶ τοῦ Λατινοπατριάρχου ἐν Ἱερουσαλὴμ Ἀρνούφλου, καὶ ὧν ἔλαβον παρὰ τοῦ γνησίου Πατριάρχου Συμεὼν τόπων οἱ Λατῖνοι, τοῦ κατὰ Ἀζύμων γράψαντος.

Ὁ ῥηθεὶς Πέτρος Ἐρημίτης, ὁ παρακινήσας τὸν Οὐρβανὸν κατὰ τῶν Σαρακηνῶν, ἵνα ποιήσῃ ἐλευθερίαν τῆς ἁγίας γῆς τῆς Ἱερουσαλήμ, ἧς Πατριάρχης ἦν τότε ὁ μακαρίτης Συμεών, ἆρα εἶδε ὅσα εἰς ἐκεῖνο τὸ ποίμνιον κακὰ οἱ Λατῖνοι ἐποίησαν; πρῶτον γὰρ τὸν λατινοεπίσκοπον αὐτῶν Ἀρνοῦλφον ὠνόμασαν Πατριάρχην ἀπὸ τοῦ ἀνόμου ἀξιώματος τῆς Ῥώμης, καταφρονοῦντες τῶν μεγάλων καὶ ἰσοτίμων τοῖς Πάπαις Πατριαρχῶν, καὶ βάλλοντες εἰς τὸν γνήσιον Ποίμνια Λύκον καὶ ἐπιβάτην. δεύτερον, ἐγγὺς τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου τάφου, ὅπου περ ἦσαν εἰς τὸ ἀνατολικὸν καὶ νότιον μέρος προαύλια καὶ Στοαὶ (ὡς γὰρ γράφει ὁ Εὐσέβιος βιβλίῳ τρίτῳ εἰς τὸν βίον Κωνσταντίνου, αἱ αὐλαὶ καὶ τὰ προαύλια τοῦ σεβασμιωτάτου τούτου Ναοῦ ἔφθανον ἕως τοῦ φόρου, ἐν ᾧ ἦσαν αἱ ἐξώτεραι πύλαι τῶν προαυλίων) ἔκτισαν Παλάτια καὶ ἐργαστήρια χωρὶς εὐλαβείας τινός. τρίτον, ἡ Ἐκκλησία διδάσκει, ἐν ᾗ δήποτε Ἐκκλησίᾳ ὅπου ἅγια λείψανα, μηδένα ἐκεῖ νεκρὸν θάπτεσθαι, αὐτοὶ δὲ οἱ αὐτοχειροτόνητοι Βασιλεῖς Λατῖνοι εἰς Ἱεροσόλυμα, ὅπου τὸ μέγα μαρτύριον, καὶ ὁ θεοδέγμων τάφος, τὸ ἀσύγκριτον θαῦμα, ἐκεῖ ἐτάφησαν, ἔσωθεν εἰς τὸν Ναὸν τοῦ ἁγίου τάφου, ἐγγὺς τῆς προσκυνητῆς Ἀποκαθηλώσεως τοῦ Σωτῆρος, καὶ ὑποκάτω τοῦ ἁγίου Γολγοθᾶ. τέταρτον, συνέχεον τὸ τακτικὸν τοῦ θρόνου τοῦ ἀποστολικοῦ, καὶ ἐποίησαν τὴν Τύρον Μητρόπολιν, ὡς ἦν καὶ πρότερον, δόντες αὐτῇ καὶ Ἐπισκοπάς, Ἄκην, Βηρυτόν, Σιδῶνα καὶ Πανεάδα. δευτέραν Μητρόπολιν ἐποίησαν τὴν Καισάρειαν, δόντες αὐτῇ Ἐπισκοπὴν τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν Σεβάστειαν. τρίτην τὴν Ναζαρέτ, δόντες Ἐπισκοπὴν τὴν Τιβεριάδα. τετάρτην τὴν Πέτραν, ἔχουσαν Ἐπισκοπὴν τὸ ὄρος Σινᾶ, τῷ δὲ ψευδοπατριάρχῃ Ἱεροσολύμων ἔδωκαν Ἐπισκοπάς, Βηθλεέμ, Χεβρὼν καὶ Λύδδην. ἰστέον ὅτι Ἀσκάλων, Ἰόππη, Ἀκκαρών, Καισάρεια, Πτολεμαΐς, Τύρος, Ναζαρέτ, Τιβεριὰς καὶ ἄλλαι χῶραι καὶ πόλεις τῆς ἁγίας γῆς καὶ αὐτὴ ἡ Ἀντιόχεια, καίτοι γε ἦσαν καὶ κατῳκισμένοι Σαρακηνοὶ πρότερον, ἀλλ' οἱ πλείους ἦσαν ὀρθόδοξοι, καὶ τὰ χωρία ὅλα ὀρθόδοξα, καὶ εἰ οἱ Ῥωμαῖοι ἐμάχοντο πολλάκις διὰ τὴν ἐλευθερίαν τῆς Ἱερουσαλήμ, ἦσαν ὅμως αἱ ἄλλαι χῶραι ἀνύποπτοι, καὶ εἶχον εἰρήνην. ἀφ' οὗ δὲ ἔλαβον οἱ Λατῖνοι τὴν Ἱερουσαλήμ, καὶ διέμειναν ἐκεῖ περίπου τὰ ἑκατὸν ἔτη, πολεμοῦντες πάντοτε μετὰ τῶν Ἀράβων Αἰγύπτου, Δαμασκοῦ, Βαβυλῶνος καὶ τῆς ἐρήμου, συνέβη γενέσθαι

νέσθαι τὴν ἐσχάτην φθορὰν καὶ κατασκαφὴν εἰς ὅλας τὰς τοιαύτας πόλεις καὶ χώρας, καὶ προσέτι ἀφανισμὸν εἰς τὰ Μοναστήρια τὰ ἔξω καὶ ἔσω, καὶ εἰς τὸ τοῦ Θαβωρίου ὄρους καὶ τὸ τοῦ Ἐλαιῶνος καὶ τῆς Βηθλεὲμ τὸ δυτικὸν μέρος, ἅπερ εἰσὶν εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα, καὶ σβεσθῆναι τὴν τιμὴν τῆς εὐσεβείας τόσον, ὥστε πάνυ ὀλίγους ὑπολειφθῆναι Χριστιανοὺς καὶ διαριθμήτους. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὁ Ναὸς τοῦ ἁγίου τάφου ἔπαθε κακῶς, ἐπεὶ ὁ Σαλαδῖνος ἐξέβαλε τὰ παράθυρα, καὶ ἔκλεισε τοὺς τόπους αὐτῶν μετὰ ξηρολίθων, ἐξέβαλε τὴν ὀρθομαρμάρωσιν, ἐκρήμνισε τὰ πέριξ, ἔλαβε τὸ Πατριαρχεῖον καὶ ἐποίησεν αὐτὸ Τζαμὴ καὶ Διδασκαλεῖον, καὶ αὐτὴν τὴν Ἱερουσαλὴμ κατηδάφισε, καὶ εἰ ἔλιπεν ἡ μεγάλη ἐπιμέλεια Ἰσαακίου τοῦ Ἀγγέλου, τοῦ προφθάσαντος αὐτὸν μετὰ πρέσβεων καὶ δώρων, οὐκ εἴασεν ἂν μήτε σημεῖον εἰς τὰ προσκυνήματα, καὶ εἰς ὅσα ἔμειναν Μοναστήρια καὶ Ἐκκλησίαι ἕως τῆς σήμερον ἡμέρας, ἀλλὰ καὶ μετέπειτα μετὰ τὸν Σαλαδῖνον πολλάκις ἐπολέμησαν Δυτικοὶ καὶ Ἄραβες ἕως τῶν Ὀθωμανῶν περὶ τῆς Ἱερουσαλήμ, μέχρις οὗ ἠφανίσθησαν οἱ Χριστιανοὶ Φοινίκης, Συρίας, Ἀραβίας, Παλαιστίνης καὶ αὐτῆς τῆς Αἰγύπτου. καὶ τῆς ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Λατίνων αὐτὸς ὁ πόλεμος ἦν ἡ ἀρχή, ὅστις καὶ ἱερὸς ἐλέγετο, καθ' ὃν τρόπον ἱερὰ νόσος λέγεται ἡ λέπρα. ἀλλὰ καὶ ὅσα διὰ τὴν αἰτίαν αὐτὴν ἔπαθε Κύπρος, Πελοπόννησος, Ἑλλάς, αἱ Νῆσοι, ἰδίᾳ βιβλίου χρῄζουσι τοῦ συγγραφῆναι. οὕτω λοιπὸν τοῦ Οὐρβανοῦ καὶ Πασχάλη τῶν Παπῶν ἡ φροντὶς διὰ τοὺς ἁγίους τόπους ἠρήμωσε τὸ ὑπήκοον τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας. σὺ δὲ σημείωσαι, ὅτι ἐλθόντες οἱ Σαρακηνοὶ τοῦ ἀνακτήσασθαι τὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ μὴ δυνηθέντες, ἀπῆλθον καὶ ἐκρήμνισαν τὸ μέγα Μοναστήριον ὃ ἦν ἐπὶ τοῦ Θαβωρίου ὄρους τεθεμελιωμένον, φονεύσαντες ὅσους εὗρον ἐκεῖ ἐπὶ τοῦ ὄρους. ἔμεινε δὲ ὁ Ναὸς τοῦ Θαβωρίου ἕως τῆς σήμερον κατηδαφισμένος. ᾠκοδομήθη ἔτι ὁ Ναὸς τοῦ ἁγίου τάφου ὑπὸ τοῦ Παφλαγόνος καὶ Μονομάχου, καὶ ἔδωκε μετέπειτα ὁ Χαλίφης τῆς Αἰγύπτου τὸ τέταρτον μέρος τῆς Ἱερουσαλὴμ τοῖς Χριστιανοῖς ἵνα ἔχωσιν αὐτὸ κατοικίαν μόνοι, ἦν δὲ τὸ μέρος ἐκεῖνο τὸ ὄρος τοῦ Γολγοθᾶ, καὶ μέρος τοῦ ὄρους Σιών, ὅπερ ἔχουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ ἕως τῆς σήμερον. ἀπήρχοντο οὖν πολλοὶ καὶ κατῴκουν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ ἔμεινε συνήθεια, ἵνα ᾖ ἐκεῖνο τὸ τέταρτον μέρος εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ κατὰ καιροὺς Πατριάρχου τῶν Ἱεροσολύμων. ἀλλ' οἱ Λατῖνοι ἐξουσιάσαντες ἐκεῖ, ἐποίησαν Φράγγον Πατριάρχην, καὶ ἀπεστέρησαν αὐτὸ τοῦ γνησίου Πατριάρχου τοῦ Συμεών, ὅστις ἰδὼν οὐ μόνον τὴν ἀπανθρωπίαν αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ τὰς Αἱρέσεις καὶ σχίσματα ἅπερ εἶχον, ἠγωνίσθη ὑπὲρ τῆς ἀληθείας καὶ κατὰ πρόσωπον αὐτῶν, καὶ τί συνέγραψε διὰ τὰς ἄλλας αὐτῶν παρατροπὰς ἀγνοῶ, κατὰ Ἀζύμων ὅμως εὑρίσκεται αὐτοῦ πόνος θαυμάσιος, ὅθεν καὶ σχισματικὸν αὐτὸν καλοῦσιν οἱ παπισταί.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Περὶ τῆς βασιλείας τοῦ εὐσεβοῦς Ἰωάννου Κομνηνοῦ, καὶ λατινικῶν ἐν Ἱερουσαλὴμ δύο Συνόδων, καὶ ὧν ἐκύρωσεν ἐν τῇ δευτέρᾳ ὁ Οὐρβανὸς Ῥώμης, καὶ περὶ δύο ἐν Λατερανῷ Συνόδων, καὶ τοῦ τῆς Ἱερουσαλὴμ Ῥηγὸς πολέμου μετὰ τῶν Ἀμηράδων Γάζης καὶ Δαμασκοῦ, καὶ νίκης αὐτοῦ, καὶ εἶτα ἁλώσεως αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ τῆς Βαβυλῶνος Σουλτάνου Βολωχ, καὶ ἐξαγοράσεως αὐτοῦ.

Ἐβασίλευσεν ὁ Κομνηνὸς Ἰωάννης, καίτοι τῆς μητρὸς αὐτοῦ Εἰρήνης προσκειμένης τῇ θυγατρὶ αὐτῆς Ἄννῃ, καὶ βουλομένης βασιλεῦσαι τὸν γαμβρὸν αὐτῆς Νικηφόρον τὸν Βρυέννιον τὸν Καίσαρα. λέγομεν δὲ πάλιν τὰ τῆς Ἱερουσαλήμ, ἐν ᾗ ἐγένοντο δύο Σύνοδοι τῶν Λατίνων, ἐν μὲν τῇ πρώτῃ ἦσαν ὅλοι οἱ Τοπάρχαι καὶ ὁ Πισανὸς Ἀρχιεπίσκοπος Ῥομπέρτος, ἥτις ἐκάθηρε τὸν Ἀρνοῦλφον Φραγγοεπίσκοπον, διαζεύξαντα τὴν γυναῖκα τοῦ Μπαλδουίνου τὴν νόμιμον, καὶ συγχωρήσαντα αὐτὸν λαβεῖν ἑτέραν. πρὸς δὲ τὴν δευτέραν ὁ Οὐρβανὸς ἔγραψεν ἵνα κυρώσῃ, ὅτι ὅστις Χριστιανὸς πορευθείη εἰς Ἱερουσαλὴμ βοηθῆσαι τοῖς Λατίνοις κατὰ τῶν Σαρακηνῶν, εἶναι τοῦτον συγκεχωρημένον, ἀλλ' εἰς οὐδὲν ὠφέλησεν ἡ συγχώρησις, ἐπειδὴ ὁ Θεὸς παρεχώρει διὰ τὴν ἀνευλάβειαν καὶ τὸ σχίσμα τῶν Λατίνων καταντᾶν αὐτοὺς εἰς τὸ χεῖρον. ἐγένοντο δὲ καὶ ἕτεραι δύο Σύνοδοι λατινικαὶ εἰς τὴν Ἰταλίαν ἐπὶ τοῦ Κομνηνοῦ Ἰωάννου, ἡ μὲν πρώτη εἰς τὸ Λατερανὸν, ἐν ἔτει χιλιοστῷ ἑκατοστῷ εἰκοστῷ δευτέρῳ, ὄντος Ῥώμης Καλλίστου τοῦ δευτέρου, κατά τινων Αἱρετικῶν, καὶ ἵνα βοηθήσωσι τοῖς ἐν τῇ Ἱερουσαλὴμ οὖσι Λατίνοις, ἀρξαμένοις ἀδυνατεῖν, παρ' ὧν ἔλαβον καὶ πολλοὺς τόπους ὀπίσω οἱ Σαρακηνοί. ἠκολούθησαν ὅμως ἀπ' αὐτῆς τῆς συναθροίσεως πολλὰ κακά, καθότι ὁ Ῥὴξ τῆς Ἱερουσαλὴμ Βαλδουῖνος ἀπατηθεὶς ὅτι ἔρχεται βοήθεια ἀπὸ τῆς Δύσεως, ἐξελθὼν καὶ πολεμήσας μετὰ Ἀμηρᾶ τινὸς Γάζη ὀνόματι, συνέλαβεν αὐτὸν καὶ ἔθετο ἐν φυλακῇ, ὁμοίως ἐνίκησε καὶ τὸν Ἀμηρᾶν τῆς Δαμασκοῦ. ἀλλ' ἀπὸ τῶν

τοιούτων

τούτων περικινηθέντος καὶ ἐλθόντος τοῦ Σουλτάνου Βαβυλῶνος Βολὼχ, συλλαμβάνεται ὁ Βαλδουῖνος καὶ οἱ προκείμενοι Αὐθένται καὶ δουλοῦνται. περικινηθέντες δὲ οἱ Βενέτικοι ὑπὸ τοῦ Καλλίστου, ἔπλευσαν μετὰ στόλου εἰς βοήθειαν, ἀλλὰ μηδὲν ἄξιον ἔπραξαν, ἀλλ᾽ ἢ μόνον ὅτι ἔλαβον τὴν Τύρον, ἣν καὶ τοῦ ἡμίσεος αὐτῆς ἐξουσιάζειν συνεφώνησαν. ἐπαναστρέφοντες δὲ εἰς τὰ ἴδια, ἔλαβον Ῥόδον, Χῖον καὶ Μυτιλήνην ἀπὸ τῶν Ῥωμαίων, ἄξια πράττοντες τῆς ἐγκρυφίου ἐπαγγελίας τοῦ ἱεροῦ πολέμου, ὃς ἦν κατὰ Ῥωμαίων καὶ οὐχὶ κατὰ Σαρακηνῶν. ἐξαγορασθεὶς δὲ ἀπὸ τοῦ Βολὼχ ὁ Βαλδουῖνος, ἔπνεε τὰ λοίσθια ὑπὸ τῆς λύπης αὐτοῦ, ἀκούων, τὸν Κάλλιστον περιτειχίζειν μὲν τὴν Ῥώμην, καὶ μάχεσθαι τῷ ἀντιπάπᾳ Γρηγορίῳ, περὶ δὲ τῆς Ἱερουσαλὴμ μὴ μέλειν αὐτῷ.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΝ Β΄.

Περὶ τοῦ μετὰ θάνατον Βαλδουΐνου Ῥηγάτου ἐν Ἱερουσαλὴμ Φούλκου, καὶ ἁλώσεως Ἐδέσσης ὑπὸ τοῦ Ἀμηρᾶ Βαβυλῶνος Ἀλῆ, καὶ ὧν ἐποίησε φόνων καὶ μετ᾽ αἰσχύνης κακῶν τοῖς Χριστιανοῖς. καὶ περὶ τοῦ Ῥηγάτου ἐν Ἱερουσαλὴμ Βαλδουΐνου υἱοῦ τοῦ ἀνωτέρω Φούλκου.

Θνήσκει ὁ Βαλδουῖνος, καὶ γίνεται Ῥὴξ εἰς Ἱερουσαλὴμ Φοῦλκός τις Κόμης, καὶ ἔρχεται Ἀλῆς ὁ Ἀμηρᾶς ἀπὸ Βαβυλῶνος, καὶ λαμβάνει ἀπὸ τῶν Λατίνων τὴν Ἔδεσσαν, καὶ κατακαίει αὐτήν, τοὺς δὲ ἐν αὐτῇ Χριστιανοὺς μὴ ἀρνησαμένους τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν κατέκοψε, τὰς δὲ γυναῖκας τῶν Ἀρχόντων Χριστιανῶν, ἔδωκε πρόσταγμα ὁ αὐτὸς Ἀλῆς καὶ ἐπόρνευσαν οἱ Στρατιῶται αὐτοῦ ἔνδον εἰς τὸ Θυσιαστήριον τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας τοῦ Προδρόμου, καὶ θνήσκει καὶ ὁ ταλαίπωρος Φοῦλκος, καὶ γίνεται Ῥὴξ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Βαλδουῖνος. τοιαῦτα οὖν τὰ ἀποτελέσματα τῆς Συνόδου, ἥντινα καὶ Οἰκουμενικὴν λέγουσιν οἱ Λατῖνοι, ὡς αἰτίαν δοῦσαν ἀποβουκοληθῆναι τὸν Βαλδουῖνον, καὶ καταστραφῆναι τὰ πράγματα τῶν Χριστιανῶν εἰς τὴν Ἀσίαν.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΝ Γ΄.

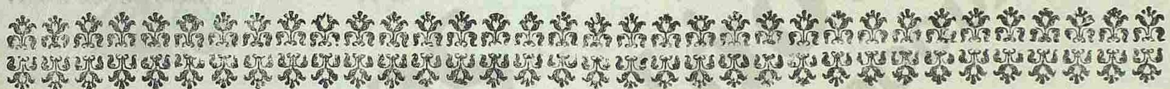
Περὶ τοῦ τίνος χάριν ἡ δευτέρα τῶν ἀνωτέρω δύο ἐν Λατερανῷ Σύνοδος συνῆλθε, καὶ ὧν πλάττουσιν οἱ Λατῖνοι ἐν αὐτῇ Πατριαρχῶν καὶ Τοποτηρητῶν, καὶ ὅτι ἀπὸ Βασιλείου τοῦ Βουλγαροκτόνου μέχρι τῆς δεῦρο ἀποτρόπαιοι τοῖς Ἀνατολικοῖς οἱ Πάπαι.

Ἡ δὲ δευτέρα, ἠθροίσθη καὶ αὐτὴ εἰς τὸ Λατερανὸν τῷ χιλιοστῷ ἑκατοστῷ τριακοστῷ ἐνάτῳ ἔτει, ἐν ᾗ ἦσαν Μητροπολῖται ἑβδομηκονταδύο καὶ Ἡγούμενοι καὶ ἄλλοι τοιοῦτοι ὑπὲρ τοὺς ὀκτακοσίους, ἡ δὲ πάντολμος Τάργα λέγει ὅτι ἦσαν χίλιοι διακόσιοι ὀγδοηκονταπέντε. συνήχθη δέ, φασὶν οἱ παπισταί, ὑπὲρ προνομίων ἐκκλησιαστικῶν, καὶ διὰ αἵρεσιν τοῦ Ἀνάρδου Βρουξίας. μεγαλαυχοῦσι δέ, ὅτι δῆθεν ἦσαν εἰς αὐτὴν σωματικῶς ὁ Κωνσταντινουπόλεως καὶ ὁ Ἱεροσολύμων, ὁ δὲ Ἀλεξανδρείας καὶ Ἀντιοχείας ἔπεμψαν Τοποτηρητάς, καὶ ἡνώθησαν ἐν αὐτῇ αἱ Ἐκκλησίαι Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως, ἤτοι ὑπετάγησαν οἱ Ἀνατολικοὶ τῷ Πάπᾳ τῆς Ῥώμης. Ἀλλὰ ῥητέον ὃ καὶ πολλάκις εἴρηται καὶ ῥηθήσεται, ὅτι ἰδιαίτατον ἔργον Λατίνοις τὸ ἀνακεκαλυμμένῳ τῷ προσώπῳ ψεύδεσθαι, ὥστε καὶ ἐνταῦθα ἔπλασαν Πατριάρχας καὶ Τοποτηρητάς, Ἱεροσολύμων γὰρ ἴσως εἶχον τὸν Φραγγοεπίσκοπον αὐτῶν, ὃν καὶ παρανόμως ὠνόμασαν Πατριάρχην, οὐ μὴν καὶ τὸν ὀρθόδοξον, ἐπεὶ ἔτι χθὲς κατ᾽ αὐτῶν συνέγραφον ὁ μακάριος Συμεών, καὶ ὁ μετ᾽ αὐτὸν Ἰωάννης. ποῦ δὲ οἱ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἢ τῶν λοιπῶν Πατριαρχῶν Τοποτηρηταί, ὄντων εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν τῶν συγγραφόντων καὶ τῶν Λατίνων τότε μυρίων; καὶ εἶτα τίνα ἦσαν τῶν Πατριαρχῶν τὰ ὀνόματα; καὶ μετὰ πόσων Ἀρχιερέων ἐκεῖσε ἀπῆλθον; καὶ ποῦ εἰσὶ τοῦ Αὐτοκράτορος τὰ γράμματα εἰς τὴν Σύνοδον; καὶ ποῦ εἰσὶν αἱ διαλέξεις; τίνες Κληρικοὶ καὶ σοφοὶ συναπῆλθον; καὶ πῶς οὐδεὶς τῶν Ἀνατολικῶν αὐτὸ μήτε συνέγραψε, μήτε γινώσκει; δῆλον οὖν ὅτι ὁ Πάπας, ἢ ἐπισκοπίδιά τινα ἀσελγείας χάριν εἰς Ῥώμην διατρίβοντα, Πατριάρχας εἶπε, καὶ ψευδοτοποτηρητὰς ἔπλασεν ὡς ἐπὶ τῆς κατὰ Φωτίου, ἢ κατὰ τὴν νεωτερισθεῖσαν αὐτοῦ συνήθειαν ἔπλασε λαλίδια ἀνθρωπάρια Πατριάρχας. ὡς καὶ ἐπὶ τῆς ἐν Τριδέντῳ καὶ εἰς τὰς ἄλλας αὐτοῦ Συνόδους. οἱ Ἀνατολικοὶ οὖν, ἀφ᾽ οὗ ἡ γεγονυῖα ὑπὸ τῶν Λατίνων προσθήκη ἐν τῷ Συμβόλῳ ἐφανερώθη ἐν τῷ ἑξακισχιλιοστῷ πεντακοσιοστῷ ἑβδόμῳ ἔτει, καθ᾽ ὃ ὁ Κωνσταντινουπόλεως Σέργιος ἐπὶ Βασιλείου τοῦ Βουλγαροκτόνου ἐρευνήσας καὶ μαθὼν τὰ διαγγελθέντα, καὶ πληροφορηθείς, ἀπέκοψε τὸ μνημόσυνον τοῦ Πάπα, ἐξ ἐκείνου καὶ ἕως οὗ μένει ἡ προσθήκη καὶ τὸ δόγμα αὐτῆς οὔτε ἐμνημόνευσαν οὔτε μνημονεύουσι τοῦ Πάπα Ῥώμης, ἀλλ᾽ ἔχουσιν αὐτὸν ὡς καινοτόμον, θεομισῆ τε καὶ ἀποτρόπαιον.

ΠΑΡΑ΄ΓΡΑΦΟΝ Δ΄.

Περὶ τῶν τροπαίων ὧν ἐποίησε κατὰ τῶν πολεμίων διὰ τῆς Εἰκόνος τῆς Θεοτόκου ὁ Κομνηνὸς Ἰωάννης, καὶ ὧν ἔλαβε πόλεων, καὶ τῆς τελευτῆς αὐτοῦ, καὶ βασιλείας Μανουὴλ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ.

Ὁ Κομνηνὸς Ἰωάννης ἐστράτευσε πολλάκις κατὰ τῶν ἀντικειμένων αὐτῷ ἐν τῇ Ἀνατολῇ, καὶ πάντοτε ἴσχυσε, καὶ ἴδε περὶ αὐτοῦ τὸν Χωνειάτην. ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ Ἑξαμίλιον τῆς Θρᾴκης πολλοὺς τοιούτοις ὁμοίους κατέφθειρε τῇ συμμαχίᾳ τῆς Εἰκόνος τῆς Θεομήτορος, ὥσπερ ποτὲ ὁ Μωϋσῆς τῷ τύπῳ τοῦ Σταυροῦ ἠφάνισε τοὺς Ἀμαληκίτας. τὰ αὐτὰ ἐποίησε καὶ τοῖς Σέρβοις καὶ Οὔγγροις καὶ Ἰταλιώταις. ἦλθε θριαμβεύων λαμπρῶς εἰς Κωνσταντινούπολιν, εἶχε τὴν Εἰκόνα τῆς Παναγίας ἐπὶ ἁμάξης χρυσηλάτου, ἧς τῶν ἵππων τὰ χαλινὰ ἐκράτουν οἱ Μεγιστᾶνες, καὶ ἔσυρον, αὐτὸς δὲ ὁ Βασιλεὺς περιεπάτει πεζὸς ἔμπροσθεν, βαστάζων τὸν τίμιον Σταυρόν, ἕως οὗ ἔφθασαν εἰς τὴν ἁγίαν Σοφίαν. μετὰ δὲ τὸν θρίαμβον στρατεύει, καὶ λαμβάνει Κασταμόνην καὶ Γάγγραν, καὶ εἰς τὴν Κιλικίαν διαβάς, λαμβάνει Ἄδανα, Ταρσόν, Ἀνάζαρβα. ἀπέρχεται εἰς Ἀντιόχειαν, λαμβάνει μεθ᾽ ἑαυτοῦ τὸν Πρίγκηπα αὐτῆς Ῥαϊμοῦνδον, καὶ καταστρέφει τοὺς πολεμίους εἰς Εὐφρατίαν καὶ Μεσοποταμίαν, καὶ μετὰ τρεῖς χρόνους ἀνελθὼν εἰς Βυζάντιον, στρατεύει κατὰ Νεοκαισαρείας, ὅτε καὶ ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ Ἰωάννης ἀπέδρα εἰς Τούρκους, καὶ ἐτούρκισε, καὶ ἔλαβεν εἰς γυναῖκα τὴν θυγατέρα τοῦ Σουλτάνου τοῦ Ἰκονίου, ἐξ οὗ νομίζει Φραντζῆς ὁ Λογοθέτης κατάγεσθαι τὸν Ὀτμάν. ἔρχεται οὖν πάλιν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ὁ Βασιλεύς, εἶτα ἀπέρχεται εἰς Ἀτάλειαν, Ἰσαυρίαν καὶ Κιλικίαν, σκοπῶν νικῆσαι τοὺς πολεμίους, καὶ ἀπελθεῖν εἰς προσκύνησιν τοῦ ἁγίου τάφου, ἀλλὰ κυνηγετῶν ἐκεῖ, καὶ τύψας ἕνα χοῖρον ἰσχυρῶς, ἔτρωσε τὴν χεῖρα αὐτοῦ· καὶ ἀπέθανεν, ἀφεὶς διάδοχον αὐτοῦ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Μανουήλ. ἐβασίλευσε δὲ χρόνους εἰκοσιτέσσαρας καὶ μῆνας ὀκτώ.

ΚΕΦΑ΄ΛΑΙΟΝ Η΄.

Περὶ προβλήσεως Μιχαὴλ εἰς Κωνσταντινουπόλεως Πατριάρχην, καὶ τῶν ἀρίστων κατορθωμάτων τοῦ Βασιλέως Μανουὴλ κατὰ διαφόρων πολεμίων, καὶ ὧν ἐβασίλευσεν ἐτῶν.

Ὁ Μανουὴλ ἀναῤῥηθεὶς Αὐτοκράτωρ, ἔρχεται ἀπὸ Κιλικίας εἰς Βυζάντιον, καὶ ἐπειδὴ προεκεκοίμητο ὁ Πατριάρχης, προβάλλεται Πατριάρχην τὸν ἐν τῇ Ὀξείᾳ Μοναστηρίου τὸν Ἡγούμενον Μιχαήλ, ἀφ᾽ οὗ καὶ χειρίεται εἰς τὴν ἁγίαν Σοφίαν. ἐστράτευσε δὲ κατὰ τῶν πολεμίων τῆς Ἀνατολῆς διαφόρως, καὶ κατὰ τῶν Σικελῶν, καὶ Σέρβων, καὶ Οὔγγρων, καὶ ἠρίστευσεν ἐν τοῖς πλείοσι, καὶ δὴ καὶ διάτινων Ἰταλῶν Ἡγεμόνων ἠνώχλησε τῶν Ἀλαμανῶν τὸν Ῥῆγα Φριδέριχον, ἀλλὰ καὶ κατὰ Ἀρμενίας καὶ Κιλικίας ἐστράτευσε, καὶ ἠρίστευσεν. ἐβασίλευσε δὲ ἔτη τριάκοντα καὶ ὀκτώ.

ΠΑΡΑ΄ΓΡΑΦΟΝ Β΄.

Περὶ τοῦ ἱεροῦ λίθου τῆς Μαγδαληνῆς, τοῦ μετενεχθέντος ἀπὸ Ἐφέσου εἰς Κωνσταντινούπολιν ὑπὸ τοῦ Βασιλέως Μανουήλ, καὶ τίς οὗτος ὁ λίθος, καὶ περὶ τοῦ εἰς Βυζάντιον ἐλθόντος Ῥηγὸς τῆς Παλαιστίνης.

Ἱστορεῖ ὁ Κίνναμος Ἰωάννης εἰς τοῦ ἑκτου βιβλίου τὸ ὄγδοον κεφάλαιον, ὅτι τὸν ἱερὸν λίθον, ὃς ἦν εἰς τὴν Ἔφεσον, καὶ εἶχε τὸ κατὰ τὸν Σταυρὸν τοῦ Σωτῆρος μυστήριον, τὸ ἕως τοῦ τότε καιροῦ μεῖναν ἀναπόνιπτον, πρᾶγμα φαινόμενον τεράστιον, ὃν ἡ Μαγδαληνὴ Μαρία ἀπερχομένη εἰς τὴν Ῥώμην ἐγκαλέσαι τοὺς τὸν Κύριον κτείναντας τῷ Τιβερίῳ, καὶ διοδεύσασα διὰ τῆς Ἐφέσου, ἀφῆκεν ἐκεῖ, καὶ ἦν ἕως τοῦ τότε καιροῦ, ὁ Αὐτοκράτωρ Μανουὴλ ἔφερεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, καὶ ὅτε ἤχθη ὁ ἱερὸς οὗτος λίθος εἰς τὸ λεγόμενον Σκούταρι, προϋκλιώτησαν αὐτῷ μετὰ τοῦ Πατριάρχου καὶ τοῦ Κλήρου καὶ τῆς Συγκλήτου ὁ Βασιλεύς, ὃς καὶ τοῖς ὤμοις αὐτοῦ ἐπέθηκεν αὐτόν, καὶ δὴ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ ἔπεσεν ἐνώπιον αὐτοῦ ἐπὶ πρόσωπον δακρυῤῥοοῦσα ὑπὸ εὐλαβείας. ὁ δὲ Χωνειάτης εἰς τὸ ἕβδομον βιβλίον τῆς ἱστορίας αὐτοῦ λέγει, ὅτι αὐτὸς ὁ λίθος ἦν ἐν ᾧ ἐνειλίθη τῇ ἐνταφίῳ σινδόνι ὁ Δεσπότης Χριστός, ὃν λίθον πρότερον ἔβαλεν ὁ Βασιλεὺς εἰς τὸν ἐν Φάρῳ Ναὸν τοῦ Παλατίου, ὕστερον δὲ ἔβαλεν αὐτὸν εἰς τὴν Μονὴν τοῦ Παντοκράτορος, ἐγγὺς τοῦ ἑαυτοῦ μνήματος, ἦν δὲ ἐρυθρὸς ὁ λίθος καὶ αὐτέρμηκης. Φανερὸν δ᾽ ἐντεῦθεν ὅτι ὁ λίθος ὁ ὢν νῦν εἰς τὴν Ἀποκαθήλωσιν, ἐστὶν εἰς τύπον τοῦ πρωτοτύπου, καὶ οὐχὶ αὐτὸς ὁ πρωτότυπος. ἴδε καὶ περὶ τοῦ Μανουὴλ τούτου τὸ τοῦ Χωνειάτου βιβλίον τὸ ἕβδομον. λέγει ἔτι ὁ αὐτὸς βιβλίου ἕκτου Παραγράφῳ δεκάτῳ, ὅτι ὁ Παλαιστίνης Ῥὴξ εἰς Βυζάντιον ἦλθε, καὶ τυχὼν ὧν ἐπόθει, δουλείαν ὡμολόγησε.

ΠΑΡΑ΄-

ΠΑΡΑ'ΓΡΑΦΟΝ Γ'.

Περὶ τῶν ὑπὸ τοῦ Κιννάμου ἱστορουμένων παρατροπῶν Νήφωνός τινος περὶ τὴν πίστιν, καὶ τῆς πρὸς τὸν Νήφωνα περιποιήσεως τοῦ Κωνσταντινουπόλεως Κοσμᾶ, δι' ἣν καὶ ἐξεβλήθη τοῦ θρόνου.

Ὁ αὐτὸς Κίνναμος εἰς τὸ δεύτερον βιβλίον αὐτοῦ λέγει, ὅτι ἦν τις Νήφων ἀμέτοχος τῆς ἐξωσοφίας, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ τῆς Ἐκκλησίας πάνυ ὀλίγος, καὶ ἐπὶ τῆς Πατριαρχείας τοῦ εἰρημένου Μιχαὴλ ἐφάνη χωλεύων εἰς τὰ περὶ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως. ὅθεν ψήφῳ συνοδικῇ κατακριθεὶς, ἀπεκάρη τὸν πώγωνα, φθάνοντα ἕως τῶν γονάτων αὐτοῦ, καὶ ἐβλήθη εἰς φυλακὴν διὰ τὸ προσεταιρίζεσθαι τυχὸν τινὰς τῇ βλασφημίᾳ αὐτοῦ. μεταστάντος δὲ τοῦ Μιχαὴλ τῶν τῇδε, ἐξεβλήθη ὁ Νήφων τῆς φυλακῆς, καὶ πάλιν ἀνεκύκλει ζητήματά τε καὶ δόγματα, ἐπ' αὐτοφόρῳ βλασφημῶν, περιποιηθέντος δὲ αὐτὸν τοῦ Πατριάρχου Κοσμᾶ, κατεβόων αὐτοῦ καὶ φίλοι καὶ ἐχθροὶ, ὡς τολμητίαν καὶ παγκάκιστον ἄνθρωπον περιποιουμένου, καθότι ὁ συνοικῶν αὐτῷ ἀπόβλητῳ, ἀναπόδεικτον καθ' ἑαυτοῦ κατασκευάζει κατηγορίαν, ὁ δὲ μᾶλλον προσέκειτο Νήφωνι. μαθὼν δὲ ταῦτα ὁ Βασιλεὺς, ἔγραψεν ἀπὸ τοῦ Στρατοπέδου ὅπου ἦν, ἵνα ἐμβάλωσι τὸν ἀλάστορα πάλιν ἐν φυλακῇ, ἀλλ' ὁ Κοσμᾶς τρέχει πεζὸς τοῦ λαβεῖν αὐτὸν ἐκ τῶν χειρῶν τῶν δημίων, τῶν δὲ ἀντιτεινόντων διὰ τὸ βασιλικὸν πρόσταγμα, ἀπεφήνατο ὁ Δεσπότης συναπελθεῖν αὐτῷ εἰς τὴν φυλακὴν, ἐὰν μὴ αὐτὸν ἐάσωσιν. ἐλθὼν δὲ ὁ Βασιλεὺς εἰς τὸ Βυζάντιον, ἠρώτησε καθ' ἕνα τῶν Ἀρχιερέων ἰδίως, ὁποῖός ἐστιν ὁ Νήφων, καὶ εἶπον αὐτῷ ὅτι ἐστὶν ἀσεβὴς ἄνθρωπος, ἠρώτησε δὲ καὶ τὸν Πατριάρχην, ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ ὅτι ἐστὶν ἄνθρωπος ἐνάρετος, ὅθεν Σύνοδον ἀθροίσας, ἠρώτησε περὶ τοῦ Νήφωνος, καὶ εἶπον οἱ πάντες ὅτι ἐστὶ βλάσφημος. διὰ δὲ τὸ εἰπεῖν τὸν Κοσμᾶν καλὸν τὸν Νήφωνα, ἐβόησαν οἱ πάντες ὅτι ἐστὶν ἀνάξιος τοῦ θρόνου, καὶ ἐξεβλήθη, καίτοι τἄλλα ὢν ἀγαθὸς ἢ κατὰ πάντα ἐνάρετος. καὶ ταῦτα μὲν ὁ Κίνναμος. αἱ δὲ τότε γενόμεναι συνοδικαὶ πράξεις μαρτυροῦσι καὶ τοῦ Νήφωνος τὴν Αἵρεσιν καὶ τοῦ Κοσμᾶ τὴν συναίνεσιν ἐν τῇ Αἱρέσει, ἃς εὑρήσεις ἐν τῷ περὶ συμφωνίας τῶν Ἐκκλησιῶν Λέοντος τοῦ Ἀλατίου βιβλίῳ δευτέρῳ κεφαλαίῳ δωδεκάτῳ.

ΠΑΡΑ'ΓΡΑΦΟΝ Δ'.

Περὶ τῆς αἰτίας, δι' ἣν οἱ Πάπαι Ῥώμης ἐπεχείρησαν χειρεῖν Βασιλεῖς τοὺς Ῥῆγας Φραγγίας καὶ Ἀλαμανίας, καὶ τῆς ὑπὸ Φρειδερίκου Βασιλέως Ἀλαμανίας ἐξελάσεως τοῦ Πάπα Ἀλεξάνδρου ἀπὸ τοῦ θρόνου, καὶ τῆς καταλλαγῆς αὐτῶν διὰ τοῦ ἐπὶ τοῦ παπικοῦ ποδὸς φιλήματος τοῦ Φρειδερίκου.

Εἴπομεν δὲ πολλάκις, ὅτι θέλοντες οἱ Πάπαι τῆς Ῥώμης μὴ ἔχειν μείζονας ἑαυτῶν τοὺς Αὐτοκράτορας τῶν Ῥωμαίων, ὑφ' ὧν προεβάλλοντο πρότερον, ἢ ὑπὸ τῶν Ἐξάρχων αὐτῶν ἐν τῇ Ἰταλίᾳ, τῶν ψηφιζομένων αὐτοὺς, ἐπενόησαν χειρεῖν τοὺς Ῥῆγας Φραγγίας πρῶτον, καὶ ὕστερον τοὺς τῆς Ἀλαμανίας Αὐτοκράτορας, ἵνα αὐτοὺς ὑποτάξωσιν, ὥστε ὅταν οἱ Βασιλεῖς τῆς Κωνσταντινουπόλεως, οἱ εἶχον εἰς ὑποταγὴν τοὺς Πάπας, ἐκλείψωσι, τοὺς παποστέπτους Βασιλεῖς, ὄντας διὰ τὴν χειροτονίαν καὶ τὴν στέψιν ἐνδεεῖς τοῖς Πάπαις, ὑποτάσσεσθαι αὐτοῖς, καὶ οὕτω τὸν Πάπαν τελειῶσαι τὸ ζητούμενον, καὶ φημίζεσθαι καὶ ὑπὲρ τοὺς Βασιλεῖς. εἰ οὖν ὁ Κάρολος ἐφάνη ἰσχυρός τις καὶ μέγας κατὰ τῆς Ῥώμης, ἀλλὰ κατόπιν πόσοι κακοδαίμονες Βασιλεῖς τῆς Δύσεως ὑπέφερον τὸν ζυγὸν τὸν παπικὸν, τινὲς μὲν ὑπὸ ἀγνωσίας, τινὲς δὲ καὶ ὑπὸ ἀνάγκης, ὅτι διήγειρον οἱ Πάπαι κατ' αὐτῶν τοὺς Ῥῆγας τῶν Φράγγων καὶ ἄλλους Ἡγεμόνας. οἱ δὲ Φρονήρεις, ἐπειδὴ καὶ Καίσαρες ὠνομάζοντο, ἐζήτουν τὰ πρωτονόμια τῶν Καισάρων, ὅθεν ἐγίνοντο μεγάλα σκάνδαλα, καὶ πόλεμοι ἀναμεταξὺ τοῦ ἀναμαρτήτου Πάπα καὶ τοῦ παποστέπτου Καίσαρος. καὶ δὴ Φρειδέρικος ὁ Ἀλαμάνων Βασιλεὺς μάχεται τῷ Πάπᾳ Ἀλεξάνδρῳ, ὃν καταβαλὼν ἀντέστησε τὸν Ὀκταβιανόν. φυγόντος δὲ τοῦ Ἀλεξάνδρου, καὶ κρυβέντος εἰς τὴν Βενετίαν, συνέσει τῆς Γερουσίας τῶν Ἐνετῶν, εἰρήνευσε μετ' αὐτοῦ ὁ Φρειδέρικος, καὶ ἐλθὼν εἰς τὴν Βενετίαν, φιλεῖ τοὺς πόδας τοῦ Ἀλεξάνδρου δῆθεν διὰ συγχώρησιν, ἐπάρας γὰρ ὁ ἀναιδέστατος Πάπας τὸν πόδα αὐτοῦ, ἔβαλεν αὐτὸν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἐκείνου τοῦ εὐλαβοῦς Χριστιανοῦ καὶ Βασιλέως. ὅθεν λέγει αὐτῷ ὁ Φρειδέρικος, Οὐ διὰ σὲ, ἀλλὰ διὰ τὸν Πέτρον φιλῶ τὸν πόδα, ὁ δὲ Ἀλέξανδρος εἶπεν αὐτῷ, Καὶ διὰ τὸν Πέτρον, καὶ δι' ἐμέ. Σὺ δὲ σημείωσαι, εἰ ἐστὶν ὁ Πάπας τοιοῦτος, καὶ τοιοῦτος ἄκρος ὑπερήφανος, πῶς ἐστὶν ἀναμάρτητος, ἢ ὅλως Ἐπίσκοπος;

ΠΑΡΑ'ΓΡΑΦΟΝ Ε'.

Τί τὸ αἴτιον τοῦ γράψαι τὸν Μανουὴλ Κομνηνὸν τῷ Ἀλεξάνδρῳ Ῥώμης κατὰ Φρειδερίκου, καὶ ἃ λέγουσιν οἱ παπισταὶ περὶ ὧν ἔγραψε τῷ Πάπᾳ ὁ Μανουὴλ ψευδόμενοι.

ὁ Κομνη-

Ὁ Κομνηνὸς Μανουὴλ ἰδὼν τὰς διαφορὰς τοῦ Πάπα μετὰ τοῦ Φεδερίκου, διὰ συμφέρον αὐτοῦ δῆθεν ἐμόχθησε διαστῆσαι ἀπ᾽ ἀλλήλων τοὺς δύο ἐπιπλέον, καὶ συνάψαι ἑαυτῷ τὸν Πάπαν, ἵνα δῆθεν καλῶς ποιήσῃ αὐτὸς ὁ Πάπας ἅπερ οἱ πρὸ αὐτοῦ διέφθειρον. ὅθεν γράφει τῷ Ῥώμης Ἀλεξάνδρῳ, καὶ παρακινεῖ αὐτὸν μὴ δεχθῆναι τὸν Φεδέρικον εἰς τὴν Ῥώμην, καὶ μὴ χρῖσαι αὐτὸν Βασιλέα, καὶ δὴ καὶ ἐκολάκευεν αὐτὸν λέγων, μὴ δώσῃς τὴν δόξαν σου ἑτέρῳ. ἀλλ᾽ ὁ Ἰταλὸς οὐκ ἐπείθετο, τὸ γὰρ βάρβαρον μέγαν νοῦν ἔχει, ὥς πού φησιν ὁ εἰπών, ὅτι μεθ᾽ ὧν ἐκεῖνος ἔχθρευε, εὐκόλως καὶ διεφέρετο καὶ εἰρήνευεν, οὐ μὴν δὲ καὶ μετὰ τῶν ἀληθινῶν Αὐτοκρατόρων ἐδύνατο ταῦτα ποιεῖν. οἱ δὲ παπισταὶ λέγουσιν, ὅτι ἔστειλεν ὁ Μανουὴλ πρεσβείαν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον ἵνα δεχθῇ τοὺς Ἀνατολικοὺς εἰς κοινωνίαν. καὶ δεύτερον, ἵνα δώσῃ αὐτῷ χρίσμα καὶ στέμμα. ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ δύο ψευδῆ καὶ ἐπίπλαστα, καὶ ἀμάρτυρα, καὶ ἀδύνατά εἰσιν, οὔτε γὰρ οἱ ὀρθόδοξοι ἐζήτησάν ποτε ἢ ζητοῦσιν ὑποταχθῆναι τοῖς ἀποβεβλημένοις διὰ τὰς καινοτομίας αὐτῶν Λατίνοις, ἀλλ᾽ εἰς διόρθωσιν παραινοῦσιν αὐτούς, οὔτε ὁ ἀπὸ Ἰουλίου Καίσαρος ἔχων κατὰ διαδοχὴν τῆς βασιλείας τὰ σκῆπτρα, παπικῆς δεῖται ψήφου καὶ στέμματος. ὅρα δὲ καὶ τὸν Κίνναμον βιβλίῳ πέμπτῳ κεφαλαίῳ δεκάτῳ τρίτῳ, καὶ τὸν Χωνειάτην εἰς βιβλίον τὸ ἕβδομον.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΝ ϛʹ.

Περὶ Γερμανῶν, Κελτῶν καὶ Γαλατῶν, καὶ Κορράδου καὶ Λοδοβίκου τῶν ἀρχηγῶν αὐτῶν, κατὰ Σαρακηνῶν κινηθέντων, καὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν Στρατευμάτων αὐτῶν, τῆς τε ἀπραξίας καὶ ἀπωλείας αὐτῶν, καὶ τῆς μετὰ τὴν πρὸς αὐτοὺς τοῦ Βασιλέως Μανουὴλ περιποίησιν ἐπιβουλῆς Κουρράδου, καὶ ἀθετήσεως τῶν πρὸς αὐτὸν αὐτοῦ ὑποσχέσεων.

Ἐπὶ τούτου τοῦ Μανουὴλ, Γερμανοὶ, Κελτοὶ καὶ Γαλάται ἐκίνησαν διὰ τὴν Ἱερουσαλὴμ κατὰ τῶν Σαρακηνῶν, ὁ Ἀλαμανὸς Κορράδος, καὶ ὁ Γερμανὸς, ἤτοι Ῥὴξ τῆς Φράντζας Λοδοβῖκος. ἔστειλε δὲ ὁ Βασιλεὺς καὶ ἐδέξατο αὐτοὺς εἰς τὸ Ζέγμιον, ἀντικρὺ Βελεγραδίου, καὶ παρήγγειλε τοῖς σταλεῖσι μετρεῖν αὐτοὺς καὶ καταμαθεῖν πόσοι εἰσὶ, καὶ ἐμέτρησαν ἕως ἐννενήκοντα μυριάδων, καὶ λοιπὸν ἀποκαμόντες, ἀφῆκαν αὐτοὺς ἀμετρήτους. ἐλθὼν δὲ ὁ Κορράδος πλησίον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ἐπιορκήσας, καὶ κακὰ καὶ ἐπίβουλα διανοηθεὶς, κατεπολεμήθη, καὶ ἀπῆλθε μετ᾽ αἰσχύνης, καὶ ἀτίμως ἐπέρασεν εἰς τὸ Σκούταρι. ὕστερον ὅμως ἐλθὼν ὁ Ῥὴξ τῆς Φράντζας Λοδοβῖκος, προϋπηντήθη φιλοτίμως, καὶ ἐτιμήθη ὑπὸ τοῦ Μανουὴλ, καὶ ἐδέξατο αὐτὸν καὶ εἰς συνέντευξιν αὐτοῦ, ὅτε καὶ ὁ Μανουὴλ καθεσθεὶς ἐπὶ μετεώρου ὡς Αὐτοκράτωρ, τὸν Ῥῆγα τῆς Φράντζας ἔβαλε καὶ ἐκάθισεν εἰς μικρὰν καθέδραν κατὰ τὸ πρέπον, λέγει ὁ Κίνναμος, καὶ ἐτίμησεν αὐτὸν, καὶ ἀπέστειλε μετὰ χρηστότητος. ἑνωθέντες δὲ εἰς Νίκαιαν Κορράδος καὶ Λοδοβῖκος, ὤμοσαν ἄχρι φιλαδελφείας, ἐχάθη δὲ διά τι συμβὰν ἀναμεταξὺ αὐτῶν, ἐζήτησεν ὁ Κορράδος παρὰ τοῦ Μανουὴλ ἵνα ἐπιστρέψῃ ὀπίσω, καὶ λαβὼν τὸ ἐνδόσιμον, ἐπιστρέφει, καὶ διαπερᾷ εἰς τὴν Θράκην διὰ τοῦ Ἑλλησπόντου, καὶ ἑνοῦται τῷ Βασιλεῖ ἐκεῖσε διατρίβοντι, καὶ ἔρχονται εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ γίνονται περιποιήσεις μετὰ θεάτρων, καὶ ἱππασίαι, καὶ ἄλλα τοιαῦτα, εἶτα μετὰ βασιλικῶν πλοίων ἀπέρχεται εἰς Ἱερουσαλήμ. ὥδευσε δὲ διὰ ξηρᾶς καὶ Λοδοβῖκος, καὶ ἑνωθέντες τοῖς Στρατεύμασι τοῦ Βαλδουίνου, περιεκύκλωσαν τὴν Δαμασκὸν οἱ τρεῖς, Κορράδος, Λοδοβῖκος, καὶ Βαλδουῖνος, πλὴν διὰ πονηρίας τινὸς Ἀσσυρίου ἠναγκάσθησαν καὶ ἀφῆκαν τὴν τόσην πολιορκίαν, καὶ τὰ Στρατεύματα κακῶς ἀπωλέσθησαν. μόνον ὁ Λοδοβῖκος ὑπέστρεψεν εἰς τοὺς χιλίους ἑκατὸν τεσσαρακονταὲξ, καὶ ἀπεδήμησεν εἰς τὰ ἴδια, ὁ δὲ Κορράδος ἦλθεν εἰς Θεσσαλονίκην, ὅπου πάλιν διατρίβοντι τῷ Βασιλεῖ ἠνώθησαν αὐτὸς Κουρράδος, καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Φεδέρικος, καὶ ὅρκια καὶ συμφωνίας θέντες, ἀπῆλθον εἰς τὰ ἴδια, μηδὲν διαπραξάμενοι πώποτε ὧν ὑπέσχοντο, καὶ ταῦτα ἐνόρκως. θανόντος δὲ τοῦ Κορράδου, ὁ Φεδέρικος ἐγένετο Ῥήξ.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΝ Ζʹ.

Περὶ τῶν ὧν ἐπόρθησε πόλεων ἐξ ἐφόδου Ῥογέριος ὁ Σικελίας Ῥὴξ, ὁ καὶ τὸν Λοδοβῖκον ταῖς τοῦ Μανουὴλ Κομνηνοῦ Ναυσὶν ἐμπεσόντα λυτρωσάμενος.

Εἰς τὴν κίνησιν τούτων κινηθεὶς καὶ ὁ Σικελὸς ῥὴξ Ῥογέριος, ἵνα δῆθεν βοηθήσῃ αὐτοῖς, ἐπόρθησεν ἐξ ἐφόδου Κορυφοὺς, Θήβας καὶ Κόρινθον ἠνδραπόδισεν, αἰχμαλωτίσας καὶ γυναῖκας καὶ τέκνα πάντα, καὶ δὴ καὶ τὴν ἐν Κορίνθῳ λιμαρμένην Εἰκόνα τοῦ Τυράννου Θεοδώρου ἔλαβεν. ὁ δὲ Λοδοβῖκος ἐπιστρέφων ἀπὸ τῆς Παλαιστίνης, ἐνέπεσε ταῖς Ναυσὶ τοῦ Κομνηνοῦ Μανουὴλ, πλὴν ὅμως ἐλυτρώθη παρὰ τοῦ Στόλου τοῦ Ῥηγὸς τῆς Σικελίας τοῦ Ῥογερίου, καὶ ὡς ἔφθασεν εἰς τὴν Φράντζαν, πάλιν ἀνεσκόπησε παλινδρομῆσαι εἰς τὰ μέρη τῆς γῆς τῆς ἐπαγγελίας, ὡς διηγεῖται τοῦτο ὁ Ῥομπέρτος.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΝ Η'.

Περὶ τοῦ νικηθέντος Ῥηγὸς τῆς Ἱερουσαλὴμ Μπαλδουίνου, καὶ τῆς τελείας τῶν λατινικῶν πραγμάτων καταστροφῆς, καὶ τῆς ὑπαντῆς τοῦ Μπαλδουίνου ὅτε εἰς Βυζάντιον ἦλθε, καὶ συνομιλίας αὐτοῦ μετὰ τοῦ Βασιλέως.

Ὁ δὲ Μπαλδουῖνος, ὃς ἦν ἀεί ποτε συνειθισμένος νικᾷν, ἐνικήθη, καὶ ἐλθόντων τῶν λατινικῶν πραγμάτων εἰς τελείαν καταστροφὴν, ἦλθεν εἰς Μανουὴλ τὸν Βασιλέα εἰς τὸ Βυζάντιον, καὶ προϋπηντήθη ὑπὸ Συγκλητικῶν, καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν συγγενῶν τοῦ Βασιλέως, ὡς καθεζόμενος εἰς τὸν θρόνον Δαβὶδ, ἐρχόμενος ὅμως εἰς συνέντευξιν τοῦ Βασιλέως, καὶ ὀγκωθεὶς ὑπὸ τῆς τιμῆς, οὐκ ἐπέζευσεν ἔξω, ὅπου ἡ συνήθεια ἀπεζήτει τοὺς τοιούτους, ἀλλὰ εἰσῆλθε καὶ ἐπέζευσεν ὅπου καὶ ὁ Αὐτοκράτωρ, διὰ τοῦτο καὶ αἱ τιμαὶ ὠλιγώθησαν, ἐντυχὼν δὲ τῷ Βασιλεῖ, ἐκάθισεν εἰς χθαμαλὴν καθέδραν, καθὼς πρότερον ἐκάθισε καὶ ὁ Ῥὴξ τῆς Φραύτζας.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΝ Θ'.

Ὅτι λέγοντες οἱ Λατῖνοι, προστάξαι τὸν Βασιλέα Μανουὴλ τοῖς ἀρτοποιοῖς γύψον φυρᾶσαι τοῖς ἀλεύροις, καὶ δοῦναι τοῖς Λατίνοις ἐπὶ θανάτῳ, ψεύδονται. καὶ περὶ τῆς πρὸς Λατίνους βοηθείας τοῦ Βασιλέως Μανουὴλ, καὶ τῆς πρὸς αὐτὸν ἐπιβουλῆς αὐτῶν καὶ ἀδικίας.

Σημειοῦσιν οἱ Λατῖνοι, ὅτι ὁ Μανουὴλ παρήγγειλε τοῖς ἀρτοποιοῖς βαλεῖν εἰς τὸ ἄλευρον γύψον, καὶ διδόναι αὐτὸ διὰ τροφὴν τοῖς Λατίνοις, τοῖς διαβαίνουσιν διὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ προσέτι καὶ Κορράδον τὸν Ἀλαμανὸν κατέφθειρε τούτῳ τῷ τρόπῳ. ὅμως ψεύδονται, ὅτι αὐτὸς προϋπηντήσεν αὐτοὺς εἰς τὸ Βελεγράδιον, καὶ συνέδραμε, καὶ ἐβοήθησεν αὐτοῖς πολυειδῶς, οἱ Λατῖνοι ὅμως ἐφάνησαν ἐπίβουλοι καὶ δόλιοι, πρῶτον, ὅτι ὁ Κορράδος ἐπεβούλευσε τῇ Κωνσταντινουπόλει, καὶ τοίγε οὐκ ἐδυνήθη. δεύτερον, ὁ Μανουὴλ ἐβουλήθη παραλαβεῖν τὴν Αἴγυπτον, καὶ συνεφώνησεν Ἀμερίγῳ τῷ Ῥηγὶ Ἱεροσολύμων, ὡς ἱστορεῖ ὁ Χωνειάτης, ὅθεν ἔστειλε τὸν Κοντοστέφανον Στρατηγὸν μετὰ στόλου βαρέος ὁ Μανουὴλ εἰς Αἴγυπτον, ᾧ συνεστράτευσε καὶ ὁ Ἀμέριγος, ἀλλ' ὁ ... ἔδει ἐφθῆναι πιστὸν τὸν Ἀμέριγον ἵνα ταπεινωθῶσιν οἱ Αἰγύπτιοι ἐχθροὶ, καὶ βασιλεύῃ αὐτὸς ἡσύχως εἰς Ἱερουσαλὴμ, τόσον αὐτὸς ἔδειξε μεγάλας ἐπιβουλὰς εἰς τὸν Στόλον τῶν Ῥωμαίων, ὅθεν καὶ ὑπέστρεψαν ἄπρακτοι, καὶ ἠκολούθησεν ἰσχύειν τοὺς Αἰγυπτίους, καὶ ταπεινοῦσθαι τοὺς Λατίνους εἰς Φοινίκην καὶ Παλαιστίνην. σημείωσαι καὶ τὰ ἀνωτέρω πεπραγμένα ὑπὸ τοῦ Ῥογερίου κατὰ Ῥωμαίων, καὶ γνῶθι ὅτι οἱ ἀδικοῦντες καὶ ἐπιβουλεύοντες εἰσὶν οἱ Λατῖνοι, οὐχ ὁ Μανουὴλ καὶ οἱ Ἕλληνες. τότε οἱ Αἰγύπτιοι φοβηθέντες τὸν Βασιλέα, ἔστειλαν πρέσβεις, ὑποσχόμενοι ἐτήσιον φόρον, ἀλλ' ὑπέστρεψαν ἄπρακτοι, ἐπειδὴ οὐ σκοποῦ ὁ Βασιλεὺς ἵνα πάλιν ἐκστρατεύσῃ ἐκεῖσε.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

Περὶ τῆς διὰ τὸ, ὁ Πατήρ μου μείζων μου ἐστὶν, ἐν Κωνσταντινουπόλει γενομένης Συνόδου ἐπὶ Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ, καὶ τῆς ἐν πλαξὶ γραφείσης συνοδικῆς αὐτῆς ἀποφάσεως.

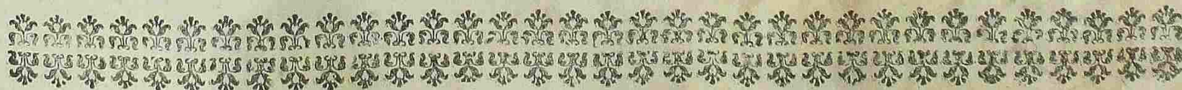
Ἐπὶ τῆς παρούσης βασιλείας Ἄρχων τὶς ὀνόματι Δημήτριος, ὁ ἀποσταλεὶς πολλάκις πρεσβευτὴς εἰς τοὺς δυτικοὺς Ῥῆγας, εἶχεν εἴδησιν ὀλίγην γραμματικῆς, καὶ ἐπανελθὼν ἀπὸ πρεσβείας τῆς Ἀλαμανίας, ἐκίνησε λόγον, διακινηθεὶς ἐξ οἰήσεως, περὶ τοῦ Χριστοῦ, ὅτι λέγεται μέγας καὶ μικρὸς Θεὸς ὑπὸ τῶν Λατίνων. ὁ δὲ Μανουὴλ οὐ προσέταξε ζητηθῆναι τὸ πρόβλημα εἰς Σύνοδον κατὰ τὴν τάξιν τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλ' ἀπεκρίνετο μόνος, ὅτι ὁ Χριστὸς ἔλαττον ἔχει τῆς θεϊκῆς φύσεως τὴν ἀνθρωπίνην, καθ' ἣν ἔλεγεν ὅτι ὁ Πατήρ μου μείζων μου ἐστὶν, ἴσην δὲ τῷ Πατρὶ τὴν θείαν, ἐπειδὴ μία οὐσία Πατρὸς Υἱοῦ καὶ ἁγίου Πνεύματος. μὴ ἐλθόντος δὲ τοῦ ζητήματος εἰς πέρας, ἀθροίζει Σύνοδον ἐν ἔτει χιλιοστῷ ἑκατοστῷ ἑξηκοστῷ ἕκτῳ, ἐν ᾗ ἦσαν ὁ Κωνσταντινουπόλεως Λουκᾶς, ὁ Ἀντιοχείας Ἀθανάσιος καὶ ὁ Ἱεροσολύμων Νικηφόρος, καὶ Μητροπολῖται, καὶ Ἀρχιεπίσκοποι, καὶ Ἐπίσκοποι πεντήκοντα καὶ δύο, ἄλλοι δὲ λέγουσιν αὐτοὺς πεντήκοντα καὶ ἑπτὰ, καὶ διωρίσθη, ὅτι εἰ καὶ ὁ Πατὴρ λέγεται μείζων τοῦ Υἱοῦ κατὰ τὸν τῆς αἰτίας λόγον, ὅμως κυριώτερον ἔδοξεν αὐτοῖς εἶναι ἡ ἐν τῷ Χριστῷ ἀνθρωπίνη φύσις ἰσοκλεὴς τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ, ὡς ὁμόθεος γενομένη, ἐπειδὴ εἷς ὁ Πατὴρ καὶ εἷς ὁ Υἱὸς ὁ αὐτὸς Θεὸς καὶ ἄνθρωπος τέλειος, πλὴν τῷ

τῷ ἰδίῳ λόγῳ, καθὸ δηλονότι κτιστή ἐστι, καὶ καθ' ἣν πέπονθεν ὁ Σωτὴρ ἡμῶν, ἐλάττων ἐστὶ τοῦ Πατρός, τοὺς δὲ ἄλλως φρονοῦντας, ἀνεθεμάτισαν, καὶ ἴδε ἐν τῇ Κυριακῇ τῆς ὀρθοδοξίας τὸ Συνοδικόν. ἔδωκε δὲ τῇ Ἐκκλησίᾳ ὁ Αὐτοκράτωρ Ἤδικτον, βεβαιῶν τὰ πεπραγμένα τῇ Συνόδῳ, τὴν δὲ ἀπόφασιν τῆς Συνόδου ἔγραψαν εἰς πλάκας, καὶ ἔβαλον αὐτὰς ἐν τῇ ἁγίᾳ Σοφίᾳ, ἡ δὲ ἐπιγραφὴ τοῦ Ἠδίκτου ἔχει οὕτω, Μανουὴλ ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ πιστὸς Βασιλεύς, Πορφυρογέννητος, Ῥωμαίων Αὐτοκράτωρ, εὐσεβέστατος, ἀεισεβέστατος, Ἰσαυρικός, Κιλικικός, Ἀρμενικός, Δαλματικός, Οὐγγρικός, Βοσθνικός, Χωρβατικός, Λαζικός, Ἰβηρικός, Σερβικός, Ζηκχικός, Χαζαρικός, Βουλγαρικός, Γοτθικός, θεοκυβέρνητος, κληρονόμος στέμματος τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, καὶ ψυχῇ νεμόμενος πάντα τὰ τούτου δίκαια. ἠθροίσθη δὲ ἡ Σύνοδος ἐν ἔτει ἑξακισχιλιοστῷ ἑξακοσιοστῷ ἑβδομηκοστῷ τετάρτῳ, καὶ ἐτελειώθη τῷ αὐτῷ ἔτει, Μαρτίῳ μηνί, Ἰνδικτιῶνος δεκάτης τετάρτης, τῷ εἰκοστῷ τρίτῳ ἔτει τῆς βασιλείας τοῦ Μανουήλ. Σημείωσαι δὲ πρῶτον, ὅτι ὄρθιος ἀναστὰς ὁ Αὐτοκράτωρ, ἔρριψεν ἑαυτὸν εἰς τοὺς πόδας τῶν πατέρων ζητῶν συγγνώμην εἰ μὴ συνέδραμε καλῶς εἰς τὸν ἀγῶνα, καὶ ὅτι ἔτρωσε παῖδα ἄρσενα ἡ Βασιλίς, καὶ δεηθῆναι τοῦ Θεοῦ ἵνα αὐτῷ δώσῃ τέκνα, ὃ καὶ ἐγένετο, ἐπειδὴ διὰ τῆς εὐχῆς τῶν πατέρων ἐγέννησε τέκνα. δεύτερον, ὅτι Ἰωάννης ὁ Μητροπολίτης Κερκύρων καὶ ὁ Μοναχὸς Εἰρηνικὸς τῇ προτέρᾳ μένοντες δόξῃ, ἀναθεματισθέντες ἐξωρίσθησαν. τρίτον, ὅτι ὁ Λουκᾶς διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν Μεγαλόσχημον, ὑπεγράφετο, Λουκᾶς Μοναχός, καὶ τὰ ἑξῆς. τέταρτον, ὅτι ἦσαν αἱ πλάκες ἐν αἷς ἐγράφη ἡ συνοδικὴ ἀπόφασις τέσσαρες μαρμάρεαι, καὶ ἦν ἑκάστη τὸ μὲν μῆκος ὀργυιαὶ τρεῖς, τὸ δὲ πλάτος ὀργυιαὶ ἐλάσσονες, ἀπετελεῖτο δὲ ἐκ τῶν τεσσάρων τετράγωνον ἴσον ἰσάκις. ἔκειντο δὲ εἰς τὸ εὐώνυμον μέρος τοῖς εἰσιοῦσιν εἰς τὸν Ναόν, καὶ εἰς μέρος τὸ ἐνδότατον, ἐπερειδόμεναι ἐπὶ κίοσι λεπτοῖς πορφυροῖς. Ἐν ἔτει ἑπτακισχιλιοστῷ ἑβδομηκοστῷ ἕκτῳ κατὰ μῆνα Σεπτέμβριον εἰσελθὼν εἰς τὸν Ναὸν ὁ Σουλτὰν Σελήμ, ὁ πέμπτος Σουλτᾶνος ἀπὸ τοῦ Σουλτὰν Μωάμετ, τοῦ λαβόντος τὸ Βυζάντιον, καὶ ἰδὼν τὸ τετράγωνον, καὶ ἐρωτήσας ἕνα τῶν ἰδίων σοφῶν, τί ἐστι, καὶ ἀκούσας παρὰ τοῖς ἄλλοις ὅτι ἐστὶ μετὰ ἑλληνικῶν γραμμάτων, ἐμήνυσε τῷ Πατριάρχῃ, καὶ ἔστειλεν ὁ Πατριάρχης αὐτῷ τινὰς σοφούς, καὶ ἔβαλον σκάλαν καὶ ἀνέγνωσαν τὰ γράμματα, καὶ μετέφρασαν αὐτὰ τουρκιστί, εἶτα προσταγῇ τοῦ Μουφτῆ κατήγαγε τὰς πλάκας, καὶ θέλων ἀποξέσαι τὰ γράμματα, συντριβεισῶν τῶν τριῶν, τὴν μίαν τὴν μείνασαν ἐπέθηκε τῷ τάφῳ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Σουλτάνου πρὸς καλλωπισμόν. Σημείωσαι ὅτι ὁ Ἱεροσολύμων οὕτως ὑπέγραψε, Νικηφόρος ἐλέῳ Θεοῦ Πατριάρχης τῆς μητρὸς πασῶν τῶν Ἐκκλησιῶν ἁγίας Σιὼν πόλεως Ἱεροσολύμων. καὶ ὅτι οἱ Κληρικοὶ λέγονται ὑπέρτιμοι, λέγει γάρ, Τοῦ ὑπερτίμου καὶ μεγάλου Οἰκονόμου Ἀλεξίου, συμπαρισταμένων καὶ τῶν θεοφιλεστάτων δεσποτικῶν Ἀρχόντων.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΝ Ε'.

Περὶ τῶν ἐτῶν τῆς Βασιλείας Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ, τοῦ Ματθαίου μετονομασθέντος διὰ τοῦ ἀγγελικοῦ σχήματος, καὶ τῆς τελευτῆς αὐτοῦ, καὶ ὧν περὶ τῶν Μοναχῶν εἶπε, καὶ περὶ Πλυνομαντέων καὶ Λεκανομαντέων, ὧν εἷς καὶ ὁ Σήθ, ὃν κατέκαυσεν ὁ Μανουήλ, καὶ περὶ τῆς ἀρχαιότητος τοῦ γένους τῶν Καντακουζηνῶν.

Ἐβασίλευσεν οὖν ὁ Μανουὴλ ἔτη τριάκοντα καὶ ὀκτώ, καὶ γενόμενος Μοναχός, καὶ μετονομασθεὶς Ματθαῖος, ἐξέλιπεν. ἔκτισε δὲ καὶ Μοναστήριον ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἀρχιστρατήγου, καὶ διώρισεν ἔχειν τοὺς Μοναχοὺς τὴν ζωοτροφίαν αὐτῶν ἀπὸ τοῦ βασιλικοῦ ταμείου, κτήματα δὲ οὐκ ἔδωκεν, εἰπών, ὅτι τὰ τοιαῦτα πλεονεξίαν τοῖς Μοναχοῖς περιάπτει, καὶ τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ τοὺς κτίσαντας Μοναστήριον εἰς τὸ Στενόν, καὶ προικίσαντας αὐτὸ κτήμασιν, ἤλεγχον εἰπών, ὅτι οἱ τοιοῦτοι Μοναχοὶ μόνον τὸ τριβώνιον ἤλλαξαν, ἡ δὲ πολιτεία αὐτῶν ἐστὶν ἡ αὐτὴ τοῖς κοσμικοῖς, δέον τοὺς Μοναχοὺς εἶναι ἀκτήμονας. Σημείωσαι, ὅτι καὶ ἕως Ἰσαακίου τοῦ Ἀγγέλου ἦσαν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν Μοναχοὶ χαμευνῆται, γυμνόποδες, καὶ κιονῖται. Σημείωσαι δεύτερον, ὅτι ἦσαν ἐπὶ τῆς παρούσης ἡγεμονίας Πλυνομάντεις καὶ Λεκανομάντεις, ἀφ' ὧν ἦν καὶ ὁ Σήθ, ὃν ἐτύφλωσεν ὁ Μανουήλ. καὶ τρίτον, ὅτι ὁ Καντακουζηνὸς Ἰωάννης ἦν γαμβρὸς τοῦ Βασιλέως Μανουὴλ ἐπ' ἀδελφῇ, καὶ ἴδε τὸν τρίτον Τόμον τοῦ Χωνιάτου, καὶ γνῶθι τὴν ἀρχαιότητα τοῦ γένους τῶν Καντακουζηνῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι'.

Περὶ τῆς ἐπὶ Ἀλεξίου, Ἰωάννου καὶ Μανουὴλ τῶν Κομνηνῶν ἀρχῆς τῶν μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Λατίνων διὰ τὴν τοῦ ἁγίου Πνεύματος ὕπαρξιν διαλέξεων, καὶ περὶ τῶν πατέρων τῶν κατὰ Λατίνων τότε ἀριστευσάντων.

Ὅτι μὲν οὖν τὸ δόγμα τό, καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ ἔχει τὴν ὕπαρξιν τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ ἡ ἐν τῷ Συμβόλῳ προσθήκη οὐκ ἦσαν ἐν τῇ Ῥωμαϊκῇ Ἐκκλησίᾳ ἀρχαῖα καὶ πάτρια, ἀλλὰ χθὲς καὶ προχθὲς ὑπόσπορα ἀθλίως ἐξευρη-

ρημένα, εἰ καὶ ἐδείχθη ἀνωτέρω ἐν πολλοῖς καὶ διὰ πολλῶν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τούτου δείκνυται, πάσης Αἱρέσεως ἀναφυομένης, εὐθὺς ἕπονται καὶ οἱ κατ' αὐτῆς παρὰ τῶν ὀρθοδόξων ἔλεγχοι, καὶ ἐπειδὴ πρότερον οὐκ ἦν ἐν τῇ Ῥωμαϊκῇ Ἐκκλησίᾳ οὔτε τοῦ δόγματος οὔτε τῆς προσθήκης ἡ Αἵρεσις, οὐδεὶς λόγος ἐγένετο τῶν πατέρων περὶ αὐτῆς, ὅτε δὲ παρέλαβε ταῦτα ἀπὸ τῶν Γάλλων ἡ Ῥώμη, καὶ κατεῖχε, πρῶτον μὲν ἀπεκόπη τὸ τοῦ Πάπα μνημόσυνον ὑπὸ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως Σεργίου, εἶτα ἐπὶ τοῦ Μονομάχου Βασιλέως συνοδικῶς ἀπεβλήθη ὡς αἱρετικὰ φρονοῦσα καθάπαξ ἡ ῥωμαϊκὴ Ἐκκλησία ὃν τρόπον εἴρηται ἀνωτέρω, ἠκολούθησαν δὲ καὶ οἱ ἔλεγχοι παραπόδας. καὶ πρῶτος μὲν ὁ ἐλέγξας τὴν προσθήκην ἀναφυεῖσαν ἐν τῇ Γαλλίᾳ, ἐστὶν ὁ Πάπας Λέων ὁ τρίτος, καὶ οἱ μετ' αὐτὸν Βενέδικτος ὁ τρίτος καὶ Λέων ὁ τέταρτος, εἶτα αἱ κατὰ Φωτίου καὶ ἐπὶ Φωτίου Σύνοδοι, ἀκαινοτόμητον ὁρίσασαι μένειν τὸ τῆς πίστεως Σύμβολον, καὶ πρὸς τούτοις ὁ Φώτιος, καὶ εἰ καὶ τινες παπισταὶ λέγουσιν, ὅτι ὁ Φώτιος γενόμενος ἐχθρὸς τῆς ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, καὶ πολλὰ συγγραψάμενος, καὶ ἐξενεχθεὶς σφοδρῶς κατά τε Νικολάου καὶ Ἀδριανοῦ, οὐ μέντοι γε τούτοις ἐγκαλεῖ περὶ τῆς ἐν τῷ Συμβόλῳ προσθήκης, ὃ καὶ μάλιστα ἐκεῖνον ποιῆσαι ἐχρῆν, βουλόμενος γὰρ κατὰ τῶν ἄκρων Ἀρχιερέων τῆς Ῥώμης συμπλακῆναι, οὐδὲν μεῖζον ἔχειν ἂν ἠδυνήθη ἐπιχείρημα, ἢ ἐξελέγχειν αὐτὸν τὸν ἄκρον Ἀρχιερέα ὑποκείμενον εἶναι τῷ ἀναθέματι, καὶ παραβάτην εἶναι τοῦ Νόμου. ὅτι δὲ οὐ τοῦτο πεποίηκε, δῆλον ὡς ἀδίκως ἐγκαλουμένη ἐστὶ παρὰ τῶν Γραικῶν ἡ ῥωμαϊκὴ Ἐκκλησία. ἔτι ἐν τῷ τέλει οἱ τῆς Συνόδου ἐκείνης πατέρες ἐπαινοῦσι τὴν ῥωμαϊκὴν Ἐκκλησίαν, καὶ τὸν ἄκρον Ἀρχιερέα, καὶ πάντα ὅσα κατεῖχε καὶ ἐκήρυττε, ἐξήνεγκαν καὶ ἀπόφασιν ὑπὲρ τοῦ Ἰγνατίου κατὰ τοῦ Φωτίου, καὶ ἐγίνωσκον ὅτι ἔψαλλετο ἐκεῖνο ἐν τῷ Συμβόλῳ, ἀλλ' οὐκ ἠθέλησαν, ταῦτα οἱ Λατῖνοι. Ἀλλὰ ῥητέον, ὅτι ὁ Φώτιος οὐκ ἤλεγξε Νικόλαον καὶ Ἀδριανὸν περὶ τῆς προσθήκης, ἐπειδὴ τότε οὐ μόνον οὐκ ἐγινώσκετο ἡ ῥωμαϊκὴ Ἐκκλησία ψάλλουσα τὸ Σύμβολον μετὰ τῆς προσθήκης, ἀλλὰ καὶ πᾶσι τρόποις ἦν ἀπόβλητον καὶ ὑπὸ ἀνάθεμα τὸ δόγμα τῆς προσθήκης, ὡς πεποίηκε Λέων ὁ τρίτος, ὅθεν καὶ κοινῶς οἵ τε Τοποτηρηταὶ τοῦ Ῥώμης, καὶ οἱ Ἀνατολικοὶ πατέρες ἐν τῇ κατὰ Φωτίου καὶ ἐπὶ Φωτίου ταῖς Συνόδοις ἐκεῖνον μετὰ καὶ ἐπιτιμίου ἀναθέματος μένειν διόλου τὸ Σύμβολον ἀκαινοτόμητον, ἐν οἷς καὶ τοῦτο ἀναμνηστέον, ὅτι τοῦ Φωτίου ἐν τῇ ἐγκυκλίῳ ἐπιστολῇ, ὡς εἴρηται ἀνωτέρω κεφαλαίῳ δευτέρῳ, κατακρίνοντος καὶ τὸ δόγμα καὶ τὴν προσθήκην, οὐκ ἐνεκάλεσαν αὐτῷ περὶ τούτου οὔτε ὁ Νικόλαος οὔτε ὁ Ἀδριανὸς οὔτε Στέφανος ὁ ἕκτος, γράφων πολλὰ κατὰ Φωτίου πρὸς τὸν Μακεδόνα Βασίλειον, ἀλλ' οὔτε οἱ μετὰ ταῦτα Πάπαι, οὓς καταριθμοῦσιν οἱ παπισταὶ ὅτι ἀνεθεμάτισαν τὸν Φώτιον, εἶπον ἡμαρτηκέναι τὸν Φώτιον παραιτούμενον, καὶ μάλιστα κατακρίνοντα τὸ δόγμα καὶ τὴν προσθήκην, ἀλλ' ἐνεκάλουν αὐτῷ μάλιστα ὅτι ἐσυκοφάντητε τὴν ῥωμαϊκὴν Ἐκκλησίαν, καίτοι ὁ Φώτιος τοῖς ἐν τῇ Βουλγαρίᾳ ὑπὸ τῆς Ῥώμης ἀπεσταλεῖσι πρεσβυτέροις, καὶ γαλλικῶς βλασφημοῦσιν εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐνεκάλει, καὶ οὐ τοῖς Πάπαις, ἢ τῇ ῥωμαϊκῇ Ἐκκλησίᾳ. ψεύδεται ἄρα προφανῶς ὁ Κωνσταντινουπόλεως Ἰωάννης ὁ Βέκκος καὶ ἕτεροι παπισταί, λέγοντες, ὅτι ὁ Φώτιος ἐγένετο ἀρχηγὸς τῶν μὴ ἀποδεχομένων τὸ δόγμα καὶ τὴν προσθήκην, ἐπειδὴ οὐχ ὁ Φώτιος, ἀλλ' ὁ Πάπας Λέων ὁ τρίτος ἐχρημάτισε γενναῖος καὶ ἀγαθὸς Ἀρχιστράτηγος τοῦ μὴ ἀποδέχεσθαι, ἀλλ' ἀποστρέφεσθαι ὡς μίασμά τι ψυχόλεθρον τὴν προσθήκην ταύτην ἀπὸ τῆς καθόλου Ἐκκλησίας.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΝ Β'.

Περὶ τῶν τὸ δόγμα καὶ τὴν προσθήκην μετὰ Φώτιον ἐλεγξάντων, καὶ τῶν κατὰ τῆς προσθήκης καὶ τοῦ δόγματος ἐπὶ Ἀλεξίου καὶ Μανουὴλ συγγραψάντων, καὶ τῶν τὴν Πανοπλίαν συνθεμένων.

Μετὰ τὸν Φώτιον ἤλεγξαν τὸ δόγμα καὶ τὴν προσθήκην Νικήτας ὁ Παφλαγὼν καὶ Σέργιος ὁ Κωνσταντινουπόλεως Πατριάρχης, ἡ ἐπὶ τοῦ Κηρουλαρίου Σύνοδος, Πέτρος ὁ Πατριάρχης Ἀντιοχείας, Νικήτας ὁ Στηθᾶτος, Λέων, Θεοφύλακτος, Ἀδριανὸς καὶ Γεννάδιος Ἀρχιεπίσκοποι Βουλγαρίας, καὶ Μιχαὴλ ὁ Ψελλός, ἐπὶ μέντοι τῶν Κομνηνῶν Ἀλεξίου καὶ τοῦ ἐγγόνου αὐτοῦ Μανουὴλ ἄνδρες γεγόνασι σοφώτατοι ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ἐκκλησίᾳ, οἵτινες γενναίως συνέγραψαν κατά τε τῆς προσθήκης καὶ τοῦ δόγματος, καὶ δὴ καὶ διαλέξεις πεποιήκασι μετά τινων ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐλθόντων ἀπὸ τῆς Ἰταλίας, καὶ συνέγραψε μὲν Εὐθύμιος ὁ Ζυγαβηνός, ὡς μαρτυρεῖ Ἄννα ἡ Ἀλεξιὰς καὶ αὐτὴ ἡ τοῦ Ζυγαβηνοῦ Πανοπλία, περὶ ἧς διείληπται ἀνωτέρω, ἀλλὰ πάλιν ῥητέον, ὅτι ἡ Ἀλεξιὰς μετὰ τὸ εἰπεῖν τινὰ περὶ τῆς Αἱρέσεως τῶν Βογομίλων, τὴν τελεωτέραν ἱστορίαν τῆς Αἱρέσεως πέμπει τὸν ἀκροατὴν μαθεῖν παρὰ τοῦ Ζυγαβηνοῦ, καὶ λέγει, Παραπέμπω δὲ τοὺς βουλομένους τὴν ὅλην Αἵρεσιν τῶν Βογομίλων διαγνῶναι εἰς τὸ οὕτω καλούμενον βιβλίον Δογματικὴν Πανοπλίαν, ἐξ ἐπιταγῆς τοῦ ἐμοῦ πατρὸς συντεθεῖσαν, καὶ γὰρ Μοναχόν τινα Ζυγαβηνὸν καλούμενον, γνωστὸν μὲν τῇ Δεσποίνῃ, καὶ πρὸς μητρὸς ἐμῇ μάμμῃ, καὶ πᾶσι τοῖς τοῦ ἱερατικοῦ καταλόγου, Γραμματικῆς δὲ εἰς ἄκρον ἐληλακότα, καὶ Ῥητορικῆς οὐκ ἀμελέτητον ὄντα, καὶ τὸ δόγμα ὡς οὐκ ἄλλός τις ἐπιστάμενον, τοῦτον ὁ Αὐτοκράτωρ μεταπεμψάμενος, ἐπέταξεν ἁπάσας τὰς Αἱρέσεις ἐκθέσθαι ἑκάστην ἰδίᾳ, καὶ ἐφ' ἑκάστῃ τὰς τῶν ἁγίων πατέρων ἀνατροπὰς ἐγγράψασθαι,

καὶ αὐτῶν δὴ τῶν Βογομίλων τὴν αἵρεσιν, καθὼς ὁ ἀσεβὴς ἐκεῖνος Βασίλειος ὑφηγήσατο. ταύτην τὴν βίβλον Δογματικὴν Πανοπλίαν ὁ Αὐτοκράτωρ ὠνόμασε, καὶ μέχρι τοῦ νῦν οὕτω προσαγορεύεται τὰ βιβλία βιβλίῳ δεκάτῳ πέμπτῳ. λέγεται δὲ κατὰ τῶν παπιστῶν ἐν τῇ Πανοπλίᾳ ταῦτα, Εὐθυμίου τοῦ Ζυγαβηνοῦ κατὰ τοὺς τῆς παλαιᾶς Ῥώμης, ἤτοι Ἰταλῶν κεφάλαια δώδεκα, δηλοῦντα ὡς ἐκ τοῦ Πατρὸς μόνου ἐκπορεύεται τὸ ἅγιον Πνεῦμα, ἀλλ᾽ οὐχὶ καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ. χρόνοις δὲ ὕστερον ἐλθὼν ὁ ἐν Βασιλεῦσιν ἀοίδιμος Ἀλέξιος ὁ Κομνηνός, καὶ τὰς πολλὰς τῶν Αἱρέσεων πλοκὰς θεασάμενος, καὶ αὐτὰς δὴ τὰς προσθήκας καὶ ἐλλείψεις τῶν Ἰταλῶν, ἃς ἐδιδάχθησαν παρὰ τῶν προειρημένων Αἱρεσιωτῶν (ἀγχίνους δὲ ἦν ὁ ἀνήρ, μάλιστα καὶ τῆς πίστεως ζηλωτής, ὃς τῷ τότε καιρῷ μηχάνημά τι σοφὸν ἐτεχνάσατο, καὶ ἐφεῦρε καὶ τὸν Αἱρεσιάρχην τῆς Βογομιλικῆς Αἱρέσεως) συνεκαλέσατο ἄνδρας ἁγίους τε καὶ σοφούς, τὸν Ζυγαβηνόν φημι, καὶ Ἰωάννην τὸν καλούμενον Φουρνῆν, οἵτινες ἐκ πάντων τῶν θείων βίβλων λόγους ἐρανισάμενοι κατὰ τῶν Αἱρέσεων, καὶ κατ᾽ αὐτῶν δὴ τῶν Ἰταλῶν διὰ τὴν προσθήκην τοῦ ἁγίου Συμβόλου καὶ τὰ Ἄζυμα, τὴν Δογματικὴν Πανοπλίαν συνέταξαν. τελευταῖος δὲ πάντων καὶ ὁ θαυμαστὸς Ζωναρᾶς Μοναχὸς Ἰωάννης τοὺς θείους καὶ ἱεροὺς Κανόνας τῶν ἁγίων καὶ πανευφήμων Ἀποστόλων, καὶ τῶν ἑπτὰ ἁγίων Οἰκουμενικῶν Συνόδων, καὶ πάντων τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν σαφέστατα καὶ εὐσεβέστατα ἐξηγησάμενος, οὐδαμοῦ τὸν Πάπαν ὡς ὀρθόδοξον ὠνόμασε, μᾶλλον δὲ καὶ τῷ ἀναθέματι καθυπέβαλε τοὺς τὰ ὅρια τῶν πατέρων σαλεύοντας, καὶ ἀθέτησιν ποιοῦντας τῶν θείων Κανόνων.

ΠΑΡΆΓΡΑΦΟΝ Γ΄.

Περὶ τῶν κατὰ τῆς προσθήκης καὶ τοῦ δόγματος καὶ τῶν Ἀζύμων συγγραψάντων κατὰ τὴν Ἀλεξιάδα.

Συνέγραψαν ἔτι καὶ ὁ Ἱερομόναχος Ἰωάννης ὁ Φουρνῆς, καὶ Εὐστράτιος ὁ Νικαίας. περὶ δὲ τοῦ Εὐστρατίου τούτου λέγει ἡ Ἄννα, Συμπαρῆσαν δὲ τούτῳ Εὐστράτιος ὁ τῆς Νικαίας πρόεδρος, ἀνὴρ τά τε θεῖα σοφὸς καὶ τὰ θύραθεν ἐπὶ ταῖς διαλέξεσι μᾶλλον αὐτῶν, ἢ οἱ περὶ τὴν Στοὰν καὶ Ἀκαδημίαν ἐνδιατρίβοντες, βιβλίῳ δεκάτῳ τετάρτῳ. καὶ Νικόλαος ὁ Μεθώνης, περὶ οὗ λέγει Νικηφόρος ὁ φιλόσοφος,

Ὅσοι γὰρ θεσμοὺς πατέρων χριστοφόρων
Ἀποστολικὰς παραδόσεις ἐνθέους
Πίστεως ἁπλῆς ἀληθεστάτους ὅρους
Θέλετε ἰδεῖν ἀμέμπτους ὀρθοδόξους,
Δεῦτε προσῆτε τῷ σοφῷ Διδασκάλῳ
Νικολάῳ λάμψαντι νέῳ Μεθώνης
Ἔθους ἀρετῆς σώφρονος συνουσίας,
Ἣν ἔννομοι κυροῦσι τῆς γραφῆς τόποι,
Ὅτων ὁ πατὴρ γνησίων νοημάτων,
Δι᾽ ὧν νόθον κύλημα πορνικοῦ σπόρου
Ἔξωθεν ἕλκων ἀλλόφυλον ὡς γόνος
Πρὸς ἐξαπάτην τῶν λόγων τοὺς φληνάφους,
Ἤλεγξε, κατέβαλε, ῥίψας εἰς χάος,
Καὶ συλλογισμῶν τοὺς ἀσυμπλήκους βρόχους
Οὔλυσεν ἄρδην ὡς ἀραχνίους μίτους.

Σημείωσαι, ὅτι Ἰωάννης ὁ Βέκκος καὶ Μανουὴλ ὁ Καλέκας μὴ δυνάμενοι ἀντοφθαλμῆσαι εἰς τοὺς συλλογισμοὺς τοῦ Μεθώνης καὶ τοῦ Φουρνῆ, εἶπον, ὁ μὲν Βέκκος ἐν τῷ περὶ ἑνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν, Ὅτι πολλὰ μὲν ψευδολογοῦσι καὶ οὗτοι. ὁ δὲ Καλέκας βιβλίῳ τετάρτῳ κατὰ Ἑλλήνων, Ἐχρῆν μὲν μηδ᾽ ἀπολογεῖσθαι τοῖς οὕτω καινοφώνοις καὶ καινοπίστοις. ἐν οἷς σημείωσαι δύο τινά, α΄, ὅτι οἱ καινόπιστοι καὶ καινόφωνοι παπισταὶ εἶπον τοιούτους τοὺς φυλάττοντας ἀδιάσειστα τὰ ἀρχαῖα καὶ πάτρια. δεύτερον, ὅτι ἔθος ἐστὶ τοῖς Λατίνοις, ἵνα ἐν οἷς μὴ δύνωνται ἀπολογεῖσθαι, μήτε μὴν κακουργῆσαι, λέγωσιν, ὅτι ἀπολογίας ἀνάξια τὰ λεγόμενα. συνέγραψε καὶ Βασίλειος Στουδίτης ὁ Στηθᾶτος, περὶ οὗ λέγει Ἀνώνυμός τις, Ὅ,τε Πέτρος Πατριάρχης Ἀντιοχείας, Νικόλαος ὁ Μεθώνιος, καὶ Βασίλειος ὁ Ἱερομόναχος ἀπὸ τῆς Στουδίου Μονῆς, ὅστις καὶ λατινοελέγκτης ἐκλήθη διὰ τὸ ἠκριβωμένως καὶ σαφῶς εἰς πλάτος ἐλέγξαι καὶ παραστῆσαι αὐτοῖς διὰ πλειόνων παραδειγμάτων καὶ μαρτυριῶν, ὅτι τὰ ἔθη ταῦτα ἅπερ κρατοῦσιν, ἤγουν τὰ Ἄζυμα, ἡ τήρησις τῶν Σαββάτων, ἡ ἀδιαφορία τῶν πνικτῶν, αἱ ἀνακαθάρσεις καὶ οἱ ῥαντισμοί, αἱ καταλύσεις τῶν Τετραδοπαρασκευῶν καὶ τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης Τεσσαρακοστῆς, καὶ τὰ λοιπά, ἅπερ ὄπισθεν λεπτομερῶς γράφουσιν, ἔξω καὶ ξένα τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, καὶ ἔξω τῆς διδαχῆς καὶ παραδόσεως τῶν ἁγίων Ἀποστόλων εἰσί, καὶ τὰ ἑξῆς. καὶ ἔτι συνέγραψαν Νικήτας Σεΐδος ὁ ἐξ Ἰκονίου, καὶ Νικήτας Πατρίκιος Κωνσταντινουπολίτης, Ἰωάννης ὁ Ζωναρᾶς, Ματθαῖος, Κοιαίστωρ Ἄγγελος, Μιχαὴλ ὁ Ἀγχιάλου, Συμεὼν καὶ Ἰωάννης Πατριάρχαι Ἱεροσολύμων, Ἰωάννης Πατριάρχης Ἀντιοχείας, Θεόδωρος Σμυρναῖος ὁ Κουροπαλάτης, Μιχαὴλ ὁ Γλυκᾶς, οὗτοι πάντες συνέγραψαν, τινὲς μὲν περὶ ἀμφοτέρων, τοῦ δόγματος καὶ τῆς προσθήκης, τινὲς δὲ περὶ θατέρου, ἄλλοι περὶ Ἀζύμων, καὶ ἄλλοι περὶ ἄλλων καινοτομιῶν τῆς Ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας. ἐπὶ τοῦ Μανουὴλ ἦν καὶ Ἀνδρόνικος ὁ Καματηρός, περὶ οὗ φησὶν Ἰωάννης ὁ Κίνναμος βιβλίῳ τετάρτῳ, Ἀνδρόνικος ὁ Καματηρός, ὃς τὴν Ἔπαρχον διεῖπεν ἀρχήν, ἀνὴρ σεβαστότητι μὲν ἀξιωθείς, ξυγγενὴς δὲ Βασιλεῖ καὶ αὐτὸς ὤν, συνέγραψε τὰς θαυμαστὰς ἐπιστασίας, ἀποδεικνύων ἀπό τε τῶν θείων γραφῶν ἢ τῶν ἁγίων πατέρων ἰσχυρότατα, ὅτι ἐκ μόνου τοῦ Πατρὸς ἔχει τὴν ὕπαρξιν τὸ ἅγιον Πνεῦμα, καθ᾽ ὧν ἔγρα-

ἔγραψεν αὐθαιρετικὰ Ἰωάννης ὁ Βέκκος, ἅτινα ἀνατρέψας γενναίως Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, ἀπέδειξε τὸν Βέκκον γελοῖον παιζόμενον. καὶ ταῦτα ἐν ὀλίγοις περὶ τῶν τότε συγγραμμάτων κατὰ τῶν Λατίνων.

ΠΑΡΑ'ΓΡΑΦΟΝ Δ'.

Περὶ τῶν γενομένων Διαλέξεων Ἑλλήνων καὶ Λατίνων ἐπὶ Ἀλεξίου καὶ Μανουὴλ διὰ τὴν τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐκπόρευσιν, καὶ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Συνόδου τῶν αὐτῶν, καὶ τῆς παλιμβόλου γνώμης τῶν Λατίνων, καὶ ἀποβολῆς αὐτῶν ἀπὸ τῆς καθόλου Ἐκκλησίας.

Διαλέξεις δὲ γεγόνασιν, ἐπὶ μὲν Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, Πέτρου Λατίνου Ἐπισκόπου Μεδιολάνων μετὰ τοῦ ἱερομονάχου κυρίου Ἰωάννου τοῦ Φουρνῆ τοῦ πρώτου ὄρους τοῦ Γάνου περὶ τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος, συμπαρῆσαν δὲ ἄλλοι, καὶ Εὐστράτιος ὁ Νικαίας ἐν τῇ διαλέξει, ὡς λέγει Ἄννα ἡ Ἀλεξιὰς βιβλίῳ δεκάτῳ τετάρτῳ. ἐπὶ δὲ Μανουὴλ, ἐγένετο διάλεξις τοῦ τότε Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Μιχαὴλ μετά τινων Λατίνων, ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπιδημούντων, λέγεται γὰρ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ τοῦ διαλόγου ταῦτα, Ἐκ τοῦ διαλόγου τοῦ ἁγιωτάτου καὶ σοφωτάτου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως κυροῦ Μιχαὴλ τοῦ Ἀγχιάλου πρὸς τὸν Πορφυρογέννητον Βασιλέα κύριον Μανουὴλ τὸν Κομνηνὸν, ὅτε πολλοὶ τῶν ὑπὸ τὸν Πάπαν Ἀρχιερέων καὶ Ἐπισκόπων καὶ Φραρίων τὴν Κωνσταντινούπολιν κατέλαβον, τῶν Ἐκκλησιῶν ζητοῦντες τὴν ἕνωσιν, καὶ μηδὲν ἕτερον ἢ ἀπὸ τῶν Γραικῶν ἀπαιτοῦντες, ἢ παραχωρῆσαι τῷ Πάπα τῶν πρωτείων καὶ τῆς Ἐκκλήτου, δοῦναι δὲ τούτῳ καὶ τὸ μνημόσυνον. ἀλλὰ δὴ καὶ μόνος αὐτὸς ὁ Αὐτοκράτωρ Μανουὴλ διηλέχθη, ὡς καὶ Ἀλέξιος ὁ πατὴρ αὐτοῦ διηλέχθη μετὰ τοῦ Μεδιολάνων Ἐπισκόπου, ὡς γράφει Νικόλαος ὁ Ὑδροῦντος ἐν τῷ πρώτῳ βιβλίῳ περὶ τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος. καὶ οὐ μόνον διαλέξεις ἐγένοντο, ἀλλὰ καὶ Σύνοδος ἠθροίσθη ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλλήνων τε καὶ Λατίνων ἐν ἔτει χιλιοστῷ ἑκατοστῷ ἑξηκοστῷ ὀγδόῳ, ἐν ᾗ συμπαρῆν καὶ ὁ Αὐτοκράτωρ καὶ ἡ Σύγκλητος, περὶ ἧς διαλαμβάνων Μακάριος ὁ Ἀγκύρας λέγει, Πάλιν δὲ πονέσαντες ἐπὶ τῆς βασιλείας κυρίου Μανουὴλ, ἦλθον εἰς Κωνσταντινούπολιν οἱ πρῶτοι τῶν Γαδδηναρίων, καὶ συνεκροτήθη μεγάλη Σύνοδος, καὶ πολλὰ εἰπόντες, καὶ ἀκούσαντες, τὸ τυχὸν οὐ συγκατέβησαν, ἀλλὰ μάλιστα ἠνείχοντο φέρειν πάντας πρὸς τὸ ἑαυτῶν θέλημα καὶ τὰ ἔθη. λοιπὸν ἀπορήσαντες ὅ, τε Βασιλεὺς καὶ ἡ Σύνοδος, καὶ πᾶσα ὁμοῦ ἡ Σύγκλητος, βουλὴν κατεβάλοντο τελέως ἀποκόψαι τελείῳ χωρισμῷ τὸν Πάπαν καὶ πάντας τοὺς σὺν αὐτῷ, τὴν κρίσιν τοῦ Θεοῦ ἀφέντες εἰς τοῦτο, καὶ οὔτε αὐτοὺς τελείῳ ἀναθεματισμῷ παραδοῦναι καθὼς καὶ τὰς λοιπὰς Αἱρέσεις, διὰ τὸ εἶναι αὐτοὺς μέγα καὶ περιβόητον ἔθνος, οὔτε πάλιν συγκοινωνῆσαι αὐτοῖς τὸ τυχὸν, καὶ ἔγραψαν εἰς τοὺς Τόμους, ἐν οἷς καὶ τὴν ἀμώμητον πίστιν καὶ ὀρθόδοξον συνεγράψαντο· ἵνα μήτε ἡ τῶν Λατίνων Ἐκκλησία ἔχῃ ἄδειαν ἀναφέρειν περὶ τούτων, δι' ὧν καὶ κατεγνώσθησαν πρός τε τὴν τῶν Γραικῶν Ἐκκλησίαν, καὶ πρὸς τὰ λοιπὰ Πατριαρχεῖα τῆς Ἀνατολῆς, μήτε πάλιν οὗτοι ἀναφέρειν πρὸς ἐκείνους, φήσαντες τὸ ἀποστολικὸν ἐκεῖνο ῥητὸν τὸ, Αἱρετικὸν ἄνθρωπον μετὰ πρώτην καὶ δευτέραν νουθεσίαν παραιτοῦ, εἰδὼς ὅτι ἐξέστραπται ὁ τοιοῦτος, καὶ ἁμαρτάνων, ἐστὶν αὐτοκατάκριτος. Ἐν τούτοις σημείωσαι πρῶτον, ὅτι οἱ Καρδηνάλεις καὶ Φράτορες ἄλλα ἔλεγον ἐν τῇ διαλέξει, καὶ ἄλλα ἐν τῇ Συνόδῳ. δεύτερον, ὅτι ἔστερξαν ἵνα κἂν τὰ περὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ Πάπα τελειαγανήσωνται, ἀλλ' ἡ Σύνοδος καὶ ὁ Βασιλεὺς καὶ ἡ Σύγκλητος ἀπέβαλον ἐξ ἴσου πάσας τὰς καινοτομίας αὐτῶν καθάπαξ κατὰ τὸ κανονικὸν καὶ ὀρθόδοξον δίκαιον.

ΠΑΡΑ'ΓΡΑΦΟΝ Ε'.

Περὶ θέσεων τῶν Λατίνων ἑπτὰ, δεῖξαι σπουδαζόντων τοὺς κατὰ τῆς προσθήκης καὶ τοῦ δόγματος ἀγωνισθέντας Ἀλέξιον, Ἰωάννην καὶ Μανουὴλ τοὺς Κομνηνοὺς Βασιλεῖς αὐτοῖς ὁμοθρήσκους.

Φανεροῦ γενομένου ἐκ τῶνδε, καὶ πάντῃ καὶ πάντως ἀναμφιβόλου, ὅτι ἐπὶ τῶν τριῶν Βασιλέων τούτων γεγόνασιν ἄριστα συγγράμματα, καὶ διαλέξεις, καὶ Σύνοδοι, ἀποδεικνύουσαι ἰσχυρῶς τὴν καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ὕπαρξιν καὶ τὴν ἐν τῷ Συμβόλῳ προσθήκην καὶ τὰς λοιπὰς τῶν Λατίνων καινοτομίας παρὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν διδασκαλίαν ἐπεισαχθῆναι ἐν τῇ ῥωμαϊκῇ Ἐκκλησίᾳ, καὶ ὅτι καὶ οἱ τρεῖς Βασιλεῖς ἦσαν οἱ αἴτιοι τῶν τε διαλέξεων καὶ τῶν Συνόδων, συναγωνιζόμενοι καὶ αὐτοὶ κατὰ τὸ εἰκὸς ὑπὲρ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ δικαίου ὡς ἔνδικοι τῆς καθολικῆς πίστεως. ἀλλ' οἱ Λατῖνοι μὴ αἰσχυνόμενοι ἀντιλέγειν πρὸς τὰ φανερώτατα, σπουδάζουσι δεῖξαι τοὺς τρεῖς Βασιλεῖς ἐπαινέτας χρηματίσαι τῆς ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, καὶ δὴ προσφέρουσι τὸν ἀποστάτην καὶ ὁμόφρονα αὐτοῖς γεγονότα Γεώργιον τὸν Μετοχίτην λέγοντα, ὅτι ὁ Αὐτοκράτωρ Ἀλέξιος ὁ Κομνηνὸς διανοούμενος γεγενῆσθαι κακῶς τὴν ἀποβολὴν τοῦ μνημοσύνου τοῦ Πάπα, ἤθροισε Σύνοδον καὶ ἔψεξε τὸ ἔργον, καὶ ἔδειξεν αὐτὸ ἀκανόνιστον. καὶ ἔτι ὁ αὐτὸς Μετοχίτης γράφει, ὅτι εἶδε τὴν παρασημείωσιν, ἥτις περιεῖχε τὰ εἰρημένα εἰς μίαν βίβλον ἐγκειμένην.